

PRIZ AR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall.
skoed evit ar broiou estren

RENERIEN

E AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labouriou d'an sotrou Vallée, 23, rue St-Benoît,
St-Brieg.

**EMBANNOU-KONVERZ HA
KOUMANANCHOU**

An sotrou H. MIARD, 27, bali Charner, zigemer ané

Ar brezoneg hag ar leiz,
A zo breur ha c'hoar en Breiz.
FURNNZ AN 1411.
Gant brezoneg eo deut ar leiz,
Gant ar galleg eo ay a Vreiz.
FURNNZ AN 611.
Dalc'hit bepred d'ho prazoneg.
Yez an dud vad ha kalonek.
Yez ar feiz eo; ma eo trec'het,
Ouzpen ar Yez, e vo Poc'hed!
M.L.L.

Doze 'n e varadoz
'Roy d'imp plas da renoz.

Eur zoudard
d'ouar dachen ar brezel.

TAOLEN AR BREZEL

Ar brezel war zouar

War harzou Bro Veljik ha Bro-C'hall o vez stank ha start bepred ar c'hrogadou diouz an daou gorn eus talbenn ar brezel, da lareteo war aochou ar Veljik ha war-zuar stêr Meuse. Er Veljik an armeon unanet, Fransizien Saozon ha Beljed a zalc'h da c'honit tachen tamm-ha-tamm dreist-oll en dro da gêr Nieuport. Ar Veljed o deus kemeret eno, e diben ar miz diwezhan eul linennad fosio-difenn alaman ha prizoniet en eun taol 2000 a zoudarded alaman, a oa enne. War zu ar Meuse ha diouz an holl du ze betek kêr Thann en Alzas ar Fransizian a gas bepred war o c'hiz an Alamaned ouz o fellaat diouz Verdun, hag an holl gêriou krenv all eus ar Reter en dije bet c'hoant a-walc'h an impalaer Gwilborn da lukat ar zeziz warne.

E Bro Bologn ar Rusianed o deus kemeret o c'hiz eno da vad ouz an Alamaned; ar re-man, argaset a bep tu, a zo bet tremenet d'e ar c'hoant da vont da Varsovie, kêr-benn an darn eus ar Bologn a zo dindan ar Rusi. An Aotrichianed o doa klasket mont d'ar Rusianed dre odeou ar menezioù a ra eur seurt kloued vras etre o bro Hongri ha kêriou Cracovie ha Przemysl en sell da zie'rounna diwar ar gêr diwezhan-man laket ar zeziz warni gant ar Rusianed. Nemet, ar wechman e vo chomet d'e... o fri war ar gloued, pa n'o deus ket gallet difourka da vad diouz an odeou ha m'o deus ranket tec'hel war o c'hiz buhanoc'h eget ma oant deut.

En Azi-Vihana an Turked hag ar Rusianed a zastum bepred armeou en-dro da Erzeroum kêr-benn ar vroze; an trec'h a zo gant ar Rusianed betek-hen daoust d'ar skouzell a ro an Alamagn d'an Turked o kas d'e ofiserien da ren o zoudarded. Ken rok eo an ofiserien-ze, war a larer m'o deus an Turked kalz a boan o c'houzav ané.

Ar brezel war vor hag en aer

Hon Jennerien o deus dalc'het sonj eus ar gwall-daol a oa bet graet gant an Alamaned war aochou Bro-Zaoz gant o listri-brezel; kanoliet o devoa tri borz-mor dizifenn: Hartlepool, Scarborough ha Wilby, ha lazet dre ganchou enne bourc'hizien dinoaz.

Goude mont evel-se dre vor da borzioù ha da gêriou Bro-Zaoz, o deus klasket mont d'e ive dre hent an aer,

Deiz gouel Nedeleg, unan eus o nijerezed a zeas da c'hournijal a-us da gêr Douvres hag a lezas da goueza warni eun darzerez. Den ne voe tizet, a drugare Doue. En hevelep deiz eun nijerez all a rae he hent war-zu Londrez. Gwelet e voe gant ar Zaozon ha kaset d'he dizarben diou nijerez armet mat. Tec'het a renkas ha ne voe ket gwelet aboue.

Evit talvezout d'an Alamaned an holl vestaolioù-ze, ar Zaozon o deus kaset ouz listri-brezel an Alamagn a zo heoriet e Cuxhaven, a-dreñv da enez Heligoland e-lec'h e oa bet c'hoaz eun emgann war vor e derou ar brezel, eur skouadrennad listri-skav ha nijerezed-mor Ar seurt nijerezed a zo stummet e doare ma c'hellont neu war c'horre an dour pa renkont disken. Gallout a rejont tostaat ouz an aod ha chom epad teir eur a-wel d'ezan. An nijerezed-mor a c'hournijas a-us da Guxhaven hag a laokas tarzerezed gant listri-brezel an Alamaned. Daoust ma nac'h ar reman o dije graet droug, ez eus da gredi er c'hontrol, e voe freuz ha dismantr war al listri alaman gant en tarzerezed-ze. An Alamaned a gasas neuze ouz ar Zaozon daou Zepelin listri-splujerien ha nijerezed nemet miret e voe oute da dostaat gant fennou kanol al listri zaoz. E-keit-se, an nijerien saoz graet o zro gante, a zistroas davet ar skouadren, holl yac'h ha salv — seiz a oa ane — nemet unan anvet Hewlett a voe tizet hag a gouezas er mor. Ar Zaozon a zo stad enne gant an taol-kaer-ze a ziskouez n'eo ket an Alamaned e surentez oute betek war aochou o bro.

**KLEBER EUS HON MIGNONED
A ZO ER BREZEL**

Kelou mad a zeu d'imp eus hon mignonned en em gav war dalben ar brezel. Hon lennerien o deus lennet uheloc'h sonig Bloavez mad hon c'henskrivagner Erwan Quérou a Blougonver ha zon kaer « An Eün »; kelou mad hon eus ive eus an aotrone Loeiz Herriou ha Duchauchix. « Laouik », diouz e du, a gas d'imp da heta ar bloavez mad da Groaz ar Vretoned ha d'he renerien al lizer-man. Trugare d'ezan ha d'ezan ive, a greiz kalon, bloavez mad! Hon holl vignoned a bedo evitan hag evit ar re eus hon barzed a zo evcltan e-kreiz risklou ar brezel.

Aotrou ha migon ker,

En desped da bep tra, pan eo gwir e tosta d'an de keantan eus ar bloaz, e fell d'in kas d'ec'h ha da « Groaz ar

Vretoned » ma gwellaou gourc'hemennou a vloavez mad. Ar bloavez-man a ach'a e-barz ar glac'har hag an dristidigez. Plijet gant Doue rei d'imp ar peuc'h hag eun tamm freal-zidigez ar bloa a deu, Penôs emañ ho kont? Ha « Kroaz ar Vretoned »? Pemp miz 'zo n'em eus ket he gwelet ha mankout a ra d'in... Gouzout a ret emichans, em eus kollet ma breur Jozef; pebez glac'har evidon! Doue en deus ma diwallet betek breman; arc'hoaz a zo etre e zaozarn; e voliate bezet grêt! Bloavez mat, eur wech c'hoaz, d'ec'h ha da « Groaz ar Vretoned » ha d'he holl vignoned! Pedet holl, mar plich, evit ar re a zo er brezel...

P'emomp o vont da voula Kroaz e tigouez ganimp lizerou all Bloavez man digant Olier Vallée, breur ho Renner koz, ha Loeiz Herriou. Trugare d'ezo!

Ya, pedomp evit ar vignoned a zo en tan, hag ive evit ar re ané a zo kouezet, evel breur karet Laouik, oc'h ober o dlead betek ar peun.

Kan d'hor zoudarded

marvet er brezel

War don : Breudeur ni' glev
ho klemmou.

DISKAN

Enor d'an dud a galon
Kouezet evit ar Vro,
D'ar re 'zo aet d'Anaon,
Enor, gloar d'o hano!
En em rentet ker skouerius,
E laront d'omp uhel
Dre o maro gloriou:
« N'ho pet aon da vervel! »

M'he deus ar Franz he frankiz,
Ha ma sav c'hoaz he fenn,
Eo dre ma stourment hardiz
Hag hep aon d'he difenn,
D'ezo kerent, mignonned,
Er glac'har, en anken
Kurunen deus pourchaset,
Ha laret eur beden.

Bez' e vezint divarvel
E koun o c'henvroiz,
E tro-war-dro d'o c'havel
Hag e pron an iliz;
Peurachuet ar stourmad,
Trec'het ar vourre vien,
Hor bezo envor dalc'hamad
Eus hon difennourien,

Aluzennou da "Groaz ar Vretoned"

An dimezell Nagard..... 7 lur.
Trugare, a greiz kalon, d'hon lenneriez
evit he derou-mad ken madeleuz!

Bloavez mad

Setu aman eur zon goant a vloavez mad a zo bet kaset d'imp diwar dachen ar brezel gant eur c'henskrivagner da « Groaz ar Vretoned », hon mignon ker. an sotrou Quérou, a Blougonver, na ankoua ket e grollaouennig karet beteg e-kreiz tan an emgannou Mil bennoz-Doue d'ezan ha ra zigemero diouz e da gwellaou betou holl lennerien ha skrivagnerien « Kroaz ar Vretoned »!

Pedomp Doue hag hon zent Breiz-Izel, en derou-man-bloaz, da viret a bep riskl ha da zigas endro d'ar gêr, yac'h ha divac'hagr, hon c'henvroiz ker a zo er brezel.

Pell eus a Vreiz-Izel,
Diouz tachen ar brezel
E pedan ar « Groazig »
A greiz ma c'halonig
Da zigemer ervad
Ma menozioù breizad.

Me 'het d'he renerien
Ha d'he skrivagnerien
Bloavez mad hag evrus,
Yec'hed digant Jezuz,
Da genderc'hel ervad
Gant o labour breizad.

Ha d'he lennerien ger,
En arme pe er gêr,
E kasan war an dro
Ar memes menozioù
Dre ma karont da vad
O c'helsaouen vreizad.

Ne fell ket d'in ankouât,
— Ze ne vefe ket mad, —
« Breuriez ar Brezoneg »
A labour kalonek,
A zesk d'ar bugel kêz
Skrivan ervad e yez.

Goude bezan grêt mad,
Pep-hini en e stad,
Labouret 'vit ar Vro,
'Vit Doue war an dro,

PRIZ AR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall. skodet evit ar broiou estren

RENERIEN

E. AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labouriou d'an aotrou Vallée, 23, rue St-Benoit, St-Brieg.

EMBANNOU-KONVERZ HA KOUMANANCHOU

An aotrou H. MIARD, 27, ball Chanier, zigouret an

Ar brezoneg hag ar feiz,
 A zo breur na c'hoar en Breiz.
 FURMAT AR ZIK.
 Gant brezoneg eo deut ar feiz,
 Wani ar galleg st ay a Vreiz.
 FURMAT AR ZIK.
 Duit'ant bepred d'ho brezoneg.
 Yez an dud vad ha kalonik.
 Yez ar feiz eo : ma zo trec'net,
 Ouspenn ar Vez, e vo Poc'hed !
 M. I. R.

TAOLEN AR BREZEL

Er Veljig, dreist-oll war an aod en-dro da Ostende ha da Zeebrugge, an Alamaned a zav difennou bras. E sell emaint d'en em harpa warne pa rankfont kila da vad Marteze ivez n'o deus ket dilezet o menoz da vont ac'hane d'ar Zaozon e Bro-Zaoz. Ar brud a zo o dije prientet e Ghiselles, tost da Vruelles, eur skouadren « zepelinou » d'o c'has a-us da Londrez ha da Bariz.

Dilun diwezan 11 eus ar miz, o deus kaset unan eus ar « zepelinou » -ze, ha gantan c'houezek nijerez, da dreuzi mor Breiz etre Calais ha Douvres. Nemet e tistrojont, goude-ze, war o c'hiz, hep kredi mont pelloc'h. En eur dreman, eun nijerez a laoskas da goueza war Valo, eur geric war ribl ar mor, tarzerezed a lazaz pemp den hag a c'hlozas pemp all.

E Londrez hag e Pariz e meur e gortoz anezo ha prientet eo pep tra d'o diarbenn.

A-hed holl linennad an harzou-difenn ez eus bet krogadur ar zün drement, dreist-oll war ar stêr « Aisne », diouz an hanternoz da gêr Soissons. An Alamaned o dije kanoliet iliz-veur ar gêr-ze, evel m'o doa kanoliet iliz vrudet Reims. Ar seurt torfedou ne dennont ket warne bennoz Doue, er c'hontrol ! Ar gonid a chom, hogozik e pep lec'h, gant an armeou unanet a gemer diwar an enebourien a-hini-da-hini o holl difennou hag a lak ane da gila tamm-ha-tamm.

Diouz tu ar Rusianed e c'hallfe an traou mont war domma heb dale pell. Eman ar Rusianed o vont da dreuzi menezioù Karpat gant pemp armead da gemer ac'hane penn o hent war-zu Buda-Pest, kêr-benn an Hongri. Tud ar vro-ze, stag ouz an Aotrich, a zo dishevel a ouenn hag a yez diouz an Aotrichianed, — a zo Alamaned evel 'ouzo'c'h. — Klömm a reont start ouz ar re-man, dre m'o deus o stlejet d'o heul en eur brezel a vo ken drastus da Vro-Hongri, hag e kinnigont en em zistranna hag ober ar peuc'h en o feurz o-unan. Eur gwall-daol e vije evit an Aotrichianed ! An Alamaned, diouz o zu, a rank daou-hanteri an

arme vras o doa digaset er Bologn dindan renadur ar jeneral Interburg, da gas skozel da Vro-Hongri. Ha c'hoaz, war a lavarer, kaer o devo hasta, e tigouezfont re ziwezet, o veza m'o deus ar Rusianed, da vibana, dek dervez kerzed en a-raok.

An holl draou-ze o deus skolet war spered an Italianed a oa betek-hen etre daou venoz : pe chom dizarm, pe gemer an armou, a du gant ar Frans ha Bro-Zaoz da vont d'an Aotrichianed. A-viskoaz ec'h eo bet an Aotrich enebourez d'an Itali hag, ouspenn, c'hoant he dije houman da gemer he zu diouz ar brezel evit adkavout digant an Aotrichianed eur rann-vro, anvet Trentin, a-hed mor Adriatik, hag a oa d'ezhi gwechall. Ar zün drement, daou eus douarened Garibaldi, hag en em ganne en arme Bro-C'hall, a zo bet laz. Graet e voe d'ezo enorioù dispar ha kement-se en deus tommet c'hoaz ar sperejou en Itali ouz kaer ar broiou unanet.

Da heul an Itali e kerzie, sur a-walc'h, ar Roumani. Houman, anezi eur bobl briz-latin evel an Itali, a zo ivez enebourez-natur d'an Aotrich. C'hoant he dije da adkemer eur rann-vro, anvet Transylvani, a zo bet a-loubet diganti gant an Aotrichianed.

Ma teufe an diou vro-ze, an Itali hag ar Roumani, da gemer peurz er brezel, gant ar armeou eman Bro-Zaoz o vont da gas war an Douardras hag a bouezfe ivez diouz o zu, e c'hallje an traou dont da vad heb dale pell.

Doue da zeveno an holl diouganou mat ze !

KLEBER RUS HON MIGNONED A ZO ER BREZEL

Eus talben an emgann « Laouik » a gas d'imp al lizer-man a ray plijadur d'e holl vignoned. Eman o paouez beza anvet da ofiser, hag e holl galonsou a zo bet gonezet gantan en emgann dre daoliou-kaer evel an hini a reas, pa oa kaporal, o kemer gant e bevar zoudard eur vereri dalc'het gant an Alamaned. An taol-kaer-ze a zo bet kontet war « Grouz ar Vretoned ». Hon gwella gourc'hemennou d'ezan ha ra zalc'h hon zent Breiz d'e ziwall e kreiz tan ar brezel !

X..., er seiz a Genver.

Aotrou Rener,

Nag a blijadur en deus graet d'in kaout an niverennoù a « Grouz ar Vretoned » hoc'h eus kaset d'in hag

a zo digouet ganin dec'h. Pegen mat em eus kavet lenn ane ! Trugare mil gwech ! Eur wech lennet e tremenan ane d'ar Vretoned a anavezan hag a zomiverus er rejimant. Hon letanant-kolonel a zo a Landreger e-unan, ha n'en deus ket ankouaet tre ar brezoneg c'hoaz en despet ma 'n deus kuitaet e vro aboue e yaouankiz.

Pebez buhe iski houman ! Bevan er gouarn en garidennou, evel kounilied, — garidennou leun a dour hag a fank gant ar glao a ra bemde, — ha kousket en toullou dindan an douar ; pa haller kousket, rak an tennou kanol ha fuzuilh en em garg da droc'han ar c'houked d'an den.

Me ne gouskan ket er garidennou dre c'bras Doue. Ma micher a zo mont d'ober eur valeaden en noz en diavaez eus hon linennou 'vit gouzout hag hen ne glask ket an Alamaned c'hoari eun dro fall bennak d'imp.

Eur c'holl ponnus, hou eus graet disut da noz evel-se. Hon adjudant,

eur pôtr yaouank 23 bloaz, a voe laz, hag ive eur pôtr 17 vloaz da heul. Taer nozvez dioustu ec'h omp bet o klask kaout o c'horfou hag, an dervet gwech, hon eus bet ane. Dec'h d'ar beure e oa oferen evite 'n eun iliz hanter dispennet tost aman, ha binnet eo bet o be gant aluzenner ar vridgaden.

Aboue Nedeleg e ve oferen evidomp en iliz-se bep sul hag alies war ar zün. Nag a vad en deus graet kement-se da galz ac'hanomp ! Meur a hini a zizro war-zu Doue e-kreiz enkreziou ar brezel. Ze o ziskoue penaos eo ret e teufe ar boan d'hon gwaskan evit ma tistrofemp ennan. Plijed gant Doue distrei e vuanegez diwarnomp heb date ha rei d'imp, gant an trec'h, ar peuc'h, ar gwir beuc'h a zigasas Jezuz d'an den pa zeuaz war an douar...

Gwerz neve war zujed ar brezel

War don : Glac'har ar Werc'hez.

Er werz kaer-man hon migaon mat, Juluan Godest eus Kallak, en deus dastumet eun teskad skouerioù, dibabet dreist-oll diwar an Istor santel, hag o tiskouez sklêr hag anat brezh Doue o ren pep tra er bed. Kemeromp diwar ar skouerioù-ze muioch a fizians c'hoaz da c'houlen digant e Vadelez

Ma vo fin d'ar brezel-man ha reit an trec'h d'imp-ni !

'N em unanet, holl ganin, m'ho ped, holl Gristenien,
 Evit ober da Zoue a galon eur beden :
 Goulomp dre hano Jezuz hag ar Werc'hez Vari
 Ma vo fin d'ar brezel-man ha reit an trec'h d'imp-ni.

Ma Doue holl-c'halloudek, Krouer, Mestr kement 'zo,
 C'houi hoc'h eus graet a netra an douar, an nevo ;
 C'houi 'zo mestr holl-c'halloudek ! Ya, hag en gwirione,
 Pa gomzet, pep tra 've graet herve ho polante.

Gwechall, Sodom ha Gomor 'voe gant an tan lonket,
 Pompei, Herkulanum, kêriou 'oa bras meurhet ;
 Ha kêr Is ha Babilon, ha c'hoaz meur a gêr vrâ,
 Dre forz dont d'ho tisprizan, o c'hasjoc'h da netra !

Jozef, mab da Israel, gant e vredeur gwerzet,
 Hep m'en devoa graet d'ezze droug en tesson ebet,
 Ho skoazell holl-c'halloudek a oa gantan hep mar,
 Rak laket e voe da veur en palez P'ntifar.

Jozef, den reiz ha gwirion, gant eur wreg 'voe temtet,
 'Vit e lakat da bec'h ha da goll e c'hlandet ;
 Pa ne hellas ket gonid kalon an den gwirion,
 Hen tamallas d'he fried, hen stlaper er prizon.

Er prizon, 'vel e lec'h all, Jozef ho servije...
 Evel-se, c'houi 'poa outan bepred gwir garante ;
 C'houi 'lakas mestr ar prizon da zonet d'e garet ;
 Mestr d'an holl brizonerien gantan e voe laket.

Jozef trijbloa er prizon a voe dizenoret...
D'hen sevel en enoriou an tu c'houi 'poa kavet ;
Dre sklèrian da Faraon e huuvre vurzudus
'Voe laket da eil-roue war eur vro c'halloudus.

Goude-ze, pobl Israel gant Faraon gwasket,
Dalc'het evel sklavourien, o bugale lazet,
C'houi a lakas da c'henel ar bugel a dlee
Tennan a-dre e zaouarn an dud reuzedik-se.

C'houi a reas d'ar bobl-ze, dre ho kras, ho vertu,
'N em denna eus an Ejipt ha treuzi ar mor Ru :
Hep dont da c'hlebian o zreid 'int er mor tremenet
Hag armeou Faraon 'voe gant ar mor lonket !

Hag en-pad daou-ugent vloa, e-kreiz an dezerz bras,
En eun doare burzudus d'o magan C'houi bleustras :
C'houec'h de bep zùn, d'an douar baro-gwe d'ar re-man !
Ar zeizvet hoc'h eus miret, d'ar bobl d'ho servijan.

En tro Jeriko e oa seiz mur vras simantet,
An dud a veve er vro a oa kreuz 'vel ramsed (1) ;
Gant trouz trompilhou ho pobl ar zeiz mur o gouezas ;
An enebour 'voe spontet, eus ar vro 'n em dennas.

Jedeon 'oa gouarner war ar bobl Israel
Pa voe d'e gant gwall-dud kri disklèriet ar brezel ;
'Hed an de gant daou-c'hant den e ra tro eur mene,
Hag ar gwall-dud strivilhet en em dennas neuze.

David, ar mesaer denved, en devoa emgannet
Ouz ar rams bras Goliat, den galloudek meurbet ;
Gant eun taol mèn en e dal en deus e ziskaret,
Gant kleze e enebour en deus e zibennet.

Gwechall da vro Babilon 'n Hebreed 'voe kaset
'Hed dek vloa ha tri-ugent 'balamour d'o fec'hed.
'Met eur plac'h dister, Esther, a lakas ar roue
Da leuskel he fobl d'o bro do vont en surente.

Ar pagan Holofernes, roue bras ha den kri,
A oa o vont da zismant ar bobl a Vetuli,
Met dre ho kras gant Judit ec'h eo bet dibennet :
Evel-se pobl Israel 'poa dreizi diboaniet.

Goude-ze, eun den anvet Judas ar Makabe
Stourm ouz ar Sirianed er brezel a ranke.,,
Met C'houi a lakas tri ael da vrezell gantan,
Ar Sirianed a voe trec'het gant ar re-man.

..

Dre Jenovefa C'houi 'poa diboaniet kêr Bariz,
En eur lakat Attila d'en em denn war e giz ;
Dre ar plac'h dister Jan Ark C'houi 'poa ive ouспен
Dizamm gwechall ar Frans eus hec'h enebourien.

Breman, siouaz, 'vel gwechall, ni a zo gwall-wasket
Dre eur brezel, 'zo skrijus, gant an Alamaned !...
Gant ho prec'h holl-c'halloudek, m'ho ped, hon difennet
Ha reit d'imp breman an trec'h war ar Brusiaued.

Gwir eo, ni hon eus tennet warnomp ar walen-ze
Dre bec'hejou diniver graet 'n hoc'h enep bemde !
Anzav a reomp hon pec'hed, goulenn reomp pardon ;
Roet d'imp, eta, an trec'h, ni ho ped a galon.

Gwir eo n'omp ket dellezek eus ar c'hras-se ken kaer ;
Met hen goulenn a reomp dre Jezuz, hon Zalver,
Dre Vari, sent hag aele, dre wad an dud zantel
A zo bet betek breman skuilhet holl er brezel.

Ni ho ped, Gwerc'hez Vari, sent, aele, tud zantel,
Goulennet d'imp ouz Doue an trec'h 'kreiz ar brezel,
Bevan en peuc'h ha kristen, er bed-man de ha noz,
Ha gras, goude hon maro, mont holl d'ar baradoz.

Juluan GODEST.

(1) jeanted.

Eur c'hav

E tiegez « Kroaz ar Vretoned »

Aman e reomp eur gwir diegez
kenetrezomp, lennerien, skrivagnere-
rien, ha micherourien « Kroaz ar
Vretoned », ha netra a gement a ra
levenez pe boue da hini pe hini
ac'hanomp n'halle lezel ar re-all di-
gas ha dizeblant.

Setu eman ar brezel o paouez sam-
ma unan eus izili hon tiegez « Kroaz
ar Vretoned », Jul Delante. Ganet e
Sant-Brieg ha micherour e ti-mou-
lerer Sant-Gwilherm, Delante a oa
bet tennet e zellou gant eur mekanik
neve, al « lizerennerez » a heller
mont gantan pemp gwech butanoec'h
egret gant an dour d'ober moullou-

lizerennet eur gelaouen. Bezan 'oa e
ti-moulerer Sant-Gwilherm eur
seurt mekanik, bet prenet dre zigou-
ez, nemet n'oa den ebet d'e lakat en-
dro. Delante a yeas da Paris, en eun
ti bras, da ziski ar vicher hag a-benn
eun nebeut zùveziou, evel ma oa
speredet ha dourniet dreist, e oa
deut akuit mat war al lizerenna gant
ar mekanik.

Diwar neuze e voas karget d'ober
en-dro da Groaz ar Vretoned. A
drugare d'ezan eo e voe gallet war-
le-ne gwellaat hon c'helaouen garet dre
astenn anezi, ouz he moula gant lize-
rennou munotoc'h a veze chenchet,
graet gant re neve, bep gwech,
Daoust d'ezhi da vezan bet krosket
evel-se ha gwellaet souezus, n'oa ket
koulskoude Kroaz ar Vretoned re
goustus gant aketus e oa Delante en

e labour. Ken aketus hag hen n'hon
doa bet biskoaz ! Pa guitaas, e lava-
re d'imp e oa e sell da c'hallout
astaga hep re dale gant e labour
lizerenna a gare kenan. Doue n'hen
deus ket hen aotreet d'ezan. Tizet e
voe gant pemp boled fuzal hag eun
tamm houarn diwar eur boled kanol
en unan eus an emgannou-ze ma
redas enne ken puilh gwad ar
Vretoned. Kaset d'ar c'hlanvdi e
kêr Sant-Stefan, e varvas eno ar zùn
all.

D'e dud glac'har, en o zouez
hon c'henvroad, an aotrou Gware-
ger a Blounevez-Moedec, e vreur-
kaer, e kasomp hon gwella gour-
c'hemennou a genganv, hag e c'hou-

lennomp ouz hon lennerien en em
unani ganimp da bedi evit ma vo an
Aotrou Dene gan t e ene.

OBEROU KLAODA 'R PRAT

1° MOUEZ REIER PLOUGASTELL, Bar-
zoniezoù, Kanaouennoù, ha Traou-all, Kena-
krid gant an Ao. Dubourg. Arc'heskob ar
Vretoned, 1 fr.

2° NOSVEZIOU AN ARVOR, eil Lev'r
Marvailhou evit ar Vretoned, Keskrid gant
Jos Dirlen. Ar Braz : 1 fr. 75.

Le Gérant : F. GOUYETTE

St Brieuc. — Imprimerie St-Guillemme

Kenavo eur zoudard "territorial" d'e varc'h "Laou"

Da Ivon Genver, Huelgoat.

Bannac'hou 'm boa evet 'n eur laret kenavo...
Penaos eta kuitat heb ober giz ar vro,
Hep mond da zaludi ha trinka da yec'hed
Mignoned ha kerent, amezeien garet ? !

Klevet 'meus alïes 'man ar wirionez wenn
Nan e spered an dud met e deun eur werenn ;
Kemerit ar fizians, em fluen 'man ive
Ar pez a dremenas, ar pez a ris neuze.

Diouz an abar laez, a-raok dibri va c'hoan,
'C'h aen da wellet va marc'h, d'eun tammig kraou balan ;
An nec'h a oa, siouaz, skignet war va ene
Evel eur goumoulen war griben ar mene.

'Vit netat va c'herc'hen, 'vel 'n eur gador govez,
Raktal me 'zisklèrias hervez ar wirionez :
'En dervezioù da zont marteze n'hellfomp ken
Mont da drajou ar stêr, da barkou ar porz-mên ;

Ogedi douarou, arat gwaremou koz,
Bale aman, du-hont, kouls an deiz hag en noz ;
Teila ar c'hriennou, ludua 'r prajeier,
Kerc'hat maerl ha temzou, falc'hat ar foenneier ;

A-gevret (1) dastum ést, rei tro d'an dornerez,
Tenna legumachou ha gwaskellat ar frouez,
Hep heug ha gwarizi skoazia ar pinvidig,
'Vit diboania ar paour 'c'hoantek d'en em ginnig.

Mar 'teus bet a-wechou niver a ehanou
P'edon puchet er c'hleuz oc'h ober kornadou,
Ganen 'teus gouzanvet re a bevar-amzer :
Da blijadur 'zo bet kemmesket a vizer.

Me 'meus en diskennou re wech da wall-gaset,
Hag alïes ivez er c'hrec'hiou re garget...
Oh ! pardon ac'hanoun, o va c'henseurt kêz Laou !
Piou a zo atao fur ? piou n'ez a ket e gaou ? —

Neuze e tostaan ha d'am marc'h e j okan ;
E krogan en e voue, e c'houg a vriatan ;
Va loen, 'vel pa ouije, gant e lagad tener,
'Zellas ouz va c'hostez, a zeuas d'am c'honver.

Dilavar, sebezet, en em zalc'homp hon daou,...
Ar sioulded, ar peoc'h a rene 'barz ar c'hraou,
Pa zeuas va maouez d'am c'hlas ha d'am gervel :
An nor 'breman buan ; er-mêz e oa tenvel...

..

En desped d'am c'halon, antronoz pa zavis,
Va glac'har a oa bras, ha dreist-oll pa glevis
Kejer ar pentier o kana war o c'hlud,
El leuriou, er porziou o c'honeza 'n avel-yud.

'Vel eun danvad kollet, eur paotrig leun a aon,
En uz en e wele pa zonz en trist Anaon,
Me a oa ken euzet ma ris ear youc'haden :
Ma marc'h a respontas dre eur c'hrisilhaen.

Krena 'reas va c'horf, va ene a rannas,
Va daouarn a groazas, war va glin me 'gouezas...
Pa 'n em gav gwall-amzer kalz a wazed dife
A anzav eul lozen, a zistro da Zoue !

Y. PICARD.

Sant-Brieg, ar 15 a viz genver 1915.

(1) Asamblez.

PRIZ AR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall.
skoed evit ar broiou estren

RENERIEN

E. AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labouriou d'an aotrou Vallée, 23, rue St-Benoit, St-Brieg.

**EMBANNOU-KONVERZ HA
KOUMANANCHOU**

An aotrou H. MEARD, 27, ball Charuor, zigamer an

Ar brezhoneg hag ar feiz,
A zo breur ha c'hoar en Breiz.
FURZAS AR GRIZ.
Gant brezhoneg eo deut ar feiz,
Gant ar galleg ar ya a Vreiz.
FURZAS AR GRIZ.
Dale'hit bepred d'ho prizoneg.
Yez an dud vad ha kalonek.
Yez ar feiz eo; ma ve trec'het,
Ouspen ar Vez, e vo Pec'hed!
MILIN.

avez; savet o deus en-dro d'ar ganol
difennou eus ar c'hrenva.
War striz-vor an Dardanelles, etre
ar mor Krei'douarek ha Konstanti-
nopl, kêr-benn an Turked, eul lestr-
splujer gall, ar « Saphir » a vije bet
goueledet.
Ar meur, 19 eus ar miz, diouz ar
beure, eur skouadren « Zeppelinou »

ha nijerezed, n'ouzer ket ped a oa
anezo, a zo aet da c'hournijal a-us da
Vro-Zaoz hag o deus taolet tarzerezed
war gêrioù Yarmouth, Sheringham,
King's Lynn ha Sandringham e lec'h
en em gav palez roue Bro-Zaoz. Dis-
mantrou bras o deus graet ha lazet
kalz a dud dinoaz.

**Diwar-benn
eul lezen vat
graet fall**

Ma vijen bet barz, em dije graet
eur zon hag a vije bet savet diwar-
benn eul lezen vat graet fall, lezen
ar zikourioù 'vit gwraze ar zoudar-
darded ezommek, hanvet e galleg
« allocations ».

Eul lezen vat?... A dra zur, n'hall
ket bezan gwelloc'h eviti. Ar gouar-
namant en deus lavaret evel-heñ :
Setu aze micherourien eus kêr, la-
bourerien diwar ar maez, ha n'o
deus nemet o diou vrec'h da vevan
ha da vagan o zud, hag a ya d'ar
brezel. Penos e vo doare ar wreg
hag ar vugale chomet er gêr ? —
Trist, a dra zar, mar na deuer d'o
zikour. Ha piou a dle sikour anê ?
— An hini a lem digante o zud, da
laret eo ar Vro, ar Gouarnamant.
Votomp evit ar gwraze hag ar vu-
gale-ze eun tamm arc'hant ma
c'hellfont beva evel pa vije o fried,
o zad, er gêr, hag ar pried, aet d'an
tan, a hello pleal dinc'h gant ar
brezel ha difenn ar Vro kalonek, pa
vo ar Vro o vevan e dud. »

Ya, eur zonj mat sur e oa ze !
Red e oa votan sikour da wrage ar
zoudarded ezommek !

Pegement a arc'hant a vo votet
ha penos e vo rannet ? Pemp real
bemde a vo roet d'ar wreg pe d'ar
vamm ha dek gweneg da bep bu-
gel.

Peber bozad arc'hant ! Yann a oa
devejer hag a c'honeze pemp real
bemde hag e voued. Aet eo du-hont,
trezek Arras, o lez-l er gêr eur
wreg ha pemp bugel yaouank din-
dan trizek vloa. Herve al lezen eo
dleet d'ar vamm touch pemzek real
bemde, da laret eo 105 lur ar miz.
O vezan ma 'z eus c'hoaz tri eus ar
vugale war bansion (sikour d'an tie-
geziou niverus), setu daou-ugent
skoed ar miz e dora ar wreg e lec'h
pemp lur ha tregont he devoa a-
raok eus he den. Unan bennak a la-
vare d'in an deziou tremenet :
« Gant-se, emezan, n'eo ket soneuz
a vefe gwraze hag a garje e padfe
ar brezel kant vloa ! » — Ne larin
ket se, rak ar priedjou en hon bro a
zo karante etreze. Memes tra, eun
tamm arc'hant evel-se a zo 'vit meur
a hini eul louzou c'honek hag a dis-
tan brao o glac'har hag a ra d'e
gortez gant pasianten an eur ma ti-
goezeo o zud er gêr.

TAOLEN AR BREZEL

Ar zibun diwezan e lavaremp e oa
bet tomm an traou diouz tu an hanter-
noz da stêr Aisne, en-dro da gêr Sois-
sons. Eus an eizvet d'ar bevarzekvet
eus ar miz en deus padet an emgann :
an eizvet, an navet hag an deketvet eus
ar miz, e voe trec'h ar Fransizien hag
e kemerjont zoken eur gree'hienn em-
zao kenan, diouz an tu biz-reter da
Soissons, nemet an llyet eus ar miz e
tigouezas gant an Alamaned soudar-
ded e leiz d'o skoazia. Darn a lavar
e oa an impalaer Gwilherm gante hag
e tiskennas en eur c'hastel en em gav
er vro-ze da zellet ac'hane ouz an em-
gann. Ar Fransizien a gendalc'has d'o-
ber penna, en gortoz e vije kaset d'e
skoazell eus tu ar c'hreisteiz d'ar stêr
dre ar ponchou a oa bepred en o
dale'h. Gwaz a ze, e oa bet ar stêr
kresket gant ar glaoeier hag ec'h eas
ar ponchou gant an dour. Kila a rank-
jod ober o lezel gant an Alamaned
daou bez kanol hag eun nebeut prizo-
nerien. Daoust da ze, ar c'holl, war a
lavarer, n'eo ket gwall-vras o vezan
m'en em gav armead ar Fransizien
difennet eus ar c'hrenvan gant ar stêr
« Aisne ». Ma klasfe an enebour mont
d'e o treuzi an « Aisne », e tigouezfe
gant, moarvat, evel pa glaskas
treuzi an Yser : koll a rafet tud a vil
vern hep gallout mont war-raok !

A-hend-all, a-hed holl linenn an
talben, an armeou unanet a vir an
dachen gonezet gante pe a c'honez
zoken tachen nevez, dreist-o'll war
ribl dehou an Yser e lec'h o deus
kemeret kêr Saint-Georges, hag e
Perthes e-kichen Reims.

Ar Rusianed, diouz o zu, o dije
kemeret ode Kirlibara, a dreuz ar
meneziou Karpath hag a roio hent
d'e da vont en Aotrich, nemet emaint
barzet gant ar wall-amzer hag an
erc'h o ren war ar meneziou, da vont
tre war-raok.

En Azi-Vihana, ar Rusianed o deus
trec'het an Turked e Karaourgan ; an
Turked, diouz o zu, o deus kaset eun
arme e Bro-Bers, eur vro ar-maez ar
brezel, met tuet kentoc'h evit ar Ru-
sianed ; e sell e vijent ivez da gas eun
arme all en Ejipt da gemer kanol
Suez, etre ar mor Krei'douarek hag
ar mor Ru, hag e tremen drezi ar
zoudarded a denn ar Zaozon eus an
Indez. Ar Zaozon, avat, a zo war o

Da zoudarded yaouank hor Bro Breiz

Setu aman daou bez barzomiez eus ar c'haera bet savet gant hor mignon
ker, an aotrou J. C. a Gastel-Paol, da zoudarded yaouank hor Bro. Truga-
rez d'ezan evito ! Sur mat e raio plijadur vras d'ar re yaouank, — ha d'ar
re goz ivez. — lenn anezo.

BLOAVEZIAD 1916

N'ez eus ket c'hoaz gwall-bell, pa edomp bugale
O c'hoari el leur-gêr, o tigezh B, A, BA,
En hor c'halonigou tener e vrageze
Eur fleurennig mignon eus an talvoudeka :
An esperans d'hellout harpa eun de hor Bro,
Hor Breiz-Izel ar Frans ganemp meurbet karet.
Neuze e lavaremp hag e kanemp fero :
« Hor Bro ni 'zifenna ! Bevet ar Frans bepred ! »

Setu ar bloaz nevez digouezet en hon touez
War-lerc'h pemp miz brezel kalet hag hep ehan
Ouz ar Brusianed trubard ha digernez !
N'hellomp ket chom pelloc'h da evesat a-ban...
Darn eus hor c'henvroiz 'zo falc'het en dachen ;
Ni hon deveus yec'hed, a zo deut hirio bras,
Youl hon deveus d'ober hon dlead penn-da-benn
Eus hon holl c'halloud, rak ni hon eus triouec'h vloaz.

Bez' omp bet o pedi 'vit hor breudrer hena
Merzeriet er stourmad o tifenn mad ar Vro,
Ni ivez a gerzo d'hon tro heb argila
Da ober hon dlead heb aon rak ar maro.
Santet hon eus ennomp hor c'halon entanet
Gant eur garantez-vro, eun nerz-kalon ker krenv,
E-kreiz m'omp o pedi evito er vered,
Ma na hell, moarvat, dont d'emp 'met eus an Nenv.

J. C.

D'an armou hag a-raok !

Setu ar bleiz d'emp o tonet.
Ar fuzuilh war ar skoaz, paotred !
Dond a ra evit hon taga,
Ret nen diskar, kenta gwella !

E skeud baniel ar wir frankiz,
E serr kana 'tre kenvroiz,
Ni 'zo o vont evit atô
D'e gas da vad diwar hon tro !

Ah ! Prusian, laer milliget,
Dirak hon armou e tec'het !
Ar c'hastiz 'vel eur prenv direz
A grigno ho kalon 'n ho kreiz.

Hor Breiz he deus he bugale :
Ar re yaouank sounn 'vel ar gwe,
Ar re gosa paotred kaled
'Vel reier bro ar Vretoned !

Distal eta, pobl trubardus !
Distal, fallakr ha dizeur Prus !
Bremen pa zav d'an enor c'hoaz
Soudarded Breiz 'koulz ha biskoaz.

O klevet son skiltr ar c'hleron
E redez, soudard a galon.
War-raok ! War-raok ! Kroaz ar c'ha-
A lar : « Ar Brus 'zo en argoll ! » nol

J. C.

PRIZ AR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall.
skoed evit ar broioù estren

RENERIEN

E AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labouriou d'an sotrou Vallée, 23, rue St-Benoit,
St-Brieg.

EMBANNOU-KONVERZ HA
KOUMANANCHOU

An sotrou H. MIARD, 27, bali Charner, zigemer ane

Ar brezoneg hag ar feiz,
A zo breur ha c'hoar en Breiz.
FORNEN AN ZEL.
Gant brezoneg eo deut ar feiz,
Gant ar galleg ez ay a Vreiz.
FORNEN AN GAZ.
Dalc'hit bepred d'ho brezoneg
Yez an dud vad ha kaloniek.
Yez ar feiz eo; ma ve trec'het
Ouspenn ar Vez, e vo Pec'hent!

MILIN

TAOLEN AR BREZEL

Ar brezel war vor hag en aer

Brud a zo bepred diwar-benn disklêriadur an Almaned : diwar an 18 eus ar miz-man, emezint, e vo e riskl di vezan goueledet gant listri-splujerien an Almagn kement lestr-kenwerz saoz, gall, pe zoken er maez a vrezel, a vo kavet gante o verdei e mor Breiz hag en-dro da Vro-Zaoz.

Ar stadou er-maez a vrezel, dreist-oll Stadoù-Unanet an Amerik, a zav o mouez en eneb d'an disklêriadur-ze. An Almagn a respont o tamall d'ar Zaozon merdei dindan banniel steredennet an Amerikaned ha herzi da dremen listri karget a vevans evit ar broioù taget gant an naonegez, evel ar Wilhelmina a zo dalc'het gante e Portsmouth. Breiz ivez en em gav gwaz a ze, pa renk chom er porz, hep gallout treiza, listri al linennou war-zu Bro-Zaoz hag an Haor-Neve.

An 10 eus ar miz, eul lestr-kenwerz saoz, al « Laertes », en em gavas e mor an Hanternoz gant listri-splujerien alman a glaskas e c'houeledi. Ar c'habiten a dizas tec'hel ha kas e lestr en unan eus porzioù an Holland. Roet ez eus bet d'ezan ar groaz-enor evit e daol an-partiz ha peb a 75 lur d'e var-toloded.

An 11, 34 eus nijerien akuita Bro-Zaoz a zibradas en porz-mor Douvres ha, goude treuzi mor an Hanternoz, a silapas tarzerezed ouz porzioù-mor al listri-splujerien alman, Ostende ha Seebruges. Dismantret e voe gante, er c'hêrioù-ze, an diskennoù hent-houarn, eul labouradeg evit atredan (elektrisit), hag ive eur c'hardi evit ar « Zeppelinou ». Gallout a rejont dont en-dro da Vro-Zaoz goude o zaol-kaer, nemet unan a gouezas er mor hag a voe savetaet gant eul lestr-brezel.

Ar 16 eus ar miz ec'h adkrogas ar Zaozon da gas o nijerien a-us da Ostende ha Seebruges ; tarzerezed a voe silapat gante ive war Midelkerke, e lec'h o devoa an Almaned savet o c'hanolioù, ha war eul lostennad

kirri karget a vevans evit an arme alman en em gawe an deiz-se war an henchoù war-zu Ostende. E keit-se, nijerezed ar Fransizien a c'houarnije a-us da Ghisteltes, e-lec'h m'eman kardi ad nijerezed alman, evit miret ouz ar re-man da stourm ouz ar Zaozon.

Daoust d'an taolion a ve skoet evel-se gant an nijerezed ouz Ostende ha Seebruges, porzioù-mor al listri-splujerien alman, ar re-man a dalc'h bepred da c'houeledi listri-kenwerz, listri saoz dreist-oll. A 16 eus ar miz, da eun eur hanter goude kreiste, al lestr-dre-dan « Ville de Lille », o vont eus Cherbourg da Dunkerque, a gavas war e hent al lestr-splujer alman U-16. Klask a reas tec'hel razan, met n'oa ket a her gant an Alman hag e voe tizet ha kaset d'ar strad. An U-16 a redas goude d'eul lestr norvejian a wele o tout eus Cherbourg. Gwell a ze evit heman, e voe sikouret gant listri-brezel skanv Cherbourg hag e rankas an U-16 en em guzat dindan an dour da dec'hel dioute.

Breman, e Cherbourg, e ve roet eur gopr mat da besketerien an aod, pa c'hellont diskleria da prefed ar porz pelec'h en em gav al listri-splujerien alman.

Ar brezel war zouar

War harzou ar Veljig ha Bro-C'hall e pad bepred ar ganoliadeg a-hed holl-linenn an emgann, gant krogadou amann hag a-hont, pep-hini o klask kemer difennou egile. Stank eo bet ar c'hrogadou-ze, dreist-oll an Hanternoz e-lec'h e klask an armeoù unanet toulla o hent war-zu Ostende, porz-mor al listri-splujerien alman a ra kement an dra da verdeadurez-kenwerz ; mont a reont war-raok tamm-ha-tamm ; en Argonne, foziou-difenn an daou du en em gav stok-ha-stok ha stank eo ivez ar c'hrogadou ; el Loren, an Almaned o doa kemeret eur gre-c'hienn emzao, hanvet Xon, hag e vont dilojet diouti prestik goude ; e Alzas, e lec'h e oa aet an Almaoed war-raok a-hed eur waz-dour, al Lauch, e vont dizarbennet ivez. Eno e voe gwelet eun dra souezus : chaseourie an Alpoù o vont d'an Almaned gant o baionetaz, e-kreiz eur c'haouad erc'h, hag int o botou-erc'h en o zreid. Ar seurt boteier a vez implijet e broioù an Hanternoz da redek prim war an erc'h hag ar chaseourien a zo bet desket d'e ober gante da dreuzi an erc'hennou a gaver war ar menezioù uhel.

Evel e oa bet lavaret ar zùn dremenet, ar Rusianed o deus ranket kila war daou gorn pella o linenn. er Brus ar Zav-heol hag er « Bukovine » ; nemet e talc'hont da vat stêr Bzoura hag odeoù menezioù Karpaz, da laret eo al lec'hioù an emzava d'ezo ma c'hellont gourdrouz ac'hane war eun dro an Almagn hag an Aotrich.

An Aotrichianed, pa n'hellent ket treiza an Danub, gant kresket eo an doureier, da vont d'ar Serbi adarre o deus hiset ouz ar Zerbed an Albaned, ar boblad-ze na houl « na mestr na roue Nemet Doue » hag he deus kaset da stoupa ar prins alman d'Wied a oa bet laket da roue warni.

Kaer o deus bezan gwall-bôtred an Albaned a zo bet kaset raktal er-mêz gant ar Zerbed.

An Turked, skuiz o veza trec'het en Azi-Vihana gant ar Rusianed, o deus kaset eun armead a 12,000 soudard da gemer kanol Suez diwar ar Zaozon ; dizarbennet int bet hag eun darn vat anê a zo bet paket da brizonerien.

En Azi e vije trouz-brezel etre Bro-Sina (pe Chin) hag ar Japan. Houman a c'houlen ma vo roet d'ezan en Bro-Sina an talvoudegeziou a bep seurt : mengleuzioù, hen-chou-houarn, hag all, a oa gwechall gant an Almaned.

AR PEUC'H

An tenvalan koumoul o vougan an heol sklêr,
Ar c'hurun spontusan n'o deus met eur reuz beir ;
Goude gwalarn dalc'hamat e teu an amzer vrâ :
Tristidigez, anken a dremen memes tra !

Ar brezel kri ha têt a zo breman o ren,
En pevar c'horn ar vro o teurel kanv ha kren,
Evel eur goumoulen a vo skubet d'he zro ;
Heol ar peuc'h binniget a adparo er vro !

Neuze, mager ar bed, al labourer-douar,
A dolo e fuzul, a grogo 'n e alar,
Ha parkeier ma bro, temzet, labouret mat,
Evit eun dornad ed a dolo eur zac'had.

En kêr ha war ar mêz neuze ar micherour,
Pep-hini en e stad, a grogo 'n e labour
Da verat hern ha mein, hag ar gwer hag ar c'head,
Danve ar s'ternachou ha danve an dilhad.

E lec'h fuzul, sabren ha kanolioù garo
A ve trempet breman, — binvioù a varo, —
E vo trempet neu'e binvioù a vevans
Da zanken bara mat d'holl vugale ar Frans.

Me 'wel 'toul ar c'hovel e-leiz a vinvioù,
Me 'gley stank ha poumer-tôliou ar morzolioù,
Me 'wel ar c'hemener kluchet war e dorchea,
Hag heu skanv e nadoz, hag heu skanv e laten.

Me 'wel ive o vont munuzer ha kalvez
Gant o binvioù lemm beure mat d'ho devez,
Me 'wel war e chafod pignet ar mansoner,
Me 'wel skanv gant e skeul o krapat an tôer.

Ar priegoù digouët an eil gant egile
A vevo a-gevred e-barz ar garante ;
An tadou, ar mammou gant o fôted nerzus,
A ankoueo o nec'h, hag a vevo eurus.

Ha koadou Breiz-Izel, hag he zaonennou don
Gant kan ar ganerien 'vo klevet o tiston ;
Ar c'hlemm, an nec'hamant 'vo skarzet 'mêz an ti ;
En o lec'h e skeltro ar c'hoarz, ar cholori.

Ar c'hleier en iliz drant ha skeltra zono
O welet pastored ha kristiened distro,
Hag ar beleg eus lein kador ar wirione
A brezego d'e bobl Lezon ar garante !

AN EUN.

Diwar dachen an emgann
Beljig, an eiz a viz C'hwevrer 1915.

PRIZ AR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall, skoed evit ar broioù estren

RENERIEN

E AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labourioù d'an notrou Vallée, 23, rue St-Benoit, St-Brieg.

EMBANNOU-KONVERZ HA KOUMANANCHOU

An notrou H. MIARD, 27, ball Charner, zigemer ane

Ar brezoneg hag ar feiz.
A zo breur ha c'hoar en Breiz.
FORNES AN YEDE.
Gant brezoneg eo deut ar feiz.
Gant ar gallez ez ay a Vreiz.
FORNES AN GZIK.
Dalc'hit bepred d'ho brezoneg.
Tez an dud vad na kloudek.
Tez ar feiz so. ma ve trouchet
Duspen ar Vez. e vo d'hoer !
MILIN

TAOLEN AR BREZEL

Ar brezel war vor hag en aer

An Almaned o doa embannet o dije goueledet gant o listri-splujerien kement lestr-kenwerz o verdei e mor Breiz, pe e mor an Hanternoz en-dro da Vro-Zaoz. An 18 eus ar miz eo e tleent staga gant ar c'houledadeg vras-se ! Da skoazia o listri-splujerien o doa kaset ivez « Zepelinou » a-us da vor an Hanternoz. Ar re-man, avat, a voe paket gant eur barrad gwall-amzer ha daou ané a gouzas dismantret-oll war aochou an Danmark.

Ar brasa eus al listri a voe tarzet gant ar splujerien alaman eo ar « Belridge », 7.000 tonnell, karget a eol-douar, pe « petrol ». Tizet gant eun darzerez losket outan gant eul lestr-splujer alaman, e c'hellas en em deurel d'an aod e Bro-Zaoz hag e voe savetaet an dud hag eun darn eus al lestrad anezan. Kaset e oa bet ar « Belridge » gant an Amerik d'an Holland hag e veache dindan banniel an Norvej. Gant-se, dre ar mestaol-ze e tenn an Almaned war o c'heun droukrans teir stad er-maez a vrezel : Stadou-Unanet an Amerik, an Holland hag an Norvej.

An « Dinorah », eul lestr gall, en deus gallet, evel ar « Belridge », goude bezan bet tarzet gant al listri-splujerien alaman, tizout an d'uar ; digouezet eo e porz-mor Dieppe an 9 eus ar miz-man. Listri-all, dreist-oll glaouerien Bro-Zaoz, a zo bet kaset d'ar strad gant an Almaned, darn ané, war ez eus aon, tud hag all, rak o'eus kelou ebet ané. Gwasa 'zo, an 23 eus ar miz, al listri-splujerien alaman o deus klasket tarza al lestr-treizer « Victoria », p' edo o treiza eus Boulogne, Bro-C'hall, da Folkstone, Bro-Zaoz, ha warnan g2 a veachourien. A drugare Done o deus c'houitet war o zael !

Diouz o zu, ar Zaozon hag ar Fransizien o deus kaset eur skoudrennad listri-brezel da ganolia, an 19 eus ar miz hag an deizioù warlerc'h, krenvlec'hiou an « Dardanelles », e sell da vont ac'hane da

Gonstantinopl, kêr-benn an Turked.

Eus Cherbourg listri skav a zo bet kaset a-hed an aod da glask tizout al listri-splujerien alman ; unan eus ar re-man a zo bet kanoliet gante e-kenver da « Voulogne » dimerc'her diwezan.

Al lun, 22 eus ar miz, eur « Zepelin » a zo deut da c'houarnijal a-us da Calais ; leuskel a reas tarzerezed, o freuza an hent-houarn ha meur a di e kêr. En unan eus an tier-ze a voe diskaret gantan, e oa o chom daou diegezh, c'houec'h a dud etre tud vras ha bugale. An holl a voe lazet nemet eur bugel c'houec'h miz a voe kavet, hag heu beo ha dibistig, dindan an dismantrou.

Ar brezel war zouar

Stankaat a ra d'ar c'hrogadou war linen-emgann ar Veljig ha Bro-

C'hall, ha, da heul ar c'hrogadou-ze, an armeou unanet o deus gounezet taeben, en-dro da Arras, da Reims, en « Argonne » hag en « Alzas ». An Almaned, droug enne, o deus kanoliet adarre kêr Reims ; ar wechman bolz an iliz-veur, a oa chomet en he zav, a zo bet diskaret.

Ar Rusianed, o devoa ranket kilaer Brus ar Zav-heol dirak armeou bras kaset outo eus an Almagh, o deus adkemeret o c'henv ; mont a reont war-raok zoken diouz tu ar menezioù Karpat.

Er Zerbi, ar jeneral Pau, a oa tremenet dre eno oc'h ober hent war-zu ar Rusi, en deus bet eun dig-mur eus ar gwella ; eman breman ar Roumani ha, daoust m'eman c'hoaz ar vro-ze er-maez a vrezel, e kav enni kerkouls digemer. Fizians a zo e tevio ar Roumani hag an Itali hep dale pell a du gant ar re unanet.

Izel ! Nemet eun hunvre n'oa ken, sionaz !...

Skriva a ran d'eoc'h, war eur goz taol gamm, en eur ober ged, en eur c'hardi en em zil an avel a bep tu dre ar mogerioù aezan. Dre amañ 'eo ket krenv an tîez : brikennou savet d'eur metrad uhelder ha warno pri meret ha mesket gant kolo e doare d'ober eur seurt tilhach. Dre-ze, a-walc'h eo eun taol-troad gant eur marc'h da ziskar an hanter eus ar vojer. Setu eno hor lojeiz ! Dre lloen an ti e tiver beradennoù glao. Eus va c'hardi e klevan, war-hed 1500 metr ac'han, an tennou fuzul ha, heb ar mare, c'houitelladen skrijus ar boledou-kanol, pe « pothouarnioù », o tont d'he heul eur strakaden spontus a laka da grenna murioù va lochig.

Plijadur a gemeromp, pa n'hon devez netra d'ober, kerent ha ma klevomp ar c'houitelladen-ze, o tiougan peget ha pelec'h e tremen ar vloed ha war be du e tarzo. A-wechou, pa n'eman ket re bell, e savomp klaouestre (pariaden) hag ez eomp zoken da vuzulia an hed, da c'hoit pïou en devo gounezet.

Evel-se, n'en em jalomp ket tre, war a welit ! Pa zav ganemp gwech ha gwech-all eur barradig droug-hir-uez, n'eo ket da badout pell. Eur fentigell distaget gant eur miznon pe eur bomm-kana, ha setu-ni adkrog do c'hoarzin !

Esper an eus, evelkent, ec'h achuo ar brezel hebdale, rak chom keit-all diouz ar gêr, hep gwelet, nemet dibaot-kaer a ve, eun anaoudegez bennak, eur mignon, eur paotr eus ar vro, hep gallout sellet ouz ar mor, « ar gazeg c'hlas » ! Ya, an holl-draouze a vank d'in !

Konavo d'eoc'h, eta, hep dale pell. Ha d'eoc'h a greiz kalon. A. B.

Hon lennerien o devo dalc'het sonj eus ar c'helou-man a oz bet laket war « Daolen ar Brezel » e miz Here diweza : « An 22 a Wengolo, daou lestr-brezel bras alman, ar « Scharnhorst » hag ar « Guiseinau », 11.900 tonnell pep-hini ané ha warno a-daou ea tu-hont da dri-gont kanol, a zo en em unanet da vont, e Papeete, eun enezen eus an Oseani, d'eul lestrig gall 647 tonnell hepken, ar « Zélé » Gouledet eo bet gante. — War ze, e kasemp hon gwella menoz ha hini hon holl lennerien d'unan eus hon mignoned, an notrou Dyvan, ofiser a vor, en em gave war ar « Zélé ». Aca a oa ga-

FIZIANS !

Pa oa 'n heol o kuzat 'vel eur voul alaouret
A-dreon torgen Kador glazard ha morgouset,
Me'oa e garridou tour parroz ar Fouilhez
A belec'h e welen betek lein ar menez.
Derved ha pennou-saoud a c'holoé 'n henchou
O tistroù deus peuri 'vit gounit o c'hraoioù
Trouz ebet ne gleven, foet ebet ne strake ;
Ar vugale 'oa mud, nep kristen ne gane.
Evel-se, d'ar c'hosper, gant eur spered mored
Va-unan 'n em gaven dirak Doue hag ar bed,
Pa zutas eur voualc'h dre e holl vouez nerzus :
« Fizians ! Ho pet fizians ! Ar Spi 'zo eur vertuz ! »

Ivonig PICART.

**KLUBIER RUS HON MIGNONED
A ZO KR BREZEL**

Hon mignon ha kenlabourer mat, an notrou Picart, en deus bet digant unan eus hon c'henvroiz yaouank war dachen an emgann al lizer-man la heul. Diskouez a ra, war eun dro, pegen kalonek eo hon faotred yaouank, a gav an tu da c'hoarzin betek dindan tarzadennoù ar boledou-kanol, hag ivez nag a blijadur a ra d'ezo kaout lizerou ha traou da lenn e brezoneg ! War ze, e roomp da zonzj d'hon lennerien e kasomp evit netra « Kroaz ar Vretoned » da zoudarded ar Vro, a vo bet roet d'imp o hano hag o chomlec'h, o « adres ». Kasit d'imp, eta, lennerien ger, hanoioù ho kerent hag ho mignoned a zo en arme ! Ober a

refomp eus hon gwella d'ober vad ha pljadur d'e.

Aotrou ker,

Bet em eus, eur pennadig 'zo, ho lizer hag ar c'hanoouennou brezonek ho peus bet ar vadelez da gas d'in. Trugarez d'eoc'h evite ! N'hallfec'h ket gouzout pegen bras pljadur a ra an traou a vez digaset d'eomp eus ar gêr, dreist-oll pa roontro d'eompi da gomz ha da lenn hor brezoneg !...

Em rejimant n'eus ket nemeur a vrezonekerien. Paotred eus al « Loire-Inférieure », unan bennak ivez eus ar Morbihan ha kalz eus ar « Vendée » ! Gant-se, an trôadou — re nebeut anezo ! — ma 'm eus gallet komz brezoneg, a zo bet evidoun eur gwir zudi. Neuze ne gleven ken ar boledou o c'houitellat, ar « pothouarnioù » o tarza ; bez' en em gaven en Breiz-

PRIZ AR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall.
skoed evit ar broioù estren

RENERIEN

E AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labourioù d'an aotrou Vallée, 23, rue St-Benoît,
St-Brieg.

**EMBANNOU-KONVERZ HA
KOUMANANCHOU**

An aotrou H. MIARD, 27, ball Charner, zigemer ane

Ar brezoneg hag ar feiz,
A zo breur ha c'hoar en Breiz.
FONNEZ AN IZEL.
Sant brezoneg eo deut ar feiz
sant ar galleg ez ay a Vreiz.
FONNEZ AN GUIL.
Dalc'hit bepred d'ho brezoneg.
Fez an dud vad ha kalonoc.
Fez ar feiz eo; ma ve trec'het
Ouspenn ar Vez. e vo Pic'had!
MILIN

TAOLEN AR BREZEL

Ar brezel war vor

Ar zizun diweza e laremp aman penaos skouadrennoù unanet ar Frans ha Breiz-Veur o doa staget, an 19 a c'houevrer, da ganolia krenvlec'hioù an « Dardanelles ». An hano-ze a reer eus eur seurt kanol-vor, striz ha hir (en-dro da driwac'h leo), a ro hent d'al listri eus ar mor Kreizdouarek da borz-mor Konstantinopl, kêrbenn an Turked.

Ma vije kemeret kêr Konstantinopl e vije ze eur mad a daol da gas ar brezel da benn ! Biken an Turked nag o mignoned ne zavjent diwar eur seurt lamm ! Ouspenn- e, dre striz-vor an « Dardanelles » ez eer er mor Du da borzioù Rusi ar C'hreisteiz.

Eur vro bounez hag a zo ken edus, tostik-tost, hag an Amerik Breman an ed a zo harzet da dremen gant krenvlec'hioù Konstantinopl. Ma vije kemeret Konstantinopl, neuze e tigouez jean edou a vagadou e Marseilh, da rei bevans e leiz ha marc'had mat d'ar Frans ha d'he zoudarded.

Da heul ar ganoliadeg kenta, an 19 a c'houevrer, e oa bet renket paouez eun nebeut deizioù, gant aet e oa eur barrad gwall-amzer a-dreuz. Pa dorras war an avel, ar 26 a c'houevrer, al listri-brezel eman o hanoioù da heul a adkrogas da ganolia difenn an « Dardanelles » : « Queen-Elisabeth », « Agamenmon », « Vengeance », « Cornwallis », « Triumph », « Albion », « Majestic », « Irrésistible », « Charlemagne », « Gaulois », « Suffren ».

Da genta, e voe kanoliet diouz pell. Goude-ze, eun darn eus al listri a dostaas ouz an aod, harpet gant ar re-all, 'kas pouneraat c'hoaz o zao-liou D'an abardaez e voe diskennet d'an douar martoloded-fuzuilherien da bour-ober al labour. Ar pevar c'hrenvlec'h a zifenna genou ar ganol-vor a zo bet diskaret hep ma koustas an trec'h-ze nemet eun nebeud martoloded luzet pe c'hloazet war al listri saoz. Hou goure'hennou a gasomp gant hon gwella menoz da vartoloded Breiz-Izel a oa kalz ané, sur mat, war listri-brezel Bro-C'hall.

An Almaned, ar bouferien griz a zo ané ! a dalc'h da c'houeledi en dro da Vreiz-Veur, listri-kenwerz dinoaz,

re ar stadou er-maez a vrezel zoken. Ne zellont ket ken berr-ze ! Darn eus ar paour kêz listri-kenwerz kaset d'ar strad gant an Almaned ne giever hano ebet ané, kollet ma 'z int tud hag all. Evel-se, ar zûn-all, e voe kavet en douar-vor ez-eun da Lok-Kireg eur vag, enni daou vartolod morian hag i maro o daou. War ar vag e oa hano ar porz saoz Liverpool. Hervez a greder, e oa ar vag-ze diwar eul lestr saoz tarzet gant an Almaned ha ne vane dioutan nemet an daou vorian, renket d'ê mervel war ar mor bras gant ar riu hag an dienez.

Ar 24 a c'houevrer, al lestr skav « Dague », eus skouadren an Adriatik, p'edo o kas bevans d'ar Montenegro, a skoas ouz unan eur ar boues-tlou leun a boule a oa bet lakat er mor gant an Aotrichianed da herzel tostet ouz an aod Goueledet e voe ha gantan 38 eus ar vartoloded.

Digaset ez eus e porz Brest eul lestr bras alman, an « Dacia ». An Almaned o doa graet an neuz d'e werza d'an Amerik E gwirionez an « Dacia » a oa bet prenet gant eun Alman, hanvet Breilung, o chom en Amerik. Dizoloet e voe an taol hag e voe plaouiet an « Dacia » war e zistro d'an Europ, ha hi karget a varc'hadourez evit an Almaned.

Daou lestr splujer alman a vije bet goueledet e mor Breiz, an deizioù-man, unan gant listri-brezel saoz, egile gant eul lestr gaoulier a zevas a-benn d'ê steka e staon outan a-benn-herr ha d'ê gas d'ar strad.

Ar brezel war zouar

A-hed holl linen an emgann, e Bro-C'hall hag er Veljig, daoust d'an amzer da veza bet gwall-fall, ez eus bet krogadou stank. An Almaned o doa digaset soudarded er Veljig da grevaat o arme, 'kas mont war-raok diouz an tu-ze. En Argonne, war ar larer, o dije strinket gant riboulou eul-douar, pe « petrol », e foziou-difenn ar Fransizien ha laket an tan warnan goude. En desped d'o holl strivoù ha d'o mestaolioù divalo, e c'honitot e pep lec'h : pell diouz mont war-raok, mont war-dreuz an hini a rekont ober !

Er Brus, ar Rusianed a zo bet trec'h en eun emgann bras e Prasnich. Setu dizarbennet da vad an Almaned o doa gonezet tachen diouz an tu-ze, ar zûn all. Breman e rankont dont war o c'hiz. War vanezioù Karpatez ez a mat an traoù gant ar Rusianed. Ar jeneral Pau a zo nevez-digouezet er Rusi. War a greder, donedigez ar jeneral Pau er Rusi a c'helle rei lusk c'hoaz d'ar brezel da drei da vad.

GWILHOU RUZ

Die'houinet ar c'hleze lemm, entanet ar poultr sec'h,
Trubardet feiz pep emgleo, flastret ar Gwir 'pep lec'h,
Dichadennet ar brezel gant e stroll trubuilhou,
Setu aze da labour, Kezar daonet, Gwilhou !

Koueza 'ra soudarded kêz, hep paouez, bern-war-vern,
Kanolioù a zislonk stank korfadou tan ifern.
Mindraiherezed a val, strakal 'ra fuzuilhou,
Setu an eost milliget a rez eosti, Gwilhou !

Ar bleiz marnaoniet a dag, hep gwir, an oan dinoaz ;
Ar falc'hun a dag ar yar... Gwasoc'h a rez-te c'hoaz ;
D'an holl dirak d'ê orgouilh e teus urziet plega...
Gwaz evit ar re dizen ! Didruet d'ê zaga !

N'eus mui na gwir n' truez en da ene o chom,
Impalaer gwasoc'h eget holl impalaerien Rom !
Skuilha stêrioù gwad dinam, reuta bro e ludu,
Setu da holl blijadur, Gwilhou e ene du !

En da ene orgouilh e red an torfejoù
Henvel ouz al loened gouez a red en o c'hoajou ;
An torfejoù euzusa, diouz traoù ketek al lein
A leunia kouls da ene eget da damm korf brein.

Koulskoude, diouz da ene flêrius evel ar fank
D'az « Touz koz » e k'isez pedennou stank ha stank ;
Dirak an holl e rez van d'hea meuli, impalaer...
Ma 'z eus pedennou gaoüad, da re-hu int, teod aer !

Le-doue eo ar beden deut diouz da c'hoüg raouilhet !
Na zismegans ken ar Groaz hag ar C'hrist gouliet !
Te hag a skuilh puilh ar gwad, penôs pedi-te c'hoaz
Gwad ker ar Zilvidigez skuilhet diwar ar Groaz ?

Gra peoc'h 'ta, touer divoz ! Rak da holl bedennou
A zo kavet re bouner evit mont d'an Nenvou
'Lec'h m'em un hor zoudarded, o muntrer divalo !
E lec'h m'emaint o tanzen ar Peo'z a d'omp ac'hano !

O merzerien ar vamm Vro hag a skuilh ho kwad
En emgann keiz, en toull, er zaonen pe er c'hoad,
En-dro deoc'h er Baradoz, e strink binnoù ho klour,
Skedusoc'h ha padusoc'h eget bannou al loar ;

Hor zoudarded ker, padit evit ho Pro garet ;
Skoazellit h'n armou c'hoaz ; Gwilhou 'vo diskaret !...
— Gedomp, Fransizien, ar Peoc'h a zavo splann en aer
Evel d'ar mintin alaouret, e pign an alc'houeder !

EOSTIG KERINEK

**KREIER BUS HON MIGNONED
A ZO KR BREZEL**

Eul lizer mat hon eus bet digant hon mignon ker, J.-P. le Page, a oa serjant hag a zo bet tapet da brizonier, eman breman en Almagno, e Friedrichsteld, yac'h atao, emezan ; met ne vez lezet da lavaret netra diwar-benn an Almaned ha stad, — truezus da vat, war a larer, — ar brizonerien.

Kelou mat a deu d'imp ivez eus hon c'henvroiz war linen an emgann,

dreist-oll eus Olivier Vallée, breur yaouanka hon Rener koz, Loriz Herrier eus an Oriant, Erwan Henry eus Lennon, hag an aotrou abad Perrot.

Hon mignon P. Guédès a skriv d'imp eman bepred oc'h ober en-dro d'ar re c'hlozet en e r c'hlanvdi. « Eostig Kerinek », en deus savet ar pezh kaer eus ar zizun-man diwar-benn « Gwilhou », a zo ivez « klanvdiour », n'ouzomp doare pelec'h.

Setu aman eun nebeut linennou tennet eus lizer eur zoudard breton hag a ziskouez splan pegen uhel e

PRIZ AR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall.
skoed evit ar broioù estren

RENERIEN

E AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labourioù d'an aotrou Vallée, 23, rue St-Benoit,
St-Brieg.

**EMBANNOU-KONVERZ HA
KOUMANANCHOU**

An aotrou H. MIARD, 27, ball Charner, zigener ane

Ar brezoneg hag ar feiz.
A zo breur ha c'hoar en Breiz.
FONNES AA IZEL.
gant brezoneg eo deut ar feiz.
gant ar galleg er zy a Vreiz.
FONNES AR GRIZ.
Dalc'bit bepred d'ho brezoneg.
Tez an dud vad ha kalonek.
Fez ar feiz eo, ma 'e trec'het.
Ouzpen ar Vez. e vo Puc'het !
MILIN.

Fizians a oa o dije ar C'hresianed
roet skoazel d'ar skouadrennoù da
lakat seziz war Constantinopl dre
gas dre zouar eun arme ouz an Tur-
ked. An aotrou Venizelos, ar minis-
tr bras, a oa a du gant se. Nemet
enebet e voe ouz e ali gant ar roue,
Konstantin, a zo kar d'au impa'ær
Gwilherm.

En-dro da Vreiz-Veur al listri-
splujerien alman o deus goueledet
tri lestr-kenwerz saoz, hep rei am-
zer zoken d'ar vartoloded a oa
warne d'er em zavetei ; 37 anê a zo
b t beuzet.

Ar zûn all, eun nijer gall, ar c'ha-
bitem Happe, a zo deut a-benn da
deurel tarzerezed ha da lakat an tan
war vilin-boulir Rottweil, unan eus
brasa milinou-poultr an Almagn. Ar
groaz-enor en deus bet evit e daol
kaer.

Ar brezel war zouar

War zouar ez a mat an traou be-
pred gant ar re unanet. Ar Rusianed
o deus dizarbennet c'hoaz an Aotri-
chianed e-harz ar menez Karpas.
A-hed linen ar Veljig ha Bro-C'hall
an armeoù unanet a c'honid tachen
tam-ha-tamm.

Met ar bevar warn-ugent demeus a viz c'houevreur,
A zo arruet en ti eur c'helou a walleur,
Er b'oa mil nao c'hant p' mzek gant pôtr al lizerou...
'Renk ar gwaz en de war-lerc'h moat diudan an armaou.

Ar gwaz ne oa ket er gêr, aet 'oa gant e gezeg
l'ober eun devez labour da di eun amezeg ;
Pa arruas 'barz an ti, en devoe kalonad
O kaout e dud en gouelvan, glac'har ha huanad.

Dre e spont 'n deus gouennet petra 'oa a neve,
Pa oant en tristedigez, glac'haret evel-se.
— « O siouaz, eme ar wreg ! kelou 'zo deut hirie
Ar c'hoaz kentan 'renki mont da zerviji 'n arme » —

En eur dont e-barz an ti haouen e oa heman...
Ar c'helou-ze koulskoude, 'lak e wad da skornan
O welet 'reake kuitât, en eun töl krak 'vel-se,
Holl dud e di ha pep tra ha monet d'an arme.

Pa boanier start 'hed an de gant labourioù kalot,
Pa ver yac'h, pa zeu an noz, 've kalz a c'hoant kousket...
En noz-man ar c'hoant kousket a oa a-grenn kollet.
En gouelvan hag en glac'har pep tra a oa chenchet.

An de war-lerc'h, da zeiz eur, e renke an den-man
Tec'hel er mêz eus e di, ha dont da gimadian
Diouz e wreg, e vugale, mamm-gaer, servijerien ;
Laret d'eze kenavo, marteze 'vit biken !

Ar gouelvan hag ar gri forz a zavas dre an ti...
Holl e lampent 'n e gerc'hen 'n eur grial, hirvoudi :
« Kenavo a laromp d'ec'h gant glac'har, huanad !
Rannan a ra hon c'halon o tonet d'ho kuitat. »

Ar wreg paour ne helle ket 'n em distag dioutan...
— « Atlas emei, ma fried ! penôs a rin breman ?
Da vagan pevar bugel ha derc'hel mereri ?
Ha tud krenv da labourat ne vo kavet hini... »

Hag ar gouarnamant d'in nep sikour na roio,
Dre ma 'z omp 'n eur vereri gant hon foan o vevo.
Lakat 'ra c'hoaz tailhou bras war draou hon ziege...
Koulskoude, tra an aotrou eo traou ar merer kèz.

— « Prest oun da zempli aman o tonet d'az kuitât !
Ma c'halon 'zeu da rannan gant glac'har, huanad !
Pannevet o eun Doue o tont d'an c'henerzi,
Me 'vije maro aman ken 'vit an disparti. »

Lak da fizians en Doue, kemer eun tamm kalon !
Ped ar Werc'hez, da Ael mat, da rei d'it nerz gwirion,
Ha me demeus ma c'hoste a ray ive 'vel-se,
Marteze, gant gras Doue 'n em gavfomp adarre !

Jezuz a zo bet marvet evidomp war ar groaz,
Gouzanvet 'n deus evidomp kalz a boanioù gwall-vras !
Ha, pa vo e volonte digas d'imp-ni kroazioù,
Gouvanzomp-i a galon 'vit gonit an Nenvou.

Ma zonz-me eo poanial start evel eur gwir zoudard
Da drec'hi war dud ar Brus 'vel tigr pe leopard,
Evit difenn hon bro-Frans rak Doue heu goulen,
Ha dre o c'hras e teuo an trec'h d'ar Fransizien.

Ha da fin ar brezel-man an dud 'vo elomet bew
A zeuio laouen d'ar gêr, ha gante al lore !
Ar re 'do graet tölou-kaer a vo medalennet,
Pe zoken ouz korn o skoa eur groaz enor staget.

Hag ar re vo gloazet pansion o devo,
Hag ar re marv er brezel d'o gwraeg roet 'vo
Pansion 'hed o buhe herve karg o fried...
Evel-se c'hellfont bevan 'barz en evurusted,

TAOLEN AR BREZEL

Ar brezel war vor hag ea aor

Skouadrennoù unanet ar Frans ha
Bro-Laos a zalc'h da ganolia stiz-
vor an Dardanelles, da gemer ac'ha-
ue o hent war-zu Konstantinopl, kêr-
benn an Turked E penn listri-brezel
ar Ziozon eman ar « Queen-Elisa-
beth », ar brasa hag ar galloudusa
lestr-brezel a voe moret biskoaz,
gant e 27.500 tonnell hag e 8 kanol
bras a hell stlepel betek pemp leo
hed-taol bouliji o poueza tost da
2.000 livr pep-hini anê. Gwella listri
Bro-C'hall, ar « Suffren », ar
« Charlemagne », ar « Gaulois » hag
ar « Bouvet », en em gav eno ive.
A-benn breman ez int aet tre e-barz
ar ganol. Listri all o deus kanoliet
Suwyne, brasa porz-mor an Turked
en Azi-Vihana.

GWERZ NEVEZ

diwar-benn eur c'himiad trist e parouz Lohuek

Eun tad a familh o vont d'an arme

WAR DON : « Eur werz a zeu em penn » pe ton Glac'har ar Werc'hez.

M ho ped, Trinded venniget, Gwerc'hez, sent hag aele
Da rei d'in breman ar c'hras d'ober eur werz neve
War zujed eur c'himiad trist e-barz en gwirione
En ti eur penn-tiegez, pa oa 'vont d'an arme.

En mil nao c'hant pevarzek, ar brezel 'oa kroget
Entre ar bobl a vro-Frans hag ar Brusianed ;
War an tachennoù-emgann ar gwad a boullade,
Kalz a dud 'veze lazet demeus a bep koste.

An holl dud krenv eus ar Frans 'oa kaset d'an arme :
Tud yaouank ha tud o doa l a gwreg ha bugale,
Holl betek daou-ugent vloa, zoken tud « reformet »,
A oa kaset d'an arme pa oant advizitet.

An hini gomzan aman 'oa eun den evel-se,
En oad daou vloa ha tregont, tad a familh ive,
En devoa pevar bugel ; ar gosan 'oa nao bloa,
Hag an hini yaouankan nemet dek miz ne oa.

E wreg hag hen 'oa o chom 'barz en eur vereri,
— Unnek kant hanter-kant livr 'oa ar priz anezi, —
Gant gras Doue hag o foan, 'n eur boanial kalz ive,
E paent o mereri, magan o bugale.

PRIZ AR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall. skoed evit ar broiou estren

RENERIEN

E AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labouriou d'an aotrou Vallée, 23, rue St-Benoit, St-Brieg.

EMBANNOU-KONVERZ HA KOUMANANCHOU

An aotrou H. MIARD, 27, ball Charoer, zigemer ane

Ar brezoneg hag ar leiz. A zo breur ha c'hoar an Breiz. FURMEZ AN URIL. Want brezoneg no deus ar leiz. Want ar galleg ez ay a Vreiz. FURMEZ AN URIL. Dalc'uit bepred d'ho prezoueg. Yez an dud vad ha kloned. Yez ar leiz so, ma te t'ch'ho. Ouspenn ar Vez. e vo Po'ho'!

TAOLEN AR BREZEL

Ar brezel war vor hag ea aor

Ar skouadrennoù unanet a zalc'h bepred da ganolia an « Dardanelles ». Eul lestr gall, ar « Gaulois », a zo aet doun-tre er ganol, ha n'eo bet tizet nemet gant eur vouled. Ha c'hoaz houman n'ha deus ket tarzet; miret eo bet gant ar c'habiten en envor d'an dro-ze. Unan eus al listri saoz, an « Amethyst », a zo aet ivez betek eur ger hanvet Nagara en em gav el lec'h stfisa eus an « Dardanelles ». Ar risklusa eo ivez d'al listri da dremen, hag an « Amethyst » en deus renket holl eun nebeut martoloded. Fizians a zo, koulskoude, e vo diskaret da vat heb dale pell an difennou a zo bet savet gant an Turked er striz-se. Neuze ne harzo netra ouz al listri saoz ha gall unanet da vont betek e mor Marmara.

Eur mor kreizdouarek eo en em astenn etre kanol an « Dardanelles » hag ar « Bosfor » pe ganol Konstantinopl. 25 000 kilometr karrer, pe, mar deo gwell ganeoc'h, 5 000 000 devez-arat, eo ar gorread anezan. Doun eo hag aes da verdei d'ar brasa listri. En e greiz e sav enez Varmara, hag, en e gorn uhela, war-zu Konstantinopl, enezennou ar Brised, golet darn anezo a gunkizioù hag a liorou, e lec'h e teu pinvidien Konstantinopl da dremen an hanv. Evit breman, an Almaned a zo difre gante sevel warne difennou...

Kaer o devo ober, diaes e vo d'eze derec'hel penn. — « Eman kemeridig Konstantinopl war an hent mat o tont, a lavare ar zizun diweza ar jeneral Kitchener da gamb ar Uheldi e Londrez ». — Rak cuspenn mont d'ez dre vor, ez eer ivez dre zouar. Eun armead a zo bet dastumet en Afrik diandun urziou ar jeneral d'Amade hag a vo kaset ac'hane da c'horenoz Gallipoli, war ribl kanol an « Dardanelles » diouz tu an Europ. Aes e vo d'an arme-ze, harpet ma vo gant ar skouadrennoù, trec'hi war an Turked. Eun taol-kaer e vo hennez, rak, ouspenn ma roio d'an Turked ha d'an Almaned eur mat a lamm, e ti-huno da vat, ez eus esper, poblou ar Balkanion d'en em unani gant ar Zerb hag o mignoned ouz an Aotrichaned, an Almaned hag an Turked a zo bet enebourien d'e viskoaz.

Eo-dro da aochou Breiz-Veur al listri-splujerien alman a zalc'h da gantreal has plouia listri-kenwerz. Unan ane, an U-12, a zo bet tizet ha gouleledet ar zûn-all gant al lestr-brezel skany a Vro Zaoz, an « Ariel ». Heman a stokas e staon outan a-benn-herr hag e gusas d'ar strad. Eul lestr all a Vro-Zioz, al lestr-reder « Bayano », n'eo ket bet ban chansus-se. Tizet eo bet, war aochou

Bro-Skoz, gant eun darzerez losket outan gant eul lestr-splujer alman ha gouleledet en eur ober eun nebeut munutennou.

An Almaned, diouz o zu, o d us kollet daou lestr-reder, ar « Prinz Eitel Friedrich » hag an « Dresden ». Ar c'henta ane en devoa gouleledet eul eneb da holl lezennou ar brezel eul lestr-kenwerz amerikan, ar « William P. Frye », karget a var c'hadourez aotroet en amzer a vrezel. Dalc'het eo breman prizonier en emporz eus an Amerik en abeg d'an torfed-ze. An « Dresden » -hen a zo bet kanollet ha lakaet an tan warnan gant al listri saoz « Glasgow », « Kent » ha « Orama » war aochou enez Juan Fernandez er mor Peoc'hus. H-nvel e oa ouz an « Emden ». Edo o p'rouez gouleledi war aochou ar Chili eul lestr saoz ar « Conway-Castle ». Ne chom breman nemet eul lestr-reder alman, ar « Karlsruhe », hep konte al listri-rederien e skoazell. Unan eus ar re-man, ar « Kronprinz Wilhelm » en deus gouleledet, ar zûn-all, eul lestr-treuz-atlantik eus Bourdel, ar « Gadeloupe », war e dreiz eus Rio-de-Janeiro da Vourdel.

Kaer o devo an Almaned laerez ha tarza anan hag a-hont eul lestr-kenwerz bennak, ne vezint ket evit miret ouz ar skouadrennoù da vont bepred war-raok war-zu Konstantinopl, hag eno eman al dalc'h ha marteze diskoulm ar brezel-man!

Eur « Zeppelin » nevez-flamm, bras-divent — 125 metr hed — a vije bet diskaret er Veljik gant nijerzed gal ha saoz.

Eun nijer gall en deus taolet tarzerezed war g'arniou Colmar.

Ar brezel war zouar

Er Veljik, an « o eus ar miz hag an deiziou war-le c'h, ar Zouzon o deus bet eur gonid a-bouez ha graet eul lamm mat war-raok en-dre d'eur vourc'h hanvet ar « Chapel-Nevez ».

A-hend-all, war holl linennou ar brezel an traou a zalc'h da zont da vad evit ar re unanet. Nemet eur gwall-zarvoud a zo c'hoarvezet gant ar jeneraled Maunoury ha Villars. Diskennet e oant en eur foz-difenn, 30 metr hepen diouz an Almaned, pa voe tizet o-daou gant an hevelep bouled. Daoust d'o gloazioù da vezan grevus, ez eus esper e parefont. Ar jeneral Maunoury dreist-où a zo brudet-bras dre ar peurz en deus kemeret en emgann-trec'hi ar « Marne » a zizarbennas an Almaned diwar hent Paris, hag a droas d'e o flanedan war an tu-koll.

KLEBIER BUS HON MIGNONED A ZO ER BREZEL

Hon mignon ker, Loeiz Herrien, ar « Barz Labourer », a skriv d'imp an tamig lizer-man eus talben ar brezel, e lec'h en em gav gant kalz a Vretoned all:

Mignon ker,

Atao ec'h a mad an traou ganin ha gant ar genseuried. Bouraplaat (bravaat) a ra bout (bezan) en « toul-lou-pri ». Sec'hoc'h int hag an Almaned a zo didrousoc'h. « Kroaz ar Vretoned » a zigouez rekis-mat ganimp !..... Netra a nevez a hend-all. A galon ganeoc'h bepred!

Eur c'helou mat hag a ray plijadur da holl vignoned ha lennerien « Kroaz ar Vretoned » ! « Laouig », breur Dir-Na-Dor, hon Rener, a zo bet laket, evit e daoliou-kaer, war roll a enor an arme. D'ezan hon gwella menoz hag hon gwrezusa goure'hennou!

Kelec'hiet e-pad pemp miz en eur c'hoad gant an Almaned

Setu aman eun nebeut linennou tennet eus eul lizer a zo bet kaset d'imp:

« Teir sizun a zo, eur zoudard, Bronnec, genidik eus Bot-bihan, er Foulhez (Penn-ar-bed), a zo distro d'e rejimant an 19vet rejimant eus al linenn, e Brest.

Istor ar zoudard-ze a zo souezus. El luadenn hag er veskadeg a voe da heul kemeridigez Liège hag emgann Charleroi, ec'h en em gavas disrannet diouz e rejimant ha tapet e linennou an Almaned. Kentoc'h eget en em renta, e kuzas en eur c'hoad eus Luxembourg ar Veljik. Eno en deus bevet pemp miz hep gallout mont kuit, kelec'hiet ma oa ar c'hoad a bep tu gant an Almaned. D'an diwez, e tizas tec'hel e Bro-Holland. Eus an Holland en deus gonezet Breiz dre vor.

War a lavar al lizer, e vije c'hoaz e koad bras al Luxembourg soudarded all o telec'hel da c'houzanv an naon hag a pep seurd poanion kentoc'h eget en em zaskori d'a enebourien. Doue da ray nerz ha skoazell d'e da badout avel-se ac'han dan fin ar brezel pe da c'hallout tec'hel dre an Holland evel hon c'henvroad kalonek, ar Bronnec!

Paour kêz prizonerien!

Ar zoudard K..., eus ar Foulhez, prizonier en Almag, a skriv d'e vestr-skol: « An aotrone » ofmoan »

Aluzennou da « Groaz ar Vretoned » d'he c'has da zoudarded ar Vro

An aotrou abad Clerc 20 real
Gweltaz 20 »

Trugarez d'hon mignoned o deus roet an aluzennou-ze ken madeleuz da « Groaz ar Vretoned » evit ma vo kaset, bep zûn, da zoudarded ar Vro war dalben ar brezel.

N'ufemp ket ober gwell da rei eun tamig diduamant d'hon zoudarded keiz ha da gas d'e, e-kreiz holl boanion kriz ar brezel, evel eur banne eus aer vad Breiz-Izel!

Bep zûn, unan pe unan ane a skriv d'imp da laret nag a blijadur o devez o lenn eur b'jennig vrezonnek. Hirio end-ein, unan eus hon lennerzed mat, he deus bet ar vadelez da gas d'imp hanoioù soudarded ar furroz, a lar trugarez, en o hano, da « Groaz ar Vretoned » ha d'an dud vadeleuz a ro harp dre o aluzennou d'he c'has war an « ta ben ». Setu aman eur pennad eus he lizer:

« Ho trugarekaat a ran ivez, mil gwech, eus ar vad hag ar blijadur a rit d'ar zoudarded o kas d'ezo, bep sizun « Kroaz ar Vretoned ». He reseo ar ront, bep gwech, gant mall bras, hag e lavaront d'in penos, e lec'h ma vezont kalz a Vretoned asamblez, e tremen ar bapereu a zorn da zorn hag e lennont anezi pep-hini d'e dro.

Goulennet o deus diganen piou eo an dud vadeleuz-se a ra kement a blijadur d'e. »

Hon mignoned a ro aluzennou da « Groaz ar Vretoned » eo an dud vadeleuz-se! Hag ivez ar re a gas d'imp hanoioù ha chomadur ar zoudarded. Goulen a reomp adarre digant hon lennerien vat kas d'imp hanoioù o c'herent a zo er brezel evit ma vo kaset d'e o « C'hroazig » bep sizun. Ne gousto ze man d'e, pa 'z eo gwir e ro tud vad aluzennou da bae ar frejou.

PRIZ AR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall. skoed evit ar broioù estren

RENERIEN

E AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labourioù d'an aotrou Vallée, 23, rue St-Benoît, St-Briez.

EMBANNOU-KONVERZ HA KOUMANANCHOU

An aotrou H. MEARD, 27, bali Charner, zigemer ane

Ar brezoneg hag ar feiz,
 A zo breur ha c'hoar en Breiz.
FORNNEZ AN GEIZ.
 Gant brezoneg eo deut ar feiz,
 Gant ar galleg ez ay a Vreiz.
FORNNEZ AN GEIZ.
 Dalc'hit bepred d'ho prozoneg.
 Yez an dud vad ha kalonek.
 Yez ar feiz eo; ma re troc'het,
 Guspenn ar Yez, e vo Poc'hed!
 MILIN.

ma aluzennig. Teurvezet he digemer gant ma gwella memoziou.

LAOUENANIG AR ROZ.

Trugarekaat a dleomp ive ar re eus hen lennerien o deus coet d'imp hanoioù soudarded, da gas d'e « Kroaz ar Vretoned ». Eur mareadig hanoioù 'hon eus breman, d'eist-oll eus soudarded Leon ha Kerne. Re Dreger a fell da gaout ive ! Lennerien Treger, kaset d'imp hanoioù ho kerent a zo en arme, evit m'o devo, int-ive, o « Chroazig » bep zùn !

raok. Mouget e oa bet an holl c'houleier er gêr-vras ha, dre ma tremenent, e tennet oute bouledou kanol. Re uhel e oant, evit doare, evit bez tizet; unan anê hepken a reas an neuz, goude eun tenn losket outan. da drei war e c'henou, nemet e c'hellas, a-benn eur peñnad, adkavout e blom ha dere'hel gant e hent. Diou' o zu, an Almaned a loskas eun hart-r-kant tarzerez bennak war Bariz ha war ar bannleo anezi. En Asnière, Neuilly, Levallois, Courbevoie, dreist-oll, o deus graet dismantrou; diskaret tier ha gloazet seiz d-n, hini ebet anê d'ar maro, a drugare Doue !

Ar brezel war zouar

Er Veljig, eus ar 15 d'an 18 eus ar miz, ar Fransizien o deus kemeret eul lec'h eus an amzava, eur grec'hicnn warni eur chapelig gouestlet d'an Itron Varia Loret. Krogadou start a zo bet a hend all war-hed an holl linennad; en unan anê, e Vauquois, er « Champagne », an Almaned o deus skuilhet eol-douar entanet e foziou-difenn hon zoudarded. Daoust d'o gwall-dolioù, e rankont kila tamm-ha-tamm dreist-oll en haot-ernoz, en « Argon », hag e mezeziou « Vosges ».

An 22 eus ar miz, ar Rusianed o deus kemeret kêr Przemysl. Eur gêr eus ar c'h enava e oa difennet ouz ar Rusianed gant eun arme aotrichian hag a zo bet kemeret a-bez : 117.000 soudard ha 2.500 ofiser en eun taol ! Ar Rusianed a zo stad vras enne gant ar gounid-ze ha dre-oll, en ilizou ar Rusi, e voe kanet an « Te Deum ».

Aluzennoù da « Kroaz ar Vretoned » d'he c'has da zoudarded ar Vro

Laouenanig ar Roz..... 16 real

Trugare en hano hon zoudarded ha mil beanoz-Doue da « Laouenanig ar Roz », a gas d'imp, a-unan gant he t'rof madeleuz, al lizer kaer da heul !

Plijadur a raio ive d'hon lennerien kavout pelloc'h eur peiz eus ar brava a oa bet savet gant « Laouenanig ar Roz » evit kenstrivadeg ar Gorsedd. Gant ar brezel ne voe ket gallet rei ar prizioù. Panevet-se, sur mat, e vije aet unan eus al loreon kentan gant « ar C'hlezeour ».

Aotrou Rener ha Barz ker,

Pell a zo eo chomet mud ma zellennig. He c'herden am boa di-tignet an de ma klevis mouez truezas ar c'heleier o c'hervel an dud kêz da vont da zikour hon bro ha d'he d'fenn ouz skilloù treitour an « Er du ».

Tost da eiz miz a zo abaoe, eiz miz a reuz, a dan hag a wad, eiz miz a zaerou hag a drisidigez ! Holl ditdou Breiz-Izel, kouz lavaret, a zo bet glac'haret gant ar walen spon-tus-man kouezet warnomp. Soudarded Bro-Breiz a zo kalonek-tre, ha, dre-ze ive, o gweler peurlvian e penn kentan an emgannou da rei skouer d'ar re-all. Enor d'hon zoudarded Breiz-Vihan, d'ar re a zo bet m'ez-erriet hag o deus roet hep damant o buhe evit hon mam n-vro ! Enor ive d'ar Vretoned vat a zo war an dachen emgann, war zouar ha war vor, o stourm ouz an enebourien, o harpan hon banniel a dri lion hag o rei eur gwir skoazel d'hon armeon !

D'ar zoudarded-ze « Kroas ar Vretoned » a ra eun aluzen gaer 'n eur gas, gant keloioù ar Vro, eun tamnig frealidigez hag eur bann-heol ben-niget eus Breiz, evit o c'hennerza da zougen ar c'broazioù all, a bouez ken alies war o diousoa.

Evit sikour « Kroaz ar Vretoned » da gendec'hel gant hec'h oberou mad, e kasan d'ec'h, aotrou Rener,

TAOLEN AR BREZEL

Ar brezel war vor hag en aer

Diriou-all, ar skouadrennoù unanet a zo aet doun-tre e kanol an Dardanelles, nemet, p'edo o tistrei eus kanolia difennou an Turked el lec'h strisa eus ar ganol, o skoas ar « Bouvet » ouz eun darzerez hag e voe gouledet war an taol. Gwaz a ze, ne voe gallet savetei nemet eun tri-ugent den bennak. Eur c'holl bras eo evit Breiz, p'eman an darnvuia eus ar vartoloded war listri-brezel ar Frans genidik eus hon bro. Eul lestr-all, ar « Gaulois », a zo bet gwall-aozet ha, diouz tu ar Zaouzon, daou lestr, an « Irrésistible » hag an « Océan », a zo aet d'ar strad nemet gallet e voe savetei an dud.

Ar « Bouvet » a oa bet moret en Oriant e 1896. 12,2 0 tonnell e oa, ha 14 000 a gezeg e oa nerz e vekanikoù. Kaset e vo an « Henri IV, 9,000 tonnell, d'ober en e lec'h.

War ar mor Bras al lestr-reder alman « arlsruhe » a rae e wasa ouz al listri-kenwerz evel an « Dresden », hag, evel heman, e vije bet gouledet ive, diouz ar c'heleier a zo deut eus Bro Zaouz.

E mor an Hanternoz an Almaned a gas breman nijerezed ouz al listri-kenwerz.

Ar 17 eus ar miz, e kreiz noz, eur « Zeppelin » a zo aet da c'houarnijal en-dro da Galais hag en deus losket tarzerezed war an disken hent-houarn. Ne rejont ket kalz a zismante, nemet e voe lazet gant an darzaden ean nebent micherourien a oa aet da gousket er « wagonioù ».

Disul diweza, war-dro eun eur eus ar beure, e voe gwelet e Compiègne pevar « Zeppelin » o kemer o hent war-zu Pariz a-hed traouien ar stêr « Oise ». Kerkent ha ma voent dizoloet e strakas a bep tu tennou losket oute gant kanolioù « difennerez Pariz ». Daou eus an aer-listri a rankas neuze dont war o c'hiz. An daou all a zalc'has war-

ISTOR EUR ZOUDARD

Unan eus soudarded ar Vro, hag a zo bet galvet kerkent ha ma tirollas ar brezel. kaset d'ar Veljig ha gloazet eno o tifeon kalonek ar banniel trilioù, en eus savet ar wa-z-man da heul da ganta e damnig istor. Trugare d'ezan evit beza hen roet da voula da « Kroaz ar Vretoned » ! Kalz a plijadur a ray d'an holl hen leun aman war-lerc'h.

Selaouet, tud yaouank, hag e klevoc'h kana. Eur werz zo a-nevez kompozet er bla-ma. Graet gant eun den yaouank ganet e Breiz-Izel Hag a zo bet galvet warlene d'ar brezel.

Ar c'henta 'moa klevet 'oa tarzet ar walen. E oan o tont d'ar gêr eus ar foar a Bleyben; Ha, pa oan deut d'ar gêr, erruet 'barz ar porz, An holl verc'hed 'glevis a oa o kriol forz.

'Benn daou zervez goude 'moa renket partial. — Ha n'ez aen ket va-eun; ganen e oi re-all ! — Laret 'voe neuze d'in ha d'am e hamaraded : « Da vont da Zant-Brieg an tren a gerneret ».

D'ar c'hazarn voemp kaset kerkent hag an disken, Hag an dervez war-lerc'h ar « c'hepi » war hor penn !... Ne voemp ket peurwisket ma teuas d'emp sec'hed, Ha ni mont d'ar c'hautin gant ar gamaraded.

Evit mont d'ar brezel voemp harnezet da vad, Reit d'emp boued 'vit an hent, gwiskamant d'eread; En em voda a reom e-kreiz porz ar c'hazarn, Ha kerzet 'n eur gana beteg an hent-houarn.

C'houitellet 'neus an tren. Setu ni partiet ! — « Kenavo, Sant Brieg ! » en eur vouez 'voe hopet. Laret e voe d'emp tout, ar re 'oa partiet, Ober eus hon gwella ouz ar Brusianed.

Tremenet Brohinière, Roazon war ar Vilen; Aet goude dre Laval, Vitre, neuze Mayenne;

PRIZ AR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall.
skoed evit ar broioù estren

RENERIEN

E AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labourioù d'an sotrou Vallée, 23, rue St-Benoit,
St-Brieg.

**EMBANNOU-KONVERZ HA
KOUMANANCHOU**

An sotrou H. MIARD, 27, bali Charner, zigemer ane

Ar brezoñeg hag ar feiz.
A zo breur ha c'hoar en Breiz.
POURAS AR ZET.
Gant brezoñeg eo deñt ar feiz,
gant ar galleg eo ay a Vreiz.
POURAS AR ZEK.
Dalc'nit bepred d'ho brezoñeg.
Tez an dud vad ha kalonek.
Tez ar feiz eo, ma e trec'het,
Goupen ar Vreiz, e vo Poc'hed!
MILIN.

**Alazennou da « Kroaz ar Vretoned »
d'he c'has da zoudarded ar Vro**

An dimezellet a Volz... 4 skoed
An dimezel M. Rebours... 4 real

An dimezellet a Volz a gas d'imp,
a-unan gant o frof ken brokus, al
lizer-man :

Aotrone,

Pen-eo-gwir e kav ar zoudarded
plijador o lenn « Kroaz ar Vretoned »,
eur blijador eo ive evidomp kas
d'eoc'h eur prof d'he c'has d'eze.

Digemeret, aotrone, gant hon
gweilan gourc'hemennou, t'êr gou-
manant evit brezelourien Breiz-Izel.

Trugare d'hon lennerezed mat en
hano soudarded ar Vro !

Trugarekaat a reomp ivez ar re
eus hon lennerien o deus kaset d'imp
hanoioù soudarded da gas d'« Kroaz
ar Vretoned ». Nemet, evit darn anê,
ar chomadur, war hen eus aon,
n'eo ket bet merket reiz a-walc'h.
Ar gwella d'ober, pa c'heller, eo
merka ar « Secteur » gant an niveren
anezan. Evit ar zoudarded a zo er
c'hlanvdiou, merka ivez, mar plich,
niveren ar c'hlanvdi, pe an hospital.
E kêriou bras a zo, evel aman,
ez eus klanvdiou e leiz. ha, pa ne
verker ket sklêr niveren ar c'hlanvdi,
e c'hall ar c'hasadennou beza kollet
war an hent.

TAOLEN AR BREZEL

Ar brezel war vor hag en aer

Ar skouadrennoù unanet o deus
adstaget da ganolia an « Dardanelles »
hag ez eus fizians e teuo o zaol da vad
gante ar wech man. Diouz o zu, ar
Rusianed a gas listri-brezel eus ar
mor Ruz da vont da Gonstantinopl dre
ar Bosfor diouz tu an Hanternoz, oc'h
astenn evel-se an dorn d'ar Fransizien
ha d'ar Zaouon a zigouezo int diouz tu
ar C'hreisteiz.
Al listri-splujerien alman, en dro da

Vreiz-Veur, a zalc'h da c'houi o gwall-
bôtred.

Disil diweza, al lestr-treizet saoz
Fulaba, o vont eus Liverpool d'an
Afrik, ha warnan 250 a dud etre
treizidi ha martoloded a gavas war e
hent eul lestr-splujer alman. An Al-
maned a roas dek munuten hepken
d'an holl lestrad-tud-ze da vont er-
maez war ar bagou. Kalz re verr am-
zer e o ze ! Sonjit, disken eun daouzek
lestr bennak ha lestra enne 250 den !
Gant-se, n'oa nemet hanter-c'braet an
dilestradeg pa voe tarzet ar *Fulaba* ha
kasot d'ar strad... ha gantan 113 a
dud. Ar 137 all a voe savetaet gant
eul lestr-pesketaer.

Hevelep taol a oa c'hoarvezet an
derc'hent (au œiz a-raok) gant al
lestr *Aguibo* eus Liverpool ; 26 den a
oa bet beuzet.

Listri zo, a herr bras, a zeu a-benn
da dec'hel rak ar splujerien. Evel-se,
an « Niagara », eul lestr-treiz-Atlant-
tik war e hent eus New-York, en
deus gallet lezel pell war e lere'h
eur splujer alman o redek ouz e heul
d'e c'houeledi. Eul lestr all, al « Liz-
ze » a zo deut a-benn da stoka a-
herr e staon ouz ar splujer ha d'e
wall-aoza. Ar « Vosges », o vont eus
Bourdel da Liverpool, e glaskas ober
kemeud-all, nemet e c'houitas war e
daol hag e voe goueledet.

Ar *Zaouon*, war a larer, a vije o
vont da vora hebdale eul lestr nevez
ijinet a-ratoz-kaer evit distruja ar
splujerien.

En aer, ar brava taol-kaer graet
gant an nijerien e voe hini *Saouon* o
deus losket, ar zùn-all, tarzezed
gant listri-splujerien alman e labu-
radegou-listri Hoboken, tost da An-
vers, er Veljig. Unan eus ar spluje-
rien-ze nevez-flamm a vije bet peur-
zismantret.

Ar brezel war zouar

Er Veljig, e Bro-C'hall hag en
Alzas nebeut a gemm aboue ar zizun
drementet. Krogadou a zo bet, dreit-
oil en Argon, hag en Alzas e lec'h e
talc'h ar Fransizien eur pennad 'zo
eul lec'h em-ao, an Hertmannswi ler-
kopf.

War a larer, ar jeneral bras
alman, Von Kluck, a vije bet gloaz-
zet.

E Prus ar Zav-heol, ar Rusianed a
zo savet en Hanternoz betek Memel,
eur porz-mor alman war ar mor Bal-
tik. Nemet re riskius e oa d'e chom
eno hag e tilezjont ar gêr-ze. Diouz
o zu, an Almaned o deus kanoliet,
hep gonid ebet evite, Libau, eur porz-
mor all d'ar Rusianed.

War venezioù Karpato eo eman ar
brezel en e wasa. Eno, — hag ivez
en « Dardanelles », — e pouezo, ar
muia, ar c'hrogadour war an digoue-
zioù da zont. Betek-hen ez a mad an
traou gant ar Rusianed.

D'ar Werc'hez - Evit ar zoudarded

War don : AELE EUS AR BARADOZ.

D'ar beure, pa zihunan ouz kloc'h an *Angelus*,
Ma c'halon a zav kerkeñt 'n ho trezek, Mamm Jezuz !
A zav 'vit ho saludi ha goulen ho pennoz
Da gerzet hed an devez war hent ar baradoz.

Ha breman, en eun amzer ken kri ha ken euzus,
Alies ho saludan, Mamm vat ha truezus ;
Hag e c'houlan ho pennoz war an holl Fransizien
'Vit ma stourmfont kalonek ouz an eñbourien.

Itron Varia Gwir-Zikour, selaouet ma feden :
Biskoaz n'em eus ho pedet hep kavet ma goulen...
Miret en hon zoudarded o nerz hag o yec'hed
Ha, dreist-oll, eur galen-glan ha divlam a bec'hed.

Pa oc'h bet a holl-viskoaz rouanez an Arvor,
Miret d'ei he bugale stank war hent an enor,
Ha d'ar re 'zo bet galvet da zifen hon bro Frans
C'houi a vo o-stereden ha stur o esperans.

Roet d'e, Gwerc'hez Vari, sikour ho pedennou
Da viret lezen Doue bemde 'n o c'halonou
Ha da zevel o spered etrezek o C'hrouer,
Jezuz, hon Mestr, hon Buhe, hon Roue, hon Zalver.

D'ar re a zo bet paket gant an eñbourien
Ha gante pell diouz o bro dalc'het prizonerien,
Roet d'e, ni ho suppl, nerz-kalon ha sko-zel.
Ha warne en pep tachen astennet ho mantel.

Hag eneb ar wall-amzer, ar ghao, an erc'h ar skorn,
Da domman o izilli, astennet c'hoaz ho torn ;
D'ar re a zo bet gloazet paret o goulou
Ha d'ar re 'zo bet luet digoret an Nenvou.

Mar n'hellont ket kaout ofern d'ar zul barz an iliz,
Douget o foan da Zoue evel eur zakrifiz,
Da baean frank d'e justiz die an holl bec'hejo
A rêr aboue pell amzer, siouaz, e barz hon-bro,

Ma teufont da zaoulinan e-kreiz an « trancheou »
Juntet gante o daouarn, o zellou en nenvou,
'Vit goulen digant Doue true, gras ha pardon,
Daerou en o daoulagad, glac'har en o c'halon.

Ha, goude keuzidigez, glac'har d'o foch'hejou,
Laket ar peuc'h 'n o c'halon ha s'c'het o daerou ;
Evit digemer Jezuz ha da ober e dion
Roet d'e, Gwerc'hez Vari, roet d'e ho kalon !

Neuze, pa zeuy ar zerr-noz ouz kloc'h an *Angelus*,
A-rôk monet da rapoz ni a gano joùs,
Tad, mamm, gwerc'hez ha bugale, bepredur ha c'hoarezed
Têr Ace a drugare d'ec'h, o Mamm venniget !

BLEUEN KROAZ-PER.

**KREBIER BUS HON MIGNONED
A ZO ER BREZEL**

Kelou mat a zo deut d'imp eus
hon mignon ker, « ar Barz labour-
rer ». — « Yac'h eo bepred, emezan,
nemet e vez mall bras d'ar brezel
d'achui, pe, da vihana, da chenj eun
tamm an doare anezan. An dud a

skuiz o chom evel-se en hevelep
lec'h... »

« Ar Gwenedour », a skrive pen-
nadoù ken dudius war « Kroaz ar
Vretoned » diwar-benn istor Breiz,
a zo bepred klanvdiour e Gwened.

Hon daou rener ker, ar Yeodet ha
Dir-na-dor, a zo bet galvet d'an arme.
Ar c'hentan e zo bet kaset da bell,
n'ouzomp ket da belec'h ; an eil a

PRIZ AR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall.
skodet evit ar broïon estren

RENERIEN

E AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labouriou d'an sotrou Vallée, 23, rue St-Benoit,
St-Brieg.

EMBANNOU-KONVERZ HA
KOUMANANCHOU

An sotrou H. MIARD, 27, bali Charner, zigemer ane

Ar brezoneg hag ar feiz,
A zo breur ha c'hoar en Breiz.
FURNIZ AN GAZ.
Gant brezoneg eo deut ar feiz,
Gant ar galleg ez ay a Vreiz.
FURNIZ AN GAZ.
Dalc'hil bepred d'ho brezoneg.
Yez an dud vad ha kalonek.
Yez ar feiz eo : ma ve trec'het,
Ouspenn ar Vez, e vo Pec'het !
MILIN.

TAOLEN AR BREZEL

Ar brezel war vor hag en aer

Er mor Kreizdouarek, eur wech addeut an amzer vras, ar skouadrennoù a zo adstaget gant o labour rastallat ar mengleuzioù dindan-dour ha karolia an « Dardanelles ». Kresket eo bet an difennou warne gant an Turked, nemet, war a greder, poultr ha tonna a vankje d'è. An Almaned o doa kaset d'è, ar zùn-all, dre stêr Danub, eul lestr-dre-dan bras karget a bourveziou-brezel : 65 « wagoniad » poultr ha tonnou a oa bet karget warnan. Nemet e voe harzet gant ar Zerbed ha goueledet.

A-bend-all, al lestr-brezel turk *Medjidî*, 3.800 tonnell, a zo aet a-benn d'eur vengleuz dindan-dour he deus distralet anezan. Eul lestr-brezel all d'an Turked, ar *Messoudieh*, 9.240 tonnell, a oa bet goueledet, eur pennad 'zo, gant eul lestr-splujer saoz. Gant-se, ne chom ken gant an Turked nemet ar *Goeben* hag ar *Breslau*, gwall-aozet o-daou, d'en em zifenn ouz ar re unanet, p'o devo treuzet an « Dardanelles ». Neuze, lizians a zo, e vo kemeret Konstantinopl hep nemeur a boan.

Gwener ar Groaz, al lestr-dredan gall *Emma*, war e hent eus Londrez da Vourdel, a zo bet taget gant eul lestr-splujer alman ha goueledet, hep dale na kement ebet. Skoet e voe gant eun darzerez, trouc'het dre an hanter ha kaset d'ar strad en eur ober teir munuten. Eus an holl vartoloded war ar bourz aezan 17 a voe beuzet ; daou hepken a hellas savetei o buhez, gant eul lestr-brezel saoz a zigouzas war ar lec'h a-benn eun eur hanter goude ar penze.

En hevelep deiz, eul lestr-moruer, ar *Pâquerette*, o paouez kuitaat Fécamp da vont d'an Douar-Nevez, a zo bet tizet gant eur splujer alman. Heman a c'houe hemeonas d'ar vartoloded diskenn en o bagou hag e tarzaz kerkent ar *Pâquerette*. An holl dud war e vourz a zo bet savetaet.

Diouz o zu, ar Zaizon o deus kollet meur a lestr-dre-dan : ar *Flaminian*, ar *Crown-of-Castille*, al *Lokwood* hag all. Eul lestr saoz, an *Delmira*, 6.000 tonnell, hag a oa bet tarzet ar zizun-all gant an Almaned, goude ober d'ar vartoloded war e vourz kuitaat anezan ha diskenn en o bagou, n'oa ket bet aet d'ar strad ; chomet e oa war vordo, hag e voe kaset gant an avel war-zu Cherbourg e lec'h ez eo bet ramoket d'e aozia.

Ouspenn o splujerien, an Almaned a gas ivez ouz al listri saoz ha gall nijerezed. Unan eus ar re-man a loskas, an deiz-all, eun darzerez gant al lestr saoz *Staffa* eus Edimbourg. An darzerez-se a gouezas tostik-tost da staon al lestr, war-dro 15 troatad ; hag e kinnige an nijer leuskel eun darzerez all, he dije tizet ar pal sur a-walc'h. Kabiten ar *Staffa* n'oa gantan, d'en em zifenn ha da zizarbenn an taol, kanol na fuzuilh ebet. Nemet en doa lestreet, d'ober arouezioù eun nebeut « fuzeenaou », henvel ouz ar re a vez graet gante evit an « taouiou-artifiz ». Petra 'reas nemet leuskel gant an nijerez eur fuzeen. Dre eun taol-chans houman a dre-menaz en eur c'houibana diadan fri an nijer alman, a gemeras aon hag a dec'has kuit a denn-askel.

Er mor Baltik, c'houec'h lestr-dredan alman a zo bet goueledet gant ar mengleuzioù dindan-dour bet laketa gant an Almaned o-unan.

E mor Breiz, eul lestr-splujer alman a zo chomet luziet e rod-vins e rouedou pesketerien tost da borz-nor Douvr.

Ar brezel war zouar

War linen ar Veljig, Bro-C'hall hag an Alzas, n'eus ket bet a engannoù bras, nemet krogadou aman hag a-hont en-dro d'ar losioù-difenn. Hag e talc'h ar re unanet, da heul ar c'hrogañt-ze, do vont war-rôk o c'hounit tachen kammed ha kammed.

War dalbenn ar Rusianed, ez a mat bepred an traou gant ar re-man. Dizarbennet o deus an Almaned war-dro an Niemen en Hanternoz. War vaneziou Karpas o deus trec'het ha graet kalz a brizonerien war an Aotrichianed. Dizarbennet o deus eur bagad eus ar re-man, o doa treuzet harzou ar « Bukovine » ha graet eun argaden war douzrou ar Rusi.

Goude kemeredigez Przemysl, 100.000 a zoudarded rusian, a oa

dalc'het d'ober seziz ar gêr-ze, o deus gallet dont d'en em unani gant arme ar C'harp. t. Gant ar skoazell-ze o tont d'ezo, ar Rusianed a hello, sur mat, kemeret da vat o c'hrenv ha mont primoc'h a ze war rok.

KELBIER EUS HON MIGNONDED
A ZO ER BREZEL

Ar barz mat *Taldjr* a zo rener karr-dre-dan evit an arme du-hont en Hanternoz, war harzou ar Veljig. Kaset eo bet, n'eus ket pell, evit eur gefidi hennak, e kêr Beauvais, en em gav eur pennad mat a-dreñv da linenn an emgana. Kaset en deus ac'hane da rener Kroaz ar Vretoned eur garten warni skeuden iliz-veur Beauvais a zo kaer-meurbet. — Yac'h eo bepred, emezan. — Gwell a ze ! Doue da viro d'ezan e nerz hag e yec'hed en e vicher tenn a rener karr-dre-dan eman krog da vat ganti aboue derou ar brezel ! Hon gwella menoz a gasomp d'ezan ha hini hon lennerien.

Dir-na-dor a skriv d'imp : « Er *Service armé* ec'h on, hag an eksersis a renkan ober. Moot a ra e leiz ac'han d'an tan... » Gras d'ezan da chom pell amzer en hon touez !

Kelou ebet c'hoaz eus hon rener mat, ar Yeodet, a zo bet kaset da bell, n'ouzomp ket da belec'h.

TRUGAREZ !

Trugarez a lavaromp a greiz kalon d'ar re eus hon lennerien o deus roet d'imp havoioù soudarded da gas d'è Kroaz ar Vretoned. Dalc'hent bepred d'hen ober hag e re-fomp hon gwella da rei gant hon c'helaouennig eun tamm dudi ha frealzidigez d'ar re eus hon c'henvroiz a zo er brezel.

AN « DRAPO »

O banniel benniget,
Dreist hir-vuneh karet,
Hirio e tispahez
Da zeizenn trilioez,
'Vel d'ar mareou bras,
Hag er penn a-rôk c'hoaz !

Da liou glas, gwenn ha ruz,
Douget 'trezek ar Brus,
D'ar Fransiz a lavar
Meur a gomziz dispar :
« Er gwad skuilhet 'vit Frans
Eman boe'h esperans ! »

O nijal en avel,
Frezilhon aour a-wel,
E kerzez d'ar stourmad
Evel da eun ebad,
Dispont-kaer rag an tan
Ha mindrailh prusian.

Hep aon ha didamall,
D'an eur-man o nijal,
Gant ar boultren duet
Hag ar boled treuzet,
War douar Alzasiz
Nevez-ze e lariz :

« O Alzas, e'hoarig kêz,
Bevet em c'harantez !
Ar Frans dre he viktorez
He divrec'h a zigorez ;
N'oc'h mui divroidi,
Dired d'am saludi. »

Esperomp en hano
Ar gwad skuilhet, drapo !
E tistrofet er fin,
Dre an aotre divin,
Gant kurunen lore
Da Bariz hebdale.

J. C.

Gourc'hemennou

War roll ar zoudarded a zo bet roet d'è, nevez 'zo, ar groaz a enor hon eus bet ar blijadur da welet daou hano Breiziz : hini an sotrou Perr Cadoret, letanant er 155^{vet} rejimant war droad, ha hini an sotrou Robert Fioc'h, letanant ivez. Hon gwella gourc'hemennou d'hon c'henvroiz !

Eur pennad
tennet eus notennoù eur beleg-soudard

..... An nozvez a-rôk a oa bet didrouz a-walc'h, eur c'hrogad pe zaou hag eun nebeut a dennou kanol. Met, an-noz-man, setu souden mogerioù ar c'hlanvdi o tont da grennan.... Ne laran ket a c'haou, ar mogerioù a horjelle gant ar barrane ha tan dirollet en-dro d'imp ha, betek er c'haviou, e voent rannet gant ar strouns.

E-kreiz an noz, eta, setu an abaden o kregi. Boaz (kustum) e oamp onz an trouz, met biskoaz n'hon doa klevet kement-all. Me 'gouske n'eus forz pelec'h war ar planchod, war eur gador.... Mont a ris da gavout al leanezed ha da welet ar re c'hloazet evit kalonekaat anè. Ar safar a bada betek ar beure. A bep mare e vezemp en gortoz da vont en tu-all.....

PRIZ AR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall. skoed evit ar broiou estren

RENERIEN

E. AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labouriou d'an aotrou Vallée, 23, rue St-Benoit, St-Brieg.

EMBANNOU-KONVERZ HA KOUMANANCHOU

An aotrou H. MIARD, 27, hali Charner, zigemer ane

TAOLEN AR BREZEL

Ar brezel war vor hag en aer

An Alamaned o deus kaset diou wech dioustu o zeppelinou da nijal a-us da Vro-Zaoz, ar 14 eus ar miz hag ar 16. C'hoant o devoa, war a greder, da lakat an tan war Newcastle, eur gêr vras eus hanternoz Bro-Zaoz, enni labouradegou a bouez evit an arme. Nemet, kerkent ha ma voe dizoloet ar zeppelinou, e voe mouget piz kement sklêrijen e kêr, kea n'hellas ket an Alamaned mervout Newcastle. Neuze e taoljont eun tamm a bep tu o boulijni loskus An taniou gwall, a voe lakaet gante en eun nebeut kêriou, a voe mouget buhan, ha, gant-se, ne voe ket re a zismant ouz o heul. Pa zigouezjont a-us da gêr Blyth e oa en em vodet an dud war eul leur-gêr da zelaou eur brezegen diwar-benn ar brezel. Edo ar prezegenner o komz end-eun eus an dismantr a ra an Alamaned er c'hêriou dizifenn o skei o boulijni gant tud dinoaz, merc'hed ha bugale, pa voe klevet trouz ar zeppelin o tostaat. Ar prezegenner na ouije ket goulen gwell da gaout ar skouer da beul e gentel. A drugare Doue, n'o deus ket graet kalz a zarvoudou tud, ar wech-man, nemet eur c'houec'h den bennaek gloazet ha kezeg lazet en eur marchosi.

Nijerezed an Alamaned o deus graet muioc'h a zroug e Bro-C'hall eget o zeppelinou e Bro-Zaoz. Ar 16 eus ar miz an tarzerezed losket gante ouz kêr Amiens o deus lazet 15 den dinoaz. Gwasat torfed ! Eur zeppelin o doa kaset ivez an 12 eus ar miz a-us da Bailleul, e lec'h a lazas diou blas'h hag eur bugelig, nemet, war e zistro, e penses hag e voe dispennet ; pevar eus an dud a oa warnan a voe lazet.

Diouz o zu ar Fransizien o deus kaset enn aerlestr da c'hournijal a-us da Strabourg ha da leuskel tarzerezed gant diskenn an hent-houarn. Peder eus o nijerezed o deus lakat an tan war grignolioù bras boued loened, savet e labouradegou ar mekaniker Lanz e Mannheim.

Brudeta nijer arme ar Fransizien, Roland Garros, en deus renet diskenn e linennou an Alamaned, dre ma oa sac'het marc'h-lejeler e nijerez ; paket eo bet da brizonier.

War ar mor ar listri-splujerien alaman a zalc'h bepred gant o mestaoilioù divalo. Ar 14 eus ar miz, e

kasjont da strad ar mor eul lestr hollandad, ar Katwijk, a oa heoriet a-wel da aochou an Holland. Ar vroman, hag a zo er-maez ar brezel, droug bras enni ouz an Alamaned, a c'houlenn dic'haou digante. E respont, an Alamagn he deus embannet e vije kaset an traou war wasaat c'hoaz dilun kenta.

Er mor Kreizdouarek al lestr Manitou, hag a dreize soudarded, a zo bet taget gant eun tarzer (pe torpilleur) eus an Turked. Ne voe ket gouledet a drugare Doue, nemet eun nebeut martoloded a oa diskennet er bagou a voe beuzet. Argaset gant al listri saoz, an tarzer a renkas mont d'an aod hag e voe prizoniet. E raz an Dardanelles, eul lestr-splujer saoz a zo aet ivez d'an aod hag ar vartoloded war e vourz a zo bet prizoniet gant an Turked.

Ar brezel war zouar

Ar re unanet a zalc'h da vont war raok a-hed holl linenn ar Veljik ha Bro-C'hall. Lavaret e oa bet aman ar zûn-all penôs o doa kemeret ar Fransizien ar Hartmasweiler, eul lec'h eus an emzava en Alzas. An 9 eus ar miz e kemerjont tosen an Eparges, eul lec'h emzavoc'h c'haz e kompenzen ar Woevre, etre Verdun ha Metz. Ar 17 eus ar miz, ar Zaozon a zo deut a-benn, diouz o zu, da darza gant 6.000 kilo a boultre-krenv menez Sant-Eler, e-kichen kêr Ypres, er Veljik. Eur vras a gammed war-raok a rejont da heul an darzadenze hag an emgann a zavas goude.

War linennou ar Rusianed an traou a zeblant mont da vad bepred gant ar re-man en odeou menez Karpatis. En gortoz gwelet ane o tiskenn en Hongri, an Aotrichianed a vije krog da zavel difennou en-dro d'o c'hêriou bras.

GWERZ

Ar brezel bras

War don : Kêr Iz

An darnvuia eus ar varzed a zo aet d'ar brezel ; ar Yeodet, Dir-nador, Taldir, Laouik, Klaoda, Estig Kerineg, ha kant a re-all ! A drugare Doue, e-touez ar re yaouank e sav galvedigezioù e leiz. Da e vo gant hon lennerien lenn aman da heul labour eur pôtr bihan pevarzek vloaz a gerz war roudou hon gwella barzed.

Selaouet mat hag e klevfet Eur werz a zo neve-zavet

En mit nao-c'hant parzek, allas ! War gwasan brezel 'voe biskoaz

Breiz, deut da glevet ar zon, An hini 'ra trist ar galon ! Gant eur Breton eo bet skrivet Abalamour d'ar Brusianed.

Da viz eost, en eilvet devez, E kouezjomp en dristidigez ; Ar c'hleier en de-se'zonas Eur c'halvaden hag a rae gloaz.

Dre ma sone an holl gleier, An dud 'guitae o farkeier, En eur laret an eil d'eun all : « Allas, digor eo an tan-gwall ! »

An holl a zilez o labour, Koulz devejer ha micherour ; Ar skloaer 'n eus lezet e skol Hag an aotrone vras an dot.

An dud 'n em vod endro d'ar groaz, O c'halon tristoc'h 'vit biskoaz, Da glevet Petra 'oa 'neve, Pe sort kelou mantrus ive.

Eur walen euzus ha dispar A zo kouezet war an douar... Ar c'hleier a zone dalc'hmat Hag a rae d'an holl kalonad.

Gouela dourek 'rae ar merc'hed Ha loden vras eus ar bôtred, Dreist-oll ar re 'renke kuitat Gwreg ha bugale, mamm ha tad.

Lezel a ra al labourer Gant ar re a chomo er gêr Labour an eost da veza graet Gant merc'hed, tud koz, krennarded.

Ar zoudard, kent kuitat e vro, A lavar d'ez : « Kenavo ! Kenavo, gwreg, bugale gêz, Amezeien ha tiegez ! »

An Aotrich he deus disklêriet Brezel da sikour d'ar Serbed, Hag evit gant ar Serbi E teu armeou ar Rusi.

Ar Brus a ziskleir brezel c'hoaz D'ar Rusi ha d'ar Frans, siouaz ! Dre drubardevez hag hep poan War hon douar e teu buhan.

Ar Brus, dre zroug ouz ar Veljed. He deus o c'hêriou dismantr, Dre ma ne roent sklêrijen D'e da drailha ar Fransizien.

Breiz-Veur a zo deut d'hon zikour. Rikouret ac'hanomp war dour, Ha kenkoulz-all war an douar, Rak he zoudarded 'zo dispar.

Galvet a zo 'barz en Bro Breiz Ar c'hlahou 'tre daouzek ha seiz 'Vit mont da zivall al linen Ouz droug-ober 'n enebourien.

Ar zoudarded yaouank, d'o zro, 'Zo galvet da zikour o bro Ha tostât d'o rejimanchou, Evel ma verk o livreou.

Kaset int war linen an tan, 'Vit hon difenn, bras ha bihan ; Saozon, Beljed ha Fransizien, A gerz ouz an enebourien.

Euzus ha trist eo ar brezel Evit bugale Breiz-Izel, D'ar re 'zo pell 'zo er fosiou O c'houzañv a bep sort poanion.

Dinda an ere'h, ar s'orn, ar glao Hag ar mindrailh nan eo ket brao ; Hanter-veuet e-barz an douar, An eil d'egile 'ro sikour.

Gwallur 'n eus ar zoudard tizet Gant bouledou 'n Alamaned, Dreist-oll pa ve gloazet da vat Ha harzet outan labourat.

Ya, glac'harus eo ar brezel : Nag a Vreizad a renk mervel ! 'Vit difenn ar Frans hon bro vad Soudarded Breiz a skuilh o gwad.

Ma varv, siouaz, war an dachenn Ar zoudard paour 'vit hon difenn, D'ezan eo dleet pep enor Hag an Nenv 'zo 'vitan digor.

Ha ni aman kemeromp poan, Sonjomp 'n hon zud a zo en tan ; Pedomp Doue hag ar Werc'hez Ma vo an trec'h gant hon bro gêz.

Pa vo didronet ar C'hizer, E vo brallet an holl gleier ; Pa deuy hon zoudarded en-dro, Nag a levenez 'vit hon bro !

Levenez a vo 'n hon c'halon O klevet ar c'hleron o son Evit al lore gouezet War dreitourien Brusianed.

Mar fell d'ec'h holl klevet breman Piou en deus savet ar werz-man, Eur pôtr pevarzek vloa ive, Hanvet « Eostig ar Groaz-Neve ».

Eostig ar Groaz-Nevez.

KREIER EUS HON MIGNONED A ZO ER BREZEL

Kelou mat a deu d'imp eus hon Rener ker, ar Yeodet, a zo breman kazerniet e Lyon. Yac'h eo bepred, ha gantan, emezan, « eur nebeut kanchou Bretoned all, danvez-martoloded « Inscrits maritimes », savet eus a Vrest da Sant-Malo, betek Cherbourg ».

Medalennet gant impalaer ar Rusi. — Daou eus hon c'henvrotz a Dreger, Al Levrier, soudard er 48vet, hag Ar Bescond, serjent en hevelep rejimant, a zo bet roet d'e peb a vedalen sant Jord, kinniget gant impalaer ar Rusi d'ar zoudarded o dije graet taolioù-kaer er brezel. Hon gwella gourc'hemennou !

KROAZ ar VRETONED

PRIZ AR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall.
skoed evit ar broioù estren

RENERIEN

E. AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labourioù d'an aotrou Vallée, 23, rue St-Benoit,
St-Brieg.

EMBANNOU-KONVERZ HA
KOUMANANCHOU

An aotrou H. MIARD, 27, bali Charner, zigemer ane

Ar brezoneg hag ar feiz.
A zo breur ha c'hoar en Breiz.
FONASS AN Gais.
Gant brezoneg eo deus ar feiz,
Gant ar galleg ez ay a Vreiz.
FURMY AN Gais.
Dalc'hit hepred d'ho brezoneg.
Yez an dud vad ha kalonek.
Faz ar feiz so; ma ve troc'het,
Ouspen ar Yez, e vo Pec'hed!
MILIN.

Aluzennoù da « Kroaz ar Vretoned » d'he c'has da zoudarded ar Vro

An dimezel Louisa Charran... 8 real
Trugare a greiz kalon d'hon c'henn-
labourerez vat!

TAOLEN AR BREZEL

Ar brezel war zouar

Tomm eo bet an traoù, ar zùn-man
war linen an emgann, dreist-oll en-
dro da gêr Ypres, en Hanternoz, e
bro-Velij, tost da stêr Yzer, e kous-
tas ken ker d'an Alamaned klask he
zreuzi da gerzet war-zu Calais. Anat
a-walc'h e oa savet c'hoant er c'hoz
Gwilhaou d'ober eun eil taol-esa
diouz an tu-ze. Soudarded a leiz an
doa kaset evit se ouz foziou-difenn ar
Zaozon hag ar Fransizien. Nemet,
evel pa n'en dije ket bet re a fizians
en e zoudarded, e klaskas hag e kavas
en e benn beuz eun ijinaden diaoulek
da harpa ane. Sonja deuas d'ezan, em
eus aon, eus ar pez a ra ar chaseou-
rien ouz al lern pe al louzed d'o di-
boufa diouz o zoulou: mogedi a reont
ane. Gwilhaou en deus klasket ober
kemend-all ouz hon zoudarded. An 22
eus ar miz diwezan, e stagas an Ala-
maned da leuskel bommoù moged ouz
foziou ar Fransizien hag ar Zaozon.
Douget gant an avel a oa a du ha
krenv a-walc'h, e tiriuilhe ar vogen-
evel gwagennoù mor o youga kement-
hini a chome dindani. War a lavar
an dud ouizie, e vije graet mogeden
vougus Gwilhaou gant eun aezen a
reer anez an hano gregach, — ha
brezonek Treger, — a « brom » (bram
a larer e Leon), da verka pe seurd
flær donjerus a vez ganti. Mouget
gant « brom » Gwilherm, e renkas
hon zoudarded mont war-dreñv, da
glask eur banne aer fresk da denna o
alan; betek eun hanter-leo diouz ar
foziou e klevad c'hoaz ar flær euzus-
se. Da heul, ar Zaozon o deus kollet
kériaden Sant-Julian o doa kemeret
eur pennad a zo, hag ar Fransizien o
deus ranket en em denna diouz an
tu-man da stêr Yzer. An Alamaned o
deus treuzet ivez war o lere'h an Yzer
e kichen eur vourc'h hanvet « Lizer-
ne ». Nemet, a-benn eur pennad, pa
vo divadaouet da vad ar Fransizien,
ne voent ket pell kent adkemeret o

c'hrenv war o enebourien hag o c'has
adarre war o c'hiz.
An Alamaned o deus klasket ivez
adkemeret lec'hioù emzav an « Eparg-
ges » etre ar stêrioù « Meuse » ha
« Moselle », hag an « Hartmannswil-
ler » en Alzas. En « Eparges » o
deus c'houit a-grenn war o zaol; an
« Hartmannswiller » o deus dalc'het
al lein anezan eur pennadig, nemet
argaset int bet kerkent.
War linen ar Rusianed krogadou
start a zo bet, dreist-oll en dro da ode
Ujok, e menez Karpát. Deut int da
vad evit hon c'heneiled.

Ar brezel war vor hag en aer

Ar skouadrennoù o deus adstaget
gant kanolioaden an Dardanelles. Ar
25 eus ar miz diwezan, an armead a
oa bet prientet en Ejipt a zigouezas
dindan renadur ar jeneral John Ham-
ilton, hag a voe dilestret war an
daou du d'ar striz-vor. Ar Fransizien,
— kalz a Vretoned en o zouez,
— a zo bet diskennet d'an douar
diouz tu an Azi, e Koum Kale. Argas-
set o deus an Turked a oa o tifenn
al lec'h-ze.

Diouz tu an Hanternoz da Cons-
tantinopl, ar Rusianed o deus kaset,
ar 26 eus ar miz, o listri-brezel eus
ar mor Du da ganolia ar Bosfor,
eur ganol a gas da gêr-benn an Tur-
ked diouz an tu-ze. Taget breman
war zouar ha war vor gant diou
skouadren ha gant an armead a zo o
paouez dilestra, an Turked a zo ker-
se gante hag o dije c'hoant bras da
c'houlen ar peuc'h.

E mor an Hanternoz e talc'h al
listri-splujerien alaman gant o
mestaolioù ouz al listri-kenwerz,
ar re er-maez a vrezel dreist-oll. Tar-
zet eo bet, ar zùn diwezan, tri lestr
norvejian, an Oscar, an Eva hag ar
Capri hag eul lestr suedad, ar
Ruth. Meneg a zo, dre-oll, da arma
al listri-kenwerz gant kanolioù
skanv, a vije a-walc'h d'en em zi-
fenn ouz ar splujerien alaman.

E mor Adriatik, e kreiz-noz,
etre ar 26 hag ar 27, al lestr-reder
Leon Gambetta a zo bet tarzet gant
al lestr-splujer aotrichian U-5, p'
edo o tremen dre ganol Otrant, etre
an Adriatik hag ar mor Kreizdou-
rek. Skoet e voe en e greiz ha brevet
darn eus e vekanikou gant nerz an
taol. Kent-se, ar c'habiten a klaskas
e deurel d'an aod, — n'oad ket pell
diouz beg Leuca, eur beg-douar eus
an Itali. Nemet, kent tizout an aod,
al Leon Gambetta a yeas d'ar strad.
Gwaz a ze, n'en doa ket gallet gervel
sikour gant e delegraf diorjalen a oa

bet torret gant an darzaden. Rikou-
ret e voe gant an Italianed, peske-
taerien ha listri-brezel skanv, a zi-
redas war al lec'h. Savetaet e voe
gant e 136 martolod, war ar 714 a oa
er bourz. Moret e oa bet al Leon
Gambetta e 1901, e Brest. An darn-
vuia eus e vartoloded e oa Bretoned.
Eur gwall-goll eo evit hon
Broig!

Nijerien ar re unanet o deus graet
redadennoù a-us da lenn Konstans
ha da Friedrichshafen, e lec'h eman
kardioù bras ar zeppelinou; re all o
deus tarzet ivez diskenn hent-houarn
Haltingen, e dukelez Bad. Diouz o
zu, an Alamaned o deus kaset o
dubed da skei bouliji ouz tud di-
noaz e Dunkerk hag e Nancy; er
gêr diwezan-man o deus lezet pe
glozet grevus eur 6 den bennak. Ar
Rusianed o deus kollet unan eus an
nijerezed a oa bet ijinet gant ar me-
kaniker Sikorski; brasoc'h ha kren-
voc'h int eget an nijerezed ordinal,
nemet breskoc'h a ze ivez d'an ten-
nou. Heman a zo bet tizet gant eun
tenn kanol.

Hunvre Gwilherm

Gwilherm an impalaer,
Eilvet eus an hano,
Skuiz o wel't ar vizer
O krignal tud e vro,
A lakas en e benn
O c'has eur miz pe daou
Da vro ar Fransizien,
Da gargan o bouellaou.

Diskan :

War don an dra tra la la,
War don an dra tra la la,
War don an dra deri dera.

— « Nerz ebet, emean,
Ouz ma brec'h n'halla stourm!
Per-k chaom da grenan?
A rôk ! prim ha difourm!
Boemet gant politik,
Ar C'hallaoued diroll
Gant safar ma muzik
Ac'h ey prestik da goll. » —

Ha setu Lom en hent,
Dipret mat ha dinec'h !
Dirak e lorc'h divent
Ar Fransizien a dec'h.
Daerou ha gwad a ruilh :
« Bevet an Alamagn,
Ha benomp an drubuilh
Er gwin hag er champagn ! »

Mes, petra a c'hoarve ?
Setu eur c'hoari vrav !
Joffr koz, skuiz o vale,
'Zo chomet en e zav...

Fumet eo kog Bro-C'hall !
Aiou, aiou Gwilhaou !
Gwall-boent eo d'ac'h diwall,
Pe c'houi a dapo tomm !

War vord rivier ar Marn
E tigoras ar c'hrok :
Hon zoudarded kadarn
A c'houle mont war-rôk !
Euo pobl ar C'hronprinz
A renkas, hep arzaou,
Ouz son ar soixante-quinze,
C'hoari ar jabadao.

O tont 'trezek Pariz
Gwilherm a oa 'n e vleud,
Setu hen war e giz
Primoc'h 'vit na oa deut !
Devet gant ar vez ru,
An dipit, ar gounnar,
E c'houre'hemen dioustu
'N em blantek en douar...

Aboue sùnvezioù hir,
Evelte penn-mouzet,
Gant hon c'hoarielloù dir
E vroudomp al louzed ;
Mes, eun de 'zo o tont,
C'houi 'renko, Boched brein,
Skampa hep goul ho kont,
Rosali en ho kein !

Ya, skampa a refet !
Ni hen tou en eur vouez,
Ne vefomp ket renet
Gant muntrerien divez.
Gwilherm, sonjet en ze,
Pa 'zo c'hoaz Bretoned,
'N ho kroc'hen e fell d'e
Tailhan peb a voned !...

War don an dra tra la la,
War don an dra tra la la,
War don an dra deri dera,
Ya, ya, ya !

KOULMIG ARVOR.

KLEBER RUS HON MIGNONED A ZO ER BREZEL

Hon mignon mat, Erwan Querou,
a skriv d'in eus talben ar brezel evit
en em glenn dre na deu ken Kroaz
ar Vretoned du-hont pell, er foziou-
difenn e lec'h m'eman oc'h en em
ganna kalonek. Kaset eo bet eve-
lato, nemet a-wechoù e vez daleet
ar c'hasadennoù, pe zoken harzet
oute da dremen. Gant-se, pa zigouez
gant unan pe unan eus hon migno-
ned chom eur pennad hep kaout o
C'hroaz, na damallent ket kement-se
d'imp, rak derc'hel a reomp d'he c'has
resis bep sun. Ne ankouamp ket
ane; ar c'hontrol eo !

Pelec'h ez out manet Kroazig ?

Pelec'h ez out manet, o Kroazig ?
Ne welan ken liou da askel
O tont da frealzi kalonek
Ar zoudard breton er brezel,

PRIZ AR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall.
skoed evit ar broioù estren

RENERIEN

E AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labourioù d'an aotrou Vallée, 23, rue St-Benoît,
St-Brieg.

**EMBANNOU-KONVERZ HA
KOUMANANCHOU**

An aotrou H. MIARD, 37, bali Charuer, zigemer ane

Ar brezoneg hag ar feiz.
A zo breur ha c'hoar en Breiz.
FORNEZ AR FEIZ.
Jant brezoneg eo deut ar feiz.
want ar galleg ez ay a Vreiz.
FORNEZ AR FEIZ.
Dalc'ht bepred d'ho brezoneg.
Fez an dud vad ha kalonek.
Fez ar feiz eo; ma re trec'het.
Ouspenn ar Ves, e vo Pec'hed!
MILIN.

Ar brezel war vor hag en aer

Eun emgann war vor a zo bet,
ar zadorn 30 a ebrel, etre Alamaned
ha Saozon, e mor an Hanternoz e-
kenver da aochou an Holland. Al
lestr skanv saoz *Recruit* a voe taget,
da gente, gant listri-splujerien ala-
man ha goueledet gante. Ar va tolo-
ded war e vourz a voe neuze save-
taet gant eul lestr-pesketaer dre dan,
an *Daisy*. Heman, kanoliet d'e dro
gant an Alamaned, a c'halvas
sikour. Klevet e voe e c'halvas
hag e tiredas war al lec'h pevar
lestr skanv eus skouadren ar Zaozon,
al *Laforey*, al *Leonidas*, al *Lawford*
hag al *Liark*. En em gavout a rejont
gant daou lestr-tarzer (pe *torpilleurs*)
alaman, a heuilhe al listri-splujerien.

Edo ar-remen a paouez goueledi al
lestr-roueder (*chalutier*) dre dan saoz,
ar *Columbia*, a voe beuzet an holl var-
toloded war e vourz nemez unan
hepken a gavas repu war eul lestr-
roueder all, ar *Barbados*. Heman a
oa armet gant daou ganol bihan hag
e c'hellas en em zifenn ouz an Ala-
maned. P' en em gavas war al lec'h
ar pevar lestr skanv saoz, ne badas
ket pell an abaden gante: an Ala-
maned a glaskas tec'het kuit a herr
war-zu an aod, nemet ne voe ket
lezet an amzer d'e d'hen ober; tizet
e voent ha kaset d'ar strad rakt.1.
Ar Zaozon, re drugarez ouz al lae-
ron-vor-ze a oa o paouez beuzi holl
vartoloded ar *Columbia*, a zavetas
an darnvuia ane.

E mor Breiz, al listri-splujerien
alaman o deus c'hoarriet o gwall-bô-
tred adarre ha goueledet meur a lestr
kenwerz, en o zouez eul lestr gall,
an *Europe*, 1.267 tonnall, a oa war
e hent eus Kardiif da Vourdel gant
eur gargad glaou-douar. An holl
vartoloded war e vourz a zo bet sa-
vetaet gant eul lestr saoz ha kaset
gant an da Vro-Zaoz. An 30 a viz
ebrel da greistez, ar splujerien ala-
man o deus graet eur mestaol hag a
hallit ko-stout d'o ler. Kaset o deus
d'ar strad eul lestr amerikan, ar
Gulfight, 5.189 tonnall, karget a
eol-douar, war e hent eus an Ame-
rik da Rouen. Beuzet eo bet ar c'h-
abiten hag eun darn eur ar vartoloded
anezan. Ar *Gulfight* edo displeget
gant e vanniel, banniel glas stered-
dennet ar Stadou-Unanet. Anat eo
o deus an Alamaned graet an taol
a-ratoz-kaer. Tennet o deus warne
gant an taol yud-ze doukrans an
Amerikaned, a gomz zoken darn
eus ar c'helaouennou ane da ziskle-
ria raktal ar brezel d'an Almag.

An 30 a ebrel hag en deizioù da
heul, e voe gwelet *zeppelinou* ha ni-
jerezed alaman o c'hournijal war-zu
Bro-Zaoz, nemet n'o deus ket gallet
ober droeg.

Nijerezed ar re unanet a dalc'h
d'ober ar gwella mad d'an armeoù,

evel ar re o deus dizoloet ar c'hanol
bras a ganoliet kêr Dunkerque. E-
tousez an nijerien a zo bet medalen-
net nevez-ze evit o zaoliou-kaer en
em gav eur Breizad, Maurice No-
gues, a zo genidik e diegez a Lam-
bal. Hon gourc'hennou d'ezan!

TAOLEN AR BREZEL

Ar brezel war zouar

Taer eo bet bepred ar c'hroga-
dou war linen an emgann er Veljig
ha Bro-C'hall, dreist-oll en Hanter-
noz, e lec'h e seblant an Alamaned
prienti c'hoaz eun dra bennak en-dro
da gêr Ypres ha d'an Yzer. Klasket
o deus e meur a lec'h ober impli
adarre eus an aezen vougus, nemet
n'oa ket an avel a du, ar wech-
man; hag, ouspenn, ar re unanet a
oa war o evez. Aezet e voe d'e diar-
benn an taol.

Kanoliet e voe Dunkerque e di-
benn miz ebrel hag e derou miz mae
gant peziou bouliji, — 38 s. n. metr
treuz d'e, — o deus graet dismantre
a-walc'h. Ne ouied ket, da genta, a
belec'h e teue ar bouliji-ze, nemet di-
zoloet e voe buan gant an nijerien o
doa an Alamaned savet eur pez kan-
ol merdeadurez bras bras e-kichen
kêr Dixmud, er Veljig, hag e sta-
pent gantan bouliji ouz Dunker-
que, ... nao leo hanter ac'hane! An
nijerien o deus losket eun nebeut
tarzerezed ouz ar c'hanol bras-se da
stanka e c'heou d'ezan. Deut eo o
zaol da vad, moarvat, rak aboue ne
glever ken anezan.

Ar Fransizien, oc'h ober o mad
eus ar gentel-ze, a zo deut ivez a-
benn, diouz o zu, da ganolia eus a
bell krenvlec'hioù en-dro da gêr
Metz, a zo bepred etre daouarn an
Alamaned.

Diouz tu ar Rusi, eman ar jeneral
alaman Hindenbourg o klask ober
eun gargaden er rannvroioù rusian en
em gav war ribl mor Baltik, en Han-
ternoz. Ne weler ket tre p-tore gounid
a hallje dont d'ezan diouz an
taol-ze. Diouz tu menez Karpate e se-
blant an traou mont bepred da vad
gant ar Rusianed.

Kelou mat a deu ivez eus an ar-
mead a oa bet dilestret en
Dardanelles da vont d'an Turked.
Gounid tachen a reont prim a-
walc'h. Mar na deu netra war dreuz,
e vezint kent pell war hent Konstan-
tinopol. Ar Vulgared, war a larer, a
vije o vont da astenn an dourn d'e-
ze.

D'AR BARZ KARET « TALDIR »

ha d'an holl varzed a zo o tifeñq hoq Bro.

Penôs, ma zelennig stigma d'it da gerden,
Pa na chom em c'halon netra nemet anken ?
Pa na welan dre-oll aman war douar Breiz,
Nemet tristidigez, kanv ha daerou a leiz ?

Me 'glev mouez ar bugel, marteze emzivad,
O c'houlenn gant daerou pelec'h eman e dad...
Rak pell a zo, siouaz ! n'en deus ket e welet,
Hag e skabel a chom goullou war an oaled.

Me 'glev merc'hed yaouank mantret-bras o c'halon,
Bemde o hirvoudi gant ar geuz d'o mignon ;
Me 'glev mouez an dud koz o sevel truzius :
Maro eo o mibien 'barz ar brezel euzus !

Ar mammou, ar gwrage, a bae ive d'o zro,
Abalamour d'ar gwall 'zo kouezet war hon bro,
Eur ranson a zaerou, eur ranson a c'hlae'har,
'Vit meska gant ar gwad a red war an douar.

Koulskoude, eur wech c'hoaz, o ma zelen vihan,
E fell d'in, 'n eur ouela, stardan da gerden moan,
Evit dont da bedi Doue an Armeou
Ma torro ar walen a zismant ar broioù.

Pa zisken gant sioulder an noz war Vreiz-Izel,
Pa dint an *Angelus* 'barz an tourioù uhel,
Al labousig a nij d'e nez, evit renoz,
Ha ma feden doujus a zav d'ar Baradoz.

E-kichen an oaled daoulinet ma-hunan,
Me a bed ar Werc'hez 'vit ar re 'zo en tan,
Ma teurvez astenn gant madelez he brec'h
War zoudarded bro-Frans ha rei d'eze an trec'h.

Gant fizians e pedan ar zent hag an aele
Evit ar zoudarded 'deus gwreg ha bugale,
'Vit ar Vartoloded 'zo du-hont war ar mor,
E-tousez an holl risklou keit-all diouz an Arvor.

Evidout, o Taldir, 'vit an holl varzed vat,
'Zo o tifeñq hon bro en tan-gwall hag er gwad,
E kinnigan ive bemde, en eur ouelan,
Da Werc'hez Sant-Kêre ma fedan ar gwella.

An itron Varia hon Mamm leun a drue,
D'ho lezel en yec'hed, d'ho miret en buhe,
Evit ma klevfomp c'hoaz ho telennou dispar
O kanan eus hon Bro hag an trec'h hag ar gloar !

Hag ar Frans a zavo kaeroc'h eget biskoaz,
Daoust mac'h eo bet tizet ha bet ken rust he gloaz,
Daoust mac'h eo red d'ezel lezel war an dachen
Kalz deus he bugale marvet 'vit he difen.

Pa zistrofet eun de, Barzed vad Breiz-Izel,
Nag a joa 'vidomp hell, goude reuz ar brezel !
Neuze ec'h adreno e-tousez ar Vretoned
Ar Peuc'h, ar Garante, kaeran tra 'zo er bed.

PRIZ AR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall, skoed evit ar broioù estren

RENERIEN

E. AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labourioù d'an aotrou Vallée, 23, rue St-Benoit, St-Brieg.

EMBANNOU-KONVERZ HA KOUMANANCHOU

An aotrou H. MIARD, 37, ball Charner, zigemer ane

Ar brezoneg hag ar feiz,
A zo breur ha c'hoar en Breiz.
FURNUS AN GRIS.
Gant brezoneg eo deut ar feiz,
Gant ar galleg ez ay a Vreiz.
FURNUS AN GRIS.
Dalc'hit hepred d'ho prasoneg.
Tez an dud vad ha klonek.
Tez ar feiz eo; ma 'e trec'het.
Ouspenn ar Vreiz, e vo Puck'hed!
MILIN.

TAOLEN AR BREZEL

Ar brezel war zouar

Derc'hel a ra ar re unanet da vont war-raok er « Flandre » hag er Veljig. An Alamaned o deus ranket distremen da vat an Yser, o lezel war o lerc'h kalz a re varo hag eun niver tuzulioù. Mall a zo gante breman peurober an difennnoù emaint o sevel en-dro da gêr Lille, dre ma welont sklêr e vezint boutet ha grounnet eno b'bdale pell. D'en em venji, o deus kanoliet c'hoaz kêr Aras eus ar gwasa.

War linen ar Rusianed, evel ma oa bet lavaret ar zizun diweza, an Alamaned o devoa dastumet, dre o henchou-houarn a zo stank ha reizel dreist, eun niver bras a zoudarded hag a ganolioù er vro etre ar Vistul ha menez Karpas. Ar Rusianed a rankas kila war ar poent-se. En em ziazezet o deus war stêr San, a ra eun difenn eus ar c'hrenva, harpet ma 'z eo ouz kêr « Przemysl ». Fizianz a zo e c'hellfont derc'hel pell eno o c'heritoz o armeoù nevez da zont. Breman p'eman diskleret ar mor en-dro d'he foiz Arkangel, en Hanternoz, ar Rusi a zigemer dre vor armoù ha poultre a-leiz. H'bdale, evel m'eman brud, e vo kresket hec'h arme a zaou vilion a dud. Ne vo ken an Alamaned neuze evit enebi!

War dalben an Aotrichianed, er vro hanvet Bukovine, ar Rusianed o deus bet eur bras a c'houind : 20.000 prizonier a zo chomet gante ha kemeret o deus Czernowitz, kêrbenn ar vro.

E korn ar Rusi a zo a-hed mor Baltik, an Alamaned o doa graet eun argaden o kas lakat o dorn, emichans, war ar porzioù-mor. Rankout a reont kila, he seblant o devoa da c'houzanv kolloù bras diouz an tuze. Eul lestr-samm a zigase d'ê soudarded ha sikour dre vor a zo bet goueledet gant ar Rusianed.

En « Dardanelles », daoust da goll ar Goliath, eul lestr saoz a zo aet d'ar strad ar zûn dremenet, an traou a ya war-raok hepred. Hebdale e vo peurskubet an Turked a-zivour gourenez Gallipoli, war ribl dehou ar

ganol. Netra n'halle herzel neuze al listri unanet da vont da Gonstantinopol.

Kelou mat a zeu eus an Itali : ar wech-man ez eo brallet da vat da zisklêria ar brezel d'an Aotrich.

Eun dispac'h a zo savet er Portugal, gant ar vartoloded o vont a-enep ar vinistred hag ar zoudarded o tont a-du gante. Nemet n'oufe an dispac'h-ze, e mod ebet, poueza war ar brezel.

Ar brezel war vor hag en aer

Da heul tarzidigez al « Lusitania » an aotrou Wilson, prezidant ar Stadoù-Unanet, en deus skrivet eul lizer rebochus, met dereat kenan, d'an Alamaned; ar re man o deus respontet anezan dichek-kaer, o teurel ar bec'h war ar Zaouzon, o dije, emezo, leuniet-kouch al « Lusitania » a boultre hag a dennou evit o armeoù. Eur mell gaou n'eo ken ! Klasket o deus, ar zizun all, tarza ivez an « Transylvania », eul lestr treuz-atlantik bras

henvel ouz al « Lusitania »; he-man, avat, en deus gallet tec'hel ha douara, hep droug ebet, e Bro-Skos.

E dibean Ebrel, eul lestr bras gall, ar « Colbert », o vont eus an Havr da Varseilh, a zo bet harzet gant eul lestr-splujer alaman; roët en deus da gredi d'ezan e oa eus eur vro er-maez a vrezel, hag e voe losket da vont gant e hent.

Ar 17 eus ar miz, an Alamaned o deus kaset c'hoaz « zeppelinou » da c'hournijal a-us da Londrez. Unan ané en deus tizet mont betek Rochester, 13 leo diouz Londrez, nemet renket en deus eno distrei war e giz. Taolet en deus, en eur dremen, tarzerezet war gêr « Ramsgate », e Bro-Zaoz ha war « Calais », oc'h ober dismantr hag o luza pe o c'hloaza eur c'houe'h bennak a dud dinoaz. Da heul an argaden-ze, an Alamaned o dije kollet eur « zeppelin » pe zaou a oa bet gwall-aozet gant nijerezed ar re unanet. Ar re-man o deus ivez laket an tan war gardi ar « zeppelinou » e Ghizelles, e bro-Veljig.

garten, o laret e oa yac'h hepred. Ar garten a oa warni skeuder eur gêrig eus Bro-Flandr, du-hont war harzou ar Veljik. Eno e tle bezan an aotrou Jaffrennou, o ren eur c'harr-dre-dan evit servij an armeoù.

En hevelep bro e tle bezan ivez unan eus hon gwellan lennerien, an aotrou Derrien, a Zant-Nikolas, stad vras ennan, emezan, dre ma c'hall lenn, bep sùn, Kroaz ar Vretoned.

Diouz tu al Loren eman breman breur yaouank an aotrou Vallée; roët en deus d'ezan eus e gelou, n'eus ket pell. Diouz an tu-ze eman ivez mab hon c'henlabourer mat, an aotrou Henry. Skrivet en deus d'hon rener koz eul lizer da lavaret d'ezan e oa yac'h, daoust ma oa bet e dibenn ebrel, emezan, krogadou eus ar garva er c'horn-ze eul al linen-emgann. Da heul, eme hon mignon, e voe graet eur vad a gammed war-raok. Salo ma talc'ho ho soudarded gant ar gonid-ze ! Ha Doue da viro hepred hon mignoned betek an trec'h !

E deiziou diwezan Ebrel, hon eus klevet kelou eus Yan Caroff, a Zant-Varzin, Montroulez, a oa e Naoned, d'ar c'houlz-se, hag eus an Aotrou Duhauchix, rener Breiz Dishual, a zo pare ha distro da Cherbourg, penlec'h e rejimant. Eur Breton mat, o chom e Paris, an aotrou Genty, war e zistro ivez eus an hospital da gêrlec'h e rejimant, en deus graet eun ehan e Sant-Brieg, d'ober eur wela-den da Groaz ar Vretoned ha d'he rener koz. Trugarez d'ezan !

J. B. ar Page, eus ar Merzer, hag a zo prizoniet en Alamagn, a skriv d'imp eur garten, da laret en deus bet eur pakadig hon doa kaset d'ezan a-beurz Kroaz ar Vretoned. Yac'h eo, emezan, hag e c'houlenn diganimp ar Barzas Breiz. War a welomp, e vez lezet hon mignoned a zo prizonerien en Alamagn da lenn levrioù brezonek, nemet mad e vije, koulskoude, pa gaser levrioù d'ê, dibab kentoc'h ar re a zo gante eun droidigez c'hallek eus ar brezoneg, evel er Barzas Breiz. Rei a reomp ivez da c'houzout ez eus aman, e Sant-Brieg, eur strollad itronezed madeleuz, hag a gas, bep sizun, pakadou, enne bevans, butun, hag all, d'ar brizonerien en Alamagn. Ar gwellan d'ober, da gas traou d'ho kerent pe d'ho mignoned prizonerien, eo en em glevet gant an itronezed-ze. Skriva d'ê (Comité d'Envois aux Prisonniers), e ti-kêr (mairie) Sant-Brieg.

KANV

D'an aotrou Quézé, hucher e Kemperle.

Daon ! daon ! 'n tour ar barroz, ar c'hlaz velkonius
A sko he zaolioù trist, pounner hag ankenius !

Eur zoudard eus a Vreiz a zo marvet, allaz !
Marvet evel ar Christ evidomp war ar groaz.

'Vel ar Christ war ar groaz marvet evit ar bed,
Paotr Breiz evid ar Frans e wad en deus skuilhet.

Oc'h ober e zlead war dachen an emgann,
Eo bet tizet da vad gant ar vindrailh alman.

Mar deo e gerent paour beuzet en o daerou,
O mab kêz, Kristen mat, 'zo breman en Nenvou.

Rak an hini a gouez war an dachen-vrezel
A gouez 'vel eur merzer ! E vrud 'zo divarvel.

Sec'hit ho taoulagad, sec'hit-o, tad ha mamm !
Ho pugel karet ker a zo kouezet divlamm.

Evit ar Frans karet, evit Breiz, e vamm-Vro,
Evit an Denezel hag ar Gwir divaro.

E ene kaer ha glan a zo 'kichen Doue
O pedi start hepred evit trec'h an arme.

Doue hag ar Werc'hez a zelaou e beden
Hag a roio d'ezan sur hervez e c'houlenn.

LOEIZ GOURLET (Bodspenn).

**Alozennoù da « Groaz ar Vretoned »
d'he c'has da zoudarded ar Vro**

An dimezel J. Morellec . . . 10 kw.
Trugarez en hano hon zoudarded !

**KELTER BUN HON MIGNONED
A ZO ER BREZEL**

Ar 7 eus ar miz-man, an aotrou Jaffrennou en deus kaset d'in eur

PRIZ AR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall.
skoed evit ar broiou estren

RENERIEN

E. AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labouriou d'an notrou Vallée, 23, rue St-Benoit,
St-Brieg.

**EMBANNOU-KONVERZ HA
KOUMANANCHOU**

An notrou H. MIARD, 27, bali Charner, zigemer anezhañ

Ar brezoneg hag ar feiz.
A zo breur ha c'hoar en Breiz.
FOURNEZ AR GAZ.
Gant brezoneg eo deut ar feiz,
gant ar galleg ez ay a Vreiz.
FOURNEZ AR GAZ.
Dalc'hit hepred d'ho brezoneg.
Yez an dud vad ha kalonek.
Yez ar feiz eo; ma re trec'het,
Ouspenn ar Vez, e vo Pec'hed!
MILIM.

**Alazennou da « Kroaz ar Vretoned »
|| d'he c'has da zoudarded ar Vro**

- An dimezel Jozefin Morellec . . . 10 Kw.
- An dimezel Jacob . . . 5 Kw.

Trugarez d'hon lennerzed mat en hano *Kroaz ar Vretoned* ha, dreist-oll, en hano hon zoudarded a ra kement a blijadur d'he lenn anezi duhont, war an talben-brezel!

TAOLEN AR BREZEL

An Itali gant ar Re unanet

Eun digouez hag a hallfe abretaat diwez ar brezel: eman an Itali o paouez dont a du gant ar re unanet.

Mar sav an Itali d'an armou, n'eo ket evit difenn « ar Gwir a-eneb ar bed » na kennebeut dre eur garantez tener ouz he c'hoar latin (?), ar Frans; c'hoar he deus, na petra 'ta? da greski he douar dre staga outan kêriou ha broiou war aod an Adriatik, a yez italianek evit ar peurvuia, hag int e dalc'h an Aotrich.

Skouadren listri brezel an Itali a vije mad, gwelloc'h eget hec'h a mezour. Peadra a vo gante da zistrei diouz linenn ar Frans hag ar Rusi eun darn vat eus nerz an enebourien. Ouspenn-ze, skouer an Itali a vo heuil het, war a greder, gant ar Roumani, hag, hep mar ivez, gant ar Vulgari hag ar C'hres.

Aboue m'ho deus disklêriet ar brezel, da laret eo aboue disal diweza 23 a viz Mae, an Itali he deus kaset soudarded war harzou an Aotrich; dalc'het o deus distourm eun nebeut tachen; unan eus he listri-brezel skav en deus graet dismantr ha kemeret prizonerien e Buso, eur porz-mor aotrichian. Diouz o zu, an Aotrichianed o deus kaset a us da gêr Veniz diou nijerez o deus taolet 11 tarzerez heb ober re a zroug; listri-skav, eun dek bennak ané, o deus kaset ivez da ganolia kêr Ancone, er c'hreisteiz da Veniz; freuz o deus graet war an hent-houarn ha lazet eun nebeut a dud linoaz nemet, a-benn eun eur, o deus ranket tec'het rak listri-rederien an Itali.

Ar brezel war zouar

Tenn eo an emgann bepred gant ar Zaozon, en-dro da Ypres ha La Bas-

sée, ha gant ar Fransizien, en hanternoz da Arras.

Ar 24 eus ar miz, an Alamaned a zo aet da zifennou ar Zaozon, tost da gêr Ypres, goude leuskel gante, e-pad peder eur dioustu, bommoù aeven flé-rius ha bouliji kanol mougus. Da 40 troatad uhelder e save ar vougen a-us d'an difennou. Ar Zaozon a renkas kila, nemet ec'h adkemeront breman, tamm-ha-tamm, an dachennad o doa kollet.

En hanternoz da Arras, ar Fransizien o deus kemeret diwar an Alamaned eun nebeut difennou a-bouez, hag e tale'hont mat ané, daoust da holl strivou an enebourien.

War linenn ar Rusi, ar Rusianed a ra penn breman eus ar gwella d'an Alamaned ha d'an Aotrichianed.

En « Dardanelles », an Turked bleinet gant eur jeneral alaman, Liman pacha, o doa argadet taer, an 18 eus ar miz hag en deiziou war-lerc'h, difennou ar Zaozon hag ar Fransizien. Renket o deus kila goude koll eur bern soudarded. Konstantinopl a vije leun a re c'hloazet. Da heul an trec'het, ar re unanet a gerz mat war-raok. Prestik e kouezo kêr Gallipoli etre o daouarn.

Ar brezel war vor hag en aer

Daou lestr-splujer saoz a zo deut a-benn da dremen, dre striz-voer an « Dardanelles », betek e mor Marmara, a zo etre an « Dardanelles » ha Konstantinopl. Goueledet o deus eno kalz a listri eus an Turki, hag int karget, an darnvuian ané, a zoudarded. En eun devez hepen, ar 24 eus ar miz, unan eus ar splujerien-ze en dije distrujet tri lestr-samm karget a boultr hag a zoudarded turk, eul lestr karget a c'hlaoui-douar ha daou lestr enep-tarzer (« contre-torpilleurs »).

E mor Breiz, eul lestr-pesketaer eus Boulogne, « Saint-Georges » e hano, a zo bet tarzert gant eul lestr-splujer alaman. Ar c'habiten hepen a zo bet savetaet gant al lestr saoz « Sunstar »; an trizek martolod a oa er bourz a zo bet kollet.

Ar 25 eus ar miz, diou nijerez alaman o deus klasket dont a-us da Bariz, nemet ranket o deus tec'het buhan rak nijerez ar Fransizien.

An Alamaned o deus kaset nijerez ivez war Dunkerque, Gravelines ha Meaux; losket o deus tarzerezed, hep ober nemeur a zismant.

Nijerez ar re unanet, diouz o zu, o deus freuzet diskennou hent-houarn, e Gand ha Douai ha diskaret kardiou nijerezed e-kichen da St-Quentin, en hanternoz.

Diwezan keleier

Eul lestr rusian hag unan saoz a zo bet kollet en dro d'an « Dardanelles »: an Alamaned o deus gouledet c'hoaz eul lestr amerikan, o kreski droukrans an Amerikaned outo; nijerez ar re unanet o deus lakat an tan war vrasa milin poultr an Alamagn.

**GWERZ
WAR ZUJED AR PEUC'H**

WAR DON: *Gwerz santez Anna.*

Roet d'in gwir sklêrijen, ma Doue, p'ho pedan, —
Dre ar Werc'hez, mamm Jezuz, ouzoç'h hen goulennan, —
Da lavaret d'an holl dud, hag en peb bro bepred
Penôs ar peuc'h 'zo eun dra ar c'haeran 'zo er bed.

Peuc'h karante gras Doue, poanial pep den 'n e stad
A ra d'an dud er bed-man bevan evrus ha mad;
Dont pep-hini da beonial en e stad da vevan
Hep ober gwall-zispignou, o tra an evrusan!

E-lec'h na ve ket ar peuc'h 'barz an tiegezio
Trubuilh, dismantr ha glac'har en peb amzer a vo,
Hag er broiou 'vo hep peuc'h ne vo ket evrusted:
Brezel, dismantr ha glac'har dre-oll a vo gwelet.

Pobl an Europ 'oa savet, o ya herve ar bed!
E-barz en eun evrusted na voe biskoaz gwelet
Met, o klask en em dagan an eil hag egile,
E tismantont holl pep mad, hadan pep droug ive.

An holl dreou mat, an treou kaer a oa dre-oll er bed,
A dra zur 'oa gant Doue d'ar poblou bet roet...
Tec'h trugarekat Doue demeus a gement-man,
En em zavont 'n e enep, ha dont d'e zispuzan.

Doue 'zo en gwirione eun Tad eus ar gwellan,
Met, dre forz Hen disprizan, e teu da gastizan;
O lezel a ra er fin da vevan en o roll...
Neuze ar bobl en em dag, a gas pep mad da goll.

Ha 'barz an tiegeziou eman ive 'vel-se!
Mar na vever 'barz en peuc'h bevan en gras Doue,
E lec'h ar brospêrite, an evrusted ha joa,
Pep tra a vo dismantr ha kaset da netra.

Kaeran traou a zo en Nenv hag ive war ar bed
Eo ar peuc'h, ar garante, a ze bet asuret!
Dre ar peuc'h e ver evrus 'barz an tiegezo,
En pep renk hag en pep stad, en pep lec'h, en pep bro.

Met eun dra 'zo meurbet gwir, a zo bet a-viskoaz,
Ha marteze muioc'h gwir 'barz an amzer-man c'hoaz,
O deus an dud en pep bro poan-ouz en em glevet:
Ze 'zo kiriek d'ar brezel en pep lec'h war ar bed.

Ne glever ken en pep bro hag en pep kêriaden
Met trouz etre prijoù, kerent, amezien,
Met petra eo ar zujed demeus a gement-se:
Nan eus ken a garante, nan eus ken a wir fe?

Pep den breman 'zo dallet, dre-oll bras ha bihan,
Dre eur garante re vras evitan e-unan
Pep den a wel mad ha sklêr holl vankou ar re-all,
Hag e vankou e-unan a lezo didamall.

Evrusted an dud-all gant an den 've gwelet;
E evrusted e-unan, in dra-ze ne wel ket:
Gwelet a ra ar blouzen en lagad e nesan,
Met an treust en e hini ne wel ket anezan.

Eun de, en Jeruzalem, en-pad gouel an Teltou,
Jezuz-Krist a brezege d'ar bobl e wir-gomjou;
Farizianed 'zeus da glask e douelli,
D'hen lakat den disleal, pe hen lakat den kri.

Laket 'voe dirak Jezuz eur wreg 'oa dimezet,
'Devoa pec'het gant unan na oa ket he fried;
Laret 'rejoint da Jezuz: « Ar wreg-man 'deus pec'het,
Lavaret d'imp hoc'h ali breman war he zujed.

Hervez lezen Moizez, e tle bezan lazet
Gant an dud a daoliou mein 'balamour d'he fec'het;

PRIZ AR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall.
skoed evit ar broiou estren

RENERIEN

E. AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labouriou d'an aotrou Vallée, 23, rue St-Benoit,
St-Brieg.

**EMBANNOU-KONVERZ HA
KOUUMANANCHOU**

An aotrou H. MIARD, 27, ball Charner, zigemer ane

Ar brezoneg hag ar feiz.
A zo breur ha c'hoar en Breiz.
PARIZ AN GUIS.
Gant brezoneg eo deut ar feiz,
gant ar galleg ez ay a Vreiz.
PARIZ AN GUIS.
Dale'hit bepred d'ho brezoneg.
Yez an dud vad ha kalonik.
Yez ar feiz eo; ma ve tres'bet.
Ouspenn ar Yez, e vo Pec'hed!
MILIN.

**Aluzennoù da « Groaz ar Vretoned »
d'he c'has da zoudarded ar Vro**

An aotrou Henry 4 real
An dimezel A. Nicol . . . 5 kw.
Trugare en hano hon zoudarded
hag hon Bro Vreiz-Izel!

TAOLEN AR BREZEL

Ar brezel war zouar

En hanternoz da Arras, e tale'h bepred ar Fransizien da vont war-raok, o lemel a hini da hini o lec'hioù emzav digant an Alamaned. Ar re-man, o welet emaint en argoll, a vije dare d'en em denna en adreñv d'o eil linennad difennou.

Diouz tu ar Rusianed an traoù a yaje gwelloc'h gant ar re-man. An Alamaned hag an Aotrichianed o doa kaset bagadoù bras da gas adkemeret Przemysl. Ar jeneral alaman Mackensen en doa treuzet, en hanternoz da Przemysl, stêr San, a dalvez da zifenn d'ar Rusianed, evit kelc'hia anezo. Digaset en doa war e dalben eun niver a ginolioù, war-dro 1.500, a dennas, war a larer, betek 700.000 a dennou en eur ober peder eur hepken. Aezennou mougus a vije bet losket ganto ivez. Ar Rusianed, red d'ezo kila da genta, a reas penn ha ne zalejont ket da adkemer o c'hreñv. Breman eman tro an Alamaned da gila ha da zistremen ar San.

War vor Baltik, en Hanternoz, da war stêr Dniester, er C'hreisteiz, an traoù a ya mat ivez gant ar Rusianed.

En Dardanelles ne glever ken kelou eus al listri-splujerien alaman o doa goueledet, ar zûn all, an daou lestr saoz *Triumph* ha *Majestic*, hag an armeou a zo bet dilestret war gourenez Gallipoli a zebliant mont war-raok eus ar gwella.

Soudarded an Itali a gerz, dreistoll, war-zu diou ger vras eus an Aotrichianed o dije an Italianed c'hoant bras da gemer, Trent ha Trieste. War stêr Isonzo, a zifenn Trieste, e vo skoulmet, war a greder, eun emgann bras.

Ar brezel war vor hag en aer

Da heul goueledigez al *Lusitania* ma voe beuzet enni ouspenn 1.000 a veajourien dinoaz, Amerikaned evit an Jarmyuis, an aotrou Wilson, prezidant ar Stadoù-Unanet, en doa skrivet d'an Alamagn eul lizer o c'houlenn ma vije erbedet hiviziken listri ha bubezioù e genvroiz. Evel ma oa bet lavaret, ar zûn dremenet, e voe respont an Alamagn rok ha dichek. Eman an aotrou Wilson o vont da ziskriva anezan. Beza a-walc'h, da heul torfedon-mor an Alamaned, e rankje ar Stadoù-Unanet diskliêria inti-ivez ar brezel d'ezo!

Above goueledigez al *Lusitania*, ar splujerien alaman o deus kaset d'ar strad daou lestr amerikan c'hoaz, an *Nebraskan*, a oa karget a c'hlaou-douar evit skoudren ar Stadoù-Unanet, hag an *Dixiana*. Heman a voe goueledet e-kenver da enez Eusa, ar zadorn 29 a Vae. En hevelep lec'h, ar splujerien alaman o

doarzet daou lestr all, unan eus ar Portugal, eur vro er-maez a vrezel, hag egile a Vro-Zaoz. Ar vartoloded diwar ar bourz anezo a zo bet digaset da Vrest.

En emgann-mor a oa bet ar 24 a vae en Adriatik etre listri an Itali ha re an Aotrich, an Italianed o deus kollet eul lestr-distruger (*destroyer*), *La Turbine*; pevar eus listri an Aotrichianed a vije bet gwall-aozet. *Zeppelinou* a zo aet diou wech dioustu da c'hoornijal a-us da Vro-Zaoz. Ar wech kenta, e rejont freuz en eur gêr vihan hanvet Southend; an eil gwech ar c'henta a vezeven, e tijont tostaat da Londrez; leuskel a rejont tarzerezed, war-dro 90, o lakat an tan e meur a lec'h hag o laza pe o wall-c'hloaza tud dinoaz.

Enor d'hon Gouen!

Roue Bro-Zaoz en deus graet sevel eul levrig en enor d'hon Yez vrezonek ha d'hon gouen. Kaset 'zo bet unan da « Groaz ar Vretoned ». Komzet e vo a ze ar zûn a zeu.

EUR C'HROG

An de-se, eme Fanch Tousest, ec'h arrojomp en eur vourc'h difreuzet kement ti a oa enai gant ar « Vouchet ». Ni a oa pevar pe bemp Breton, kamaradet, hag hon doa touet n'en em guitajemp biken, nemet d'an eur divezan.

Klask a rejomp en eun ti eur c'horn kamb hag e pourvezjomp eus a bep tu pe z a oa ezomm evit kousket.

A-boan e oamp astennet war hon flouz, hon goll'hejou, pe pe z a oa, o tigouezout eur zoudard all, eur pôtr eus Pariz hag a zelle treuz ouzimp 'boue pell 'zo.

— « He la la! emezan; dilojet, mar plij, tudou! Ar gambr a vo d'in ha d'am zerjant; klasket ho chans 'lec'h a garfet! » —

Pep ki a zo mestr en e di, ha ni a grede d'imp e oamp er gêr, p'eo gwir ar pet hon doa kemeret 'oa da zen ebet. Unan ac'hanomp en em lakas da c'hrosmolat kement ha ken bihan ma tec'has ar pôtr da glask e lojez e lec'h-all. Met droug a oa ennan ha ne gavas netra well eget mont da vallozi diwarnomp ha diwar ar Vretoned d'ar gegin e-lec'h e oa ivez bodet eur bagad tud. Goulen a reas zoken ar Vretoned da zont da c'hoari gantan. Meur a hini a oa eno, en o zouez unan bihan ha teo hag a oa eus en-dro da Wengamp.

— « Me, emezan eo ar bihanan eus ar Vretoned a zo aman. Mar karez, koulskoude, me 'ray eur c'hrog ganit. »

— « Te, eme ar Parizian, a oa eur pikol den ruz ha lart! »

— « Ya, eme ar Breton; n'eus ket ezomm da vont pelloc'h. »

Hag hen e brezoneg o lavaret d'e gamaraded:

— « Dampet e vo kroc'hen menac'h! Me 'zo o vont da rei e duz da hennaz! Gwelet a ret ar gaoued a zo aze er c'horn? Aze ec'h an da voutan anezan! . . . »

Setu krog. Ar Breton bihan a lampe evel pa vije bet o tansal ar « passe-pied » e pardon Bulat; ar Parizian a dihelke.

Enn dro bennak, hag an hini bihan o kregi peg 'barz an hini bras, a-dreuz d'e gorf, o tistaga anezan diouz an douar hag o rei lamm d'ezan war lein e gein ken e reas eun dermadenn. Eur jach war e ziouskoaz hag e oa 'barz ar gaoued.

— « Graet e teus poan d'in, eme ar Parizian! »

— « Eur wech all e lez ar Vretoned 'vel e voint, eme egile! »

Ar re-all a c'hoarze, m'hen tou d'ec'h. Ar Breton bihan a yeas dizeblant mat — ha ne c'houeze ket c'hoaz, — d'en em astenn war e damm plouz.

GOUEN AR VRETONED !

Da F. M. DENEZ, Lennon.

Dizaon rag ar maro hag en emgannou taer,
Doujansus d'ar vaouez, d'ar re zinerz tener.
En hano ar Frankiz hor Gourdadou 'drec'he
Eus ribl mor Hanternoz betek mor ar C'hreiste.

Hirio, koz ha yaouank eus a Vro Vreiz-Izel
A ro d'ar Frans karet harp start ha gwir skoazel :
Hor zoudarded kadarn, hon tud a vor dispar
A gouez dre gant ha kant da zifenn he douar.

Ma tleomp lavaret : « An holl 'ra o dever,
'Zo dare da c'houzanv poaniou kriz ar merzer »,
'Ve reiz embann ivez, diskuilha e pep giz
'Eo stankoc'h an truch paet gant hor Broiz.

Vertuzioù ar c'hiz-se, tra a-berz tud ha mamm,
A ro, sur, testeni d'eur Ouen glavy ha dinam!
Bale a reomp, eta, war roudou ar Gelted,
E sklêrijen an deiz hor banniel displeget (1).

Kalz, pa vefont distro, 'gano gant levnevez :
« Adsum ! adsum ! adsum ! ni 'oa eno ivez !
Ha ni 'gar diskliêria : Dindan ar boulejou,
Kouls hag er fosioù doun, er garva stourmadou,
Laouen ha dinc'h-kaer, paotred sart, krenv, hardiz,
Tud dihun ha dispont, sed aze ar Vreiziz ! »

Ra vo miret o YEZ, kendalc'het o GIZIOU !
Da rei he seo d'o gouen ez int, sur, ar gwizioù.

IVONIG PICARD.

Mezeven 1915.

(1) « Dan nawdd Duw, yn agoleoni y dydd » Dindan skoazel Doue, Hag e goulou an de, ger-stur ar Gelted, a zo skrivet war vanniell ar « Gorsedd ».

PRIZ AR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall.
skoed evit ar broiou estren

RENERIEN

E. AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labouriou d'an sotrou Vallée, 23, rue St-Benoît,
St-Brieg.

EMBANNOU-KONVERZ HA
KOUMANANCHOU

An sotrou H. MIARD, 27, ball Charner, zigemer ane

TAOLEN AR BREZEL

Ar brezel war zouar

Hon lennerien a gavo, war *Groaz ar Vretoned* evit ar 10th, eur pennad eus ar gwella gant D.-N.-D., displeget ennan dispar « penaos eman ar bed breman gant ar brezel ». Setu aman an diwezan keleier a vije da staga ouz pennad hon mignon.

War linen-emgann ar Frans ez eer war-raok breman diouz tu stêr *Aisne*, evel en-dro da gêr Arras.

Ar Rusianed o deus gwellaet stad o linenn-emgann er *C'hatis*.

En *Dardanelles* an armead a oa bet diskennet d'an douar war gourenez Gallipoli o deus kemeret diwar an Durked eul linennad-difennou a bouez bras, en-dro da gêr *Krithias*.

An Italianed o deus kemeret, diwar zisklériadur ar brezel, lec'hioù eus an emzava d'ezo a-hed harzou an Aotrich. Breman emaint o klask treuzi stêr *Izozzo* ha mont war-zu *Triest*, brasa porz-mor an Aotrich war vor *Adriatik*.

Listri-splujerien an Alamaned o deus graet eun nebeut mestaolion er mor Bras, e-kenver da enez *Eusa* tost da *Vrest*. Eul lestr eus ar porze, ar *Penfeld*, a zo bet goueledet ganto.

Brava taol-kaer graet gant nijerien ar re unanet eo hini an nijer saoz *Warneford*, an 8 eus ar miz-man. Entanet en deus ha distrujet miik unan eus ar *Zeppelinou* bras-divent-se a oa bet ijinet gant an Alamaned da vont da c'hournijal a-us da *Londrez* ha da *Vro-Zaoz*.

Emeur bepred en gortoz eus lizer ar prezidant *Wilson* da impalaer an Alamagn, diwar-benn mestaoliou-mor an Alamaned ha, dreist-oll, gouledigez al *Lusitania*. War a greder, e vo an Alamaned laket war an tu-pe-du : pe baouez gant o mestaoliou divalo war vor, pe gaout brezel gant ar *Stadou-Unanet*.

Penôs en em gav en treou ganimp ?

N'eo ket hepken war an dachen-vrezel e fell ober eur zell evit gouzout pelec'h en em gavomp, hogen war ar vro a-bez ha war ar broiou all.

Abou m'eo deut an Itali 'barz ar gaoz, 'zo 'vel bouc'het eur c'hrogad nevez. Diouz hon zu, ar broiou unanet a oa breman o vont da zastum o

holl nerz evit dare'hav eun taol pounner gant ar Brus hag an Aotrich. Ar Zaozon o devoa tud ha tennou ; ar Frans ha devoa ivez ; ar Rusianed, eur wech diskornet o forz-mor *Arkangel*, a zigase tennou ha kanolioù e leiz war an dachen. Deut an heol da zec'han an douar. E oamp o vont war-raok !

Aet e oar bet, diouz hon zu, eur maread. En-dro da *Arras* 'zo bet gounezet meur a gêriaden, evel *Neuville*, *Carency*, *Notre-Dame-de-Lorette*.

An Italianed o deus taolet troad war bed kant leo 'dreuz war zouar an Aotrich hag a gerz war-raok gant kalon.

An taoliou-kaer a c'hedemp n'int ket bet, daoust da ze, ken kaer hag a zonje ganimp ; met a-boan m'emomp krog gant miz mezeven ; ac'han da viz eost 'zo c'hoaz eur miz hanter krenv ha, pa n'eman ket kousket hon mignoned, pan eo dihuni a reont mui-ouz-mui hag eunan an traou evit ober labour gwel, ez eo red kredi e skofomp a-raok daou viz aman an taol pounner a c'hortoz.

Er *Gambr* 'zo bet komzet, an deziou-man, eus lezen *Dalbiez* savet evit ober ar gwellan impli gant an dud a zo da vont d'ar brezel. Ar gouarnamant a oar ez eus ezomm ivez tud er gêr evit ar foen hag an eost, ha tud el labouradegoù evit an tennou : ingali eo ar gwellan 'zo d'ober 'vit kas an holl labouriou da 'n em heul, labour ar brezel, labour an douar, labour al labouradegoù Hag e vo graet ! Krog emeur, a benn breman, da gas tud d'ober foen ; al labouradegoù 'zo bet adsavet ha kaset d'ê micherourien, hag an sotrou *Millard* an deus lavaret na vankje ket a dud evit ar brezel.

Red eo, eta, kalonekaat bepred ha gervel ar *Galon-Zakr*, ar *Werc'hez*, *Janed Ark* ha patroned hon Bro *Vreiz* d'hon zikour.

Stardet e vo hebdale ar Brusianed gant eun durked hag a vo kalet he dent. Tro-dro d'ezo, setu ar poblou oc'h en em zevel hag oc'h en em zas-

tum : an Itali a zo a-vreman oc'h enebi ; ar Roumani a zo en gortoz d'hen ober, kerkouls hag ar *Vulgari* ha zoken ar *C'hres*. An Holland a zo prest da skei a-dal ma vo skoet. An Amerik a zo droug bras enni hag a c'hrozmol gwaz-ouz-gwaz.

Gwasan 'zo, keit ha n'o devo ket ar broiou-ze disklêriet ar brezel d'an Alamagn, e hom dorjoù digor dre lec'h ma tremen d'ez barz ha metal, ar pezh he deus ar muian ezom. Tremen a ra dre ar Roumani, tremen a ra dre ar Sued ha Norvej, tremen a ra dre ar Suis..., ya, ed avalou-douar hag a-renk treuzi ar Frans a-raok mont d'an Alamagn !

Met an toullou digor a zeuio d'en em stanka... Ha ne gred ket d'ec'h eo dellezek an Alamagn da vezan kelc'hiet, pleustret ha diskaret evel ma voe gwechall kêr *Jerusalem* ? N'he deus ket graet fallagriez a-walc'h a-raok ar brezel, ha kant mil gwech muic'h c'hoaz abou e ? Eun de bennak ne gavo den d'he difenn ken, kaer he deus c'hoari dre hec'h armou, dre hec'h arc'hant ha dre he gevier.

Neuze, evel eul loen faez, paket gant ar chaseourien, n'he devo ken a nerz da zevel eun taol. An de-se 'vo eun devez kaer evit ar bed-oll, gwelet an Alamagn a-blad, eur vro hag he devoa dastumet en he c'hreiz kement binim a c'hal 'n em zilan e kalon an dud hag a skuilhe ar binim-ze war ar bed evel eur mor ; eur vro ha n'halle bezan peuc'h ebet ganti keit ha ma vije lezet an nerz etre he daouarn ; eur vro diaoulek, e gwirionez, « pe-c'hed an Europ », gouez d'eur skrivagner, savet dre eul laeroni hag eur gaou, ha n'he deus bevet nemet dre c'hevier ha laeroni.

Goude, pa vo savet ar bec'h diwar-nomp, en em gavimp evurus, evel eun den hag a oa klanv abou pell 'zo hag a zo deut yac'h, o vezan taolet ar binim a oa war e galon. A-benn arrouet er pal-ze, ez eus c'hoaz poan da gaout ha hirnez, buhezioù da renti, met kement-se holl a c'houzantomp abalamour da Zoue ha d'ar Vad, abalamour d'ar Vro hag abalamour d'ar re a zeuio war hon lerc'h.
D. N. D.

GWERZ NEVE

EVIT REI KALON D'HON ZOUDARDED

WAR DON : *Diskennet eus an Nenvou, Sperejou evurus, pe ãon Gwerz santez Anna.*

Ma Doue, reit d'in ar c'hras d'ober eur werz neve, Evit dont da rei kalon d'ar zoudarded hirie, D'ober o dlead 'n o stad, da stourm bete 'r maro, Da drec'hi o enebour ha da zifenn hon bro.

Sant Moris, Jorj, Janed Ark a oa tud a arme, Deus graet o dlead 'n o stad betek fi o buhe ; Maro int gwir gristenien, tud leun a lealded ; Breman int 'zo enoret en pevar c'horn ar bed.

C'houi ivez, holl zoudarded a zo en armeo, Gret ho tlead en ho stad evit difenn hon bro, Ha, mar deut da skuilh ho kwad en kristen er brezel, Evel an tri-man e vo ho hano divarvel.

Ho hano dirak Doue a vezo kaer meurbet, Hag en-touez an tri-man c'houi a vo kurunet ; En-pad ar Beurbadelez ho klour neuze 'bado, Ho kurunen 'dalvezo dreist rouanteleziou.

Betek ma vo fin d'ar bed ho hano 'vo meulet Gant Doue ha gant an dud ; dre-oll 'n hon Bro bepred Divarvel ha meurbet bras 'vo hano an dud-ze, « *Magnum nomen eorum et memorabile !* »

Gwir eo, micher eur zoudard a zo meurbet poanuis, Met bezan ec'h eo ivez eur vicher enorus ; Ar zoudard mat 've dre-oll gant an dud fur kare, Etre e zaouarn eman alc'houez an evrusted.

Madou korf, madou spered ha madou an ene 'Zo 'tre daouarn ar zoudard, o ya, en gwirione ! D'o difenn ouz an dud kriz a ra brezel d'hon Bro, Ar zoudarded a dle stourm ha betek ar maro.

PRIZ AR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall.
skoed evit ar broiou estren

RENERIEU

E. AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labourion d'an aotrou Vallée, 23, rue St-Benoit,
St-Brieg.

**EMBANNOU-KONVERZ HA
KOUMANANCHOU**

An aotrou H. MIARD, 27, ball Charner, zigemer ane

TAOLEN AR BREZEL

Ar brezel war zouar

War linennou ar Frans e talc'her bepred da vont war-rôk. Start eman an emgann en-dro da Arras, dreist-oll. Hôa gwellañ menoz a gasomp d'hon c'henvroiz a Vreiz a ve da c'hmataer renk kanta o stourm ouz an Alamaned.

War linen ar Rusianed, ar re-man a zo bet trec'h war stêr Dniester, o tizarbenn an Alamaned a glaske toulla o hent, diouz an tu-ze, war-zu Lemberg, kêr-benn ar C'halsi. Nemet, dizarbennet diouz eun tu, an Alamaned a dro ouz eun tu-all, hag ar Rusianed, dre vras, a zeblant koll tachen tamm-ha-tamm er vro-ze.

An Italianed, er c'hontrol, a zo aet tre war-raok e douarou an Aotrichianed. Dere'hel a reont breman Montefalcone, war hent Triest, ha da gredi eo, ma talc'h an treou war an tu-ze, na zaleo ket ar porz-mor brasse da goueza etre o daouarn.

Eus an « Dardanelles » nebeut a gelaier. Ar Zaozon n'o lezont ket da dremen. Nemet goulnnet ez eus bet, neve-ze, digant an aotrou Asquith, kenta ministr Bro-Zaoz, ha treuzet e oa bet an « Dardanelles » gant ar skouadrennou. — « N'eo ket, emezan, nemet e vo dalc'het start ganti ken na vo kaset an taol da benn ! » — Fiziens 'zo da gaout, eta, ha pasianted.

Ar brezel war vor hag on aer

Embannet eo bet lizer an aotrou Wilson, prezidant Stado. Unanet an Amerik, da impalaer an Alamagn. Sevel e vouez a ra dizouñ ouz gouledigez al « Lusitania » ha mestao-liou-all al listri-splujerien alaman. Ar wech-man an Alamaned o deus klevet kroz da vat ! War ze, ministr kenta an Amerik, an aotrou Bryan, en deus roet e zilez, dre n'houle ket sina al lizer, aon gantan rak ar brelez gant an Alamagn. Kement-se n'eo deus ket miret ouz an aotrou Wilson da embann e lizer a zo eus ar brava. Betek-hea n'ouzer netra eus respont an Alamagn.

Da c'hortoz al listri-splujerien alaman a zalc'h da gas d'ar strad bagou kenwerz dinoaz. E-touez ar re-man, ar zizon dremenet, e oa eul lestr dre lien a Vreiz, an *Diamant* eus Sant-Malo, a zo bet gouledet war e deiz eus Sant-Malo da Swansea, an 13 eus ar miz-man. An holl vartoloda o war ar bourz anezan a zo salo.

Al lestr-tarzer (pe « torpilleur ») 331 a zo bet gouledet e mor Breiz dimerc'her diwezan, 16 a vezeven ; hogen n'eo ket gant ar splujerien alaman, da heul eur stokaden ouz eul lestr all an hini eo. C'houec'h martolod a zo bet kollet.

Brava taol-kaer graet gant an nijerien unanet, ar zizon dremenet, e voe eun argaden ouz Karlsruhe, kêrbenn dugelez Bad an Alamagn. Ar pemzek eus ar miz-man, 28 nijerez a voe kaset da c'hournijal a-us da Karlsruhe. Losket o deus dre ganchou tarzerezed ha boulijji war labouradegou brezel savet enni gant an Alamaned ha war an hent-houarn.

Diouz o zu an Alamaned o deus kaset, ar pemzek eus ar miz ive, eur « Zeppelin » a-us da Vro-Zaoz. Lazet pe c'hloazet en deus eun tregont bennak a dud dinoaz.

**KLEBER EUS HON MIGNONED
A ZO ER BREZEL**

Hon mignon mat « ar Goeload », a dalc'h da gas d'imp, eus linen an emgann, eus e gelou ha re ar Vretoned-all a zo gantan. Trugare d'ezan ha Doue hag hon zeñt Breiz d'o miro holl betek an Trec'h ! Setu aman e lizer.

Aotrou ha mignon ker,

Trugare d'ec'h a greiz kalon evit ho lizer. Plijadur en deus graet d'am c'halon vreizad, rak plijadur en devez ar mab o klevet komz eus e vamm-vro.

Ho trugarekaat a ran ivez evit al levr « *Kantikou brezonek* »... Tremenet em eus anezan d'an aotrou abad Parco, aluzenner ar 248vet. Digouezet eo ganin ar « *C'hroaziou ar Vretoned* », gant an adres reizet mat warne. Lezet ac'hanon da lavarret d'ec'h penôs an nebeut « *Kroaziou ar Vretoned* » a arzu aman a ve tremenet eus an eil dorn d'egile !...

Ha neuze ive ar varzed war an dachen a vrezel ne zilezont ket o zeleñ. Lenneñ em eus an darnvuia eus ar peziou o deus savet, hag a zo brao. Hirio e tigas an d'ec'h ar spez eus eur gansouen savet gant eur serjant-fourier, an aotrou J. ar Velly, genidik eus Kerne.

Ha neuze, an aotrou Sagory eus Monkoutour an c'harg da zigas d'ec'h e wella'n gourc'hemennou. Eun dra hag a ray plijadur d'ec'h e

glevet : breman 'zo tri de an aotrou Sagory a zo bet laketaer war renk a enor an Divizion abalamour d'an nerz-kalon en deus diskouezet aboue penn kentan ar brezel.

Breman 'zo tri de ive, tri Breizad all, eus koste Gwengamp, a zo bet laketaer war daolen a enor an arme. Eun tenn-poultra a oa bet tarzet. Kerent ha m'hen devoe tec'het ar maged, e sailbas an tri-man war ribl pell an toull, evit harz an enebourien da dostaat. Unan ane a oa kaporal, ha c'hoaz e lare d'e vignoned : « Lezet ar Voched, hardi, da dostaat. Deut-mat e vezint ! »

Klevet ho peus bet evel just en deus bet an aotrou Douarec, aluzenner ar 11^{vet} brigad », ar groaz a vrezel. Disadorn diwezan, ar pempvet eus ar miz, e oa bet roet ar groaz d'ezan gant ar jeneral.

Ma gwellañ gourc'hemennou d'an holl vignoned, ha d'ec'h a wir galon, evit Doue hag ar Vro.

Ar Goeload.

Eus Gwengamp, e lec'h m'eman bepred, an aotrou Moal a gas dimp kelou eus e vreur « Laouik », bet gloazet en emgannou an Hanternoz. — « Ma breur, emezan, a zo bet gloazet. A drugare Doue, n'eo ket nemeur a dra : eun tenn en deus treuzet e vrec'h dehou, ha tammou diwar eur vouled kanol o deus tizet e ziouvorzed. Skriva a ra d'in en em gav gwel breman, goude eiz de ». — Gras d'ezan da beurbare buhan ! Kas a reomp d'ezan, en e glanvdi du-hont, menoz holl diegez « *Kroaz ar Vretoned* », renerien, skrivagnerien ha lennerien.

En hevelep lizer e ro an aotrou Moal kelou eus hon Rener ker, an aotrou Bocher, a oa manet klanv e Lyon. Pare eo, ha kaset en-dro da Vreiz da adober e nerz gant aer vat Kerne. Doue da vo meulet !

Da gredi eo, — daoust d'ar pez a vez lavaret gant hinennou, — ez eus tennou ha pourveziou-brezel e leiz, gant start ha birvidik eman breman al labour-charrea da zigas ane war an talben. — « Breman, eme breur hœñ rener koz, a zo bleiner karr-dre-dan o pourvezi al linennad difennou, breman e kerz ar c'birri-dre-dan noz-de da zigas pourveziou war an talben. Dibri ha kousket war ar c'hirri a renkomp ober ; me eo ar c'heginer : ober a ran ar gegin gant eul « lamp » dre eol-

douar. Pep-hini a grog d'e dro gant ar rod-stur, evel ar vartolodaer war al listri-mor. Gant stank e tremen ar c'hirri e sav diwar an henchoeur boultren deo, ken na welomp ket a-wechou pemp metrad dirazomp ; deut omp da weza liou gant an douar pen-kil-ha-troad... En noz, ne vez ket aotreet sklêrijenni, evit miret da denna sellou nijerien an Alamaned ».

— Ra vo bepred kalon d'al labour gant hon « pourvezerien », eman, evit eun darn vat, digouez an emgann diouz ar boan a gemeront da zigas tennou war an talben, ha Doue d'o diwallo ouz gwall-daoliou an nijerez alaman !

Ar blijadur hon eus bet da welet aman an aotrou Even a Lannber, breur ar barz mat « *Kar-e-vro* », gant unan eus e vignoned. Gloazet e oant bet o-daou ha chomet eur pennad mat en hospitaliou da bares. Setu int pare breman ha kaset endro da belec'h o rejimant. Doue d'o miro dibistig-kaer hiviziken betek termen ar brezel !

Eur gwall-gelou a zeu d'imp a vro-Leon. Izidor Picart, a Vodiliz, a veze kaset « *Kroaz ar Vretoned* » d'ezan bep sizun war an talben-emgann An 11 a vae e skrivas d'e dud da rei eus e gelou, a oa mat, hag en e lizer e kase ivez e wella gourc'hemennou da « *Kroaz ar Vretoned* », a gemere, emezan, kalz a blijadur ouz e lenn. Hennez e voe, siouaz ! e ziweza lizer. En hevelep de, an 11 a vae, e voe tizet grevus. Mervel a renkas, eun nebeut deiziou goude, en eur c'hlanvdi du-hont, pell diouz e vro. Goulen a reomp digant hon lennerien eur bedennig a galon evitan !

Kelou mat hon eus bet, ar zûn dremenet, eus hon c'henlabourer ker, F. Guédès. Bepred eman « *klanvdiour* », ha pres-labour warnan e leiz, oc'h ober war-dro ar zoudarded gloazet pe klanvet a zigouez stank a-walc'h en e glanvdi.

KUL LIZER DIGANT HON RENER KER

Hon lennerien o devo gwelet uhe-loc'h lizer an aotrou Moal o rei kelou e oa bet kaset an aotrou Bocher da Vreiz da beurbare. Emomp o paouez kaout eul lizer mat digant hon Rener ker, e-unan, a zo neve-zistro d'ar gêr.

Migaon ker,

Warlerc'h eun nebeut sùnzeziou tremenet e klanvdi Villeurbanne, a damdost da Lyon, setu me o paouez distrei da Vreiz d'en em gretvaat e-pad eur mizvez.....

Petra lavaret d'ec'h a-hend-all ? Petra en diavaez d'an evrusted a danvaës o welet, er c'houls-bloazman, kaerder ha koantiz ma Breiz karet.

Du-hont, e-lec'h ma oan, eur vro re domm, devet re abred gant eun heol berrus, ha beuzet ha drastet gant arneou spontus ; en tu-hont, menezioù uhel ha treut, douarou labourer divalo, nebeut a waziou, kouls lavaret hini....., en eur ger, eur vro ha ne dalvez ket hon Breiz nag e kaerder nag e koantiz !

An dud eno ne dalvezont ket kennebeut hon re. A belec'h e rafent ? Pinvidigez o bro eo ar gwin. Ar gwin, gant eur vuhe lôsk, a dro ken gwaz ar pennou ma tec'h dioute pep doujans ha pep kreden. Gwin, amzer vad ha plijadur, setu, war-bouez nebeut, diviz an darnvuian eus an dud-ze. Na c'houlet ket ouspenn digante !

Aman, en enep, eur vro dispar, dudius ! Ar pezh a ra enni, da gentan, plijadur d'an daoulagad eo glazder ha freskadurez ar maeziou. Prajou leun a yeod hag a vleuniou ; parkou karget a drevadou kaer, dreist-oll a winiz betek uhelder ar c'hleuniou ; traouennou peuc'hus e-lec'h ma ruilh ar gwaziou-dour hag e-

lec'h ma kan, e goudor ar skourrou, an eostig-noz hag an durzunel. Hag ar pezh a zo ken brao-all da welet a-us d'ar c'haerderiou-ze, eo c'hoaz an oabl briz, a lak war ar vro a-bez eur voren ken skanv ma seblant pep dremwel anezi kuz an holl hunvreou aour o deus, a-dreuz ar remziou, lusketel Gouenn ar Vretoned. Evit gouzout pegedon eman ennoomp karante hon bro eo red d'imp he c'huitaat eur pennad, en gwirione, ha bevan eur pennad ive en-touez tud dishevel diouziou evel yez, evel grizioù, evel kredennoù !

Ar Breizad, hunvreer, a zeklant kousket. Met den, nemetan e-unan hag e genvroiz, ne oar petore youl didrec'h a zo ennan, na pegement e kav en e vro hepken nerz evit he difenn, evit zoken skuilh e wad evit war dachen ar brezel. Eun oan er gêr hag en-touez e dud, ar Breizad a deu da vezan eul leon en emgannou. Ar brezel a zo o ren en deus roet d'imp kant gwech testeni a ze. Ar Vretoned o deus gwelloc'h evit gwin hag heol tomm, bezan o deus Fe grenv, hag o zellou, a-dreuz oabl kourmoulus o bro, a zav dalc'hamat d'an Nenv. Ac'hane eo o teu o galoud.....

Rablizo, eta, gant hon zent koz difenn anê dirak an Aotrou Doue, evit ma tistrofont holl en-dro gant al lore, gant an trec'h, hag eur garante grenvoc'h c'hoaz evit o bro !

A wir galon evit Doue ha Breiz.

Ar Yeodet.

En Sant-Aignan, 'pad daou ze, daou ze eus ar gwasan. Ar rejimant a zalc'has ken voe red adplegan ; Ar c'haouliou a groze, ha dindan an tenno Kalz a dud renkas kouezan ; Doue d'o fardono !

'Trezek Tourteron neuze e kerzomp de ha noz — Goude 'vo fin d'ar brezel 'vo amzer da renoz ! — Souprenet diouz ar mintin gant eur fuzuilhaden, Poent 'oa d'imp-ni, Bretoned, 'n em blas 'vit 'n em zifenn.

Klevet 'veze o strakal ar c'hurun tro-war-dro, Krenan a rae an douar gant nerz ar c'hanolio..... Eno, er-maez a emgann 'voe, siouaz, kalz a dud ; Neb 'zo deut kuit ac'hane, a zo deut dre vuzud !

Eun drue e oa gwelet ar rejimant goude ; Kollet e oa an hanter hag ouspenn marteze ; En bro-Champagn e kerzomp, eur vro zec'h ha kompez ; Kerzet 'raemp daoust d'an naon, d'ar zec'hed aliez.

Pa gouskemp 'benn ma veze aet diwezant en noz, 'Benn eun eur diouz ar mintin 'veze fin d'ar renoz, Dihunet, pe gant an naon, pe gant ofisourien : « Ma mignoned, d'emp war-drenv, pe vimp prizonerien ».

Hag ar pezh a roe d'imp, dreist-oll, tristidigez 'Oa ar vroiz gwalleurus o tec'hel gant en-trez Diouz skilloù 'n Alamaned, na raent nemet lazant, Tanan, ober torfedoù, ya, eus an euzusan !

Moged a veze gwelet e pevar c'horn ar vro, An tan o tevi tier, siouaz, tud a-wecho..... Eyurus c'hoaz hon zud ker e bro gaer Breiz-Izel ; Goude d'é kaout nec'hamant, pell int diouz ar brezel !

Mont a reont er « Marn », e lec'h e teuer a-benn, da heul krogadou taer, da zizarben an Alamaned. Ar re-man en em guz dindan douar evel broc'hed.

Chenj a reomp departamant, kuitat 'reomp an Ardenn, Evit mont war-zu ar « Marn », bro an douarou gwenn. Pebez krogadou garo he deus gwelet ar vro ! Ar Fer, Semoines, Sommesous, ha re-all c'hoaz tro-dro.

Er Fère Champenoise dreist-oll 'pad ouспен tri devez, E-kreiz an tan de ha noz, 'reomp penn d'an dud gouez ; Ha darn-all en Sommesous, 'pad ar memes amzer, En Semoines hag en Maily 'rae ive o dever.

An trec'h er c'hrogadou-ze hon eus-ni goneet, Ha lazet eun niver bras eus an Alamaned ; Betek kamp Maily, eta, departamant an Aub, 'Oa fellet d'imp mont a-drenv : breman ez eomp war-rôk

Ha bec'h neuze d'al lorgniach, gwasoc'h evit biskoaz ! Kouezan 'renk evel kelien war greiz an henchou bras ; Eus kamp Maily betek Souain, Jonchery, Sant-Hiler, Gant plijadur e kasemp al loened brein d'ar gêr.

Met e S....., pevar miz 'zo, ar « Voched » 'zo kuzet En o zoullou an douan, memes tra 'vel louzed ; Ha ni en o c'hichennig, evel chas 'zo war spi : Pa zispako al louzed, 'voint taget ganimp-ni !..

ISTOR AN 248^{vet} DEUS GWENGAMP

Er brezel bras (ar c'houec'h miz kentañ)

Evel ma lar hon mignon, « ar Goelad », en e lizer mat, unan eus hon c'henvroiz ker a zo gantan, o tifenn ar Vro, du-hont war al lienn-emgann, an aotrou Velly, serjant er 248^{vet} eus Gwengamp, en deus savet eur gaer a werz, displeget enni istor e rejimant. Plijadur a ray, moarvat, d'hon zoudarded war an talben, kenkouls ha d'o c'herent ha mignoned er gêr, lenn aman eun diverra eus gwerz kaer « an aotrou Velly, da rei eun tanva anezi. Hon gwella gourc'hemennoù a gasomp d'an aotrou Velly, d' « ar Goelad » ha d'hon holl vignoned a zo gante, war an talben.

Ar c'himiad. Penôs e voe furmet, en Gwengamp, an « Daou-c'hant eizvet ha daou-ugent rejimant ».

Kimiadi a ran, eta, gant ma c'hamaraded Kenavo, ma bourc'hig koant ha ma holl vignoned ! Eur zellig c'hoaz deus a bell : kenavo ma iliz ! Kenavo, ma fastor mat ! Kenavo, Mikeliz !

Pa voemp erru en Gwengamp, leun e oa ar ruo Gant pôtre d'a Vreiz-Izel deut da zifenn ar Vro : En berr amzer, an « Daou-c'hant eizvet ha daou-ugent », En kazarn an Tour d'Auvergne, 'oa prest da vont en hent.

Furmet 'oa gant Bretoned, tud kalonek meurbet Evel ma oa o zadou en amzer dremenet ; A-rôk kuitat hon Breizig eur beden en iliz : « Itron Varia Wir Zikour, diwallet ho Preiziz ! »

An « Daou-c'hant eizvet ha daou-ugent » kaset d'ar Veljig.

Dar zul, an nao a viz Eost, eo e oamp bet kaset Da eiz eur, eus gar Gwengamp, 'vit sikour ar Veljed : Ar re-man, enep d'ar Gwir taget gant ar « c'haizer », 'Oa fiastret dindan e dreid gant ar brasen krizder.

Fizians ar merc'hed ! êz, ar bôtred 'maez a oad, Testeniet d'imp hed an hent, 'laka birvi hon gwad ; Hejet 'veze mouchoerou d'imp ni, brezelourien, Ha huchet war-boue torr-penn : « Breiz, ar Frans da viken ! »

En Rhétel, war an harzou, voemp neuze diskennet. Fuzul ha sac'h en hon choueg setu ni o kerzet Da vont 'trezek ar Veljig, dindan heol tomm an hanv... Tennou kanol a glevemp pouner o tistonan.

Stank e oa ar boulejou, spontus 'oa o c'hlevet. A belec'h 'teuemp warnomp ? Ne oa ket brao gwelet. Krenvoc'h 'oa 'n Alamaned eget ar Fransizien : Red e voe d'imp dont a-drenv, kser voe klask 'n em zifenn.

Kuitaat a reont ar Veljig, o stourm kalonek ouz an Alamaned en krogadou t'er, hag o c'houzoù pouner bras.

Kuitat a reomp ar Veljig evit donet er Frans : Sonj am eus eus Donchery, hag ive eus Saint-Manges ; Sonj am eus eus Mongimont, 'kouls hag eus Sant-Aignan, Hag eus ar stêr vras ar « Meuse », a red kichen Sedan.

KLEIER EUS AR VRO

BENAC'H

Laket war an daolen a enor. — An aotrou Doktor D. Kerambroun, genidik a Venac'h, a zo bet neve-laket war daolen a enor an arme. En emgannou taer en-dro da Arras, en deus diskouezet, evel medesin an arme, eme ar meneg, eun ampartiz hag eun nerz-kalon dispar, o ren ar « gravazerien » hag ar « glandiourien » da zastum ar re c'hlozet ha da brederia anê war an dachen emgann, dindan tennou an Alamaned. Hon gwellan gourc'hemennoù d'ezan ha d'ê dud !

BREST

Gweladen eur ministr. — Disul all, an aotrou Sembat, ministr al labouriou, a zo deut d'ober eur weladen da Vrestiz ha d'o forz-mor. Prezegennou a zo bet graet diwar-benn kriski porz Brest ha staga outan diskenn al listri treuz-atlantik. Eur vammen neve a binvidigez e vije ze evit ar Vro.

GWENGAMP

Enor d'hon zoudarded ! — An aotrou kabiten Leon Quero, eus an eizvet ha daou-ugent rejimant, a zo bet lakat war an daolen a enor gant ar meneg-man : « Ar c'habiten oberiant dizeon ha kalonek-ze a zo bet glozet, an 9 a vae, p'edo o vleina e gompagnunez d'an asailh ouz difennou an enebourien »

A-unan gantan e voe lakat ive war an daolen a enor ar serjant, M. al

Louarn, teirvet kompagnunez eus an hevelep rejimant.

Hon gourc'hemennoù gwellan d'hon daou genvroad ha d'o zud !

Hon gourc'hemennoù a genganv a gasomp d'an aotrou Jamet, kuzuilher, en deus kollet e vreur, « major », ar 41^{vet}, bet tizet gant eur maro enorus e-pad ma rae e zlead o prederia ar re c'hlozet war an dachen emgann.

MONTRoulez

Enor d'hon zoudarded ! — Daou vugel a Montroulez a zo bet lakat o hano, nevez-ze, war taolen-enor an arme.

Alfred Cars, eman e dad o labourat e ti an itron Guillerot, leur-gêr Emil Souvestr, a zo bet enskrivet e hano war an daolen-enor gant ar meneg-man : « Daoust d'ezan da vezan eur zoudard yaouank (er 41^{vet} war droad), ar wech kenta d'ezan da welet an tan, e tiskouezas eur parfetded hag eun nerz-kalon souezus en eur c'hrogad ouz eun vandennad sklêrijennieren alaman, ha, goude ar c'hrogad, ez eas dindan an tennou da zastum korfou ar re eus e genseurded a oa bet tizet ».

Erwan Guillemet, kaporal en eilvet rejimant an Inizi (« Colonial »), en deus bet hen ar meneg enorus-man : « Boaz eo d'en em ziskouez mat-tre ouz an tan. Eur sklêrijenner dizeon a zo anezan. Glozet eo bet an 18 a viz Du 1914 en eun argaden ouz difennou an Alamaned »

Enor da Montroulez !

Le Gérant : F. GOUYETTE
St Briac. — Imprimeria St-Guillaume

PRIZ AR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall.
skoed evit ar broiou estren

RENERIEN

E. AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labouriou d'an sotrou Vallée, 23, rus St-Benoit,
St-Brieg.

**EMBANNOU-KONVERZ HA
KOUMANANCHOU**

An sotrou H. MIARD, 27, ball Charner, zigemer ane

Ar brezoneg hag ar feiz.
A so breur ha c'hoar en Breiz.
FURMES AN GUIS.
Gant brezoneg eo deut ar feiz.
Gant ar galleg ez ay a Vreiz.
FURMES AN GUIS.
Dalc'hit bepred d'ho brezoneg !
Yez an dud vad ha kloniek.
Yez ar feiz eo ; ma ve trec'het.
Ouspenn ar Yez. e vo Pec'hed !
MILIM.

**Aluzennoù da « Kroaz ar Vretoned »
d'he c'has da zoudarded ar Vro**

- Eur gentlaboureres 8 real
- Gweltez 20 real
- An sotrou Mellac eus an
Oriant 10 lur
- Juluan Godest 4 real

Trugarez d'ho mignonned evit o aluzennoù ken madeleuz ! Breman e vez kaset bep zùs Kroaz ar Vretoned da ospenn 150 soudard war o n talben. Kreski d'he c'has a fell d'imp c'hoaz, hag e teomp da bedi hon lennerien da rei d'imp hanoioù ! Neb en deus kerent pe vignoned pe war an talben pe en hospitalioù, kaset d'imp o hanoioù, m'o devo bep zùn, da zidui o spere-d ken enkrezet gant ar brezel, o faperennig e Yez ar Vro !

TAOLEN AR BRÉZEL

Ar brezel war zonar

War linen ar Frans, ar re unanet a gerz bepred war-raok, neket hepken en Hanternoz, en-dro da Arras, hogen ivez el Loren hag en Alzas. Er vro-ze, ar Fransizien o deus kemeret eul lec'h eus an emzava, hanvet Metzeral, hag e vije breman en o dalc'h betek go kumun.

Diouz tu an Italianed, ez a mat an traou ivez. Gant o c'hanolioù hag o zoudarded « menezidi », a zeblant eus ar gwella, ez eont war-raok er menezioù. War hent Trieste, e talc'hont Monfalcone, nemet harzet ez int eno gant an dourbeuz. En em glevet o deus gant ar Zerbed, a dago an Aotrichianed dre a-dreuz, e-keit ha ma kerzo an Italianed war-zu Trieste.

Ar Rusianed a zalc'h mat war stêr Dniester e-lec'h o deus trec'het c'hoaz war an Aotrichianed oc'h ober milieroù a brizonerien. Dirak ar jeneral alaman Makensen o kerzet war-zu kêr Lemberg gant pemp armead, ar Rusianed o deus renket kila ha kas o linennad eur pennad mat war-dreuz, war a lavarer, da heul an diouer a dennou hag a bourveziou-brezel.

Trei o zellou a reont ouz an « Dardanelles », a roje hent, ma vijent kemeret, da zigas d'ezo pourveziou. Diouz he zu, ar Rusi a gasje dre an « Dardanelles » d'ar re unanet edou e leiz eus bro frouezus ar mor Du. Diweza keleier eus ar brezel en « Dardanelles » a zo mat. Armead gourenez Gallipoli he deus graet, an 22 eus ar miz dreist-oll, kammedou bras war-raok. Al listri-brezel, diouz o zu, n'int ket dilabour ; splujerien ar re unanet a zo tremenet er mor Marmara, hag e reont al lezen ennan o viret ouz al listri da gas soudarded ha tennou d'an Turked e Gallipoli.

Ar Brezel war vor hag en aer

Daoust d'an holl zroukrans o doa tennet warno gant goueledigez al « Lusitania », an Alamaned o deus klasket taga c'hoaz eul lestr bras, ar « Cameronia », warnan treizerien binvidik eus an Amerik. Chouit o deus ganti, a drugarez Doue. Da gredi eo e vano an traou war o c'hemend-all etre an Alamagn hag an Amerikaned, abalamour, dreist-oll, d'ar c'henwerz bras a reont kerkouls gant an Alamanned ha gant ar re unanet.

Diouz an diweza keleier, e vije arru er Veljik pevar « Zeppelin » nevez-flamm e sell d'o c'has, emichans, ouz Bro-Zaoz Warneford, an nijer akuit ha her, en doa tarzet eur « Zeppelin » n'eus ket pell, a zo kouezet oc'h ober nijadennoù e Buc, tachen an nijerien, ha lazet war an taol. Enorioù bras a zo bet graet d'ezan.

ENOR D'AR VRETONED !

An uhelan meuleudi roet da zoudarded Breiz gant skridou-embann ar Gouarnamant diwar-benn ar brezel

Enn dra hag en deus laouenaet kalon an holl wir-Vreiziz eo gvelet ar veuleudi dispar a zo bet roet da zoudarded Breiz e danevellou (« rapports ») savet gant ar Gouarnamant diwar-benn an emgannou diwezan.

War linen an « Aisne », ar 6 eus ar miz, e voe kemeret, da heul eun asailh eus an tennan, eur lec'h emzao hanvet « Quennevière ». Evit rei an asailh-ze, e oa bet dibabet gwellan soudarded an arme : ar zouaved, an dennaterien (tirailleurs), hag ar VRETONED.

War linen an Hanternoz, eus ar 7 d'an 10 a vezeven, e voe graet argadennoù taer da ziframman digant an Alamaned o foziou-difenn en-dro d'eur verour hanvet « Toutvent ». Ar strolladoù o deus kaset da benn an argadennoù-ze, eme skrid-danevell

ar Gouarnamant, a oa holl Vandeaned ha BRETONED. En em ziskouezet int taer ha start, kenkouls hag ar wellan soudarded a ve meneg ane en istor armeou ar Frans ; kinning a rejont, ar wech-man, evel ar gwechou-all, o buhe evit ar Vro en eun doare dispar ! » —

Kerkouls meuleudi a ve graet e lizerou an ofiserien — « Gwell aze, eme unan ane, eo Bretoned am eus da vleina breman. Ar re-ze a zo gwir zoudarded. Gouzout a ran e c'hellan kontan warne ! » — « Aman, a skriv unan all eus bro an Hanternoz, ar Vretoned a zo en em ziskouezet tud kalonek eus ar c'hentan. »
Enor da zoudarded Breiz !

Hon c'henvreur bras, an « Ouest-Eclair », en deus displeget, dilun diweza, eur pennad eus ar c'henta diwar-benn « ar Vretoned o kerzet war hent an Enor ». Roet en deus an daolenn-man eus emgann Hébuterne, tennet eus embannou ar Gouarnamant :

« E-kreiz dourni an tarzadennoù, diodan eur glao a houarn, ar zoudarded dibabet d'ober an asailh a vane dizaon kaer er fosioù ma tleant lammat dioute, e-keit ha ma talc'he

an ofiserien o zellou paret war o monchoù. Par zonas pemp eur, holl war eun dro hep an disteren termaden, ar gentan linennad soudarded a zeuas er-maez hag a lammias e-kreiz ar fornier-tan.

« En dek munuten e oa aet dreist d'an daou foz-difenn alaman, hag e tize al lec'h bet merket gant ar renerien Kerken an ofiserien a c'hourc'hemenne kleuza fosioù d'en e zifenn eno. Laouen e oa ar bôtred ; youc'hal araent : « Bevet ar Frans ! » En em bokat a raent ; hiniennou n'houlent ken chom a zav ken ma voe eun tammig poan gant an ofiserien oc'h ober d'ekregi en o faliou da gleuza ar fosioù ».

Hag e stag an « Ouest-Eclair » : « Komzet ez eus bet e leiz, eur pennad 'zo, eus al Latined hag eus ar zevenadurez latin, o rei dre gaou da houman, war hon meno, eur veuleudi hag a zerefe kentoc'h ouz ar spered kristen. Hep drouk-prezek eus al Latined, e c'hellomp en em laouennaat e ve bet, d'ar fin, laket ar Gelted en enor ».

Bevet ar Gelted ! Bevet ar Vretoned !

GALVEDIGEZ BREIZ !

Hon Gouenn, Gouenn ar Gelted, ne c'hell biken mervel,
Rak Doue he c'hrouas da veza peurbadel ;

Da gerzet, en E zell, e-kreiz an holl boblou,
He zred war an douar hag he fenn en Nenvou ;

Gwell ganti eget aour Ens, Spered, Kened,
O tifenn e pep lec'h « Ar Gwir eneb d'ar Bed » !

Setu perak breman war park-meur ar Stourmad
Mibien Breiz skuilh founnus, founnus bemdez o gwad.....

Soudard Breiz hirio 'zo evel eun hader,
O teurel ar greun mad e-kreiz ar parkeier ;

Ar greun a ziwano evit Mad ar Bed-oll :
Gwad glan bugale Breiz n'oufe ket mont da goll !

*Tennet eus eur pezig savet da Vreiz
gant LOEIZ GOURLET (Bodsporn).*

**KREIER EUS HON MIGNONED
A ZO ER BRÉZEL**

Kelou a zeu da « Kroaz ar Vretoned », eun tammig a bep tu, eus he mignonned a zo er brezel.

Eus an Hanternoz, e-lec'h m'eman bepred o tonemonea gant e garrdre-dan, an sotrou Jaffrennou a skriv d'imp eman « yac'h bepred, met eun tamm faez ». Doue da roy d'ezan an

nerz da herzel ouz ar skuizerioù-ze ken drastus !

Yann ar C'haroff, a Zant-Varzin Montroulez, a zo, hen ivez, stag ouz « pourvezerez » an armeou ; yac'h eo bepred hag e kav plijadur o lenn « Kroaz ar Vretoned ». Trugarez d'ezan ha d'ar vignoned all, a laka evez eveltan da skriva d'imp kerken, pa zigouez d'ezo beza dilec'hiet, evit ma c'helltemp reizha o « chomlec'h » war an niverennou « Kroaz » a vez kaset d'ezo.

PRIZ AR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall.
skoed evit ar broioù estren

RENERIEN

E. AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labourioù d'an aotrou Vallée, 23, rue St-Benoît,
St-Brieg.

**EMBANNOU-KONVERZ HA
KOUMANANCHOU**

An aotrou H. MIARD, 27, ball Charner, zigemer ane

**Aluzennoù da « Kroaz ar Vretoned »
d'he c'has da zoudarded ar Vro**

An aotrou Henri Dyèvre, ofiser a vor..... 50 lur

A-unan gant e aluzen ken brokus, — mil bennoz-Doue d'ezan eviti, en hano Breiz hag hon zoudarded ! — hon lenner ker, an aotrou Dyèvre, a gas d'imp eur c'haer a lizer.

« Eman breman, emezan, ar « Mont-calm », — hennez eo hano lestr an aotrou Dyèvre, — e Kanol Suez, o c'hortoz an Turked, a zo ouz toull-dor an Ejipt, d'ober o menoz da zont d'imp, ar pez ne zeblantont ket beza re brim d'ober. Hon loden aman, ha hi talvoudek ha red zoken, n'eo ket ken labourus hag hon dije c'hoant, hag e lennomp gant avi an danevellou diwar-benn taolioù-kaer hon c'henseurteù en « Dardanelles ».

An aotrou Dyèvre a ro d'imp da zont ez eo hon daou zen a vor brudet, an amiral Ronarc'h, hag an amiral Guépratte, Bretoned o-daou.

« Ar c'henta, emezan, a renas e Dixmude ar vartoloded fuzuilherien da zastum eur gloar peurbadus, a chom e diegez e Gwengamp; e vreur a zo noter eno, hag e niz, unan eus va c'henseurteù, a zo « enseigne » war an dachenn-vrezel. En a-raok, an amiral Ronara'h en doa renet eus ar gwella skouadrenn al listri-tarzerien (pe « torpilleurs »); reizet en doa dispar pep tra enni, ha laket akuit ar vartoloded anezi en eun doare souezus. Evit an amiral Guépratte, a zastum brud en « Dardanelles », ganet eo e Breiz eus eun tiegez a wir-Vreiziz ».

« Mad e vije, eme c'hoaz hon mignon, komz da lennerien « Kroaz ar Vretoned » eus taolioù-kaer hon tud a vor dindan renerez hon daou amiral breizad ».

E sell emomp d'hen ober. Rei a reomp hirio « Istor souezus hon c'henvroad Grall eus Kleder » diouz an notennou en deus bet an aotrou Dyèvre ar vadelez da gas d'imp, hag ive diouz eur pennad eus ar « Breton de Paris ». An aotrou Charlez ar Goffik, eus Lannou, a skriv war ar « Breton de Paris », en deus dastumet eur bern notennou war daolioù-kaer hon martoloded a Vreiz hag e vije o vont da zvel gante eur levrig a vo dudius, sur mat. Trei a referomp e brezoneg pennadoù diwarnan kerent ha ma vo moulet.

Pedi a reomp adarre hon lennerien ha mignoned da rei d'imp hanoioù

ar re eus o c'herent a zo brezel, evit ma vo kaset d'ezo bep sizun « Kroaz ar Vretoned ». Soujet nag a blijadur a ray d'ê kaout, e-kreiz holl risklour ar brezel, hon « C'hroazig », da zigas d'ê, gant keleier eus ar gêr, eun nebeut komzou dudius ha frealzus... e Yez ar Vro ! Ne gousto mann d'ec'h ober plijadur d'ho soudarded kêz, o vezan ma teurvez ind vat evel an aotrou Dyèvre ha mignoned all, rei aluzennoù evit se. Kaset e vo ive « Kroaz ar Vretoned », evit netra, da vartoloded ar vro a vo roet d'imp o hanoioù, nemet n'oute ket en em gavout gante, du-hont er skouadrennoù, ken prim ha gant hon zoudarded war an talben emgann.

TAOLEN AR BREZEL

Ar brezel war zouar

War linen ar Frans hag Veljik, ar brezel etre fosiou-difenn en deus padet ar sizun diweza hep nemeur a chechamant : bemde kanoliadeg, argadennoù, stourmadou, adargadennoù war eur poent pe boant, an Alamaned oc'h ober impli gwech ha gwech all, evel e fosiou Calonne, ar 26 eus ar miz, eus aezen voungus hag eol entanet. Daoust d'o c'hambdroioù n'o deus gonezet kouls lavaret netra, hag al linen a zo manet difin war-bouez nebeut.

Ar Rusianed a zalc'h mat en hanternoz, war-zu ar mor Baltik. Ranket o deus kila adrenv da Lemberg, da heul kemeridigez ar gêr-ze gant ar jeneral alaman Makensen. Breman emaint harpet, diouz an tu-ze, war stêrioù Bug ha Guila-Lipa, eul linen-difenn hag a zeblant krenv a-walc'h. Gras d'ê da c'ballout he miret da vat gant ar pourveziou-brezel a zeu d'ezo stank-ha-stank breman dre o forzmor Arkangel !

Ministr-brezel ar Rusi a zo bet chenchet. Ar ministr nevez, ar jeneral Palivanof, a zo brudet evit ar gwellaennoù en doa savet e servij an arme a-raok ar brezel; karek eo gant ar bobl ha gant ar zoudarded.

Gant an Italianed ez a mad an traoù bepred, daoust d'an Aotrichianed da stourm outo startoc'h eget a-raok, dreist-oll war stêr Isonzo a harz an hent war-zu o forzmor bras « Triest ».

Brud a zo e vo disklêriet hebdale ar brezel d'an Turked gant an Itali. Neuze houman a rofe dour, sur mat, d'ho martoloded da dreuzi an « Dardanelles » ha da gemer « Constantinople ». Rouez eo bepred ar

c'heleier eus an « Dardanelles » ; diouz an nebeut a heller da anaout e vije mad ar bed gant armead Gallipoli ha gant ar skouadrennoù unanet.

Ar Brezel war vor hag en aer

Ne glever ket komz ken eus al listri-splujerien alaman a oa deut abenn da vont betek en « Dardanelles » e-lec'h o doa tarzet daou lestr saoz. War a greder, ar skouadrennoù unanet o dije kavet ha distrujet ar pourveziou eol-douar a oa bet savet d'ezo gant an Alamaned war aod an Azi-Vihana, hag o laket, da heul, die'halloud da redek ar mor. Eun nebeut mestaolioù o deus graet an Alamaned c'hoaz e morioù Hanternoz hag Iwerzon, dreist-oll ouz listrikenvez saoz. Unan eus ar re-man, an « Inram » eus Glasgow, gouedelet e mor Iwerzon, a zoug eun hano keltiek. Ar vartoloded diwar e bourz, Iwerzoniz sur a-walc'h, a zo bet savetaet.

Unan all, an « Armenian », a oa war e bourz Amerikaned, hag a zo bet kollet. E mor Baltik, an Alamaned o deus kollet eul lestr-tarzer, o klask disken soudarded war aochou ar Rusi.

Ar 25 eus ar miz diwezan, nijerien ar re unanet o deus stlapet tarzerezed, war ziskenn hent-houarn Douay a zo etre daouarn an Alamaned ; ar 27, eun nijer gall en deus tizet stlepel eiz tarzerezed war gardi ar « zepelinou » e Friedrichshafen; nemet, war e zistro, e sac'has rod an nijerez hag e renkas diskenn er Suis e-lec'h e voe dalc'het prizonier.

Ar 28 a vezeven, en Alamaned o deus kaset eun nijerez da deurel pemp tarzezed war hospital Zuydcoote, en hanternoz, hag hen leun a soudarded klanv pe c'bloazet. A daugare-Doue, n'o deus tizet nemet laza eur marc'h.

O VONT D'AR BREZEL

Hon rener mad, an aotrou Bocher, a gas d'imp ar zon gaer da heul, a-unan gant al lizer-man :

Mignon ker,

Setu aman eur zonig chomet em faperou aboue miz east warlene. N'ouveimp ket, d'ar c'honhiz-se, petra a vire d'imp ar brezel a oa o paouez digeri, ha n'eo ket achu c'hoaz, siouaz ! Gouzout a raemp holl, koulskoude, na vije ket ar Vretoned fallan difennourien ar vro, hag e sonjomp, ouспен, e kutuilhjent, diwar goust o

gwad, ar c'haeran lore war dachennou an emgann. Ne faziemp ket ! Breiz eo lugernusan perlezen kurunen Bro-C'hall ; ha houman, war-lerc'h ar brezel, a dleo d'ho bro eun anaoudegez peurbadus.

Enor d'ar Vretoned, rak pep gonid, pep trec'h, er reuz spontus-man, a zo siellet gant o vad !...

War don kelven

Ar c'heleier a voe brallet
Er parouziou tro-dro,
Ar bobl a voe strafilhet :
« Mall eo difenn ar vro !
» Disklêriet d'ei ar brezel
» Gant ar Brusianed,
» Ar Frans a c'houl ho skoazel.
» War zo !... O Bretoned ! »

Pôted Breiz, t'er a-viskoaz,
A zo war droad kerent ;
Ma tiraill war ar Frans c'hoaz
Reuz dek-ha-tri-ugent,
E nijfont d'an emgannou,
Evel Breizid didrec'h,
Fe grenv en o c'halonou,
Nerz koz en o diouevrec'h.

Frailhus eo lezel war-lerc'h
Gwreg ha bugale ger ;
Meur a hini a zilerc'h
O tec'hel diouz ar gêr :
Aze neizig dudius,
Du-hont tan, dir ha gwad ;
Pebez dremwel ankenius
Dirak o daoulagad !

Red mad eo mont, koulskoude,
N'eus ket da varc'hata ;
Digouezet ez eo an de,
A-drenv daerou, eta !
A-drenv daerou ha doaniou !
Kalon ! ha... kenavo !
Fizians ! Goude hon foaniou,
Ni c'hoaz en em gavo.....

Hag ez int neuze tec'het,
Brezelourien Arvor,
Tud n'int bet biskoaz trec'het
War zouar na war vor !
En eur vont gant an hent bras,
Hent sioul ha didrouz,
Ne c'houlont nemet eur c'hras,
Dizrei c'hoaz d'o farouz !

O farouz !... Iliz, bered,
Oh ! nag a enorioù
A zihun en o spered
En-touez o glac'harioù ;
Iliz ken pleustret gante
Aboue hir-vloaveziou ;
Bered hag a lavar d'ê
Stoui ouz he bezioù...

Ha, pa dremenont ebioù
O bered koz karet,
N'eus ket ezomm da c'houl piou
N'en deus kalon vantret ;
Holl e taoulinont enni
War be o zud varo ;
Marteze ne zeuy hini
Aneze ken en-dro !

PRIZ AR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall.
skoed evit ar broiou estren

RENERIEN

E. AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labouriou d'an aotrou Vallée, 23, rue St-Benoit,
St-Brieg.

**EMBANNOU-KONVERZ HA
KOUMANANCHOU**

An aotrou H. MIARD, 27, ball Charner, zigemer ane

TAOLEN AR BREZEL

Lavaret en dije ar « c'haizer » en doa c'hoant da gloza ar brezel a-benn miz here. N'eo ket souez, eta, e kasfe e armeou war-rök a-hed hon holl linenn. Evit ar zün diweza, n'eo ket deut an taol da vad gante : dre-oll int bet dizarbennet ; kollet o deus zoken fosiou difenn c'hoaz, evel re Pilken, a zalc'hent aboue taol divalo an aezen vougus, hag a zo bet adkemeret digante gant ar Zaozon ar 6 eus ar miz.

Er Rusi, an Alamaned o doa kaset listri-brezel da rei sikour d'o arme war bed ar mor Baltik. Kannet eo bet al listri-ze en eun emgann war vor ouz skoudren ar Rusianed ; unan ané a zo bet dismantrt ha kaset d'an aod gant ar Rusianed, unan all a zo bet goueledet gant eul lestr-splujer saoz. Er C'hali, kemeret gante kër Lemberg, e troont breman ouz Versovie, kër-benn ar Bologn, nemet hir ha diés eo an hent a heuilhont da vont di, etre stériou Bug ha Vistul, ha n'eo ket laret e vo diharz ha diskoilh d'ezo penn-da-benn ; ar 5 eus ar miz o deus bet kollou bras war an dachenn-ze, e Krasnik.

An Italianed a gav breman muioc'h a harz da vont war-rök gant difennou an Aotrichianed. Emgann start a zo bepred en tu-hont da stér Izonzo war hent « Trieste ». Er mor Adriatik, eul lestr-reder italian, an « Amalfi » a zo bet goueledet, ar 7 eus ar miz gant eul splujer aotrichian.

En « Dardanelles », an Turked o deus esast mont d'ar re unanet, an 2, an 3 hag ar 5 eus ar miz-man ; dizarbennet int bet gant kollou bras.

Gwasa taol graet gant ar splujerien alaman eo goueledigez al lestr « Carthage », ar 4 eus ar miz. Ar « Carthage » a oa aet d'an « Dardanelles » da gas pourveziou-brezel ha bevans d'hon zoudarded. Diskennet e holl lestrad d'an douar, e oa heoriot tost d'an aod, po voe tarzet gant an Alamaned e-kreiz ar vrumen-noz. An holl dud war e vourz a zo bet savetaet, nemet c'houec'h.

Ar 4 eus ar miz, eul lestr gall eus skoudrennad skany mor Breiz en deus kaset d'ar strad eul lestr-splujer alaman e-kenver da borz-mor Bologn.

Unan eus ar splujerien alaman a zo deut adarre tost da enez Eusa ; goueledet en deus eno, an 2 eus ar miz, eul lestr dre lien, an « Hirondelle ».

KANV

Ar zizun-man, evel ar zizun dremenet, e tigouez ganimp eur gwall-gelou ; unan eus hon lennerien vad, Jozef Miossec, a Vodiliz, a zo kouezet

war an dachen a enor. Goulenn a reomp d'ezan eur bedenn a galon digant hon holl lennerien, hag e kasomp d'e zaou vreur, Yann Fransez ha Yann Per, o-daou war an talben, hon gwella gour'hemennou a gen-ganv.

Doare an « Trancheou »

Setu aman eul lizer kaer digant unan eus hon gwellan mignoned e talben ar brezel diwar-benn doare ar fosiou-difenn, pe « trancheou ». Trugare d'hon mignon evit e lizer hag ive evit ar zon goant a voulomp da heul !

An 2 a viz Gouere.

Aotrou ha mignon ker,

Sonjet em eus e rajen plijadur da lennerien *Kroaz ar Vretoned* o tont da laret d'e eun nebeut geriou diwar-benn an doare neve ma ve grêt brezel er fosiou-difenn, pe « trancheou », pa ver erru tost d'ar « Voched ».

Pa n'heller mont war-rök dre war lein an douar, ec'h esae breman mont dre zindan, evel ma 'z a al listri-splujerien dre zindan an dour,..... met eun tamm difennoc'h eget ar re-man.

'Vit-se, e ve toulet punsiou don, an tostan ma c'haller d'hon linenn gant soudarded an « ijinerez », pe ar « génie ».

Deus fonz ar memes punz e ve toulet a-wechou kalz a c'haridennou da vont etrezek ar « Voched ». Dre ma vezont toulet e ve sintret mat ar garidennou-ze gant koadach tro-dro, evit harz ané da zizac'ha ha d'en em zizober.

Douar ar garidennou a ve kaset er-maez gant kirri « wagoniou » war eun hentig-houarn dre zindan an douar ; diskarget e ve pelik a-walc'h, e-lec'h na hell ket ar « Voched » gwelet pegement ez a hon labouriou war-rök.

Ar garidennou a-wechou a ve hir hag a-wechou berr, ha ze diouz ma labour ivez ar « Voched » diouz o zu. Pa na ve ket re aketus an enebourien, e ve grêt ar garidennou hir ha don, ar muian ma ve gallet, hir abalamour d'eze da vont pell dindan linennou an enebourien, don evit na harzo ket labour ar « Voched » hon hini, ma tremene eur c'hariden estren bennak re dost d'hon re-ni.

Evit trouc'han d'an Alamaned o gariden e ve laket an tan er poultr, nag e ve berr pe izel hon gariden c'hoaz. An toull bras graet gant ar poultr o tarza a zo a furm gant genou eur founil, pe « entanouer », hag a ve grêt « toull-entanouer » anezan. Bean zo sort toullou hag o deus ouспен eiz metr a donder hag ouспен daou-ugent a ledander. Tarz ar re-

man a zo spontus. An douar a gren eul leo tro-dro, hag a-wechou ouспен, diouz ma ve krenv pe grenvoc'h ar gargad poultr.

Setu aman da bez ez on bet test meur a wech, dreist-oll ar zün diwez-an. Didrouz ha sioul e oamp en « trancheou » hag en hon « gour-biou » el linenn gentan. Eur c'hren-douar hon soupren.... Petra e c'hallje bezan nemet eun tarz poultr dindan an douar deus peurz ar « Voched » ? Rak, pa darz hon re-ni, e ve kemenet d'imp en a-rök.

Kerkent, hep urz all ebet, pep-hini a gav e blas, 'koulz pötred koz ar C'hreiste evel tadou oajet ha pötred yaouank Breiz. Deus an daou du, « torpilhou », « bombou », « grenadou » ha boulejou a strak da vat, ken na erru hon c'hanol bras, an 220, hanvet ganimp « an Tad-koz ». Hennes a sko eun, hag e darz a zo pounner ha spontus, ken eo red d'imp skoacha en hon zrancheou, pa denn heman e « obuzou » war eilvet linenn ar « Voched », evit harz kaout tam-mou aneze. War al linenn gentan ar c'hanolou n'hellont ket tennan, pa ve ken tost an diou linenn an eil d'eben evel n'emaint war douar an X... « divizion »

Ar wech-man, ar « Voched » o doa sonjet kemer an toull-entanouer grêt gant, met ne zeujont ket a-benn d'hen ober. Sonjet o doa ive trouc'han d'imp unan eus hon garidennou a dremene dindan o hini. Met heja hon zoullerien na rejont ken, ha lazant d'eo o goulou ha setu tout... Droug ebet d'ar c'hariden !...

Gwasoc'h a vo d'e, a zonzjan, heb pell dale, pa vo roet urz d'hon zoullerien lakat an tan er poultr. Ar re-man ne dremenont ket war lein, met dre zindan, ha, pa vo krog an tan er poultr, e vo gallet goulenn ouz ar « Voched » o vont en aer : « Pill pe groaz ? »

J. ar V., Serjent.

En hon « zrancheou »

War don : lizer ar martolod

C'houi, mignoned a Vreiz-Izel, Nec'het duze, 'kreiz ar brezel, Gant ho tud a zo en armoù, Dreist-oll ar re a zo breman, Hirie, evel en de kentan, En o zrancheou,

N'en em jalet ket gant hon stad... Heol miz gouere, splan e lagad, C'hoarz ouzimp eus barr an Nenvou ; O sonjal ennoc'h, en hon Breiz E trid hon c'halon en hon c'hreiz En hon zrancheou.

An evnedigou ne zihan
Da ganant d'imp, tostik d'an tan,

— Na koant int ! — o bravan soniou ! Berr pe hir 'vo ar brezel c'hoaz, Derc'hel 'raimp ken start ha biskocaz En hon zrancheou.

Daoust d'ar brezel da vezan hir, Ne skuizimp o tifenn ar Gwir, O tifenn hon zud hag hon Bro ; Ha, da c'hortoz ar peuc'h da zont, E chomomp dinec'h ha dispont En hon zrancheou.

Mar fell a-wechou mont war-rök, Eur beden da Vari arök... Holl neuze, kousted a gousto, Etrezek an enebourien ! 'Vit ar re-ze, 'deufont biken En hon zrancheou.

Kalz o koueza hon eus gwelet ; Darn ané, siouaz, 'zo marvet... Neuze 'spontit gant ar c'helo : — « Nag a hini a renk mervel ! Ma Doue, trist eo ar brezel ! Pegouls 'echuo ? »

Echu 'ray pa garo Doue... Ra vezo grêt e volonte ! Pedet Doue an Armeou 'Vit m'hon zikouro da skuba An amprevaned diweza Diouz hon zrancheou.

Ha, da c'hortoz, ni holl 'esper Gant ar gonid distrei d'ar gér ; Ha, pa fello c'hoaz emganno, Soudarded kalonek hon Breiz A red eur gwad yac'h an o c'hreiz, Gwad yac'h an trec'hio ! J. ar V.

**Pardoniou ar Werc'hez
PLEZIDI-GWENGAMP**

Et d'ar pardon, gwreg, mamm ha bugel ! Et d'ar pardon, hag et gant fe Mar fell d'ech difenn ho Preiz-Izel Ha d'ho tud miret ho buhe.

Evrusat bro eo Breiz-Izel ! E-kreiz reveulzi, tan ha dismantrou ar brezel, Breiz-Izel a zo chomet divac'hagn. Roet he deus he bugale, koz ha yaouank, met he douar, he c'hériou, hec'h ilizou n'o deus ket bet da c'houzantv troad an enebour. N'eus ket aman na tan, na lazadeg, na distruj. Perak ? Merket e oa hec'h eur da Vreiz-Izel ; barnet e oa da vezan graet ganti eun eil Beljik ; an Alamaned a dlee diskenn war hon aochou gant tud ha kanelioù ; meur a gorn douar a oa zoken gwerzet d'e ha meur a dreitour a oa prest da zigeri d'e hon dorjoù.

Hag ar Brusianed n'int ket deut ; ar Zaozon o deus stanket an heat rake, ha kaset o listri war-dreav. Met piou a gasas ar Zaozon e koulz ? Piou a roas urz d'e da zavel eur vagor dir diaraok Breiz-Izel ? Sent koz Breiz-Izel, santez Anna, mamm-goz

PRIZ AR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall, skould evit ar broioù estren

RENERIEN

E. AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labourioù d'an aotrou Vallée, 23, rue St-Benoît, St-Brieg.

EMBANNOU-KONVERZ HA KOUMANANCHOU

An aotrou H. MIARD, 27, ball Charner, zigemer ane

Ar brezoneg hag ar feiz.
A zo breur ha c'hoar en Breiz.
FORMES AR GZIZ.
Gant brezoneg eo doue ar feiz.
Gant ar galleg ez ay a Vreiz.
FORMES AR GZIZ.
Dalc'hit bepred d'ho brezoneg.
Yez an dud vad ha kskouek.
Yez ar feiz eo ; ma ve trec'hed !
Goupen ar Vez, o vo Poc'hed !
M.L.R.

bep korn a Vreiz... Ar zon diwar-benn ar Brezel, war don Kelen, he deus plijet d'ê dreist-oll, hag e voe kanet gante... Va mouez a unanan gant o re d'ho trugarekaat.

Doktor C...
eil-major a genta klas.

Trugarekaat a reomp ar re eus hon lennerien o deus kaset d'imp hanoioù souldarded ar zizun dremenet, hag e c'houlennomp digante kas re all c'hoaz.

madou hag adkrogadou a vez dibaouez diouz an tu-ze.

An Alamaned o deus argadet start ivez war-hed ar peb-all eus al linenn, dreist-oll war stêr « Meuse » ha menezioù « Vosges », boutet ma oant, war a larer, gant ar « Chronprinz » en eneb d'e ofiserien. Digwener all, ar Fransizien o deus bet eur mad a c'hounid outo er « Fontenelle », war-zu ar Vosges ; kem-reet o deus kalz a brizonerien, eur c'hanol ha mindraillherezed. Aboue e talc'hont start d'o gounid daoust da adkrogadou taer an Alamaned.

Evit miret ouz ar re-man da gaout pourvezioù-brezel d'o armeoù dre an hent-houara, 35 nijerez a zo bet kaset, an 13 eus ar miz, da leuskel tarzerezed war gardi an hent-houara e Vigneulles, e-lec'h o doa an Alamaned daspugnet pourvezioù e leiz evit o arme eus ar « Meuse ». An tan a voe laket en ti gant an nijerezed a hellas distrei hep bezan bet tizet. Kemend-all a zo bet graet ivez en hanternoz gant 20 nijerez ouz ti hent-houarn Liberec.

War linenn ar Rusianed, ar re-man o deus harzet an hent da vat d'an Alamaned da vont war-zu Varsovie, etre stêrioù Bug ha Vistule ; en emgannou a zo bet en-dro da Grasoik, o deus graet 22.000 prizoner. Aboue, ez a an traoù war habaskaat diouz an tu-ze ; emeur en gortoz e klaskfe breman an Alamaned mont d'ar Bologna dre an Hanternoz.

An Italiaed a gerz dalc'hmat, goustadik avat, o vezan ma kavont mauc'h a harz gant difennou an Aotrichianed.

En « Dardanelles » n'eus kelou ebet a grogadou bras eur pennad a zo.

An 8 eus ar miz, an Alamaned eus Stad alaman Mervent an Afrik o deus ranket en em reata d'ar jeneral Botha, a zo e penn arme ar Zaozon er vro-ze.

En Afrik ivez, ar Zaozon o deus gouledelet al lestr-brezel bouarnet alaman *Kenigsberg*. Pa darzas ar brezel, ar *Kenigsberg*, a oa en em laket, evel an *Emden*, da blaoùia listri-kenwerz. Deut e oa a-benn zoken eus eul lestr-brezel reder saoz ar *Pegasus*. Nemet, argaset gant eul lestr-all, ar *Chatam*, e rankas tec'hel d'en em repui en eur stêr eus Reter an Afrik, ar Roufidji. Eno e voe tizet ar 4 eus ar miz - man gant daou lestr saoz, ar *Severn* hag ar *Mersey*, ha gouledelet gante eun nebet deizioù goude.

Aluzennoù da « Kroaz ar Vretoned » d'he c'has da zoudarded ar Vro

An aotrou P. B. eus Sant-Brieg..... 4 real
Trugarez en hano Breiz d'hon lenner mat a Zant-Brieg !

Setu aman, da heul, pennadou distaget diouz lizertoù hon eus bet, hag a ziskouez nag a dud hag a vad a ra d'hon zoudarded lenn bep sizun o fapereunig e Yez ar Vro.

...Laret a ran d'eo'h ivez penôs ho *Kroazig ar Vretoned* a erru aman hep sîn. Lakat a ra levezeg 'n hon c'hanol hag e lennomp anezî penn-da-benn. Evel-se, e lec'h ankouaat hon brezoneg e-pad hon divroidigez war vord ar M., eo peurdiski anezan a reomp !...

L..., rener karr-dre-dan war an talben.

...An de-all em boa bet eul lizer digant ma b. eur er brezel, hag e lare d'in en deve *Kroaz ar Vretoned* hep sîn. Phjadur a ra d'ezan. Pa 'n deve lennet, e ro anezî d'e gamaraded, dreist-oll d'ar re eus Sk..., rak bean 'zo kalz deus dre aman en-dro da A... Trugare, eta, en hano ma breur hag e vignoned !

Eul Lennerez eus Sk...

... Breman, n'eo ket dre unanou em bije c'hoant da gaout *Kroaz ar Vretoned* d'he rei d'ar zoudarded, dre zegou an hini eo, abalamour d'ar Vretoned gloazet en em gav aman hag a-hont en hor c'hlanvidioù. Evel just, ar paour kêz tud-ze a zo mall gante e ve digaset d'ê eur c'helou hag eun envor bannaek eus ar vro o deus kuitaet ken prim o lezel enni kement a garent ! Ean ober dispar a garantez eo rei d'ê, da zidit o drouk-hirnez, kazetennou brezonek da lenn...

Abad J. K., aluzenner ar Vretoned, e Paris.

Dont a ran d'ho trugarekaat evit beza kaset d'in ho *Kroaz ar Vretoned* aman e klanvidi X... Beza am eus em zervij klanvidourien eus eskoptioù Kemper ha Gwened hag, e-touez va c'hlanvoudien, ez eus Bretoned eus a

GWERZ
diwar benn pardonioù Breiz
(PENNAD DIWEZA)

War don : Santes Anna.

Ar blea-man pardonioù Breiz 'zo meurbet tristaet Dre ar brezel graet d'hon bro gant ar Brusianed ; Koulskoude, hon eus ezomn mui-ouez-mui da bedi Vit trei diwar hon bro-Frans ar walen a gasti.

An holl zent dirag Doue a zo bras 'barz an Nenv, Pa o feder a galon ha bepred gant gant fe grenv ; An holl dud eus a bep renk, er gor hag en arme, A ve gante skoazellet vit ar c'horf, an ene.

Setu eus a goment-se eun testenî gwirion : Ean de e oan o vale, ha ganin eur mignon ; Er blea dek ha tri-ugent ni 'oa hon-daou er boan, Ha heman a gouze d'in eus emgann bras Sedan.

Eno, an Napoleon a oa bet prizonet, Ha kalz eus e zoudarded a voe ive lazet ; Ma mignon 'oa 'n em gavet en eur start a grogad, Ma koueze ar zoudarded 'vel kelien a vagad.

Pa 'n em wel e-kreiz an tan, ar safar hag an trouz, 'N eur griaden en em ouestl da Werc'hez e barrouz : — « O Itron Varia Balad, a bep droug ma miret, Pe sman sur war al lec'h ma vezo kollet ! —

Ha kerkent Gwerc'hez Balad a zelaou e bedenn : Eman dirazan en tan ; he gwel ouz hen difenn... An holl dud 'oa el lec'h-ze eno a voe lazet, Heman hepken hag eun all n'o devoe droug ebet.

Setu aze 'vit an holl eun testenî gwirion ! Pedet, eta, gant fe grenv ar zent a-greiz kalon, Bezet holl kristenien vat betek fin ho pube, Hag ar zent a roy skoazel d'ho korf ha d'ho'e ene.

Pedomp holl ma viro Breiz gened he fardoaiou, Ha glan ha dinam bepred evel o gourdadou, Ma teuy Breiziz da bleustra gwenjoen o zud koz H. da gerzet kalonek war hent ar Baradoz.

Ha neuze, dindan gwarez hon holl zent vinniget E savo Breiz uheloc'h he fonn pell zo pleget, E tistroio 'n he c'hanol gwad yac'h he yaouankiz, E tale'ho mad d'he gizioù, d'he yez ha d'he frankiz.

Ne hellan ket echui hep pedi a galon An Dreinded sakr ha santel gant izelegez don Da lakat fin d'ar brezel, da rei an tree'h d'hon bro, Ha d'ober d'imp holl ar c'bras da vonat d'an Nenvo.

JULUAN GODEST.

TAOLEN AR BREZEL

En hanternoz, an Alamaned o dije c'hoant, dreist-oll, da ziramma digant ar Fransizien Souchez, eur gêriaden eus an emzava bet kemeret

gant e mezeven hag a zigor d'ezo eur goumpenn ledan war-zu kêr Lens. Oc'h ober gant aezennou mouges e oant d'ent a-benn, ar zizun-all, da gemer bered Souchez, nemet argaset int bet aboue. Krogadou, stour-

Respont an Alamagn d'ar prezidant Wilson diwar-benn goueledigez al *Lusitania* a zo bet embannet ; e lec'h habaskaat an traoù, n'en deus graet nemet kreski droukrans an Amerikaned ouz an Alamaned a ra, eur pennad a zo, gwall-daoliou eus ar gwasa en Amerik : klasket o deus muntra an aotrou Pierpont-Morgan,

unac eus pinarded ar vro ; tarzerezed o deus laket e pakadou karget war listri-kenwerz da darza ané ; kaset o deus arouezioù da eüna o listri-splujerien dre delegaf diorjalen *Sayville* er Stadou-Unanet,.... ha me 'oar. Skuiz emeur ganto en Amerik hag e vije troet meur a hini, e-touez ar renerien zoken, da zi-k'eria d'e ar brezel.

MARO EUR C'HAPORAL

Ma varvan hirio, mignoned,
Dindan bili-ploum ar « Voched »,
Va holl wenneien kemeret.
E-barzem stamm graet gant va mamm
Em eus kant skouedig enaour flamm ;
Ret 'n defe pep-hini e damm.
Va holl vedalennou, avad,
Kaset anez d'am ziad :
Evito ez an d'ar stourmad.
Ma varvan, prest va interest ;
Ha war ar bez d'in a refet.
Ar c'hepi man a lakefet.

Setu-i, 'ta, war an dachen...
Rust meurbet 'oa an abaden
Etre « Boched » ha Fransizien.

A-unan gant ar zonis kaer uheloc'h war « Maro ar C'haporal », hon mignon J. C. en deus kaset d'imp eur zon all eus ar c'haera savet d'eur plac'h yaouank nevez-varo ; leun eo a zonzonou uhel ha kristen a frealzo ar c'halonou en amzer drist a dreuzomp. Setu-hi aman.

AR WIR VUHEZ 'ZO EN NENVOU !

E banvez ar vuhez a-vec'h eo bet gwelet
Eun devez azezet,
A-vec'h he deus tanyet eur veradennig mel
M'he deus renket mervel.

Ar maro didruez n'en deus ket espernet
He oad hag he c'hened ;
Rozen, bevet he deus 'hed buhez eur rozen,
Eur mintinvez hepken.

Evit gwir, petra eo ar vuhez an hira ?
Kouls lavaret petra,
Pa zonzjer er vuhez a badu da viken,
Heb ehan na termen.

N'omp ket graet evit ar bed-man,
Ne reomp nemet tremen ennan.
Bras ha bihan, koz ha yaouank,
Disprizomp eur bed leun a fank,
Savomp uhel hor c'halonou :
Ar wir vuhez 'zo en Nenvou.

Eus daoulagad an den, pa vez o tont er bed,
An daerou a zired ;
Ha, pa vez war ar poent da guitat ar vuhez,
E tiredont ivez.

Buhez an den war an douar
Petra eo ken nemet glac'har,
Trubuilh, anken, tristidigez,
Kanv, poan-gorf, poan-spered, enkrez ?
Savomp uhel hor c'halonou :
En Nenv n'eus na kanv na daerou.

Dindan ar falc'h er prad, gant ar raokl hag ar foenn
E kouez meur a fleurenn ;
Forz tud yaouank ivez a gouez bemdez-c'houlou
Dindan falc'h an Ankou.

Ar maro 'zo dall ha bouzar
Ha ne ra forz piou da ziskar ;
Ne ra van eus arc'hant nag aour,
Nag ouz pinvidig nag ouz paour :
Savomp uhel hor c'halonou,
Ar wir vuhez 'zo en Nenvou.

Den yaouank, plac'h yaouank a ra hunvreoù kaer,
Diwallit ouz al laer.
Al laer hanvet Maro, a zigouez peurvuia
Pa zonzjer nebeuta.

Diframma 'ra digant an den
Madou, buhez, kig ha kroc'hen...
Gwellit er garnel an eskern,
Ar pennou maro bern war vern :
Savomp uhel hor c'halonou
Ar wir vuhez 'zo en Nenvou.

Dizale ho penn-c'houi hag ho korf holl a-bez
A ziskeno er bez ;
Hag eno e vefet, dindan krad an arched,
Krignet gant ar prenvad.

Ho taoulagad, ho fronellou
Souden ne vezint 'met toullou ;
En ho kenou eun dant bennak
A vransello hanter-zistag :
Savomp uhel hor c'halonou,
Ar wir vuhez 'zo en Nenvou.

Nag an eil rumm, nag egile,
Meutad douar 'bet ne gile,
Hag an Ankou taer a falc'he.

D'ar zerr-noz e kreizen e dal
Eur boled 'sko ar c'haporal,
Hen diskar ken n'hell mui finval.

E zoudarded, e-kreiz an noz,
Hen doug d'e wele a repoz
O c'houlou evitan bennoz.

Kement e oa gante karet
Ma ouele an holl, pa lared :
« Hic requiescat in pace ! »
Ra vo e ene gant Doue !

J. C.

Ha e pelec'h ez ay an ene a vo bet
En ho korf dismantré ?
Sonjit diwar hirio... O ! sonjit alies,
Sonjit er wir vuhez.

Ya, deut da skol ar Maro ;
Hounnez eo gwella skol a zo
Da zeski gwir skiant mab-den,
Skiant ar vuhez da viken :
Savomp, savomp hor c'halonou,
Ar wir vuhez 'zo en Nenvou.

X...

KALIER KUS HON MIGNONED A ZO ER BREZEL

An aotrou abad Perrot, rener « Feiz ha Breiz », a skriv d'imp al lizer mat-mun eus talben an emgann e lec'h m'eman bepred war vale da heul e glavdi, ha joan d'ezan, emezan, kaout e niveren « Kroaz » bep sizun. Ra zigemero du-hont, war linen an tan, gwella gourc'hemennou ha menoz holl diegez « Kroaz ar Vretoned », renerien, skrivagnerien ha lennerien !

Aotrou ker,

Eur miz bennak a zo abaoe n'eus digouezet « Kroaz ar Vretoned » ebet ganen.

Gwir eo, oun diaes da dapout, rak c'hench plas a ran ken alies ha bep miz, kouls lavaret, hag, en doare-ze, paotred ar post a deu ar c'hazetennoù da zisleberi etre o daouarn, a-barz ma c'hellont dont a-benn da gavout d'ezo eur perc'hen.

Abaoe sul ar Pantekost emeoun e M... (e bro-Champagn), war-dro ar re glanv adarre, na petra ta ! Moarvat, ne zalefomp ket da vont da gla-k'fred en eun tu bennak all...

Yac'h oun bepred, a drugarez Doue !
En ho tiweza kazeten e oa meneg eus eul levr nevez en enor d'hor Gouenn. Petra eo al levr-ze ? ... Digasit d'in ar « Groaz » a zo hano anezan ganeoc'h warni...

Kenavo, aotrou ker. Yec'hed d'eoec'h ha va gwella menoz da « Groaz ar Vretoned ha d'he lennerien !

P.....

Al levr ma komz an aotrou abad Perrot anezan eo an hini a zo bet moulet en enor d'hor Gouenn gant Bureo an Deskadurez e Londrez, -- a zo evel Ministr an Deskadurez e Pariz. -- Moulet eo bet al levr-ze e saozneg hag e brezoneg Breiz-Veur, ha skingnet dre vilierou e skoliou Bro-Gambre (Pays de Galles) da denna sellou ar skolerien hag ar vistri-skol war vrazentez ha talvoudegez dispar hon istor, hon spered keltiek hag hon yez vrezonek. Troet hon eus aman eur pennad diwaroan diwar-benn talvoudegez hon Istor Breiz. Mouta a refomp hebdale eur pennad all, a zo bet troet gant unan eus hon lennerized diwar-benn « Karantez Breiz ».

Plijadur a ray d'hor lennerien klevet kelou mat eus hon mignon ha kenlabourer ker, « Laouik », a oa bet glozet en emgannou an Hanternoz, en-dro da Arras. Eman pare, a drugare Doue ! Setu aman e lizer.

Aotrou ha mignon ker,

Setu me yac'h adarre dre c'hras Doue, hag er gêr evit eiz de a-raok distrei d'hor « dépôt ». Buhe an tiegez a zo mat goude tost d'eur bloaz a zisparti ! Distrei a vo dleest ober hebdale ; met petra 'fell d'eoec'h ? Red eo mont betek ar penn

Kelou mat hon eus bet ive eus eun nebeut lennerien, a zo prizonerien duhont en Alamagn. Yann ar Page, eus ar Merzer, a zo bet roet d'ezan eul levr « Baraz-Breiz » kaset d'ezan gant mignoned. Gant-se, hon c'henvreiz ker, prizoniet en Alamagn, a vez lezet da lenn leoriou e brezoneg. Eun dra vat eo evite da frealzi eun tamm o c'halon. An ali a roomp d'ar re a gas pakajou bevans d'hor prizonerien da lakat enne ivez leoriou bre-

zonek. Evit « Kroaz ar Vretoned » ne vez ket aotreet he c'has. Evit ar pakajou d'ar brizonerien, ez eus aman, e Sant-Brieg, eur strollad itronezed madeleuz en em garg eus ar c'hasadennoù, diou wech ar zizun : ar merc'her hag ar zadorn, en eur zall eus an ti-kêr. Strolladou evel-se a die bezan ive e Gwengamp, e Lannuon hag er c'hériou all. N'ankouomp ket hon c'henvreiz prizoniet en Alamagn e lec'h o devez da c'houzanv kalz, gwall-aozet ma vezont ha maget eus ar fallan.

Ar zizun all, e tigoueze e Breiz, goude eun hir a veaj dre an Holland ha Bro Zaoz, eur Breizad genidik a eskopti Kemper, an aotrou Nedelec, kommiz-kenwerz e Kintin a-raok ar brezel, hag a oa deut a-benn da dec'hel diouz eur c'hamp prizonerien en Alamagn, e-lec'h e oa dalc'hel aboue kemeredigez kêr Vaubeuge. En em glevet e oa gant unan eus e vignoned prizoniet gantan, an aotrou Vinçot eus Sant-Brieg, d'ober e-pad an noz garidennou dindan douar, -- henvel moarvat ouz ar re o doa disket ober en arme, -- d'e da c'hallout treuzi dre ar garidennou-ze ar gloued orjalennou ha pikou houarn a oa en-dro d'ar c'hamp. Gant mil boan, o chom kuzet e-pad an de hag o kerzet en noz hec'h hepken gant eun nadoz-vor o doa tizet da gaut, e tigouezont a-benn eiz de, hanter-varo gant ar skuizder hag an naon, war harzou an Holland Gallout a rejont tremen ha, digemeret mat gant Hollandiz, e tistrojont d'ar Frans dre Vro-Zaoz. Hon gourc'hemennou d'eze !

ROLL-GERIOU

(Kendalc'h)

Bizibul. C'hoari bizibul, jouer avec les tisons enflammés, comme font les enfants, en les tournant au jour et en soufflant dessus l'un vis-à-vis de l'autre. Mont a ra e bizibul, il tombe en enfance, Milin. Bizibula, Haut-Léon, verbe neut e, jouer avec les tisons enflammés comme font les enfants en présentant et en tournant l'un devant l'autre la partie en feu de chaque tison, Milin, qui donne ainsi le commencement des paroles du jeu : Bizibulat, biellaat, Piou a yelo da wikar ?

Bourgeois donne bichibellat, idem, à Plouguerneau (peu usité) ; M. Jaffrennou bichibelat, à Lanmeur, avec wikal dans la formulette et cette explication : Mont da wikal eo mont da guz pe bezan dindan pa vezer o c'hoari koukouk pe koach-koach. Gwikal a ra an hini a vez dindan en eur c'houlenn. « Kouk ! » pe « Kuzet ec'h ? » Cfer Sauvé, « Revue Celtique V, 160 : On dit aux enfants (île de Sein) en leur mettant dans la main une paille allumée qu'ils font tourner : Bio, bio, biolet ! Voir Esnault 34, et plus haut, bispoun.

Bizo. Daoulagad bizo ; yeux ronds, (avec cercle blanc autour du noir), se dit des chevaux, Haut-Tréguier. Dioulagad vizaou, yeux bleus ronds avec cercle blanc, Coadout.

(Da beuilh).

Le Gérant : F. GUYETTE

St Brieuc. — Imprimerie St-Guillaume

PRIZ AR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall. skoed evit ar broioù estren

RENERIEN

E. AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labourioù d'an aotrou Vallée, 23, rue St-Benoit, St-Brieg.

EMBANNOU-KONVERZ HA KOUMANANCHOU

An aotrou H. MARD, 27, bali Charner, zigemer ane

Ar brezoneg hag ar feiz. A zo breur ha c'hoar en Breiz. PUNNEZ AR GAZ. Gant brezoneg eo deut ar feiz. Gant ar galleg ez ay a Vreiz. PUNNEZ AR GAZ. Dalc'hit bepred d'ho brezoneg. Ter an dud vad ha klonnek. Fez ar feiz eo; ma ve trec'het. Goupen ar Vaz. e vo Poc'hed!

MILIN

Aluzennoù da « Kroaz ar Vretoned » d'he c'has da zoudarded ar Vro

Gweltas..... 20 real

Trugarez da Weltaz en hano hon zoudarded!

TAOLEN AR BREZEL

Er Frans hag er Veljig, an Alamaned a zalc'h bepred gant o argardennou a-hed al linen, dreist-oll en Hanternoz en-dro da Souchez. Koll o foan ne reont ken, avat, rak ne chounzont tachenn ebet!

An Italianed o deus bet eur gounid ha graet 3.000 prisoner war uhelen Carso, tost da « Montefalcone », eur porz-mor o deus kemeret eur pennad a zo. Mont a reont breman war-zu kêr « Goritz », eur gêr grenv d'an Aotrichianed, en hanternoz da « Montefalcone »; hanter-gelc'het eo gant o armeoù. War ar mor Adriatik, eul lestr-reder italian, ar « Garibaldi », 7.500 tonnell, a zo bet skoet ha goueledet gant eun darzerezh losket outan gant eul lestr-splujer aotrichian

War linen ar Rusianed, e bro-Bologn, an Alamaned a glaskadarre taga kêr « Varsovie ». Pevarzek rann arme o deus kaset war-zu enni, darn ane, dre du an hanternoz, dindan renerezh ar jeneral Hindenburg, ha darn-all, dre ar c'hreisteiz, dindan renerezh Mackensen. En hanternoz, ar Rusianed o deus ranket lezel etre daouarn Hindenburg er « Praznic »; er c'hreisteiz, e talc'hont penn eus ar c'henta.

En « Dardanelles » e talc'h bepred ar c'hirogadour dirak Krithia, krenv lec'h an Turkey. Ar re-man, evit doare, a vanko d'êar pourvezioù-brezel a-barz nemeur o veza ma nac'h ar Roumani lezel da dremen an tennou hag ar boulija a zeue d'ê eus an Alamagn.

Er Stadou Unaned ez eo bet kresket an droukrans ouz an Alamaned, da heul eur mestaol nevez war vor: an 9 eus eus ar miz, eul lestr beajourien ha warnan kalz a dreizerien eus an Amerik, an « Orduna », a zo bet taget gant eul lestr-splujer alaman. Heman en deus losket outan eun darzerezh a yeas ebioù, ha, neuze, tennou kanol, hep dont koulskoude a-benn d'ê oueledi.

Nijerezed ar re unanet a zalc'h da zistruja, o leuskel tarzerezed war an tier hent-houarn, pourvezioù-brezel an Alamaned. Dimeurz diweza, 6 nijerez a zo aet evel-se betek ker « Colmar », er rann eus Bro-Alzas a zo bepred etre daouarn an Alamaned.

An Alamaned o dije ijinet eun nijerez nevez laer gwech krenvoc'h eget ar re all, gant eiz rod warni d'he c'has war-raok. Pell zo, er Rusi, ez eus nijerezed seurt-se, bet savet gant eur mekaniker hanvet Sikorski. Nemet ne reont ket labour diouz o ment!...

Ar Zaozon, diouz o zu, o deus stummet, er c'hontrol, nijerezed bihan, nemet skanv souezus ha prim keñan, henvel a-walc'h ouz gwennelled, pa reont tost da 200 kilometr, pe 50 leodre eur. « laouste » e teuo gwelloc'h an taol gante eget gant laboused divent ar « Voched »!

Ar bizou brezel

WAR DON AR ZONIG POBLUS :

Eul luneez da vintin c'h aen da welet ma douisg.

Bet em eus al lizer

'Oa ganin ken gortozet,

(Diou wech).

'Ne blegiou flour,-dudiusat prezant! - Eur bizou gwenn vel an arc'hant.

(Diou wech).

Gwalennig lugernus,

Merk a deneridigez,

Te lak, dourek, ma daerou da ruihal Ha ma c'halon baour da dridal.

Penôs kredi kiken.

P'az kwelan ken dudius,

E teus klasket, bouled kri ha direiz, Rei ar maro da zoudard Breiz ?

Sonj tener ha dispar!

Eun dorn flour en deus poaniet

Da chenj kaaned ar maro didrue 'N eun donezon a garante...

Bizou paour ha dister,

Kizellet gant eur mignon,

D hon daoulagad karget a nec'hamant Te 'zo kaeroe'h 'vit diamant.

Deut eta niverus,

Nijet eus tan ar brezel;

Digaset d'imp gant o geurc'hemmenno Kennerz da c'hortoz an distro.

Pa hynvremp amañ,

Kollet 'n hon zonzio poanuis,

Er foziou goue, ouz trouz ar c'hanoliou, C'houi peus klevet o hirvoudou;

O c'hlevet marteze,

Pa vezent o-unanig,

O youboual, luskellus, d'an avel Er zon garet a Vreiz-Izel.

Laret d'imp ez int holl,

'Vel m'o gwelomp a spered,

Start 'n o c'hreden, dispontrak ar maro, Gwir vibien Doue hag ar Vro.

Met laret d'imp ive E tistrofont heb dale.

Da zigas d'imp, — donezon a enor, — Ar peuc'h padus hag ar viktoria!

KOULMIG ARVOR.

KELBIER BUS HON MIGNONED A ZO KR BREZEL

Setu amañ eul lizer mat digant hon c'heneil ha kenveur ker, Loeiz Herriou, ar Barz-Laboureur. Eman bepred leun a galon hag a fizians. Doue d'a gennerzo ha d'e viro evit ma c'hellimp, goude ar brezel, adstaga, an holl varzed holl a-unan, gant labour santel an « Emzav »!

Keneil ker,

Setu pell-ze n'em eus bet kelou ebet ac'hanoc'h. Kroaz a zigouez ganin hogozik bep gwech ha plijadur vras am bez ouz he gwelet, Gouzout a ran dreiz ez eus bepred unan bennak hag a zalc'h beo an « tan » a voe c'houezet e Breiz gant ar Varzed Siouaz! e leiz eus ar re o devo labourret evel-se d'entana kalonou Breiziz ne welint ket o bro garet.

Gouezet em eus eman lazet Ely-Montbet, en doa graet kement evit arrebeuri Breiz. Gwasat koll evit an « Emzav »!

Lemet omp-ni a fozelloù an « Aisne » ha kaset d'an Hanternoz. Bet omp eun herrad gant eun « Division coloniale », savet hogozik holl e Breiz, evel « Réserve d'infanterie » hag eman bet red d'imp, e-pad eun dek de bennak, kerzet evel loened da zivorza hon diouhar skornet en toullou-pri. Aboue eiz deiz ez omb bet kaset davet soudarded a Vreiz, da go-tez H... evit kempenn an toullou-hont, rak emichans e vo red d'imp tremennet ar gouanv.

Aman e kavomp berroc'h an amzer, rak gwelet a reomp bemdez tud eus hon bro. Ma teufec'h dre duman, keneil ker, e chomfec'h souezet o klevet an holl o komz brezoneg. Ene ar vro n eo ket c'hoaz mouget... En iliz alies e vez preveget e brezoneg ha kanet kanaouennoù kaer hon bro-ni. Tud ar vro-man hag a zo digristen a zigor genou...

N'oufed ket kavout ivez bro paouroc'h ha tud lousoc'h eget er vro-man. An tier a zo graet gant pri ha plouz malet; n'ouzon ket penaos e talc'hont en o zav. An dud a zo heb onestiz; eur vez eo klevet ar vugale vihan o laret loustoni ha komzou divalo. O Breiz, na kaer out-te e-tal ar vro man! O merc'hed ma Bro, o bugaligoù glan Breiz-Izel, kaerat eo ho kurunen!

Pegouls e tistroin-me d'ho kwelet hag e c'hallo ma spered, ma zellou, ma diskouarn en em walc'hi en ho praveventez?

Kenavo, keneil ker dalc'het mat beteg an distro, evit ma c'hellimp en em dolpa (en em voda) adarre da labourat evit Breiz Bepred...

Ho « kenderv »... LOEIZ H.

Lizerou mat hon eus bet ive digant hon Rener ker, an aotrou Bocher, a zo bet roet c'hoaz d'ezan eur mizvez da chom er vro da adkavout e nerz, ha digant an aotrou Moal a zo bet kaset war ar maez d'ober an eost foenn.

An aotrou abad Lec'hvien, breur yaouank an « Tremener », unan eus Krouerien « Kroaz », a zo du-hont war an talben, ha kalz a Vretoned en-dro d'ezan. Eun eurvad eo evit ar Vretoned gallout en em voda kenetreze ha kaout en o zouez beleien vat eus ar Vro seurt gant an aotrou abad Lec'hvien. Bretoned all a zo en em gavet eun toullad mat a-gevret en eur c'hlanvdi eus an Nièvre: kas a reont o menoz da « Kroaz ar Vretoned », ha, drezi, da Vreiz-Izel!...

Trugarez d'ezo! Diouz he zu, « Kroaz ar Vretoned » a raio he gwir wella da vont d'o bizita du-hont bep sizun.

Kelou mat a deu d'imp bepred eus « Laouik »; pare eo breman ha deut endr da benn-lec'h, pe « dépôt », e rejimant. Achane eo bet kaset da ziwall eul labouradeg poultr ha bouliji kanol.

« Meven Mordiern », ar Breizad brogar ha gouiziek en deus savet an « Notennou diwar-benn ar Gelted koz », a zo bet kemeret en arme a skoazell. Eman breman o tiskarga pourvezioù en eur porz hent-houarn, tost da Bariz. Doue hag hon zent Breiz da viro d'ezan e yec'hed a zo ken talvoudus evit ar Vro!

Evit ar vugale.... hag ar re vras!

Petra 'rafes, Perig ?

- Petra 'rafes, Perig, Ma welfes da vreurig Harp ouzit, maro-mik, O tifenn Arvorig? -
- Me 'gernerfe e lec'h! D'ar « Boch » e rofen bec'h; 'Vit va breur 'lazfen c'houec'h, Ha dinec'h! -
- Petra 'rafes, Perig, Ma welfes ar « Bochig » Gant e bez kanolig O vrevi da vammig? -

PRIZ AR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall, skoed evit ar broioù estren

RENERIEN

E. AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labourioù d'an aotrou Vallée, 23, rue St-Benoit, St-Brieg.

EMBANNOU-KONVERZ HA KOUMANANCHOU

An aotrou H. MIARD, 27, hall Charner, zigemer ane

Ar brezoneg hag ar feiz,
A zo breur ha c'hoar en Breiz.
FURNES AN GAZ.
Gant brezoneg eo deut ar feiz,
Gant ar galleg er ay a Vreiz.
FURNES AN GAZ.
Dalc'hit bepred d'ho brezoneg.
Yer an dud vad ha kalonek.
Yer ar feiz eo; ma 's trec'het,
Ouspenn ar Vez, e vo t'ched!
MILIN.

brezel gant ar-remen. Neuz e rankint en em rei ha lezel distank an hent war-za « Konstantinopl ».
Embannet eo bet diweza lizer ar prezidant Wilson d'an Alamagn. Lavaret a ra krak ha krenn d'an Alamagned paouez hiviziken gant o mestaoù ouz al listri-mor er-maez ar brezel. Evel evit ober gwap, setu eman an Alamagned o paouez goue-

ledi eul lestr amerikan c'hoaz, al « Leelanaw », a zo bet tarzet ar 26 eus ar miz diweza gant eul lestr-splujer alaman war aochou Bro-Skoz. An 29 martolod a oa war ar bourz anezan o deus gallet en em zavetei. Ar prezidant Wilson en dije roet urzioù da lakat pep tra a du d'ober brezel d'an Alamagn, ma vo ranket hen ober.

eun ter eur bennek, 'zo kouezet eun tenn kanol daou-ugent kammed diouzin. Prestik e oan kouezet gant an avel da heul an tenn. N'em eus bet droug ebet, a drugare Doue, nemet eur c'haouad aon. N'eus ti ebet en e rav 'l c'h ec'h on. Aman tout an traou a zo bet pilet gant ar c'hanolioù. War a welomp diwar peurest lizer hon c'hevroad, e vije gant, en e fosiou, kalz a Vretoned all. Dudi a gemeront bep zùn, emezan, o lenn Kroaz ar Vretoned.

Aluzennou da « Groaz ar Vretoned » d'he c'has da zoudarded ar Vro

An aotrou Josse, eus Naoned 20 real Eur mignon eus Gwengamp. 8 »
Trugare en hano Breiz-Izel hag hon zoudarded!

TAOLEN AR BREZEL

En Alzas eo ez eer breman ar gwella-war-raok. Tostaat a ra ar Fransizien ouz kêr « Munster » a zigoro an hent da vont lakoc'h war-za Colmar, n'en em gav nemet eul leo bennak ac'hane.

Ar 24 eus ar miz diweza ez eus bet kemeret e Ban-de-Sapt, e menezioù Vosges, eul lec'h emzav hanvet Launoy (pe « Gwern », e brezoneg). Graet e voe eno war-dro 700 prizonier. Eur jeneral alaman en diuje kollet e vuhez er c'hrogad-ze.

An Italianed a zalc'h breman uhelen « Carso » hogozik en he fez, hag ewaint war-vez kemeret kêr « Goritz » a zo e-harz Carso. En Adriatik, listri-brezell gall, dreist-oll al lestr enep-torpiller « Le Bisson », o deus roet an dalvoudusa skoazell d'an Italianed da ziskenn enez Lagosa a oa dalc'het gant an Aotrichianed. Ofiserien-vor « Le Bisson » a zo bet lakat war an daolen-enor evit an taol-kaer-ze.

Eman troet sperejou an holl ouz an emgann bras skoulmet gant an Alamagned en-dro da Varsovie, kêrbenn an darn eus ar Bologna a zo e domani ar Rusi. Kanoliet o deus Ivan-gorod, eur gêr grenv e tu kreisteiz da Varsovie. En hanternoz da Varsovie, eun nebeut eus o « bataillon » o deus treuzet stêr Narew. Ar Rusianed a storm kalonek, ha, ma na deu ket ar pourvezioù brezel da zivia gante ar wech-man c'hoaz, e vezint trec'h sur mat.

En « Dardanelles » e pad bepred ar gwall-emgann e gourez Gallipoli; ar splujerien zaos, tremenet er mor Marmara, o deus goueledet eul lestr-samm, ar « Viga », karget da bourvezi an Turked. Fizians a zo e tivio heb dale pell ar pourvezioù

A-RAOK ATAO!

Hon mignon Klaoda a skriv d'imp :

Eun « drapo » gwer a zo roet d'ar bataillon gant hor c'hoemanant, Ar pez a zo kaeroc'h eo en deus skrivet warnan daou c'her brezonek : « A-raok atao ! » Disul diveza eo bet benniget goude an oferen. En c'heren-ze hon eus kanet kantikou brezonek. Mat, an daou c'her-ze eo o deus douget ac'hanon da zavel eun tammig son war don : « Debout, les Gâs, debout jeunes Bretons », kan-bale ar Yaouankiz Kristen, hag a zo ive ton ar « Sao, Breiz-Izel », evit an diskan; ar c'houblajou a zo ive war eur ton breton hag a zeblant nevez.

Kan-Bale Bretoned ar Bempet Bataillon

Kinniget gant doujans d'an Ao. Kabiten Rouleau, Komandant ar Vataillon.

DISKAN

Bretoned têt, kerzomp holl a-unan!
Savomp ! Mall eo ! Deomp d'an emgann !
Klevet a ran trouz an tennou kanol
Er pellder du-ze o c'brosmol.
Var zao ! Var-zao ! Hag A-raok atao !
Difennomp hor Bro betek ar maro !

1.
Laou « Benn-Goulo » Almagn en deus
Taolet ar bed en draill, er freuz ;
C'houezet eo gantan an tan-gwall
E Rusi, Bro-Zaoz ha Bro-C'hall (1) ;
Ne glever mui gant an avel
Nemet klemmou tud o vervel !...

2.
Laou milliget e penn e chas,
En deus saillet gant tud dinos ;
Saotret en deus hor merc'hedou
Ha diskaret hon ilizou...
Ar gwad a verv em gwazied...
Antekrist, te vezo lardet !!!

(Seine-et-Oise), 24 a viz gouere 1915.

3.
Laou, vil amprevan, a-raok pell,
Me 'lavar, te 'gouezo izel...
Da gurunen aour a ruillo,
Ha da gador a vruzuno...
Selaou an er du (2) o yudal,
Diskolpet gant killog Bro-C hall !

4.
Aotrou Doue, Gwerc'hez Vari,
Sellit a 'ruetz ouzomp-ni !
Santez Anna, Patronez Breiz,
Difennit ho pugale geiz ;
Nebeut a zikour omp, gwir eo,
Mes c'houi, zo galloudus atao !

KLAODA 'R PRAT (PLUENZIR).

(1) Bro-C'hall « La France ».
(2) Er « aigle ». Arouez an Almagn evel ma 'z eo ar c'hilloz arouez ar Frans.

KLEBER EUS HON MIGNONED A ZO ER BREZEL

Kelou a deu d'imp eus hon c'hevroad gouziek, Marsel Gros eus Tredrez. Goude bezan chomet eur pennad en eur c'hlanvdi war dalben

ar brezel, eman breman en e barez c'henidik, oc'h adkavout e nerz. Kas a reomp d'ezan hon gwellan menoz !

Tennet eus eul lizer digant eur c'hevroad a zo du-hont er fosiou war an talben : « Hirie, breman 'zo

AR BREZEL ! Bezomp holl soudarded

War don Kelven.

Pegen hir ar brezel-man,
Ha pegen glac'harus !
An dud a zalc'h da gouezan :
Ar marv 'zo galloudus...
Ha diouz ar vrezelourien
Nag a dan mac'hagnet !
Pegement a glanvourien
Er c'hlanvdi dastumet !

Eur bloaz 'zo tost e ruilh gwad,
Peadra da gargan
Stêriou bras !... ha dre varrad.
Ma weljemp ar re-man,
Gant spont e souztemp a-dre,
Fouailhet ha mantret,
'N eur laret : « O Doue, re,
Re a wad a c'houlet ! »

Eun tad, 'wechou, 'renk kemer
Skubelen, gwialen,
Da gastizan didener
Bugel dizent, dibenn ;
Ze n'hen harz ket da garout
Ar bugel a gasti ;
Ar wialen didalvoud
En tan 'ya da zevi.

O welat 'ta hon fazi,
Gouvezomp goul pardon,
Pardon digant an Hini
'Zo bepred hon mignon ;
Bezomp gwelloc'h kristenien,
Ansavomp hon pec'hed,
Pedomp, greomp pinijen,
Bezomp holl soudarded !

Y. M. G.

Eun darvoud war-zour en Amerik.

Al lestr bras « Easland », ha warnan ouспен 2.000 a dud aet da vale war lenn Michigan, en Amerik, a zo troet war e c'henou. Re a dud a oa warnan, war a leverer, ha re nebeut a laster en e strad d'ez zerc'hel eu e blom. Gant-se, al lestr a droc'hofias evel eur c'har karget re uhel hag a denje da gostezi. 1.818 eus an dreizerien, dreist-oll merc'hed, ha bugale a oa diskenet er c'hambjou, a zo bet beuzet.

Petra eo ar Brezel e spered Breiz-Izel ?

Ar brezel eo ar c'hloc'h o klemm skiltrus en noz
Vit embann ar gwall-eur d'ar bobl o vodenna,
An tennou, ar c'hanol estlammus-oll o kroz,
An tiez o freuzi, an douar o krena !

Ar brezel eo ar spont... pobl naonet o tua,
An tec'h poanüs a-dreuz kêr, koad, prad ha menez,
Mamm ha bugaligou hep lochen na bara,
Ar gwella sevenet rentet henvel ouz gouez.

Ar brezel eo 'n barzou difennet dre 'n arme,
An dachen a emgann, ar stourmad spontusa,
Ar c'hrogad t'er etre an eil hag egile,
An arm a wad ruziet pe c'houz o tivera.

Ar brezel eo ronkel skrijusa ar marc,
Ar c'houllet o c'houl eus buhez an termen,
Mab o c'hervel e vamm, o laret kenavo :
Goud' hunvre diweza diweza klemmaden !

Ar brezel eo al lestr lammedik, kaer-greiet,
Soudennik goueledet dre nerz ar poultr a darz,
Kriaden martelod 'vont da veza beuzet,
An islonk a ziskan krenva listri e-barz !

Ar brezel eo an aer redet gant an nijer
A-us d'ar « Zeppelin » vit gallout e ziskar :
Kaleta stourmaden kent ma wel an trec'her
E enebour divent a-stok war an douar !

Ar brezel eo korfou a vern en em reustlet,
Tud o kerzet dallet bepred a strolladou,
Ar zoudarded mognet, kement 'zo kleizennet,
An holl dud mac'hagnet o leuskal hirvoudou.

Ar brezel eo dihun eur bobl-dud estlammet
O sevel vit ar Gwir eneb d'ar Gaou divez,
O banniel ganto er veskadeg lammet,
En gortoz d'al Lore 'gurunó an devez !

Henvedigez gant J. C.

AR PEUCH GORTOZET !

*D'eur zoudard a shrie d'in eus talben ar brezel,
evit goulen diganan kelou a Vreiz-Izel.*

Oh ! pegouls, o ma Breur, 'savo e-barz an er
Moueziou 'vo dudius 'vel mouez an al'houeder,
Pa zav er mintinvez, eun deiz Nevez-Amzer ?

Oh ! pegouls, o ma Breur, e klevimp en touriou
Brall sklér, meuleudius, kleier hon parrezioù,
An *Te Deum*, kan-trec'h e-barz an ilizou ?

Pegouls e vo klevet mouezioù ar zoudarded
'tant soniou ar c'hleier en deiz bras unanet ?
Oh ! pegouls 'vo klevet ar youc'haden sakret ?

Oh ! pegen hast am eus, pegen hast da glevet
Holl gleier va bro Breiz o seni a-gevret
Kantik an Esperans, son an Trec'h gortozet !

— Me 'gred 'vo hebdale, rak an traou a ya mad
War wellaat bepred war leuren ar stourmad,
Me 'gred 'vo hep dale, o va c'hêz kenvroad.

Me 'gred 'vo hep dale, o va Breur ken karet,
Hag em bo plijadur e leiz ouz da welet
Em c'hichen laouen-bras hag evurus bepred !

L. GOURLET (BODSPERN).

REKED DA JANED ARK

E koun va zad

O plac'h eurus, difennouere, ar Frans !
En ho sikour holl hon eus esperans ;
Bezit ganeomp e penn hon armeou,
Hag e vezimp trec'h en holl emgannou.

E-pad dek mix en deus redet ar gwad,
Hag hirio c'hoaz spontus eo ar stourmad :
Ne gleyer ken nemet trouz kanolioù,
Ne weler ken peb lec'h nemet poanioù.

En em zrailha gwasoc'h eget biskoaz
A reer breman gant ar c'hlezeier noaz...
Ar boan 'zo hir, hag an dristidigez
'Vel en amzer eus ar roue Charlez.

Red eo, Janed, peurober al labour
Ha diouz Bro-C'hall argas an enebour !
Traou burzudus Doue 'n deus graet dreizoc'h,
Ha, mar kirit, hon do Gounid ha Peoc'h.

FANCH, TELEN EUSA.

KELIER EUS AR VRO

GWAZIEN

Marvet evit ar Vro. — Ar 14 eus
ar miz diweza, e voe lidet e Gwazien
(Audierno) e-touez eun engroez a dud
ha gant ar zoudarded o renta d'ezan
an enoriou, obidou an aotrou Berr,
mestr-skol, ha serjant en arme. Tizet
e oa bet er fosiou gant ar c'hlenved en
deus e zammet. Hon gwella gourc'he-
mennou a genganv a gasomp d'e dud
glac'haret.

BOULVRIAK

Maro an aotrou chaloni Ollivier.

— Eur gwall-gelou a deu d'imp eus
Boulvriak : maro person ar barouz,
an aotrou chaloni Ollivier. Bet gal-
vet gwech gant an aotrou 'n eskob
David, a oa ken tuet evit ar brezoneg
hag a zo bet, en gwirionez, tad hon
« Emzav », er strollad barzed kris-
ten en doa savet da harpa, war eun
dro, ar Feiz hag ar Vro, an aotrou
chaloni Ollivier a zo bet, a-hed e
vuez, eur GWIR-VREIZAD. An di-
weza lizer a skrivas da rener koz
« Kroaz ar Vretoned » a oa da laret
d'ezan e tale he start bepred d'ar
c'hatekiz brezonek, daoust d'ar
gwall-blag divrezonek kemeret war
ar poent-se gant meur a hini, siou-
az ! Da « Groaz ar Vretoned » ha da
« Arvorig » e voe bepred eur paeron
asur hag eur mignon leal. Unan eus
hon mignoned a ray warnan eur pen-
nad hiroc'h ar zün a zen. En gortoz,
laromp holl a galon eur bedenn evit
ma vo an Aotrou Doue gant ene
« Barz mat Kerne » !

AN ORIANT

**Eur gaer a brezegen diwar-benn
Breiz.** — Disul all, en Oriant, hon
migon ker, an aotrou Mocaer, en deus
graet dirak paotred an « Action
française » eun displegaden diwar-
benn Breiz. Displeget en deus istor
hon broadelez Breiz : penós hon ta-
dou, ar Vretoned koz, argaset gant
ar Zaozon, a zeuas eus Enez-Vreiz
d'an Arvorig ha penós e savjont eno
broadou bihan a voe kevredet holl
a-unan, laket en o frankiz ha graet
anê hon bro Breiz gant ar roue No-
menoe. Hennez e voe, en gwirionez,
tad Breiz ! Pa voe unanet Breiz ha
Bro-C'hall, e oa bet divizet e vije
miret da Vreiz he gwirioù, dreist-oll
evit peza zell an dispignou hag ar re-
nerez a-ziabarz-vro. Breman zoken, e
vije mad lezel muioc'h a frankiz gant
hon bro, evel gant an holl rann-vro-
ioù all eus ar Frans, evit ar renerez
a-ziabarz. An aotrou Mocaer en deus
hen diskouezet splan dre skouerioù :
an henchou-houarn, emezan, a vije
bet gwelloc'h reizet gant Bretoned o
dije evesaet, o kroui anê, ouz gwel-
laat ar c'henwerz, e lec'h breman e
talvezont dreist-oll da « vont da Ba-
riz » ; kemend-all a heller lavaret eus
porziou-mor Breiz, dreist-oll eus
porz-mor Brest a dleje beza kemeret
da benn-linen al listri treuz-atlantik,
hag all... An holl o deus diskouezet,
dre ober lid d'ezan, e oant a ali gant
an aotrou Mocaer. Fiziens a zo dre-
oll e vo gwellaet an traou, goude ar
brezel, evit ar peza zell an « digreiza-
za » (« décentralisation »).

MONTROULEZ

Medalennet. — Hon gourc'hemennou
d'hon c'henvroad, Yann Mari
Prigent, trompilhaer, a zo bet roet
d'ezan, nevez-ze, medalenn ar zoudar-
ded. Prigent a zo distro d'ar gêr ha
kollet gantan eur vrec'h en emgann.
Enor d'ezan !

**Soudarded, diwallit ouz an da-
vourioù.** — Unan eus ar re-man,
e Brest, gwasoc'h c'hoaz eget ar re-
all, en doa ijinet, da zuna o gwen-

naien digant ar zoudarded, ober d'ezo
« paperennou-konje », pe « permisio-
noù ». Eur zoudard, hanvet Tonnard,
hag a oa gantan eur falz-paperenn
evol-se, a zo bet tapet e Montroulez
gant an archerien. Salo ma vo tapet
ivez an ostiz digonstians en deus
tousellet anezan ha gwerzet d'ezan ar
baperenn-gonje !

**Istor souezus eur zoudard a Go-
mann.** — Dimeurz diweza, 27 a viz
Gouere, e tiskenna eus an tren e
Montroulez ar zoudard Manac'h a
Gomanna. En eun emgann, e miz H-ré
diweza, e oa bet tizet grevus gant
pevar zenn-fuzul : unan en e vruched,
unan hag a dorras d'ezan planken e
skouz, an trede a dreuzas e vorzed
kleiz, ar pevare a c'hloazas e droad
kleiz. Pa grede d'ezan e oa tizet d'ar
maro, Manac'h a bedas unan eus e
vignoned da gas kelou e varo d'e dud
e Komanna. Heman a reas e gefridi
hag e voe laket eur servij bras d'an
hini a greded e oa lazet. Ar beaurvez
end-eün eus an deiz ma tleed kana
ar zervij e tigouezas eul lizer da laret
e oa beo ha prederiet en eur e hlandy
an Alamanned. Eur wech pare, Ma-
nac'h a zo bet kaset d'ar ger pa voe
graet eun eskem prizonerien etre ar
Frans hag an Alamagn. Hon gourc'-
hemennou d'ezan ha d'e dud !

PLISTIN

Marvet evit ar Frans. — Plistin
iz en em vode, dimeurz diwezan, e
servij bras an aotrou Denez ar Belleg,
bet gloazet en emgann Tourteron,
prisoniet ha marvet en Alamagn en e
27 vloaz. D'e dad, an aotrou doktor
Bellec, maer koz Plistin, ha d'e holl
dud e kasomp hon gwella gourc'-
hemennou a genganv.

KEMPERLE

Enor d'ar Vro ! — E roidigez ar
prizioù e skol gristen ar baotred, e
voe kanet gant ar vugale-skol ka-
ouennou broadel ar broioù unanet.
Nemet ne voe ket akounac'hê, evel
ma vez graet peurliesha, kan broadel
Breiz « Bro goz va zadou ». En hano
Breiz trugarez d'an aotrou Ster, re-
ner ar skol, ha d'e ganerien !

PLOUESCAT

**Lakaet war an daolen a enor
evit an eil gwech.** — An aotrou
doktor Erwan Jourdain a Blouescat
a zo bet lakaet, evit an eil gwech,
war daolen-enor an arme gant ar me-
neg meuleudius-man : « A zo aet meur
a wech, ar 7, an 8 hag an 9 a vezeven,
da ober war-dro ar re c'hloazet, betek
e lec'hioù ma koueze enne bouliji-
kanol stank-ha-stank. A drugarez
d'ezan, unan eus ar re c'hloazet, hag
a oa bet trouc het d'ezan eur wazien
vras, en deus gallet miret e vuhez. »
Hon gwella gourc'hemennou.

ROLL-GERIOU

(Kendalc'h)

Derc'hel a reomp gant ar gerioù
kuntuilhet gant Loeiz ar Floc'h.

Gourraden, en Léon, designe la
« scolopendre ».

Kroz, en Bas-Léon, crachat des
bronchites ; krozal, expectorer.

Eur beufig, un bouvreuil. Au fi-
gure, une belle femme. Ar plac'h-ze
a zo eur beufig, Cornouaille.

Parlochau. Mont war e barlochau,
aller à quatre pattes, Léon. A Carhaix,
mont war e grabousou.

Kankaler. Eur c'hankaler eo, c'est
un homme qui aime à se vanter.
Landivisiau.

Belbetez, chose de peu d'import-
tance. — Belbeter, belbiser, qui
aime à faire des frivolités. Landivi-
siau.

(Da heñhñ).

Le Gérant : F. GOUYETTE

St-Brieuc. — Imprimerie St-Guillaume

PRIZ AR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall.
skoed evit ar broiou estren.

RENERIEN

E. AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labourtoul d'an aotrou Vallée, 23, rue St-Benoit,
St-Brieg.

**EMBANNOU-KONVERZ HA
KOUMANANCHOU**

An aotrou H. MIARD, 27, bali Charner, zigemer ane

Ar brezoneg hag ar feiz.
A zo breur ha c'hoar en Breiz.
FURNEZ AR GRIZ.
Gant brezoneg eo deut ar feiz,
gant ar galleg ez ay a Vreiz.
FURNEZ AR GRIZ.
Dalc'hit bepred d'ho brezoneg.
Yez an dud vad ha kalonek.
Yez ar feiz eo; ma ve trec'het.
Ouzpen ar Yez, e vo Poc'hed!
MILIM.

40.000 a dud. Stad ar Rusianed a zeb-
lant mont war wellaat daoust m'e-
maint o paouez dilezel Varsovi.
En « Dardanelles » ez a ar re un-
anet war-raok e gourenez Gallipoli,
endro da Gritias, met gouestad a-
walc'h. Gwall-hedro ha luiet eman
bepred o menoz gant ar Roumani
hag ar Vulgari, e vije kaset buhan da
benn kemeridigez Konstantinopl, ma
teujent a-du gant ar re unanet.

E-touez al listri bet goueledet gant
al listri-splujerien alaman, ar zûn
dremenet, unan, ar « Clintonia » a

Vro-Zaoz, a zo bet taget a-wel da
aoc'hou Breiz-Izel. N'eman ket pell an
Alamaned diouz Breiz. Koulskoude, ne
gredont ket dont d'ober en hon porzi-
ou-mor ar pez en deus graet eul
lestr-splujer saoz e porz Konstanti-
nopl en deiz-all. Diskaret en deus
ennan eur pont brudet, hanvet pont
Galata, a zo a-dreuz d'ar porz etre an
diou rann eus kêr. Eun taol-kaer
hennez ! Ne welan ket c'hoaz an
Alamaned, hag int dizaon a-walc'h
gant o splujerien, o tigouezout e
porz Brest da ganolia ar pont-trô !

Enor, gloar d'an Tad eternel,
D'ar Mab ha d'ar Spered-Santel !
D'ar Werc'hez, d'ar zent, d'an éle,
Meulodi hag enor ive.

Evel-se bezet graet !
JULIAN GODEST.

TAOLEN AR BREZEL

War linen an Hanternoz ez a an
traou war habaskaat.

En Argon, er Zav-heol, ar
« Chronprinz », keuz d'ezan dre
n'en doa ket gallet, ar zûn all, toul-
la e hent war-zu kêr Verdun, a glask
adarre mont da linennou ar Fran-
sizion, nemet argaset e vez bep taol.
En argadennoù-ze, hag ivez en Han-
ternoz ouz ar Zaozou, an Alamaned
o deus graet impli a « zourennou
entanet », gouez d'ar c'heleier, — da
lavaret, am eus aon, eur seurt eol-
douar ma lakent an tan ennan, goude
e strinka ouz hon zouarded d'o foa-
za en o fosiou. — Aner e voe d'ezo,
hag an nebeut tachen o doa gounezet
gant ar mestaol divaloze a zo bet
adkemeret digante raktal goude.

En Alzas, an Alamaned o deus
esaet adkemer al lec'hioù emzav o
doa kollet ar zûn all, met c'houit o
deus ganti.

An Italianed a gerz bepred war-
raok, en Hanternoz, war-zu Trent,
kêr-benn eur rann-vro hanvet « Tren-
tin » e-lec'h e vez komzet italianeg
hag o dije c'hoant da adstaga ouz an
Itali, hag ivez er Zav-heol, war-zu
porz-mor bras Triest. Gounezet o
deus c'hoaz eun nebeut tachen war ube
len « Carso », e-harz kêr « Goritz »,
eur gêr grenv a zigoro d'ê hent
Triest.

War dalben ar Rusi eo eman ar
brezel en e c'harva. An armead ala-
man a oa bet kaset er Rusi a-hed
aoc'hou mor Baltik a zalc'h ar vro-ze
betek Riga, ubel a-walc'h en Hanter-
noz, harpet ha pourvezet ma 'z eo
gant al listri-mor alaman. Met, setu
listri-splujerien Bro-Zaoz o paouez
digouezout gant ar re-man : ar zûn
dremenet, eul lestr-splujer saoz en
deus goueledet er Baltik eul lestr-
samm alaman kargeta bep sort pour-
vezioù-brezel.

En hanternoz da Varsovi, e vez
emgannet taer war stêr Narew. Er
c'hreisteiz da gêr Varsovi, etre stêr-
ou Vistul ha Bug, an Alamaned,
goude kemer kêr Lublin, o doa klas-
ket mont l'arkoc'h. Nemet harzet int
bet gant ar Rusianed o dije lazet d'ê

GWERZ

war vus an Tad Godest misioner, marvet o ren e 38 vloaz
da heul ar brezel 1915, an 21 a c'houere

KINNIGET D'E GERENT

War don an « Dies irae ».

— « Qui seminant in lacrymis,
Herve Aviel Jezuz-Krist,
In exultatione metent ». —
Komzou Jezuz a boent da boent.

Evrus eo an dud a hado
A-dre ar boan hag an daero !
Pa zeuy da vad dare pep tra,
E tastumfont ést kaer er joa.

Gwellan meulodi a hellan
Rei d'eun den 'vont eus ar bed-man
Eo laret 'oa mat e vuhez :
Eman uhel el Levenez.

En parouz ar Chapel-Neve
A zo eur c'hanou bras hirie,
Eur beleg graet er barouz-ze
'Vo douaret eno fete.

Marvet da heul ar brezelio
'Zo dre an Europ en pep bro,
Hag a laka ken bras glac'har
En meur a lec'h war an douar.

Adalek ma voe beleget,
'Vel misioner 'voe kaset
Da enez ar Réunion ;
Monet 'reas a greiz kalon.

En-pad c'houec'h vloaz 'barz ar vro-ze
En devoa poaniet noz ha de
Da c'honit kalz a eneoù
Da gas da vro gaer an Nenvou.

Ken mat e oa e labouriou,
Ken kalonek e oberou,
Da berson kanton 'voe laket ;
Ne oa c'hoaz 'met daou vloaz beleg.

E-barz ar garg enorus-se
E oa leun a humilite,
Oc'h ober dre-oll ha dalc'h-mat
Bepred dlead eur pastor mat.

'Vel ar veleien eus e oad,
En devoes bet renket kuitat
Eus e zenved hag eus ar vro,
'Vit mont da heul an armeo.

Eun devez hepken a lakas
Da welet e dud eur wech c'hoaz,
Galvet adarre da vont pell
Gant ar skouadren, en Dardanel.

Erfin, gant eur c'hlenved skoet,
D'eur c'hlanvdi e renkas monet ;
Goude c'houec'h sùnvez a boanio,
En Perpignan ez eo maro.

Doze da bardono 'n anaon !
Eman e gorf war ar yarvskaoñ,
Ha, da c'hortoz, kleier e vro
A zon treuzes e ganvo.

Stol liou d'ar gwad war an arched,
Evit diskouez ha lavaret
'N devo gouzanvet kalz a boan,
Gwalc'het e stol en gwad an Oan.

Breman, en renk ar verzerien
'Vo evrus en Nenv da viken !
Merzerien ha tud gwerc'h ive
'Vo bepred oc'h heuilh Oan Doue.

'N eiz-warnugent a c'houhere,
'N e barouz eo laket 'n e ve ;
Tud ar barouz 'oa glac'halet,
Gouela a raont ha lavaret :

— « Bugel 'n Itron Varia Drue,
O bleunien ar Chapel-Neve,
Perak oac'h 'n hon bro diwanet
'Vit hon dilezel ken abred ? » —

M'ho ped, tud ar Chapel-Neve,
'N em laouenet war gement-se :
Eun difenner muic'h 'pezo
Breman 'barz en gloar an Nenvo !

Ha c'houi, beleg ar gwir Doue,
Diskuizet en peuc'h en ho pe ;
Ha meulet Doue an Nenvo
Ha pedet evit tud ho pro.

Goulnnet d'ê digant Doue
Grasou d'o c'horf ha d'o ene,
Ha trec'h d'ar Frans ha peuc'h kristen
'Vit mont holl d'an Nenv da viken !

**KLEIER RUS HON MIGNONED
A ZO ER BREZEL**

Eur gwall-ganv adarre e tiegez
Kroaz ar Vretoned ! Mab hon c'hen-
labourer ker, an aotrou Henry, a oa
bet galvet d'ar brezel e-touez ar re
genta. Gloazet grevus ha paret, e oa
distroet d'an talben, leun a galon.
Eur pennad a oa, n'oa ket a gelou
anezan, nemet brudou a glevet gant
ar zouarded. — « Prizoniet eo bet »,
a lavare unan ; « gwall-c'hoazet eo »,
a lare eun all. — Gwasoc'h e oa ar
wirionez, siouaz ! hag, e dibenn ar
miz diweza, e voe kaset kelou d'an
tad mantret e oa bet lazet e vad en
eun emgann taer e koad ar « Grurie ».
« Pounnera taol eo bet evidon ar
c'helou mantrus-se, a skrive d'imp an
aotrou Henry ! Met maro eo evit
Doue hag ar Vro !... » Ya, ha, graet
gant an zlead pen-da-benn, en devo
bet sur digant Doue ar gaera kuru-
nen ! Eur wech c'hoaz, e kasomp
d'an aotrou Henry hon gwella gour-
c'hemennoù a genganv hag, a-unan
gant holl lennerien hag holl vignoned
Kroaz ar Vretoned, e pedomp a greiz
kalon ma vo Doue gant ene e vad
karet ha ma roio d'ezan e-unan pep
frealzidigez en e c'hlaç'har.

Digant hon mignon ker, an aotrou
Jaffrennou, hon eus bet al lizer mat-
man, o rei kelou e oa o vont eus an
Hanternoz d'ar Zav-heol :

Kenvreur mat,

Setu ni chenchet lec'h ganemp hag
o vont deus an Hanternoz d'ar Zav-
heol a-dreuz eur goumoulen baultren.
25 leo a reomp bemdez gant hon
c'hiri bras ha pouner, ditounnoù
evit ar gweturioù-bale. Lakat e reomp
a bep sort enne, da gas an talben,
koulz tud (16 soudard war droad)
evel mare'hadourez ha boretach (4000
lur). Ren, karga, diskarga, eoula,
larda, donemonea a vintin da noz,
setu ma micher aman. Ma 'lar d'ec'h
e ve tommet hon ler !...

Breur yaouank an aotrou Vallée a
zo bet kaset, hen ive gant e garr-dre-
dan, war-zu ar Zav-heol. « E lec'h
plênennou gwenn ar Champagné, eme-
zan, e kavomp aman eur vro dudius
gant brouskajoù glas ha gwaziou
dour-red. Henvel a-walc'h eo ar gê-

PRIZ AR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall.
skoed evit ar broioù estren

RENERIEH

E. AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labourioù d'an sotrou Vallée, 23, rue St-Benoit,
St-Brieg.

**EMBANNOU-KONVERZ HA
KOUMANANCHOU**

An sotrou H. MIARD, 27, bali Charner, zigemer ane

Ar brezoneg hag ar feiz.
A zo breur ha c'hoar en Breiz.
FORNEN AN GAZ.
Gant brezoneg eo deut ar feiz.
Gant ar galleg ez ay a Vreiz.
FORNEN AN GAZ.
Dalc'hit bepred d'ho brezoneg.
Yez an dud vad ha kalonek.
Yez ar feiz eo; ma eo trec'h et.
Ouspenn ar Yez, o vo Poc'hed!
MILIN.

TAOLEN AR BREZEL

E bro-Veljiq, an 30 eus ar miz diweza, ar Zaozon, taget gant aezen vougas an Alamaned, o doa ranket kila e Hooge, tost da gêr « Ypres ». Gallet o deus, an 9 eus ar miz-man, adkemer an holl dachen o doa kollet hag eur pennad mat ouспен.

En Argon ivez, ar zûn drementel, an Alamaned o deus graet impli a voulejou kanol leun a aezennou mougas. Klasket o deus kemer evel-se difennou ar Fransizien en-dro da « Binarville », tost da goad ar « Grurie ». Met an nebeudig tachen o doa gallet gonit gant o mestaol a zo bet adkemeret digante en adkrogadou a zo bet da heul.

An Italianed o deus kele'hiet, gronet da vat kêr « Goritz », a gouezo etre o daouarn heb dale pell. E mor Adriatik, unan eus o listri-splujerien (pe « sous-marins ») en deus kaset d'ar strad eul lestr-splujer aotrichian.

Goude dere'hel kêr « Varsovie », bet dilezet gant ar Rusianed pa vanke d'ê ar pourveziou-brezel, an Alamaned a zebant trelatet mik gant al lore'h, betek goulou ouz impalaer ar Rusi ober ar peuc'h gante er-maez eus ar re-all. N'eus ket ezomm da lavaret ez int bet kaset da stoupa... Daoust d'ê da zerc'hel kêr « Varsovie », ne zalc'hont ket evit-se stêr Vistul, a zo difennet en draouien anezhi gant meur a gêr grenv. Ar zeziz o deus laketa war diou eus ar c'hêrioù-ze, Novo-Georgiewsk tost da « Varsovie », ha Novo-Alexandria a zo pelloc'h war-zu ar C'hreisteiz.

En Hanternoz, an arme o doa kaset war hed ar Baltik he deus esaet, an 8 eus ar miz man, kemer dre eun taol-asailh a vras eur gêr grenv hanvet Kovno, a vije a bouez d'ê he c'haout dre ma c'halljent ac'hane mont d'ar Rusianed dre a-dreñv. Argaset int bet diou wech dioustu, goude koll soudarded a vilierou.

Evit harpa an arme-ze eus mor Baltik, eur skouadren alaman a nao lestr bras houarnet, daouzek lestr-reder « croiseurs » hag eun niver a darzerien « torpilleurs » a zo aet da Riga, brasa porz-mor ar Rusianed er vro-ze. Ar Rusianed o deus en em zifennet start gant o listri-brezel hag ivez gant nijerezed. Tarzerezed-strad

o doa laketa ivez e goueled ar mor a-hed d'an aod. Tri lestr-alaman a voe gwall-vrevet ganto, hag ar re-all a rankas tec'hel kuit.

En « Dardanelles », eul lestr-splujer d'ar re unanet en deus goueledet eul lestr houarnet bras d'an Turked, ar « Barbarosa ». Eul lestr-reder gall en deus kanoliet porz Gaza war aochou an Azi.

Gwelloc'h troet e seblant beza ar Roumani hag ar Vulgari.

Da gredi eo da vat, ar wech-man, e teuint a-du gant ar re unanet.

Eur pennad 'zo e kleved brud eus « Zeppelinou » nevez, a vije bet ijinet d'en em ziwall gwelloc'h eget ar re goz ouz taolioù an nijerezed. D'ober em esa anezo, an eus aon, an Alamaned o deus kaset, an 9 eus ar miz, pemp « Zeppelin » da c'hournijal a-us da Vro-Zaoz. Laketa o deus an tan war eun nebeut tier ha lazeta pe c'hloazeta eun tregont den dinnoz bennak. Nemet war o distro da Ostend, en em gavas unan anê, hag a oa bet tizet gant tennou ar Zaozon, eur pennad mat war-lerc'h ar re-all. Taget e voe gant nijerezed ar re unanet diredet eus kêr Dunkerk, ha disman-tret-oll.

Al lun, 9 eus ar miz, eur skouadrennad a 32 nijerez eus a re unanet a zo aet da c'hournijal a-us da di-hent-houarn ha da labouradegou-brezel kêr Sarrebruck, en Alamagn; losket o deus warn 164 tarzerez ha laketa an tan e meur a lec'h. War o distro, unan eus an nijerezed he deus renket donara e bro-Suiz.

E mor-Breiz hag e mor an Hanternoz, al listri splujerien alaman o deus goueledet eun nebeut listri, a Vro-Zaoz an darnvuia anê. Eul lestr enep-torpilher saoz, al *Lynx*, 935 tonnel ha warnan 100 a vartoloded, en deus skoet ouz eun tarzerez hag a zo bet gouledet; 26 den a zo bet savetaet.

EUL LIZER

**Digant soudarded eus ar Vro a lenn
« Kroaz ar Vretoned »**

Hon c'henvroñz ker, a zo du-hont war an talben, a ra d'ê kalz a blijadur lenn « Kroaz ar Vretoned ». Setu aman da heul eul lizer kalonek skrivet d'hon Rener koz gant eun nebeut anê en em gav en eur gompagnunez a vindrailherien. En em unani a reomp gante da drugerekaat an ofiser karantezus en deus graet digas d'ê hon « C'hroazig ». Rei a reomp da zonz d'hon mignoned e vo dalc'h et da

gas evit mann « Kroaz ar Vretoned » da zoudarded ar Vro. Kas d'imp hannoù, eta, ar muia ar gwella ! Setu aman lizer hon mignoned :

Aotrou Rener,

Daou c'her hepken evit ho trugarekât deus ar blijadur a ra d'eomp « Kroaz ar Vretoned ».

Lennet e ve aman gant kement-hinia oar brezoneg.

War eun dro, e trugarekaomp hor c'habiten, an aotrou C... da veza sonjet lakat digas d'eomp eur gazez eus ar Vro...

Digemeret, aotrou Rener, gwella menoz

*Ar Vindrailherien eus ar
X...et rejimant.*

War daolen-enor ar Verdeadurez

Ar 6 eus ar miz-man e voe laketa war daolen-enor ar Verdeadurez al listri-brezel *Waldeck-Rousseau*, *Jean-Bart*, *Bouvet*, *Dague*, *Léon-ambetta*, *Casa-Bianca*, *Cugnot*, *Curie*, *Saphir*, *Joule*. Eun enor eo evit hon Breiz a zo ken niverus he bugale war al listri-brezel.

EUN NOZVEZ EN « TRANCHEOU »

War don : Kousk, Breiz-Izel.

Setu echu an deiz... War evez, mignoned !
War evez kaer, rak bezan soupenret !

DISKAN

Holl, holl, savomp hon mouez d'an nec'h :
An Alaman biken ne vezo trec'h !

HOLL A-UNAN :

'Vit Doue hag ar Vro
War an Alamaned ni a drec'ho !

Mouez kunv an noz gwechall a lare d'imp repoz ;
Mouez ar brezel : « Holl war zao 'pad an noz ! »

Lugerni 'ra an oabl... Nag e taol sklêrijen
Gant ar goulou entanet 'us d'hon penn !

Sonjomp 'n hon tud e Breiz, pep-hini 'n e labour ;
I duze a bed sent Breiz d'hon zikour.

Sonjomp 'n hon douz ivez, o vont d'ar pardonioù,
Da bedi 'vit ar zoudard 'n e boanioù.

Ha lezomp da strakal ar gurun tro-war-dro :
Gwelloc'h luskellet 'vo hon hunvreo.

Dalc'homp start d'hon dever gant eur spered kristen :
Doue, ar Vro 'difennomp da viken !

Holl e c'houmpomp ervat, ar brezel a vo hir...
Kalon bepred 'vit ma trec'ho ar Gwir !

Daoust piou c'houlje breman, war-nes bezan trec'hour,
'Vit kaout ar peuc'h, plega d'an enebour ?

Da betra 'ta neuze ar gwad en deus ruihet ?
Perak e ruih bemdez gwad hon gwazied ?

Mar lezfemp ar gonid gant hec'h enebour bras,
Sonjomp 'n hon Bro 'beun eun tamm amzer c'hoaz !

Hon mignoned ivez, kouezet 'kreiz ar stourmad,
'Deuje da laret d'imp : « O kalonad ! »

I 'deus gouveet stourm dispont rak ar maro :
'Velte ivez, mar be red, ni 'gouezo !

An trec'h eo a fell d'imp, ha drezan peuc'h padus !
Frankiz dre-oll, eur Vro gaer ha nerzus !

J. AR VELLY.

PRIZ AR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall.
skoed evit ar broioù estren.

RENERIEN

E. AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labourioù d'an aotrou Vallée, 23, rus St-Benoit,
St-Brieg.

**EMBANNOU-KONVERZ HA
KOUMANANCHOU**

An aotrou H. MIARD, 27, bali Charner, zigemer ane

Ar brezoneg hag ar feiz,
A zo breur ha c'hoar en Breiz.
FORNIZ AR GÉIT.
Want brezoneg eo deut ar feiz,
Want ar galleg ez ay a Vreiz.
FORNIZ AR GÉIT.
Dalc'nit bepred d'ho brezoneg.
Yez an dud vad ha kalonek.
Fez ar feiz eo; ma ve trec'het,
Ouspenn ar Vez, e vo Pech'het!
MLIK.

TAOLEN AR BREZEL

War hed holl lineanad ar Veljig ha Bro-C'hall kanoliadeg start. Ar re unanet a zo gante breman kanolioù ken krenv, — mar n'int ket krenvoc'h, — ha kanolioù divent an Alamanned. Ar re-man, disul diweza, o doa losket ouz kër « Montdidier » eun tregont bouled bennak gant unan eus o c'hanolioù bras. Dizoloet e voe heman gant an nijerezed ha laket kerkent da devel gant kanolioù ar Fransizien.

E menezioù « Vosges » e tale h bepred ar Fransizien da c'hounit tachen war-zu Munster ha kêrioù an Alzas. Kemeret o deus, ar 7 eus ar miz, eun dosen emzao hanvet Sondernac'h hag e tale-hont start d'ez, daoust d'an Alamanned da zvel adkrogadou stank evit hec'h adkemer.

An Italianed a zalc'h da vont war-raok dre gemer hini ha hini menezioù ha pikernioù war harzou an Aotrich; krenvaat a reont al lec'hioù uhel-ze gant kanolioù hag e reont d'an Aotrichianed kila tamm ha tamm.

O klask kemer Riga, brasa porz-mor ar Rusianed war vor Baltik, an Alamanned a chom o fri war ar gloued. Ar skouadren vras o doa kaset d'he c'hemer dre vor he deus ranket distrei goude gouzant kollou bras hag o arme zouar a zo harzet, diouz an tu-ze, c'houezek dez a zo, war ribl stêr Ekau n'hellont ket da dreuzi. Digaseto deus kanolioù divent 420 da gemer Novo-Georgiewsk tost da Varsovie, ha Kovno, eur gêr krenv all ubeloc'h en Hanternoz; met, betek-hen, an asailhoù a-vras o deus graet ouz an diou gêr-ze a zo bet dizarbenet oc'h ober d'ê koll zoudarded a vern. Sklêr eo breman e vo gwall-zies d'ezo tenna gounid eus kemeredigez Varsovie evit mont larkoc'h er vro.

Eus an « Dardanelles » e teu kelou dreist-oll eus taolioù al listri-splujerien. Re ar Zaouon o deus gouelelet eul lestr-kanolier turk, ar « Berk I Satvet », hag al lestr bras houarnet alaman « Breslau ». An Alamanned, diouz o za, o deus tarzet eul lestr-samm soz karget a zoudarded, ar « Royal Edward »; eun darn vras eus an dud a oa warnan a zo bet kollet.

En Adriatik eul lestr-splujer aotrichian, ar « V-3 », a zo bet gouelelet gant ar Fransizien.

An 12 hag an 18 eus ar miz, daou « Zeppelin » a zo aet da c'hournijal a-us da Vro-Zaoz; diskaret o deus eun nebeut tier ha lazet pe c'hlozet eun tri-ugent bennak a dud dinoaz, merc'hed ha bugale evit an darn-voia.

Ar 17, eul lestr-splujer alaman a zo tostaet ouz an aod e mor Iwerzon ha kanoliet kêr Whitehaven ha kêriadennoù tro-dro, hep ober nemeur a zismant, a drugarez Doue.

D'an eur ziweza, e klevomp kelou eus kemeridigez Kovno: ar c'hêrioù krenv all eus ar Rusianed a zalc'h bepred.

War daolen-enor ar Verdeadurez

Ouz roll al listri brezel laket war daolen a enor ar Verdeadurez, hon eus roet war Groas ar Vretoned an deiz-all, o tleor staga al lestr-splujer Papin a zo bet embannet e hano ivez an 13 eus ar miz-man.

Kaset e mor Adriatik, ar Papin a zo deut a-benn da zistruja eur maread tarzerezed a oa bet laket gant an Aotrichianed e strad ar mor da oueledi listri an Itali.

Hon beleien a Vro-Dreger

Hanvet eo bet, da berson Plouezec, an aotrou abad Conan, person Logivi-Plougras, ha da person Logivi hon migoon ker, an aotrou abad Goussdoug, person Coadout. Kas a reomp d'hon c'h'nlabourer mad hon gw lla gourc'hennennou. Keuz a vo d'ezan e Coadout e-lec'h en deus graet kement a vad hag e oa ken karet gant an holl.

Togou-houarn d'honzoudarded

25 000 tok-houarn a vez digaset bemdez war an talben d'o rei d'hon zoudarded. Er fosion-difenn, ar zoudarded, pa zavent da zellet er-maez pe da dena, a c'hoarveze gante alies beza tizet en o fenn gant tennou an enbournen. Gant an togou-houarn nevez, a zo krenv a-walc'h d'o miret ouz ar bouliji-fuzuilh, e vo diwal-lusoc'h d'ê beza en o « zrancheou ». Henvel a-walc'h eo tok-houarn ar zoudardedou an hini a oabet roet d'an archerien a-raok ar brezel, nemet livet eo liou an douar, evit na vo ket gwelet eus a bell.

Martoloded Breiz e Dixmud

(Eus a Wengolo da Here 1914)

E-harz menez Are, e parrez ar Fouilhez,
Bugel yaouankik-flamm, e kleven alies
Meuli an dud a vor, enor hon c'horn-douar.
E peb amzer dizaon, iskuil, taer ha dispar.

Breman, war ziskar-oad, o chom en eur gêr vras,
E veulin anezo kaeroc'h evit biskoaz
O stourm war an Izer, du-hont en Hanternoz,
A-gevret (1) gant tud vat ar Veljig ha Bro-Zôz.

O vailhantiz 'zo bet, o burzud souezus!
Ken anat, ken uhel, ken bras, ken talvoudus
Ma laka sebezet hon Enebour touet,
Ma vez brud anezo e pep lec'h eus ar bed!

Ar begad-douar-ze a zo breman santel,
Rak warnan e voe graet eun taol-kaer a vrezel,
Gwella hini, moarvat, 'voe graet dindan an nenv,
Hag hen bet, war eun dro, ha talvoudus ha krenv!

Eun taol-kaer 'n deus kresket da vro-Frans he brud vat,
Diskouezet n'ez a ket he buhez war fallât,
Hag embannet ez eo galvet da virviken
Da veza digabestr 'n he zao rak an Estren.

Dindan eur gwir-Vreizad, Ronarc'h, o amiral,
Hag int nebeut a dud (2), met holl tud didamall,
E-pad pevar devez urziet da enebi,
E stourmjont peder sùn hep morse diskregi.

A drugarez d'ezo ar « Prus » 'goll an devez;
Derc'hel start a reomp kêr Dunkerk, porz Kalez,
Hag ar « C'haizer » a wel e zoudarded garo
O koueza a-steioù, falc'het gant ar maro.

Hon martoloded Breiz, gwel c'hoaz 'vit ar zouaved,
A red a-dreuz d'an tan, o souezi ar Veljed,
Gleb, goloet a fank, dihelc'het o youc'hial:
« Dao atao! Boul-c'hurun! Er-maez, banden chatal! »

Ar c'honzou-man 'glevis gant eur Belj 'oa eno:
— « Biskoaz ne voe gwelet, biken den ne welo
Kaeroc'h 'vit m eus gwelet: tud a vor kounnaret,
Lufren o daoulagad, o koueza mac'hagnet,

O sevel kalonek, da gregi a-nevez
Keit ma chome ganto eun tamm nerz ha buhez,
O pedi, kent mervel, Doue en eur goueza:
« Traou Doue benniget! Fiat voluntas tua! »

Tud dizaon evel-se a ra enor d'o bro.
N'oufen hep daskrena, zoken hep skuilh daero
Achui va diviz... Va c'halon 'rank frailha... » —
Hag e kuzas e benn heb ardou da ouela.

— « Goude emezan c'hoaz, 'n eur c'hlanvdi 'm eus kavet
E kêr an Haor-Nevez eur martolod gloazet;
Gwelet 'ran anezan astennet 'n e wele,
D hon Tud eus an Nenvou prest da rei e ene.

Goustad, eun abardaez, dre eur vouez enkreuz,
E zremm dislivet-oll, d'in 'laras truezus
Skriva al lizer-man d'e dud e Breiz-Izel:
« Gouzout a ran ervat 'moun o vont da vervel... »

« Pa gouskin er vered e-touez beziou estren,
« Laket war va gourvez etre pevar planken,
« Dont eun deiz, mar gallit... O ya, deut em c'hanver!
« Bet asur 'vin kouezet oc'h ober va dever.

(1) Assamblez.
(2) 6.000 a eneb da 40.000, pe ouppen.

KROAZ ar VRETONED

PRIZ AR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall.
skoed evit ar broiou estren

RENERIEN

E. AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labouriou d'an sotrou Vallée, 23, rue St-Benoit,
St-Brieg.

**EMBANNOU-KONVERZ HA
KOUMANANCHOU**

An sotrou H. MIARD, 27, bali Charner, zigemer sbe

Ar brezoneg hag ar fels,
A zo breur ha c'hoar en Breiz.
FURANN AN GZIS.
gant brezoneg eo deut ar fels,
gant ar galleg ez ay a Vreiz.
FURANN AN GZIS.
Dalc'hit hepred d'ho brezoneg.
Yez an dud vad ha kalonek.
Yez ar fels eo; ma 's trec'het,
Ouspenn ar Yez, e vo Pec'het!
MILIN.

TAOLEN AR BREZEL

Ar Brezel war vor

War ar mor eman bet an dalc'h ar zizun dremenet : war vor an Hanternoz, dirag aochou ar Veljik, ha war vor Baltik, dirak Riga, porz-mor bras ar Rusianed.

War vor an Hanternoz en em gav Zeebruge, porz ar splujerien alaman : en eo e vezont strollet gant peziou-distag deut eus an Alamagn, armet ha moret. En nozvez etre an 22 hag an 23 eus ar miz, 40 lestr saoz a zo aet da ganolia Zeebruge. Kanoliet o deus, ouspenn, labouradeg Solway e-lec'h e vez graet, war a greder, aezennou mougus; hag ivez renkenadou kanoliou bras a zo bet savet gant an Alamaned war duniennou-traez, e Knoeke ha Zeebruge, da zifenn an aod. Deut eo o zaol da vat gante.

En hevelep nozvez, daou lestr enep-tarzer (« contre-torpilleurs ») gall o deus goueledet, e-kenver da Ostende, eul lestr-distrujer alaman, 650 tonnell, a her bras (1,800 a gezeg a nerz gant e vekanikou); klasket o deus savetei ar vartoloded alaman a oa war e vourz, met harzet e voent da dostaat gant ar c'hanoliou bras a denne eus an aod.

Eun emgann war vor kalz pouezusoc'h a zo en em zirllet, eus ar 16 d an 21 eus ar miz, dirak Riga war vor Baltik, etre eur skouadren vras alaman ha listri ar Rusianed, ouz o zikour listri-splujerien ar Zaozon.

Evel ma oa bet lavaret ar zün diweza, an Alamaned o dije c'hoant da gemer Riga, e sell da bourvezi dre eno o arme-zouar ha d'he harpa da vont war-raok. Evit se o doa dastumet e mor Baltik kalz a listri-brezel, re vras ha re skanv ha listri-splujerien.

Evit rei skoazel d'ar Rusianed, ar Zaozon, diouz o zu, o doa digaset eus mor an Hanternoz da vor Baltik listri-splujerien. Pa n'hellent ket tremen dre ganol Kiel, a zo d'an Alamaned, al listri-ze a renkas ober o hent dre striziu-mor diaes a ra tro an Danmark. Unan ane, an E-13, a yeas d'an aod war eun enezen hag a chomas war ar zec'h. Daoust m'en em gave eno war douar an Danmark, eur vro er-maez a vrezel, e voe kanoliet di-

drugarez gant an Alamaned, disman-tret-oll ha lazet pemzek den diwar e vourz. Al listri-splujerien all eus ar Zaozon a voe chansusoc'h hag a hellas gounit Riga.

Kêr Riga en em gav e goueled eur pleg-mor, n'eo ket doun a-walc'h ar mor ennan da zougen al listri brasa. D'he difenn, ar Rusianed o doa eun nebeut listri skanv. Laket o doa ivez tarzerezed-strad e goueled ar mor, da viret ouz al listri alaman da dremen. Ar 16 hag ar 17 eus ar miz, an Alamaned o dije kollet meur a lestr ouz an tarzerezed-strad-ze.

An 18, diouz ar beure, e teujont abenn gant ar vogidell da zont tre e-barz ar plegmor gant o listri skanv. Goueledi a rejont al lestr rusian « Sivoutch », 870 tonnell, a hellas, kent mont d'ar strad, toullgofa d'e dro eul lestr-tarzer alaman. Listri all ar Rusianed, o veza ma oa an Alamaned re d'ezo, a gilaz razo tamm-ha-tamm. Neuze, an 20 eus ar miz, an Alamaned a glaskas diskenn soudarded gant listri-samm e Peroof, eur porz tost da Riga. Dizarbennet e voent gant ar Rusianed; goueledet e voent al listri-samm hag an holl zoudarded beuzet pe brizoniet. D'an diweza, an Alamaned a renkas tec'hel, kollet ganto e pleg-mor Riga nao lestr-skanv. En dounvor, ar Zaozon, diouz o zu, o doa goueledet eul lestr-reder alaman, war a greder an « De Moltke », 22.600 tonnell, 34 kanol, ha herriek bras (8.600 a gezeg nerz), unan eus brava listri an Alamagn.

Er mor Bras, ar zün all, an Alamaned o deus tarzet c'hoaz eul lestr treuzatlantik, an Arabie, warnan treizerien eus an Amerik. Ar wechman, ar Stadou-Unanet a ziskouez beza droug enne da vat!

Ar brezel war zouar

Nebeut a gemm, a chenchamant, aboue ar zizun dremenet, war linenn ar Veljik ha Bro-C'hall, na kennebeut en Itali hag en « Dardanelles ».

An Alamaned, er Bologn, o deus kemeret Novo-Georgiewsk, eur gêr grep en Hanternoz ha tost da Varzovie, hag e ouied e tlee koueza da heul kemeridigez ar gêr-man. Kas a reont breman bagadou bras, eur milion a dud war a larer, war-zu Brest, war stêr « Bug » etre ar Bologn hag ar Rusi. Nemet harzet e vez o hent di gant geunioù bras a c'holo ar rannze eus ar vro. Fizianz a zo ivez e pouezo kalz ar c'hollou pouenner ensint o paouez gouzanv e Riga evit o miret da vont war-raok.

BRO GOZ VA ZADOU

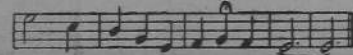
Ni, Breiz-ziz a ga-lon, ka-romp hon gwir

Vro! Bru-dot eo an Arvor dre ar bed tro-

dro. Dis-pont 'kreiz ar bre-zel, hon za-dou ken

mad, A skui-lhaz e-vit-l o gwad.

DISKAN O Breiz! Ma Bro, me gar ma

Bro. Tra ma vo 'r mor vel mur 'n he zro,

Ra ve-zo di-ga-bestr ma Bro!

Ni, Breiziz a galon, karomp hon gwir Vro ;
Brudet eo an Arvor dre ar bed tro-dro ;
Dispont 'kreiz ar brezel hon tadou ken mad
A skuilhas eviti o gwad.

DISKAN :

O Breiz, va Bro, me 'gar va Bro !
Tra ma vo 'r mor 'vel mur 'n he zro,
Ra vezo digabestr va Bro !

Breiz, douar ar zent koz, douar ar varzed,
N'eus bro all a garan kement 'barz ar bed ;
Peb menez, pep traouien d'am c'halon 'zo ker ;
Enne 'kousk meur a Vreizad têt.

Ar Vretoned a zo tud kalet ha krenv,
N'eus pobl ken kalonek a-zindan an nenv ;
Gwerz trist, son dudiuz a zivian eno,
O pegen kaer ec'h out, va Bro !

Mar deo bet trec'het Breiz e brezelioù bras,
He Yez a zo bepred ken beo ha biskoaz,
He c'halon virvidik a lamm c'hoaz 'n he c'heiz ;
Dihunet out breman, va Breiz !

KANOMP KANAOUENNOU AR VRO

E-touez al lizerou hon eus bet ar zün dremenet, setu aman unan digant unan eus hon gwella mignoned a zo

breman er fosiou du-hont pell en Hanternoz, hag a ziskouez nag a blijadur o devez hor zoudarded o selaou kanaouennoù ar Vro.

Aotrou Rener,
Kalz a blijadur hon eus bet, me ha

PRIZ AR CHOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall.
skoed evit ar broioù estren

RENERIEN

E. AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labourioù d'an sotrou Vallée, 23, rue St-Benoît,
St-Brieg.

**EMBANNOU-KONVERZ HA
KOUMANANCHOU**

An sotrou H. MIARD, 27, bali Charner, zigemer ane

Ar bresonag hag ar feiz.
A zo breur ha c'hoar en Breiz.
FURNES AR GRIZ.
Gant bresonag eo deus ar feiz,
gant ar galleg ez ay a Vreiz.
FURNES AR GRIZ.
Dalc'hit bepred d'ho bresonag.
Yez an dud vad ha kalonek.
Yez ar feiz eo; ma 's trec'het.
Ouzpen ar Yez, e vo Pec'het!
M.I.V.

vez hag a voe taer kenan. D'an diweza, an Aotrichianed a zo bet trec'het, kollet gante eur bern soudarded lazec, 3000 prizoniet, 30 kanol ha 24 min-drailherez.

An Italianed a dalc'h bepred da vont war-raok ha da c'hounit tachen tamm-ha-tamm war-zu kêrioù Trent ha Goritz, dre gemer uhelennou ha pikernioù emzao. Disklêriet o deus ar brezel d'an Turked ar miz diweza; meneg a zo o dije kaset listri-brezel da zikour ar re unanet en « Dardanelles ».

Gant ar re man an traou a henvel mont primoc'h war-raok : ar Zaazon o deus diskennet kalz a zoudarded c'hoaz e gourenez Gallipoli er miz diweza, hag a hend-all, ar Rusianed o deus tazet da vat an Turked en Azi-Vihana. An tennou hag ar pourvezioù-brezel a vije o vont da zivia gant an Turked o dije c'hoant da c'houlou ar peoc'h er-maez eus an Alamaned. Gwaz a ze, e chom bepred gwall-lu-

ziet ar guden etre poblou ar Balkanioù; pep-hini anezo o chacha diouz he zu, n'emaint ket evit en em glevet da vont da vat gant ar re unanet. Ar

Diwar-benn mestaolioù o listri-splujerien, an Alamaned o deus ran-keter tin asanti ouz gourdrizou ha goulennou ar Stadoù-Unanet; nemet diwar-c'horre ne vije ken, eme darn, dre ma fell d'eze tenna ar Prezidant Wilson a-du gante a-enep an difenn douget gant ar Zaazon ouz kenwerz ar c'hoton. Gant ar c'hoton, evel ouz-zoc'h, e vez graet ar poultr nevez « divoged » a implijer breman en holl armeoù evit ar fuzuilhoù hag ar peziou kanol. A-bouez bras eo d'an Alamaned gallout prena koton eus an Amerika. N'eo ket souez e chomfent eun tammig-siouloc'h gant o listri-splujerien, en esper kaout koton aesoc'h a ze.

**KELBIER EUS HON MIGNONED
A ZO ER BREZEL**

Kelou mat hon eus bet, ar zibun diweza, eus hon mignon ker, an sotrou Duchaux, rener « Breiz Dishual ». Gwall-c'hloazet e oa bet, bloaz a zo; eman pare, a drugare Doue, hag o labourat breman er bureoioù.

Kencil ker,

Emoun breman e Cherbourg, en eur bureo, o skriva heb ehan e-pad an deiz. Eur blijadur eo evidoun leun bep sizun hon « C'hroaz » ken karet. Koulskoude, unan eus an niverennou diweza he deus digaset d'in eur gwall-gelou; maro an sotrou chalo-ni Olivier. Pebez koll evit Breiz!

Trugarez d'eooc'h, ha kenavo en hon Bro, pa vo achuet ar brezel.

Unan all eus hon gwella mignonned, an sotrou doktor Lautrou, eul lennar feal da « Groaz ar Vretoned » en doa savet a-raok ar brezel eur « skol vrezonek » e Pariz, a skriv d'imp eus an talben. Eman ya'ch atao, daoust d'e vicher nevez, tenn ha risk'us, a « vedisin-skoazeller », pe « médecin-auxiliaire », war al linen. Goulen a ran diganimp « Kroaz ar Vretoned » da zidui e amzer ha da zigas d'ezan eur banne aer a Vreiz-Izel. Ra zigemero war eun dro hon gwella menoz!

Hon lennerien o devo dalc'het sonj eus eur pezh-barzoniezh kaer, « Reked da Janed Ark », a oa bet moulet war *Groaz ar Vretoned* eur pennad 'zo. Oberour ar pezh « Fanch, Telen Eusa », a zo eur c'hevroad da « Vleimor », ar Breizad kalonek ha gouziek a rene *Brittia* a-unan gant an sotrou Di-berder. Goulennet hon eus digantan kelou eus e genvroad. Setu aman e respont Trugarez d'ezan ha Doue d'e viro du-hont war eun dachea-vrezel!

Sotrou ker,

Ho trugarekaat a ran evit al lizer ken kareidik ho peus kaset d'in d'ar 14 a Eost.

D'ar mare-ze dija n'edoun mui e Breiz-Izel, hon Bro ken karet; rak, d'ar 15, da ziv eur goude kreisteiz, e oan erruet war dachen ar brezel.

Aze eo, dindan tan ar c'hanoùioù o trouzal a-us d'am penn, em eus bet ar blijadur da lenn lizer Rener koz *Kroaz ar Vretoned*.....

En ho lizer e c'houlennit pelec'h eman breman « Bleimor »..... Hirio,

**Aluzennoù da « Groaz ar Vretoned »
d'he c'has da zoudarded ar Vro**

Eur mignon..... 20 real

Trugarez d'ar « Mignon » ha d'ar vignoned all a gas aluzennoù evit hon soudarded ! Ra gasent ivez hanolioù o c'herant hag o mignonned war an talben-brezel, ar muia ar gwella !

TAOLEN AR BREZEL

Aboue an 23 a viz eost ar ganolia-deg a bad stank ha dibaouez war hed an holl linen emgann, dreist-oll en « Argon » hag en « Alzas ». Brud a zo ivez, eur pennad 'zo, eus taolioù-kaer nijerien ar re unanet a ya breman, a strolladoù bras, da darza kardiou nijerez ha grignolioù pourvezioù-brezel an Alamaned. Ar 25 eus ar miz diweza, e kreiz noz, 60 nijerez a zo aet evel-se da leuskel tarzerezed war goad Houthulst, etre Ipr ha Dixmud, e-lec'h e oa bet kuzet gant an Alamaned eur seurt kamp leun a zoudarded, a dennou hag a bourvezioù. An holl nijerien o deus gallet distrei, hag int salo, goude lakat an tan war ar c'hamp-se.

Ar Rusianed, evel ouzoc'h, da heul kemeredigez kêrioù gant an Alamaned, o deus renket kila; nemet derc'hel a reont bepred, en eur gila, da ober penn da vat e krogadoù taer hag a vez, bep gwec'h, kolius bras d'an Alamaned.

En hanternoz, an Alamaned a glask tremen stêr Duna, en-dro da Fried-richstadt, eur gêr grenv eus ar Rusi. Dizarbennet int bet, hag ar re o doa gallet treuzi o deus renket distremen buhan. Ar Rusianed a harz ivez o enebourien war stêrioù all eus ar c'hornbro ze; an Niemen, ar Vilja, ar Bobr. Diaes e vezo d'an Alamaned toulla o bent er Rusi dre du an Hanternoz, gant ar c'holl bras o deus bet war vor e Riga, ar zibun all; rak hiviziken n'hellint ket, evel m'o doa c'hoant, dont gant o skouadren-listri ar Baltik da bourvezi ha da harpa o arme-zouar.

Er c'hreisteiz eus al linen, an Aotrichianed o deus klasket ober o mad eus kiladen ar Rusianed evit mont d'ezo er C'halsi, an 29 eus ar miz diweza. An emgann a badas daou ze-

MOUEZ AN DORNEREZ

Pegen laouen e oamp e-barz va ziegez
O welet war al leur o trei an dornerezh !

Va mamm, tost d'an oaled, he c'halon a dride;
War lein ar bern-kolo va zad a vou-c'hoarze (1).

An eil hag egile, diredet d'hon zikour,
A gaved atao prest da ober pep labour.

Goude koan e kleved, « Marc'harit (2) » war an dôl,
Ar wazed o laret: « Joa ha yec'hed d'an holl ! »

Da benn eun deiz skuzus eur banne gwia-ardant
Ne ra droug da nikun 'met d'an den diskiant.

Tanet mat ar c'horniad, ar re goz 'zivize;
Ar re yaouank neuze soudan en em vode,

Ha prim lamme er-maez er « Porz-Kloz » (3) da zanzal.
Den ne zanje, moarvat, o gourdrizou, o zamal.

O deizioù evurus, re vuhant tremenet,
Na pell oun-me breman, pell diouzoc'h tec'het !

Beb bloaz karan distrei e miz eost d'am mene,
'Vit kaout paouez d'am c'horf lia repoz d'am ene.

Ac'hane pa glevan mouez ar mekanikoù
'N eun draouien, da zerr-noz, e sioulder ar maezioù,

E welan a spered va gwella mignonned,
Kel lies aneze aet, siouaz ! d'ar vered....

Va c'halon melkoniet 'n em garg a enkreziou;
Tria 've va daoulagad, 'wechou leun a zaeou.

Mouez va bugaleac'h a glevan e pep son,
Hekleo va yaouankiz e pep lec'h a ziston.

Eur voren c'hlac'harus a ziskan war va fenn;
Gounid a ran ar gêr, trec'het gant an anken.

Sant-Brieg, 25 a viz eost 1915

YVONIG PICARD.

(1) Atao e rae ar bern-kolo.
(2) Lec'hano al litrad gwia-ardant.
(3) Hano ti va c'herant.

PRIZ AR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall, skoed evit ar broiou estren

RENERIEN

E. AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labouriou d'an aotrou Vallée, 23, rue St-Benoit, St-Brieg.

EMBANNOU-KONVERZ HA KOUMANANCHOU

An aotrou H. MIARD, 27, bali Charner, zigemer ane

Ar brezoneg hag ar feiz,
A zo breur ha c'hoar an Breiz.
FORNNEZ AN JET.
Gant brezoneg eo deud ar feiz.
Gant ar galleg ez ay a Vreiz.
FORNNEZ AN GIZ.
Dalc'hit hepred d'ho prezoneg.
Fez an dud vad ha kalonek.
Fez ar feiz eo; ma ve trec'het,
Ouspenn ar Vez, e vo Puc'het!
MILIN.

TAOLEN AR BREZEL

A-bed holl linen an tan, er Veljig hag e Bro-C'hall, kanoliadeg start er zizun-man evel er zizun a raok.

Diwar vor an Hanternoz listri-brezel ar Zaizon o deus kanoliet adarre, ar 7 eus ar miz, aochou ar Veljig endro da Ostende, a zo e dalc'h an Alamaned. Ar Fransizien gant kanolliou bras Nieuport o deus harpet tennadeg al listri-vor, e-keit ha ma c'houarnije o nijerien a-us da gardiou nijerezed Ostende.

An Italianed, daoust d'eun adkro-gad taer gant an Aotrichianed, o deus dalc'het mat an holl lec'hioù o doa kemeret; gounit a reont tachen bepred. Ar jeneral-meur Joffre a zo aet da welet o arme ha d'en em glevet gant o jeneraled.

Evit heuilh ervat stad ar brezel er Rusi, e tleer likat evez petra eo bet c'hoant ha mennad an Alamaned en amzerioù diweza-man. Klasket o deus diou wech dioustu grounna, ober tro war arme ar Rusianed, e sell o faka evel en eur rouedad, evel m'o doa graet gwechall, e 1870, d'ar Fransizien o Sedan. Ar wech kenta, da dec'het rak taol-roued en Alamaned, ar Rusianed o doa renket dilezet Varsovi; an eil gwech, o deus dilezet en hevelep mod Brest-Litovsk, hag en abeg da ze eo e renkont kila.

An emgann-mor gounezet gante e Riga en deus gwellaet kalz o stad, o viret ouz an Alamaned da harpa o arme-zouar gant o skouadren vor, ar pez a vije red d'ez e da vint tre war-raok e-barz ar Rusi, dre an Hanternoz.

Abaoe, ar Rusianed, och en em harpa war ar steroù bras a red er vro, a zalc'h da ober penn a-bed an holl linen, eus Riga war vor Baltik en Hanternoz betek war stêr Sereth er C'hhalisi, diouz tu ar C'hreisteiz. War stêr Dona, a gej er mor e Riga, eman an emgann en e daera; an Alamaned a c'hoari o gwas eno da dreuzi ar stêr e Fredrichstadt, er c'hreisteiz da Riga, e sell, moarvat, da gemer, goude-ze, Riga dre zouar, pa n'o deus ket gallet he c'hemer dre vor.

War wellaet ez a stad ar re unanet en « Dardanelles », dre m'o deus gallet diskenn eun niver a zoudarded e gourenez Gallipoli, ha, dreist-oll, dre ma tiv i tennou hag ar pour-

vezioù a bep seurd gant an Turked. Ar re-man en em bourveze, da genta, gant listri dre lien; breman e klasket ober gant listri-samm dre dan, bleinet gant listri-brezel.

Ar 6 eus ar miz, daou lestr-tarzer (« torpilleurs ») rusian, ar Prouzitelny hag ar Bysty, a gavas evel-se er mor Du pevar lestr-samm bras karget a c'hlaou-douar, ouz o bleina daou lestr-tarzer turk hag al lestr-reder bras Hamidieh, 3 800 tonnall ha warnan dek kanol 150 ha 120. Daoust ma oa an Turked krenvoc'h a galz ar Rusianed a yeas d'ezo kalonek. Teir eur e padas an emgann. D'an diweza, an Turked a renkas tec'het, hag e voe gouleudet al listri-samm.

Dre zouar eman stanket an hent ouz an Turked d'en em bourvezi ker-kouls ha dre vor. Ma n'en em glev ket c'hoaz poblou ar Balkaniou da zont gant ar re unanet, a-du emaint, koulskoude, evit miret ouz ar pourvezioù-brezel da dremen war o douar. Dre an dienez a c'hlaou-douar labouradegoù an Turked a renk paouez gant o labour. Keraouez a zo e Kons-tantinopl; betek pemp real e ranker paea eul lur bara.

Ar zizun dremenet hon doa lavaret penaos kannadour an Alamagn er Stadou-Unanet an Amerik, an aotrou Bernstorff, en doa graet promesaou kaer d'an Amerikaned diwar-benn paouez gant mestaolioù al listri-splujerien. Rei a reas e c'her e vije hiviziken, da vihana, roet ali d'ar gabitened-vor a-raok tarza al listri-veajourien ha na vije graet an taol kriz-se nemet diwar red Biskoaz al lavar koz « Promesaou kaer, peaman-chou losk » n'en em gavas gwiroc'h. Ar 4 eus ar miz man, da eiz eur hanter noz, al lestr treuz-Atlantik Hesperian, o vont eus Liverpool da Montréal, Kanada, warnan 700 a dreizerien ha 250 martolod, a zo bet taget gant eul lestr-splujer alaman en deus skoet gantan eun darzerez hep ali na kemenn ebet. Gwell a ze, an Hesperian n'ez eas ket d'ar strad war an taol ha gallet e voe savetei an holl dud war e vourz. An Alamaned a ra gwap eus ar gwas ouz ar prezidant Wilson hag ar Stadou-Unanet.

Daou lestr-samm d'ar gompagnenez treuzatlantik, ar Bordeaux hag ar Guatemala, a zo bet tarzet er mor Bras gant listri-splujerien an Alamaned. Ar c'henta, ar Bordeaux, a ra e hent eus ar Marok da Vourdel gant eur gargad ed. Tizet e voe ha gouleudet gant eul lestr-splujer alaman p'edo o tigouezout gant aber ar Gironde, disul diweza 5 eus ar miz. Ar Guatemala, 5,013 tonnall, unan eus brava listri-samm ar gompagnenez treuzatlantik a voe taget gant an hevelep lestr-splujer war a greder, dilun diweza, ha gouleudet evel egile, e kenver da enez Gêr-Veur. Nemet, a-raok e gas

d'ar strad, an Alamaned a zo bet aketus d'e zilestra eus boutailhennou gwinn Champagn a oa sammel warnan. An holl vartoloded o deus gallet en em zavetei. Eul lestr all, ar Caroni, eus Liverpool, o tont da Vourdel, a zo bet gouleudet diouz an tu-ze ivez. Betek-hen an Alamaned n'ez aent ket pelloc'h gant o splujerien eget enez Eusa, breman ez eont doun er mor Bras, betek stêr Gironde.

E mor Marmara, tost da Gonstantinopl, eul lestr-splujer saoz en dije gouleudet eul lestr-distrujer (« destroyer ») turk, ar Yar-Hisar.

An Alamaned o deus kaset nijerezed a hiniennou da leuskel tarzerezed war gerioù digor, Lunéville, Sant-Die, Gêrarmar. Ar 7 eus ar miz, tri eus o « Zeppelinou » o deus gournijet a-us da Vro-Zaoz, diskaret eun ugent ti, ha lazet pe c'hlozet eun tri ugent den bennak. Da respont anezo, nijerien ar re unanet a ya a vandennou bras, betek 50 nijerez e pep banden, da darza kazarnioù ha tier hent-houarn e kêrioù an Alamaned, Saarbruck, Dieuze, Morhange, Metz, hag all.

Diweza Keleier

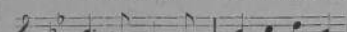
Impalaer ar Rusi a zo en em laket e penn e armeoù.

Ar Rusianed o deus bet, en-dro da gêr « Tarnopol » er C'hhalisi, eur gounid eus ar c'haera. Paket o deus da brizonerien 200 ofiser hag 8.000 soudard ha kemeret 30 kanol. Er c'hreisteiz da Darnopol o deus bet gounidou all c'hoaz.

An 8 eus ar miz, eul lestr saoz, ar Mora, a zo bet gouleudet gant eul lestr-splujer alaman e-kenver da Benmarc'h. Ar vartoloded war e vourz a zo salo.

Sav, Breiz-Izel I

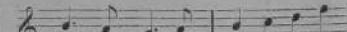
T a keunraeg - « Gwyr Harlech ».

Sav, Breiz-Izel, da vannieliou,

Ruziet gant gwad hon c'hendadou,

La - va - romp holl a-bouez hon penn

Breiz da vir - vi - ken.

Sav, Breiz-Izel, da vannieliou
Ruziet gant gwad hon c'hendadou,
Lavaromp holl a-bouez hon penn
Breiz da virviken!

Dihun Breiz, va Mamm venniget
Rag an deiz a zo digouezet,
Setu ar youc'h war bep kriben
Breiz da virviken!

Ar youc'h a zo aet 'dreuz d'an ér
Bete goueled hon lanneur,
'Dalek Gwened beta Porz-Gwen
Breiz da virviken!

Dic'houinet eo ar c'hlezeier
Me 'glev lemna ar sabrinier,
Met 'us d'an trouz e klev an den
Breiz da virviken!

Mene-Bre ha Mene Kragou
O deus distonet hon galvou,
Gwagen ar mor 'lar d'ar wagen
Breiz da virviken!

Ar Vretoned a zo kaled,
Eus eur penn d'ar penn all d'ar bed
O deus touet difenn o gouenn:
Breiz da virviken!

Beteg ar gouelec'h ar pella
Ar c'horn a vrezel a vouda,
An avel youc'h en eur dremen
Breiz da virviken!

Ar c'halonou 'zo entanet
Hag an divrec'h a zo nerzet!
Doue, ro an Trec'h d'az mibien:
Breiz da virviken!

TALDIR.

Deiz-ha-bloaz emgann ar Mar

Breman 'zo bloaz ar jeneral Joffre, ouz e zikour ar jeneraled all, renerien armeoù, dreist-oll Maunoury ha Foch, a zeuas a-benn da zibarben an Alamaned a oa arzu tost da Bariz, ha d'o lakat da dec'het, en emgann brudet ar Mar. Eur gouel a zo bet en iliz-veur « Meaux » da lida an deiz-ha-bloaz gloriüs-se ha da d'ugarekaat an Aotrou Doue. Pedomp-Han da beur-ober trec'h ar Mar dre lakat hon zoudarded da vouta da vat ha da viken an Alamaned er-maez!

Evit skriva d'ar brizonerien

Evit skriva d'ar brizonerien en Alamagn ez eo gwelloc'h ober gant kartennou-post eget gant lizerou. Kement karten pe lizer, kent beza roet d'ar brizonerien, a vez lennet gant jubened, paotred o diouyez, o c'houzout mat ar galleg hag an alamaneg, da welet ha ne ve ket hano enne eus ar brezel, pe traou-all hag a zo difennet komz diwar o fenn. Ar c'har-tennou eo a vez lennet da gentan, ha roet ivez da gentan d'ar brizonerien.

PRIZ AR KOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall.
skoed evit ar broioù estren

RENERIEN

E. AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.
Kas al labourioù d'an aotrou Vallée, 23, rue St-Benoit,
St-Brieg.

**EMBANNOU-KONVERZ HA
KOUMANANCHOU**

An aotrou H. MIARD, 27, bali Charner, zigemer ane

Ar brezoneg hag ar feiz,
A zo breur ha c'hoar en Breiz.
FURMEZ AR GEIZ.
Gant brezoneg eo deut ar feiz,
Gant ar galleg ez ay a Vreiz.
FURMEZ AR GEIZ.
Dalc'hit bepred d'ho brezoneg.
Yes an dud vad ha kalonek.
Tex ar feiz eo; ma ve trec'het,
Ouspenn ar Ver, e vo Pec'hed!
MILIN.

(“torpilleurs”) eus an Aotrich. Dont
a reas a-benn da darza unan anezo a
voe gwall-vrewet.

Lavaret e oa bet, ar zizun dremenet,
penôs ar Rusianed o doa gounezet
eun trec'h bras ouz an Aotrichianed
er C'halsi. Derc'hel a reont bepred
gant o gounidou diouz an tu-ze: betek
40.000 a Aotrichianed a vije bet ke-
meret da brizon erien eus an 30 a eost
d'an 12 a wengolo.

En hanternoz eus al linen, an Alamaned
a dag breman gant armeoù bras ar
rann-vro er c'hreisteiz da Riga,
war stêrioù Duna ha Niemen, e
sell, moarvat, da gemer kêrioù Wil-
na ha Dwinsk a zo diouz an tu-ze
hag e tremen drezo henchou-houarn
a-bouez. Nemet stourmet start e vez
bepred gant ar Rusianed. Mar tiz an
Alamaned ober eur gammedig be-
nak war-raok, n'oufent biken, evit-
se, mont doun e Bro-Rusi evel m'o
doa fougaset ober, betek lavaret e
kemerfent Petrograd, ar bouferien a
zo anezo!

En « Dardanelles » eman brud e
ranko an Turked en em rei a-benn
fin ar miz. D'o zikour, emichans, an
Alamaned a gas di listri-splujerien.
Unan anezo a vije bet gouledet gant
ar Fransizien e-kichen enez Tenedos
a zo damdost da c'henou striz-mor an
« Dardanelles ».

Ar Vulgared o dije sinet eun em-
gleo gant an Turked. Ar re-man a ro-
je d'ezo douarou evit chom er-maez
eus ar brezel.

Ar Roumani a lusk-tamm-ha-tamm
da vont a-du gant ar re unanet.

Tenn eman bepred an darempredou
etre an Alamagn hag ar Stadou-Unanet.
Dizoloet eo bet penôs eur c'hannad
eus an Aotrich, hanvet Dumba,
a rae e wasa da bada dispac'h e-touez
micherourien an Amerik ha d'ober
d'ezo diskregi diouz o labour e la-
bouradegou-brezel. An holl a glemm
en Amerik. E lec'h plega pe en em
zigarezi, Bernstorff, kannad an Ala-
magn, a ra gourdrouzou.

**An uhelder brasa tizet gant an
nijerien.** — Heligenta a zo etre an
nijerien da c'hoat piou a zavo an
uhela. Ar maout a oa betek-hen gant
Legagneux a zavas, an 28 a Gerzu
1913, d'an uhelder a 6.210 metr. Setu
eman o paouez beza trec'het gant eun
nijer a vro-Suis hanvet Audemars.
Heman a zo savet, an 8 eus ar miz,
da 6.600 metr, damdost eun hanter-
le uheloc'h eget ar menez Gwenn,
uhela menez an Europ.

AN DISTRO

Kinniget da Evnig Arvor.

Mignon, nag eo dous an dis-
tro! O nag eo dour 'vit ar
Breizad diz-rei d'e vro, D'e di-
drouz! Bet eo a bell war ar mor
don E-touez es-tren. Meur wech
neuz son - - - jet 'n e ga-
lon n'o gwelje ken.

Mignon 'nag eo dous an distro !
O nag eo dous
'Vit ar Breizad dizrei d'e vro,
D'e di didrouz :
Bet eo a-bell war ar mor don,
E-touez estren,
Meur wech 'neus sonjet 'n e galon
N'o gwelje ken !
Breman setu fin d'an anken,
D'ar sonjou fall ;
Ar joa a lak bannou laouen
En dro d'e dal.
Nag eo kaer an oabl da welet !
Flour ar méziou !
Nag eo drant kân 'al lapoused
'Touez an deliou !
Pep tra a c'hoariz outan fete :
Ar vleuennig,
An heol skedus eus lein an Né
Hag ar wazig.
Eur c'hloc'hig a glev o tintan
'Barz ar pellder,
Hag e vouez flour a lar d'ezan :
« Deuz prim d'ar gêr ! »
O dez a levezenez dispar !
Dez binniget !
Gwelet 'ra ar c'hornig douar
Lech m'eo ganet.

Gwelet 'ra breman dor e di...
Deus e lochen
En eur lampad e teu e gi
D'e ziarbenn.
— « C'hanta Loullig ! kollet 'oun bet
'Pad pell amzer !
'Mechans e tisplij d'id bepred
Mesa ar gêr ?
« Vit an deiou 'c'h efomp hon-daou,
'Vel warlene,
Da redek a-dreuz d'ar c'hoajaou,
E-pad an de. »
An holl a deu war doull an nor
Ouz e glevet ;
Hag an divrec'h a zo digor,
Daerou a red...
Daerou lirin, daerou a joa...
Anken 'n e vouez,
Hen a lavar : « Med piou, eta,
A vank 'n hon touez ?...
Allaz ! pep dudi, a welan,
A vez mesket :
'N hini 'oa buez an ti-man
A zo kollet ! »

LAQUI.

TAOLEN AR BREZEL

War linen Bro-Velijig ha Bro-
C'hall ar ganoliadeg a bad atao. Kro-
gadou a vez ivez aman hag a-hont
etre fosiou-difenn gant bombezennoù
ha « grenadoù » pe bombezennoù-
dourn.

Nijerien ar re unanet a zalc'h da
vont, dre skouadrennoù, pell a-dreuz
d'al linea-empagn, da zispenn hen-
chou-houarn an Alamaned evit di-
saat d'ezo en em bourvezi. Dismant-
ret o deus evel-se, ar zizun dremenet,
tier hent-houarn e Trèves, Baron-
court, Donaueschirgen, Marbach, hag
all, Kresket eo bet an nijerien, ma
voe renket sevel, ar zizun dremenet,
eun eil-sekretour a Stad (sous-secre-
taire d'Etat) a vo karget eus servij an
nijerez en arme. Skav ha mibin, ni-
jerezed ar re unanet a ra gwelloc'h
labour eget « zeppelinou » divent ha
lochoe o enebourien. Ar re-man o
deus graet, ar 7 hag an 13 eus ar
miz, nijadennoù a-us da Vro-Zaoz, o
laza pe o c'hloaza tud dinoaz.

Ar splujerien alaman o doa goue-
ledet listri-samm e-kenver da Vour-
del hag a-wel da Gerveur ha da Ben-
marc'h n'int ket bet gwelet aboue.
Ministr ar Verdeadurez eo deus kaset
da holl gelaouennoù Breiz eun noten
ma lavar enni na dleor ket en em jala
gant ar splujerien-ze, rak laket e vo,
emezan, peb evez d'o dizarbenn er
mor Bras evel ma 'z int bet dizarben-
net e mor Breiz.

Er mor Kreizdouarek o doa graet
ivez mestaolioù er zizun all : tarzet
o deus daou lestr-samm d'ar gompagn-
nuz Treuz-atlantik, an « Aube » hag
ar « Mostaganem ».

An Italianed a gerz war-raok be-
pred, nemet gorrekoc'h breman, dre
m'o deus an Aotrichianed digaset
soudarded e leiz da zifenn o c'hêrioù,
dreist-oll « Goritz », a oa en argoll.
War a greder, e vo skoulmet heb
dale eun empagn bras en-dro da
« Goritz ».

An 9 eus ar miz, al lestr-splujer
gall « Papin » en em gavas en Adri-
atik gant eur strollad listri-tarzerien

PRIZ AR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall.
skoed evit ar broioù estren

RENERIEN

E. AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labourioù d'an sotrou Vallée, 23, rue St-Benoit,
St-Brieg.

**EMBANNOU-KONVERZ HA
KOUMANANCHOU**

An sotrou H. NIARD, 27, ball Charner, zigemer ane

Ar brezoneg hag ar feiz.
A zo breur ha c'hoar en Breiz.
FURMES AR GIZ.
Gant brezoneg eo deut ar feiz,
gant ar gallog ez ay a Vreiz.
FURMES AR GIZ.
Dalc'hit bepred d'ho prezoned.
Tes an dud vad ha kalonek.
Fex ar feiz eo ; ma ve trec'het,
Ouspren ar Vez, e vo Pec'hed !
MILIN.

d'ar geunioù-ze ar Rusianed o deus
trec'het war an Aotrichianed e Tar-
nopol. Derc'hel a reont gant o gou-
nidou, n'eo ket hepken war an Aotri-
chianed, hogen ivez war arme ar
jeneral alaman Mackensen en em gav
diouz an tu-ze. Aboue an 3 eus ar
miz n'o dije ket graet nebeutoc'h
 eget 50.000 prizonier.

En hanternoz d'ar geunioù, avat,
ar jeneral Hindenburg gant bagadoù
diniver a droadeien, kanolioù bras e
leiz ha trizek strollad pe « division »
a varc'hegerien a voe losket gantan
da redek doun er vro, a zo deut a-
benn da ober kelc'h war gêr Vilna ;
ar Rusianed o deus renket lenza ar
gêr-ze da vont gantan ha kila da vat
razan. betegoùt beza grounnet gant
e armead a oa re d'o hini. Fizians a
zo e teuint a-benn da zizarben an
taol-fobiez-man, evel m'o deus dizar-
bennet ar re-all.

Eus an Itali hag an « Dardanelles »
nebeut a geleier : an traoù a zalc'h
da vont war-raok distrons-kaer.

En haor enez Rhodes, er mor
Kreizdouarek an *Indien*, reder a skoazell,
pe « croiseur-auxiliaire », 800
tonnel, e-pad m'edo heoriet, a zo bet
tarzet gant eur splujer alaman ha kol-
let gantan eun unnek martolod ben-
nak. Nemet, war a greder, e renko
an Alamaned paouez hebdale pell
gant mestaolioù o splujerien. Ar
Zaozon o dije kavet an tu d'o distruja,
kaer o devez kuzat dindan gorre an
dour : eun ugent bennak anezo a vije
bet distrujet evel-se, a-benn breman,
en-dro da enez Vreiz.

Gwall-luziet eman bepred stad ar
sperejou er Balkanioù. Koulskoude,
war a greder, mar klaskfe an Alama-
ned, evel ma kinnigont ober, toulla o
hent dre ar Serbi, da gas skoazell
d'an Turked, ar Roumaned hag ar
C'hresianed a savje awalc'h da stourm
outo. Evit ar Vulgared, ar re-ze a zo
gwall-denn da ober o menoz.

PONTIVI

**Hon c'han broadel « Bro goz va
Zadou » laket en enor.** — War a
glevomp e vije sonerien ar 17vet hag
an 42 vet a Ganoliered, e Pontivi, o
vont da studia « Bro goz va Zadou »,
a zo bet kentontiet evite gant rener ar
« muzik », an sotrou Wetter. E sell
emaint da c'hoari anezell heb dale pell.
N'oufent ket ober gwell evit plijout
d'imp-ni. Bretoned, hag enori hon
Bro garet.

KIMIAD AR BREIZAD

Da Rener koz « Kroaz ar Vretoned »

Ar « c'himiad » kaer-man a zo bet skrivet gant unan eus hon lennerien
soudarded war dachen an emgann. Doue ra viro anezan hag ar Vretoned all,
ma c'helliñt, goude kana ar « c'himiad » evel hon mignon, kana ivez an
« distro », pa vo echu ar brezel !

War eun ton klevet e Reims war-dro ar bevar-warn-ugent a viz east
1914 ha dastumet... em memor hepken.

Bremazoun e vo bloaz 'm eus kuitet Breiz-Izel,
Bro-goz ma c'hendadou, 'vit difenn ma mamm-vro,
Bremazoun e vo bloaz 'boue ma c'h is d'ar brezel ;
Doue hepken a oar hag hen 'teuin en-dro...
H' setu vit perak ez eo deut em spered
Stumman c'hoaz eur werzig da laret kenavo
D'ar vro ha d'ar gerent an eus kement karet...
Kenavo ! kenavo, er bed, pe en Nenvo !

Kenavo 'ta, bro-Frans, gwechall bro ar Frankiz !
Eur beden a galon d'it-te, ma mamm, a ran :
Sav en doujans Doue da dammou yaouankiz,
Ha te 'vo adarre ar vro gaer ar e haeran.
Stou ivez d'an daoulin 'vit ober pinijen,
Goulen bennoz ar Mestr war da vrezelourien,
Hag an Hini a gar bepred ar Fransizien
A roio d'it an trec'h war da enebourien.

Kenavo, Breiz-Izel bro an dud kalonek !
D'it ivez o mamm-goz, e ran c'hoaz eur beden ;
Dalc'h mat ha start bepred d'az Feiz, d'az Prezoned,
Kerent-tost en hon bro 'vel daou bried kristen.
Kenavo, o mamm-goz ! Graet am boa eun huve :
En ez touar karet diskuiz an er gwasked,
Met an avel am c'has pell diouzit, ya pell-tre !
Ha Doue 'oar pelec'h e tlean-me kousket.

Kenavo, Plouvouskan, e-lec'h ez oun ganet
Entre kroaz ar C'h'alvar ha bourc'h Sant-Konery !
Kenavo, korn-douar am bije-me kanet
Ha brudet... marteze 'vel an asaign Henry.
Met perak, ma c'halon, ker bras tristidigez ?
Hag e vefen dizamm, ha gwel e ven goude ?
Ar gwellan oberou 'vit ar Zilvidigez
Ne zalvezint biken Stou gant Karantez !

Kenavo, o pried, an eus kement karet !
D'it e lezan gant feiz ene hon bugale ;
Ra voint hon c'hurunen deiz kaer hon adeured !
Te a raio gante o-temp sent ps éle...
Kenavo, bugale ! C'houi 'vo bepred fidel
Da feiz hon tadou koz a zo ouz hon gortoz ;
Ho pet sonj ac hanouñ dirak 'n ôter zantel...
Kenavo holl, du-hont, e-barz ar Baradoz !

X...

**KLEBIER RUS HON MIGNONED
A ZO ER BREZEL**

« Bleimor », a-unan gant e aluzen
ken madeleuz da *Groaz ar Vretoned*,
en deus kaset d'imp al lizer kaer
da heul :

Mignon ker,

... Petra a lavarin d'ec'h diwar-
benn ma buhe soudard ? Pemzek de
'zo ec'h oun dre aman, en eur vro
golôet a goadeier. A bep eil, e reomp

dek devez el linen gentan, dek devez
en eil linen, hag ez eomp, goude, da
ziskuiza e-pad dek devez all en eur
gétig bennak, a-drenv d'an talben.
Pa n'emomp ket e gward, e labour-
romp : bepred ez eus eun toull ben-
nak da zounnaat, eur « c'houderen »
da zével, eun difenn neve da aoza.
Betek hirio, koulskoude, n'eo ket bet
gwall-boanius ar vicher. Met, e toull-
dor ma lojig e welan an deil o koueza ;
an noziou a hira, duoc'h-du e teu da
vout an amzer : tostaat a ra an dilost-
hanv hag ar glao. Neuze e vo kale-

**Aluzennoù da « Groaz ar Vretoned »
d'he c'has da zoudarded ar Vro**

Bleimor.....	10 lur
L., bleiner karr-dre-dan war an talben.....	20 real
Digabestr.....	4 real

Tregered a greiz kalon d'hon mignon-
ned a gas o aluzen da *Groaz ar Vretoned*,
dreist-oll d'ar re ane a zo sou-
darded evel *Bleimor* ha *L.*, hag a fell
d'e dioueri eun dra bennak da rei
skoazell da gas *Kroaz ar Vretoned*
d'o c'hamaraded er brezel !

TAOLEN AR BREZEL

War linen ar Veljig ha Bro-C'hall
ar ganoliadeg a bad atao. Kanolioù
ar Fransizien, e Nieuport, o deus
harpet adarre listri-brezel ar Zaozon
da zistruja difennou an Alamaned
war an aod, en-oro da Ostende. A-
hed an holl linen ez eus breman
kanolioù bras-divent, ma c'hell tizout
an teñnou diouto an henchou-houarn
pell en a-drenv da zifennou an Ala-
maned, ha rei skoazell d'an nijerezed
d'o dismantra. Evel-se, ar boulejou
losket gant ar c'hanolioù bras o deus
distrujet, e Thiaucourt, war-dro
diou leo en tu-hont d'al linen, eun
tren a oa, moarvat, da bourvezi Sant-
Mihiel, eul lec'h krenv kenan d'an
Alamaned war stêr « Meuse ».

A-hend all, krogadou a zo bet
aman hag a-hont, dreist-oll gant
bombezennoù ha « grenadoù » pe
bombezennoù-dourn. Ar re bouezusa
eus ar c'hrogadou-se a zo bet em-
gannet en Hartmanswillerkopf, en
Alzas, ha war eur ganol etre an
« Aisne » hag ar « Marne », en-dro
d'eur pont hanvet « Pont Sapiigneul » ;
dizarbennet eo bet an Alamaned a
felle d'ezo kemerar pont-se, ha kren-
vaet c'hoaz al lec'h da heul ar
c'hrogad.

War linen ar Rusi, leuren ar bre-
zel a zo evel rannet e diou loden
gant geunioù bras, hanvet geunioù ar
Pripet, pe geunioù Pinsk. Er c'hreisteiz

PRIZ AR O'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall.
2 skod evit ar broliou estren

RENERIEN

E. AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labouriou d'an aotrou Vallée, 23, rue St-Benoit, St-Brieg.

EMBANNOU-KONVERZ HA KOUMANANCHOU

An aotrou H. MIARD, 27, ball Charner, zigemer ane

Ar brezoneg hag ar feiz.
A so breur ha c'hoar en Breiz.
FURNEZ AN GWIN.
Gant brezoneg eo deut ar feiz.
Gant ar galleg ez ay a Vreiz.
FURNEZ AN GWIN.
Dalc'hit bepred d'ho presoneg.
Yez an dud vad ha kalonk.
Yez ar feiz eo ; ma vo truezhet,
Goupen ar Yez. e vo Fez'hed!
M.L.M.

Aluzennoù da e Groaz ar Vretoned
d'ho c'has da zoudarded ar Vro

Gweltaz.....	20 real
An dimezellet a Vols.....	40 lur
Eur mignon.....	50 lur

Trugarez en hano Breiz d'ho mignoned a zigas d'imp aluzennoù ken madeleuz evit zoudarded ar Vro ! Kreski a reomp bep sizun da gas Kroaz ar Vretoned da zoudarded ha da vartoloded Breiz. Pedi a reomp hon mignoned da rei d'imp hanoioù c'hoaz !

Ouspen kas Kroaz ar Vretoned d'ar zoudarded, e voulomp breman evito kanaouennoù. Martoloded *Dixmud*, ar verz dispar savet d'ho martoloded a Vreiz gant Y. Picard, a blij kenan. Betek deus an Ejipt e teu d'imp gourc'hemennou ha meuldiou diwarni. *Bro goz ma zadou ; Kousk, Breiz-Izel ; Sav, Breiz-Izel*, a zo bet moulet ivez war bapereunou distag ha n'eus ken 'met goulenn anezo d'o c'haout dioustu.

Trugarez d'ho leñner ha mignon ker P. Tr. evit e ganaouenn *D'an artilherien*. Moulet e vo ar sizun a zeu gant an ton, hag e ray plijadur sur mat d'ar re eus hon c'henvroiz a zo du-hont war dalben ar brezel oc'h ober en-dro d'ar c'hanolioù.

Kelou a zeu d'imp ivez eus lenne-rien a zo prizonerien en Alamagn. Pa n'bellont ket digemeret *Kroaz ar Vretoned* ken, e c'houlennont digasimp leorioù brezonek da zidui o amzer. Kaset hon eus d'ezo eun nebeut leorioù a oa bet kinniget d'imp evito gant Gweltaz. Trugarez d'ezan !

TAOLEN AR BREZEL

Disadorn, 25 eur ar miz, da heul ar ganoliadeg hir ha stank a oa bet komzet anezi aman ar zuniou-all, armeoù ar Frans ha Breiz-Veur, eur wech houlc'hed da vad linen an Alamanned gant o boulejou kanol, o deus asailhet anezi en Hanternoz hag e bro-Champagn. Arme Breiz-Veur a zo aet war-raok betek Loos, en hanternoz da ger

Lens, e-keit ha ma teue a-benn ar Fransizien da gemer Souchez hag an dachennad tro-dro, er c'hreisteiz da Lens, en em gav breman grounnet war zaou du. Kêr Lens a zo en he dalc'h kompezen vras an Hanternoz, ha, pa vo kemeret, e renko an Alamanned tec'het da vad.

Er Champagn an argadeg a zo bet kaset da benn war hed eul liennad a 25 kilometr, etre stêriou « Suippes » ha « Aisne ». Kouezet eo da heul etre daouarn ar Fransizien kenta renken- naded difennou an Alamanned. Ar reman o deus kollet en emgannou-ze en tu-hont da 100.000 a zouldarded ; war-dro 25.000 anezo a zo bet kemeret da brizonerien, ha 121 pezh kanol a zo chomet ivez gant hon zoudarded.

E-touez ar strolladoù Fransizien, bet graet meneg anezo gant ar c'he- leuennou, e welomp, evel an ordinal, er renk a enor ar Vretoned !

War linen an Itali nebeut a gemm. An Italianed o deus kollet eul lestr- brezel, ar *Benedetto Brin* gant an tan-gwall, a grogas ennan dre zar- vould, evel er *Yena*, e Toulon, eun nebeut bloavezioù a zo.

War linen ar Rusi, an Alamanned a felle d'ezo, goude kemeret Vilna, mont ac'hane da Dwinsk, er c'hreisteiz da Riga, e sell da daga ar gêr- man, e-lec'h e tleent goanvi war a lavare ar c'haizer. Dizarbennet eo bet an taol gant ar Rusianed. Breman e rank an Alamagn gervel zoken en- dro he skouadren-vreel a-zirak Riga. War wellaat kalz ez a an traoù gant ar Rusianed.

Er Balkanioù, ar Vulgared, goude chom pell etre ya ha nan, o deus graet o menoz, en eun taol krenn, ar 25 a wengolo. Galvet o deus o arme d'an armou en deiz-se, e sell, sur mat, da vont d'ar Zerbed dre an a-dreñv, da rei skoazel d'an Alamanned da dreuzi o bro evit kas sikour d'an Turked.

Nemet, diouz o zu, ar C'hresianed a c'halvas d'an armou raktal ivez, evit difenn ar Zerbed. Lentaat a ra bre- man da roue ar Vulgari.

C'hoari a ra e gaz gleb, hag ober e zantig eus e wella, o tisklêria d'an holl n'eus den er bed a gement a vije dougetoc'h d'ar peuc'h egetan, ha n'en deus kemeret an armou nemet dre m'en doa graet e venoz start da chom er-maez a vrezel. Ar mell gaouiad a zo anezan !

TRUBUILHOù AN AOTROU GAR- GAM, pe Torrou-penn an deiz kenta 'r blo- se, peiz-c'hoari e daou arvest, 0 fr. 30.

KENTOC'H MEVEL ! darvoud tennet eus lezour ar Vro epad an Dispac'h, — tri arvest, 0 fr. 40.

RIMADELLOù BREZONEK, Trede Levr Macvaillhou evit ar Vretoned, 2 s. 20.

MAMM AR MARTOLOD

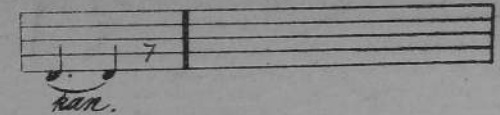
Ma mab a zo bet kollet

Et vez ar mor ar bla-man Bi-

ken ken na vo kavet ha le-pred hon klaskan

Ran.

Ma mab a zo bet kollet war ar mor er bla-man ; Biken ken na vo kavet, ha bepred hen klaskan.

Bep beure, e-tal an ôd, me ya 'vit hen kavet ; Me hen goul gant ar mor don : ar mor ne respont ket.

Me ya da gorn ar vered 'lec'h eo beziet ma zud ; Me hen goul gant an douar : an douar a chom mud.

Nag ar mor nag an douar n'o deus d'in respontet. O Doue ! na welin ken ar mab am eus ganet !

C'houi 'poa, Gwere'hez truezus, korf ho mab da bokad, Hag eur be ho poa ive 'n ho kichen d'hen lakad.

Pa vin ét deus ar bed-man, ma c'herent, me ho ped, Na douget ket ma c'horf paour e-unan d'ar vered.

O ! douget ma c'horf d'ar mor, an de ma vin maro, Eno, na hir 've an hent, hon daou ni 'n em gavo.

DIR-NA-DER.

Knor d'ar Brezoneg !

Hor mignon ha kenlabourer ker, an aotrou Henry, eus Lennon, en deus skrivet n'eus ket pell, diwar-benn ar brezoneg, eur c'haer a lizer a zo bet moulet war ar *C'hourrier du Finis- tère*.

« Bete vremen, emezan, eun darn vras a dud a zisprize ar brezoneg. Anavezout a ran zoken tud diwar ar maez ha ne brizent ket komz e brezo- neg ouz o bugale. — « Bah ! emezo, da betra e talv ar brezoneg ? » — Ar re, dreist-oll, a zo aet diwar ar maez

e kêr, daoust d'ezo na c'houzont nemet eun tamm koz-c'hallez, ne brizent ket komz eur ger brezonek dirak o bugale ; difenn a reont zoken ouz ar re-all d'hen ober.

Red eo bet d'ar brezel-man donet evit rei d'ar Vretoned da intent ez eo mad d'erc'hel d'ar brezoneg.... »

Y», hor zoudarded, divroet ma 'z oant e-touez tud estren, o deus santet o kriski en o c'halon ar garantez evit ar Yez hag ar Vro. Ar re a zo chomet e Breiz, dreist-oll pa glevont kelou eus an taolioù-kaer graet er brezel gant Bretoned, a drid ivez o c'halon ouz o mamm-vro Breiz. Ar re anezo

KROAZ ar VRETONED

PRIZ IAR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall.
2 skoad evit ar broion estren

RENERIEN

E. AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labouriou d'an aotrou Vallée, 23, rue St-Benoit, St-Brieg.

EMBANNOU-KONVERZ HA KOUMANANCHOU

An aotrou H. MIARD, 27, bali Charner, zigemer ane

Ar brezoneg hag ar feiz,
A zo breur ha c'hoar en Breiz.
FURNIZ AN GZIZ.

Gant brezoneg eo douar ar feiz,
Gant ar galleg ez ay a Vreiz.
FURNIZ AN GZIZ.

Dalc'hit bepred d'ho brezoneg.
Vez an dud vad ha kalonek.
Vez ar feiz eo ; ma 'e trec'het,
Ouspenn ar Vez, e vo Pa'ched !
M.I.N.

porz-mor bras, hag a zo penn al linen hent-houarn war-zu ar Serbi. Ar Rusianed ivez a zestum listri-brezel dirak Varna, kenta porz-mor ar Vulgared war ar mor Du.

War a weler, e vo astennet c'hoaz heb dale pell tachen ar brezel betek e-Kreiz ar Balkaniou.

hag eun tam ka - naou-en

DISKAN

Ka - nomp a - bouez - penn

Son an ar - til - he-rien (bis)

Eun artilher 'zo barrek
Gant eur banne souben (diou wech),
Eun tamm butun en e veg,
Hag eun tamm kanaouen.

DISKAN

Kanomp a bouez penn
Son an artilherien. (diou wech).

Kanomp, eta, mignoned,
Hag a leiz ar gorzen
Da gas betek ar stered
Son an artilherien.

Tud ar gwad hag ar maro,
Ar Voched digalon
Zo dirollet war hor bro
Vel eur vanden laeren.

Evel bleizi kounnaret
O tont eus ar c'hoajou,
E tistrujont ar merc'hed
Hag ar vugaligou.

Evel paganed distur,
Ve dleet o staga,
E tevont gant plij dur
An ilizou kaera.

War zao, potred Breiz-Izel,
Ha gant hor c'haneliou
Kerzomp da rei eur gentel
Da zoudarded Gwilhou.

Strinkomp ganto war o fri
Tan ha dir a verniou,
A vo mad d'o dijuni
Da zoudarded Gwilhou.

Strinkomp ganto war o c'hein
Tan ha dir a verniou,
A vo mad d'ober o lein
Da zoudarded Gwilhou.

Strinkomp ganto war o r...
Tan ha dir a verniou,
Ma teuy gwreg an Impalaer
Da wriet o fenso.

Strinkomp ganto 'vit netra
Tan ha dir a verniou ;
Kouls int ha bara KK
Da zoudarded Gwilhou.

Bec'h warno, ar Voched kriz !
Freuzomp o zrancheou,
D'ober hent d'hor c'henvroiz,
Ha d'o « fourchetzeou ».

Goude 'z aimp d'an daoulamm ruz
Gant tout hor c'haneliou
D'ober eur bale d'ar « Prus »
Da di tonton Gwilhou.

Hag, a-raok distrei d ar gêr
Da welet hon tudou,
E krougimp an Impalaer
A-bouez e gilhorou.

P. Tr.

Soudard bihan ma Bro !

Kinniget d'an holl zoudarded ha martoloded a leon Kroaz ar Vretoned.
Evit venji maro ma mab

Dindan eur voden lore,
Eur zulvez d'abardae,
E lavaris kenavo
Da zoudard bihan ma Bro.

An disparti 'voe kalet :
Ma c'halon 'oa glac'haret
Pa lavaris kenavo
Da zoudard bihan ma Bro.

Kimiadi a ra ken skanv
Evel labousig an hanv ;
Em daoulagad 'oa daero
Da zoudard bihan ma Bro.

Prometi a ra d'in stard
Na vezo ket eur c'houard :
E zever a ray atô,
O soudard bihan ma Bro.

Setu te breman en hent,
Skanv da droad atô 'velket
O vont da zifenn da vro,
O soudard bihan ma Bro.

A-raok monet en diswel,
K tistaolez c'hoaz eur zell,
Eur zellig a-dro-ha-tro,
O soudard bihan ma Bro.

War zouar da diegez,
Le'c'h ma labourez bemdez
E disheol ar gwez dero,
O soudard bihan ma Bro.

Ha breman setu te pell,
Pell diouz aoujou Breiz-Izel,
Met da envor a chomo,
O soudard bihan ma Bro.

Kimiadi 'rez gant fizians
Evit da Vreiz hag ar Frans...
Daoust ha dont a ri en-dro,
O soudard bihan ma Bro ?

Te n'az peus gwelet netra
Met da zever da genta ;
Pep tra all a zeuy d'e dro,
O soudard bihan ma Bro.

Rak-se, aman, diwar-lerc'h
Ni a hell beza dinec'h ;
Gant da beultrin te 'raio,
O soudard bihan ma Bro,

Eun harz evit hon difenn
Eneb hon enebourien
Tre da betek ar maro,
O soudard bihan ma Bro,

Alouennou da « Groaz ar Vretoned » d'ho c'has da zoudarded ar Vro

An aotrou Even..... 20 real

Trugare d'hon mignon « Kar-e-Vro » en hano Breiz !

TAOLEN AR BREZEL

Eur zell ouz ar Balkaniou

— War-zu ar Balkaniou eman troet sellou an holl. Ferdinand, roue ar Vulgared, evel ma oa bet displeget aman ar zizun dremenet, en doa, a-greiz holl, savet e arme... evit miret ar peoc'h, war a lavare ; anat, avat, e oa e sell da goueza dre a-drenv war ar Zerbed o harpa an Alamaned da doulls o hent evit mont da zikour an Turked.

Da heul an taol-ze, ar Rusi, a-du ganti ar Frans ha Bro-Zaoz, a gasas d'ar Vulgari eun noten verr da respont raktal tu-pe-du, ya-pe-nan. Ar roue Ferdinand a respontas « nan », moarvat, rak dioustu e voe torret an darempredou outan ha galvet en-dro diouz e lez kannaded ar Rusi, ar Frans, Bro-Zaoz hag ar Serbi. E-tre-tant, ar roue en doa disklêriet e venoz d'ober brezel d'ar Serbi dre gas da houman ivez eun noten tu-pe-du.

E keit-se, an Alamaned a zastum war harzou ar Serbi bagadou soudarded dindan renadar o jeneral Mackensen.

Ar C'hresianed, int-i ivez, a zo redet d'an armou. Kannaded ar Gambr, bodet en-dro d'ar c'henta ministr Venizelos, o deus holl en eur vouez disklêriet menoz ar Vro : mont da zikour ar Zerbed, ma vije taget ar re-mao ganti ar Vulgari.

Nemet, a-eneb d'ar vro eman ar roue, a zo anezan eun Alaman rik a ouenn hag a spered. Petra en deus graet, nemet terri Venizelos eus e garg a vinnist ? Ha setu rouestl ha mesk adarre !

Da c'hortoz ma vo dironestlet al luaden, ar Zaozon hag ar Fransizien a ziskan soudarded e Salonik, eur

Eur zell ouz al linen-vrezel

Daoust da holl adkrogadou an Alamaned, ar re unanet o deus dalc'het start d'an dachen o doa gounezet en Hanternoz hag er Champagn. Er vro diweza-man ar Fransizien o deus kresket c'hoaz o gounid ha tremenet eus kenta linen an Alamaned d'an eil linen anezo dre gemer eur vourc'h hanvet Tahure en eul lec'h emzao

An Italianed o deus gounezet eun nebeut tachen c'hoaz ar zizun dremenet war-zu kêr « Trente ».

Evel ma lavaremp ar zizun dremenet, ar Rusianed a zo gwellaet kalz an traou ganto : derec'hel a reont gant o gounid war an Aotrichianed er c'hreisteiz d'o linen, hag, en hanternoz, echu gante o c'hiladen, ec'h adkemeront tamm-ha-tamm o c'hrenv war an Alamaned en eun niver a grogadoutrec'h.

Er mor Kreizdouarek, eul lestr-splujer aotrichian en deus goueledet ar Provincia, eul lestr heajourien gall, 5,500 tonnenn. An holl dud war e vourz a zo bet savetaet.

An arlestr gall Alsace, hag a ras, eur pennad 'zo, labour eus ar gwella o leuskel tarzerezed gant hentchouarn an Alamaned, en deus renket douara e-kichen kêr Rethel a zo e dalc'h an enebourien ; an dud a oa war e vourz a zo bet prizoniet.

Son an Artilherien

War don ar zon goz : Ar fleuren 'zo koant, He deliou racisant, hag ar zon nevez : N'eo ket brao, Jakou, Ober re dorfajou.

Buhan ha se'h ha kreenn

Eun ar - til - her - zo bar - rek

gant eur ban - ne - sou - ben

gant eur ban - ne - sou - ben

eun tam bu - tun en e veg

PRIZ (AR O'HOUMANANCHOV

RENERIEN

EMBANNOU-KONVERZ HA KOUUMANANCHOV

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall. 2 skoad evit ar broioù estren

E. AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labourion d'an aotrou Vallée, 23, rue St-Benoit, St-Brieg.

An aotrou H. MIARD, 27, bali Charner, zigemer ane

Ar brezoneg hag ar feiz, A zo breur ha c'hoar en Breiz. ...

em laket kerkent da vont d'al listri-splujerien-ze ha d'o distruja, evel m'o deus distrujet ar re anè a oa en-dro d'o enezan.

Vreiziz. Gant-se, bezit sur, aotrou Corentin, e raimp holl hor gwir wella da heuilh hoc'h aliou ker skiantek diwar-benn karet ha miret hor brezoneg, yez hor mamm-Vro Breiz-Izel !

beudig all oc'h ober eveldoc'h, o kaozeal e galleg gant ar vugale, neuze e c'hellfen ho kredi pa lavarit e ouio atao ho pugale gwelloc'h ar brezoneg eget ar galleg.

TRUGAREZ !

« Rener koz » Kroaz ar Vretoned, dre n'oa ket re ya'h, en deus renket lezel heb o respont eun nebeut lizerou mignoned, ar zùn-man hag ar zùn a-raok.

Ar Vulgared treitour

WAR DON : Les Finistériens, pe eur ton brezonek bennak.

Ar Vulgared, tud dife, Breudeur fall hep karante, O deus taget ar Serbed Dre zorn ar Bruzianed

Troet 'deus kein da Zoue, Kenkoulz 'vel d'ar Wirione, O skoazelli an Turked A-dugantear « Voched »

Nan eus ket c'hoaz 'met daou vloa 'Doa esaet memes tra, Met bet e voent kastizet, Ya ! evel ma oa dleet.

Me am eus c'hoaz ar greden Penaos 'devo eur zouben, Eur souben a vo salet Digant ar re unanet.

Aet 'zo evit skoazelli Broig leal ar Serbi Eun niver a zoudarded War-zu bro ar Vulgared.

Me ho ped, mignoned ker, Ar re 'zo c'hoaz 'barz ar gér, Da bedi 'n Aotrou Doue Dont d'o diwailnoz ha de,

Ha da rei d'e ar viktoar, 'Vit kaout peuc'h war an douar, Peuc'h padus d'an dud [a Fe, rione !]

PENN-BEUZ. Bleiner karr dre-dan. An eil a viz Du, 1915.

Evit ar Brezoneg !

War ar C'hourrier an aotrou Corentin, mestr karet holl skrivagnerien ha kelaouennerien Breiz-Izel, en deus skrivet ar penad-man da heul, ker kentelius diwar-benn ar brezoneg.

Da genta, an aotrou Corentin a respont ar re a oar mat ar brezoneg met n'ouzont ket lenn anezan.

Ma c'houzont brezoneg, eme an aotrou Corentin gunt gwirionez, ha ma plij gwelloc'h d'ezo lenn galleg, n'ez eo nemet abalamour ma n'int ket en em voazet da lenn brezoneg.

Ar re a nac'h ouz ar brezoneg, yez broadel hor Bro Breiz-Izel, al lec'h a enor dleet d'ezan, a glev goude-ze o legement :

Unan eus paotred ar galleg a lavare en e lizer : « Ar re-ze hag a c'houlenn muioch a lec'h d'ar brezoneg a glask diskar ar galleg, yez hor bro ».

Yez hor Bro, — d'eomp-ni, Bretoned, — a respont an aotrou Corentin, eo da genta ar brezoneg emichans. Hag, evelkent, tañs e tle beza, e-touez ar vrezonegerien, an niver eus ar re a garfe kas ar galleg d'an traon.

Dre-ze, eur zoudard en deus skrivet evit lavarout e tizolije kenan ar gentel roet war ar C'hourrier, — ha war Groaz ar Vretoned, — gant hor mignon J.-L. Henry d'ar gentel ha ne tell ket d'ezo na kaozeal na lezel kaozeal e brezoneg ouz o bugale.

« Moi aussi je cause en français à mes enfants ; et, si je retourne de la guerre, je le ferai encore. Car ils sauront toujours mieux le breton que le français. » — « Er gerioù diweza-man eman ho fazi, kamarad, a respont an aotrou Corentin. Ma na vije nemedoc'h hag eun ne-

Mad ! neuze e vefe echu gant ar brezoneg e berr amzer. Rak, ma na zesk ket ar vugale ar brezoneg en o familh, e pelec'h e fell d'eoc'h e c'hellfent heñn diskri ? N'eo ket er skoliou... Ne ve ket kennebeud gant o c'hamaraded, pa na c'houezfent ket muioch egeto.

Gant ar c'hiz ho peus kemeret, kamarad, eo e teuas ar brezoneg da veza harluet eus ar c'hèrioù ; eun nebeudig bennak en em lakeas da goaez galleg en o zi ; a nebeudou ar c'hiz en em astennas eus an em-zi d'egile, eus an eil ru d'eben. Gwelit breman ha gouzout a reer evelato gwelloc'h brezoneg eget galleg e kèr ?... Oc'h heulia war ar maez ar rouden heuliet e kèr, e c'hoarvezfe war ar maez evel e kèr. » —

Et tiez a zo eman ar c'hiz da gaozeal war eun dro galleg ha brezoneg.

Hogen, eme an aotrou Corentin, da ziwall ez eus neuze pe ne vezo dizale na brezoneg na galleg mad en tiez e-lec'h ma vezo heuliet ar c'hiz-se : an eil hag egile a vezo kemmesket evit furmi eur stlabez-yez eus ar sort a gomzer e meur a vro. Daoust zoken ha ne gaver ket, a-benn vremen, eun dra bennak evel-se en-dro d'ar c'hèrioù ? Rouez eo ar Vretoned a vev a dost d'ar c'hèrioù ha ne lakont ket kement a c'hallez evel a vrezonegerien e o c'haozioù.

Nebentoc'h a riskal a ve evit ar brezoneg da veza beuzet ma vije ar gentel, — ar re zoken a gred e lleont ober evel hor zoudard, — start a-walc'h evit lavarout d'o bugale azalek ma 'z eont er skol : « Er skol emaoch hiziviken e stad da zeski gallegat ; dre-ze, azalek breman, er gèr c'houi a gomzo e brezoneg, e brezoneg nemetken ! »

Ha, da gloza, selaouit ar gentel-man lenn a furnez hag a garantez-Vro :

Dreist-oll, Bretoned, n'ez it ket da virout ouz ho pugale deski ha karout hor brezoneg ker kaer ! Dalc'homp d'ezan evel ma tleomp d'erc'hel da gement vad a lezas gneomp hon tud koz o tiskenn er bez. Oc'h ober fae war an traou koz, war gwirioù ha

PRIZ AR C'HOUMANANCHOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall. 2 skodet evit ar broiou estren

RENERIEN

E. AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labouriou d'an aotrou Vallée, 23, rue St-Benoit, St-Brieg.

EMBANNOU-KONVERZ HA KOUMANANCHOU

An aotrou H. MIARD, 27, ball Charner, zigemer ano

Ar brezoneg hag ar feiz.
 A zo breur ha c'hoar en Breiz.
FURNEZ AN GAZ.
 Gant brezoneg eo deut ar feiz,
 Gant ar galleg ez ay a Vreiz.
FURNEZ AN GAZ.
 Dalec'hit bepred d'ho brezoneg.
 Tex an dud vad ha kalonek.
 Tex ar feiz eo; ma se trec'het,
 Ouspenn ar Vez, e vo Peched!
MILIN.

Aluzennoù da « Kroaz ar Vretoned » d'he c'has da zoudarded ar Vro

- Aotrou person Plezidi..... 10 lor
- Mathalioz..... 4 real
- Ar bars « Tredaner »..... 20 real
- An aotrou Abad Havard, Sant-Malo..... 20 real

Trugare d'hon mignonet en hano soudarded ar Vro! Digaset d'imp ivez c'hoaz hanoioù soudarded, mar plich. Gant an direiz deut da heul ar brezel, Kroaz he deus kollet kalz a lennerien e Breiz-Izel, o veza n'eman ket gwerzet ken gant ar Croaz c'hallek. C'hoant d'en em digol he deus o vont da vizita hon zoudarded en o fosiou.... Dre an daou lizer da heul e welfet nag a blijadur hag a vad a ra d'ezo, du-hont war an talben-brezel.

22 a viz Du

Aotrou Rener ker,

Kroaz ar Vretoned a gav ac'hannomp bep sizun, ha gant plijadur e vez digemeret atao... Chenjet hon eus lojeiz. N'emaomp mui o veza er c'hoajou tost d'an talben, mes en eur c'hamp kaer, kamp M...., eur pemzek leo bennak diouz linen an tan. Ouspenn mil Breton omp aman l....

Diskouez a reomp da dud ar vro-man n'eo ket maro c'hoaz ar feiz en hor c'halonou. Bep sul, da eiz eur, e vez eun oferen evit ar Vretoned. Kana a reomp ar c'hantikou desket gweñall e-pad ar retrejou e Breiz. Goude an Aviel eur zarmen brezonek, — brezoneg yac'h ! — gant unan pe unan eus ar veleien a zo ganeomp, a zigas da zonzj d'eomp eus an ofisou a heuilhemp a-raok ar brezel en ilizou kaer hor Bro.... Re vihan e vez an iliz evidomp, hag an aotrou person a chom sebezet o welet kemend-all a wazed en e iliz, rak war-dro aman n'eo ket gwall-start ar feiz....

Da rei skoazel d'hon zoudarded da gana kantikou breznek, hon eus lak ket moulva war baperennoù an diou « Beden » gaer a oa bet savet gant daou eus hon c'hennlabourerien, « Peden ar zoudarded vretou da zant Erwan » gant « An Eün », ha « Peden evit hon zoudarded lazet » gant « Eostig Kerinek ». An diou beden-ze o

deus bet an « Imprimatur », pe aotreadur an Aotrou 'n Eskob. O goulenn, mar plich, d'o c'havout evit netra.

C'hoant hon dije breman da voula an Nouel koz dispar « Spered Sakr ha divin, m'Ho ped, reit d'in ar c'bras. Da c'hallout diskléria ar Mister 'zo ken bras », a zo bet goulennet diganimp gant hon Rener ker an aotrou Moal. Nemet n'hon eus ket ar c'homzou anezan. Pedi a reomp ar re eus hon lennerien a oar ar c'homzou-ze dre 'n envor da gas ané d'imp, mar plich.

Setu aman eul lizer all a zo bet kaset d'hon c'hennlabourer, an aotrou Picard, gant unan eus e skolaerien goz a Gastel-Paol. Ouspenn ma ro da Kroaz ar Vretoned ar wella skoazel gant e skrijou kaer, an aotrou Picard a laka e holl amzer vak da gas Kroazioù ar Vretoned ha kanaouennoù brezonek d'hon zoudarded, d'o didui, d'o frealzi ha d'o c'halonekaat. Trugarez d'ezan en hano Breiz hag he zoudarded!

Eus ar fosiou-difenn, ar 25 a viz Du, 1915,

Aotrou Picard,

Bennoz-Doue d'eo'h evit ar strollad kanaouennoù hag evit Kroaz ar Vretoned ! O skriva d'eo'h an deiz all, ne ouien ket da biou e kaozeen. Diouz o skritur hag ho skridou oun deut da zonzjal ec'h anavezzen ac'hannoc'h. An hini a gan hirio gant kement a garantez Breiz ha Bro-C'hall eo, moarvad, an hini a zeske d'eomp kentelioù war ar brezelioù bras e skeud an tour dantelezez e Kastel-Paol. Eur wech c'hoaz trugarez ha va gwella gourc'hemennou....

TAOLEN AR BREZEL

War dalben ar Frans, kanoliadeg dalc'hmad eus an daou du. Egwalarn Berry-au-Bac, eun emgann gant ar vaionetezen he deus roet d'eomp ar gounid; an Alamaned o deus tec'het en eur lezel kalz eus o re war an dachen, ha prizonerien e leiz a zo chomet etre hon daouarn. Hon nijerien o deus bombezenet ti-gar Noyon, distrujet pemp karr-nij alaman ha kaset d'ar strad eul lestrig enebour.

An Itali a zalc'h da gelec'hia muiou-mui k'er grenv « Goritz ».

War dalben ar Rusi, an Alamaned o deus ranket dilezet Mitau, eur ger grenv a zalc'hent. An Alamaned a glaske tremen ar stêr « Aa » e bro ar C'hourland a zo bet dizarbennet. Goude trec'h ar Rusianed war dalben Riga, k'er Tukkmou, eul lec'h krenv a bouez bras, a vije bet dilezet gant an Alamaned.

Stad an traou er Balkaniou a zalc'h da veza luziet ha tenval.

Armeoù ar Zerbed o deus ranket tec'het er Montenegro hag en Albani.

Eun emgann a zo bet etre ar Zerbed hag ar Vulgared dirak Monastir; ne deo ket c'hoaz kement ar ger-man. Ar ponchou war ar « Cerna » a zo bet distrujet holl gant ar Zerbed, o trouc'ha ouz an enebourien da vont war-za Salonik. Er ger-man eman bepred ar re unanet.

Ar C'hres he deus respontet da c'houlennou ar re-unanet, o rei d'ar re-man ar gwir da dremen war douar ar Vro, ha d'en em zerviji eus an henchou-houarn. Disken a ra bemdez pevar mil den e porz Salonik.

En « Dardanel » kanoliadeg a bep tu. An Turked, evit ar wech kenta, o deus en em zervichet eus an aezennou flerius, mes hep ober droù ebet da zen.

KENAVO !

DISKAN :

Kenavo, kenavo, kenavezo !
 Kenavo, kenavo, kenavezo !

Pebez tristidigez ha pebez amzer du !
 Garmaden a c'hlaç'har a glevet a bep tu.

Kenavo, bugale, kenavo ma fried !
 Kenavo, tad ha mamm, breudeur ha c'hoarezed !

Petra 'zo kiriek da gement a drubuilh ?
 Brezel a zo bepred ; ar gwad, allas, a ruilh.

An emgann a vo start, red ec'h eo partia ;
 Ar Frans 'zo en danjer, n'eus ken da varc'hata.

An Tad a Familh :

Kenavezo, ma gwreg, ma fried vertuzus !
 'Boe ma oamp unanet ni a oa evurus.

Red eo da guitaat, az lezel da-unan
 Da gelen, da vezur hon bugale vihan.

Diwall ané atao pell pell diouz pep danjer,
 Digas d'eze ive envor deus o zad ker.

Ha me, diouz ma c'hoste, pa vin pell pe pelloc'h,
 Hag en noz hag en de me a zonzjo ennoc'h !...

An Den Yaouank :

Kenavo, ma Bro gaer, kenavo Breiz-Izel !
 Kenavo d'it, Kerne, bro garet ma c'havel !

Kenavo, ma c'herent, kenavo mignonet !
 Marteze, piou hen goar ? ne zistrofn me ket !

Kenavo mignonez, fleuren ar gverc'hezad,
 Te hag a zibabis da vezan ma fried.

Kenavo Jakobin, kenavo marc'h melen !
 Nan efomp ken hon-daou da genstriv Rostrenen.

Kenavo ma Jako, kenavo ma marc'h mat,
 Hanvet e-bars ar vro « Tad an ebeulien vat » !

D'it-te em eus keuz bras, o ma marc'h dishual
 A zanten dindanoun gant an hast o tripal !

Kenavo ma c'hi koz, ma mignonig fidel ;
 N'aimp ken d'an nezaadeg hon-daou da Ganiel.

Kenavo Bothoa, kenavo parouz kaer !
 Ennout e tremenis hep soursi ma amzer.

Kenavo iliz koant, o iliz ar gaeran !
 E-lec'h em eus me graet gwechal ma fask kentan.

Kenavo bered vad, 'lec'h m'eman o repoz
 Ma zonton Jan-Mari ha ma boll dudou koz !

PRIZ AR C'HOUMANANCKOU

16 real ar bloaz, evit Breiz ha Bro-C'hall, 2 skoed evit ar broioù estren

RENERIEN

E. AR MOAL, AR YEODET-BOCHER.

Kas al labourioù d'an aotrou Vallée, 23, rue St-Benoit, St-Brieg.

EMBANNOU-KONVERZ HA KOUMANANCKOU

An aotrou H. MIARD, 27, bali Charner, zigemer ane

Ar brezoneg hag ar leiz,
A zo breur ha c'hoar en Breiz.
FURMET AR Vreiz.
Gant brezoneg eo deut ar feiz,
Gant ar galleg ez ay a Vreiz.
FURMET AR Vreiz.
Dalc'hit bupred d'ho brezoneg.
Yez an dud vad ha kalonek.
Yez ar feiz eo; ma vo trec'net,
Guspenn ar Vreiz, o vo Poc'net!
MILIN.

Bezot a vezo, armeoù ar re-unanet,
bet red d'ezo kila war-zu Saloik, a
lak ar gêr man e stad d'en em zifenn
start betek ar pal pella. Fiziens a zo,
e vezo dizarbenet da vad an enebour
diouz an tu-ze.

KELBIER EUS HON MIGNONED A ZO ER BREZEL

Troet eman breman sellou an holl ouz bro ar Zav-heol, ha dreist oll ouz an Ejipt, pa ginnig an Alamaned, goude kemeret ar Zerbi, mont di da aloubi ar vro binvidik-se ha da lemel digant ar Zaouzon kanol Suez a dremen dre eno oc'h unani ar mor Kreizdouarek hag ar mor Ruz. Setu aman, da heul, eul lizer mat digant an aotrou Dyevre, ofiser a vor, a zo bet kaset war al lestr-brezel M..., da zifenn ar ganol, ha gantan kalz a vartoloded a Vreiz-Izel, a zo eveltan lennerien gredus da « Groaz ar Vretoned ». D'ezo holl e kasomp gwella menoz « Kroaz » ha Breiz-Izel!

Alazennou da « Groaz ar Vretoned » d'he c'has da zoudarded ar Vro

An aotrou Corre, adjudant, 20 real
An dimezel B. al Lez..., 4 real
An dimezel Nogard..., 8 real
Trugare d'hon mignoned!

TAOLEN AR BREZEL

Aboue ar pemzek eus ar miz e voe paouezet a zigemer arc'hant gant an Amprest evit difenn ar Vro. Kredi a r'er ez eo aet mad an traou gant al labour-ze. A-benn eun nebeut deizioù e tevio kelou d'eomp.

War dalben ar Frans, n'ez eus ket bet nemeur a dra a-bouez bras ar zizun-man; nemet kanoliadeg stank a-walc'h diouz an daou du evel kustum en « Artois » hag argadennou bihan hep chenchamant.

Hervez keleier a-bouez deut d'imp an deizioù-man, e vefe c'hoant gant an Alamaned da gas eun niver bras a dud war dalben ar Veljig da staga a-vas ouzimp. Met prest omp d'o digemer kalonek.

War dalben an Itali eman sioul a-walc'h an traou ive: argadennou a nebeut a bouez evel war hon talben-ni. Koulskoude, ar gouarnamant an deus kaset soudarded d'an Albani ha digouezet int eno. An Aotrichianed o deus kollet o foan, o klask o dizar-benn.

An Alamaned, er Rusi, a gas soudarded war linen Riga, d'esa kemer ar gêr-man da heul Dvinsk. War ar stêr « Strypa » e reont memes tra da gas ar Rusianed er maez eus Galisi ar Zav-Heol.

En « Dardanel » ar re-unanet o deus bombezenet kanolioù an Turked war aoc'hou an Azi. An Arabed o deus enebet ouz ar Zaouzon, en Ejipt, e-kichen kêr Matruh; dizarbenet int bet gant ar re-man ha kollet o deus kalz a dud.

An Alamaned a gendalc'h da gas soudarded er Zerbi hag e velet gouest da dremen harzou ar C'hres a-benn dek devez. Ar Vulgared, war a greder, ne heuilhfont ket anezo. Dlead ar C'hresianed a zo sklêr: ober o galloud da herzel ouz ar Vulgared, mar bez red.

SPERED SAKR HA DIVIN

Très lent.

Spe-red sakr ha di--vin, m'ho
ped-reid d'in ar c'hra-s, da c'hall-loud dis-klé-
ria sur mys-ter' zo ken bra--s; an
don-ne-di-gez kaer A Je-zus mab Iou-
e, zo deut he-nnoz er bed e
kreiz ar baou-ran-te.

Spered sakr ha divin, m'ho ped, reit d'in ar c'hras
Da c'hallout disklêria eur mister 'zo ken bras :
An donedigez kaer a Jezuz, Mab Doue,
A zo deut war ar bed e-barz ar baourente.

E oamp pell 'zo amzer o c'hortoz anezan
Da zont war an douar evit hon dasprenañ;
Digouët eo an termen ma yefomp dinec'het,
Ganet eo e Betlêm gwir Dasprener ar bed.

An Nenv hag an douar o welet ar bugel
A drid gant levezon en eur gana Nouel !
Klevet a r'er en oabl mouezioù ar Baradoz,
Hag eur sklêrder dispar a splann e-kreiz an noz.

Bete parkou Betlêm eun ael a ziskennas :
« Setu neventi gaer, kaera 'zo bet biskoaz !
Dihunet, emezan, ha savet, pastored ;
Ganet eo ho Salver, aet d'ar c'hraou d'e welet. »

Pa glev ar bastored gant an ael ar mister,
Penôs eman ganet ho Mesir hag o C'hrouer,
E lezont o denved war ar roz o peuri
Evit mont 'trezek kêr raktal d'e azeuli.

Ne oa ket sklêr an deiz pa guvjont anezan
E-barz eur marchosi hep na goulou na tan ;
Na mezer na lien n'en devoa war e dro,
Nemet gouriz e vamm, netra ken d'e c'holo.

Hag int holl d'an daoulin tro-war-dro d'ar c'havel,
O laret o fedenn hag o kana Nouel !
Rei a rejont d'ezan, 'vel merk a garante,
Peb a zonezonig herve o faourente.

Me ho ped, holl boblou, heuilhet ar bastored,
Azeulet ho Krauer war ar plouz astennet :
Sonjet en e gichen e renk, pa vo braz,
Astenn e izili evidoc'h war ar groaz.

E baourente 'zo kaoz d'hon holl binvidigez,
Deut eo d'hon c'hennerra dre e zempladurez ;
Hon c'halon a c'houlon evit rekollet enn, i,
Glac'har bras en dete mar bez kollet hini.

Aotrou ha kenvroad ker,

Dont a ran d'ho trugarekaat en hano eun nebeut martoloded vreizad a zo ganin war al lestr-brezel « M... » er mor Ruz, hag a zo laouen-bras o kaout, bep sizun, ho « Kroaz ar Vretoned » a zigas d'ezo c'houez-vat du-dius ar Vro. Eur vras a blijadur eo evidomp sonjal en hon Breiz karek, p'emomp aman en eur sort bro vreñ : bernioù traez war vernioù mein, hep eur wezen, hep eur banne dour red. Hag ar mor n'eo ket gwelloc'h aman eget an douar : ar mor Ruz a reer anezan, ha hanvet mat eo gant an heol griezias o para warnan an avel skarmil o tevi.

N'eus forz, mont a ra mat atao !
Prest omp, ha gwaz a zo d'an Turked,
mar o dije c'hoant da zont aman. Digemeret mat e vezint ! Kanol Suez a zo difennet mat gant ar zoudarded zaoz hag ar vartoloded gall... ha breton !

A wir galon,

D.....

E-touez soudarded armeoù Breiz-Veur en em gav e Bro-C'hall gant ar brezel, ez eus kalz a Gelled evelidomp, Kambreiz (Gallois), Iwerzoniz (Irlandais) ha Skosis (Ecosais), evel hon mignon al letanant Malcolm Blane, en deus kavet eur maro gloriüs en emgannou an Hanternoz. Eur blijadur eo evit hon breudeur a Vreiz-Veur ober anaoudegez gant ar Vretoned ha kaozeal ganto eus hon Istor, hon Gouenn, hon Yez keltiek, hon Barzed, hon Amzer-da-zont. Da heul ar c'haozeadennou ze a tihun karantez ar Vro a oa morgousket e kalon meur a Vreizad. Setu aman eul lizer digant unan eus hon c'henvroiz divroet en Normandi gant kalz a Vretoned all. Savet o doa etrezo eun tammig breueriez, nemet n'o doa ket laket betek-hen evez a-walc'h ouz ar Yez. Eun ofiser eus arme Bro-Zaoz, an aotrou

